L S
N 16

F 99
Rs. 1-0-0
DEFINITORY T.O.C.D. LIBRARY No 1226

സ്മരണമണ്ഡലം.

ഒന്നാംഭാഗം.

7LS
N16

സാഹിത്യപഞ്ചാനനൻ
പി. കെ. നാരായണപിള്ള
ബി. ഏ., ബി. എൽ.
റിട്ടയാർഡ് ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജി.

DHARMARAM COLLEGE LIBRARY, BANGALORE
3478

1113

S. R. V. Press, Trivandrum.

"അവതാരിക"

കേരളഭാഷാസാഹിത്യത്തിൽ ആത്മീയങ്ങളായ ജീവചരിത്രങ്ങൾ വളരെ ദുർലഭങ്ങളാണല്ലോ എന്നു വ്യസനിക്കത്തക്കതാകുന്നു. അങ്ങനെയിരിക്കെ സഹൃദയസമാജത്തിലെ സദസ്യന്മാരായ വിദ്വജ്ജനങ്ങൾക്ക് ആ മാസികപുസ്തകം മാസത്തിൽ ആവർത്തിച്ച് നടത്തണമെന്ന് കാംക്ഷയുണ്ടാകുകയും ഞാൻകൂടി അതിന്റെ രക്ഷാകർത്തൃത്വം വഹിക്കേണമെന്ന് താൽപര്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു. സഹൃദയമാസികയുടെ രക്ഷാകർത്തൃത്വവും എന്റെ ആരോഗ്യവും തമ്മിൽ വളരെ യോജിച്ചിരുന്നില്ല. വിദ്വജ്ജനങ്ങളുടെ ലേഖനഖനികൾ മാസികഗ്രന്ഥത്തിനു പ്രയോജനപ്പെടുവാൻ പല ഉപായങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച കൂട്ടത്തിൽ ആയാസഹീനമായും ലളിതമായും പേലവമായും ഞാനുംകൂടി മാസികഗ്രന്ഥത്തിലേക്ക് എഴുതികൊണ്ടിരിക്കുന്നതിന് പ്രിൻസിപ്പാൾ എ. ഗോപാലമേനവൻ പ്രയോഗിച്ച സൂത്രം തൽക്കാലം ബുദ്ധിമുട്ടായിട്ട് തോന്നിയെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ഇങ്ങനെ പരിണമിച്ചല്ലോ എന്നു സന്തോഷിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ആവിർഭാവകാലത്തുതന്നെ പ്രസിദ്ധ ഭാഷാസാഹിത്യകാരനായ അപ്പൻതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഈ ഉദ്യമത്തിൽ അനുഗ്രാഹകനായിരുന്നു. മഹാകവി റാവുസാഹിബ്ബ് എസ്സ്. പരമേശ്വരയ്യരവർകൾ, മേജർ സർദാർ കെ. എം. പണിക്കർ എം. എ. ബാർ അററ്ലാ മുതൽപേരും ഇതിന്റെ വൃത്തിയിൽ പ്രോത്സാഹികളായിരുന്നു. എന്നാൽ ശൈശവം തുടങ്ങി മുപ്പതുവയസ്സുവരെ ആയുസ്സിന്റെ ഒരു ഘട്ടമായും

അതിനുശേഷം മറെറാരു ഘട്ടമായും വിഭാജ്യമാക്കി പ്രതിപാദിയ്ക്കുന്നതു് കൊള്ളാമെന്നു വിചാരിച്ച് ഈ പ്രഥമ ഭാഗം ബഹുജനസമക്ഷം ഇപ്പോൾ അവതരിപ്പിയ്ക്കുന്നു. മഹാജനങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹം സമൃദ്ധമായിയ്ക്കുന്നപക്ഷം അടുത്തഭാഗവും താമസിയാതെ അച്ചടിച്ചുകൊള്ളാവുന്നതാണു്. ഊരുമദ്ധ്യത്തിൽക്കൂടി ശസ്ത്രവൈദ്യന്റെ ആയുധം കടന്നുകൂട്ടുകയും ആരോഗ്യഭാഗ്യം അല്പാല്പം നവീകരിച്ചുകിട്ടുകയും മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ നിസ്തുല്യമായ കാരുണ്യം ഇതേവരെ അന്നദാനപട്ടുവായി ഫലിയ്ക്കുകയും ചെയ്കയാൽ ഇത്രമാത്രമൊക്കെ സാധിച്ചുവെന്നു് പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. ജഗദീശ്വരൻ പ്രസാദിക്കട്ടെ!!

ഇതിൽ പല അഭിപ്രായങ്ങളും സംഗതിവശാൽ പറയേണ്ടതായി വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയെല്ലാം രസഗതിയെ അനുകൂലിച്ചുപറയുവാൻ ഇടയായി എന്നല്ലാതെ മറെറാന്നുമല്ല. എന്നുതന്നെയുമല്ലാ ഇനി വരാനുള്ള ഭാഗത്തിലെ പ്രസ്താവനകൾ കൊണ്ടല്ലാതെ അനുസ്യൂതങ്ങളായ ഭാവങ്ങളുടെ പരിപൂർണ്ണത സിദ്ധിയ്ക്കുന്നതുമല്ല.

ഈ പുസ്തകം തിരുവനന്തപുരം ശ്രീരാമവിലാസം മുദ്രാലയശാഖ അച്ചടിയ്ക്കാമെന്നേററു് വിചാരിച്ചതിൽ വളരെ ഭംഗിയായി ആ ഭാഗം നിർവ്വഹിച്ചതും, അച്ചുപിശാചുകളെ ഹോമിയ്ക്കുന്നതിന്നു് ലെക്ചറർ എൻ. ഗോപാലപിള്ള അവർകൾ എം. ഏ. പ്രദർശിപ്പിച്ച സാമർത്ഥ്യം കാലടി ഭട്ടതിരി ഉമ്പു് ഹോമിച്ചതിനേക്കാൾ ശ്ലാഘ്യമായിരിക്കുന്നതും കൃതജ്ഞതാസമേതം സദാ സ്മരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം,
16-3-113.

പി. കെ. നാരായണപിള്ള
ബി. ഏ., ബി. എൽ.

സ്മരണമണ്ഡലം.

അദ്ധ്യായം ൧.

കൊല്ലവഷം ൧൦൭൨-ാമാണ്ട മീനമാസം ഒൻപതാം തീയതി അമ്പലപ്പുഴെ കൃഷ്ണസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിന്ന കുറെ കിഴക്ക മാറി കടമ്മോട്ട വീട്ടിൽ പ്രഭാതവേള നൂതനമായ ഒരു ശിശുവിൻെറ ഉൽപത്തിയെ ഉദയസൂൎയ്യൻ പ്രത്യക്ഷീകരിച്ചു. തലേദിവസം ദേശാധിദേവതയായ പാൎത്ഥസാരഥിയുടെ ക്ഷേത്രത്തിൽ കൊടിയേററായിരുന്നു. ലഗ്നത്തിൽ ആദിത്യനും ബുധനും ശനിയും മൂന്നാമെടത്തു കുജനും മാന്ദിയും അഞ്ചാമെടത്തു കേതുവും എട്ടാമെടത്തു ചന്ദ്രനും പതിനൊന്നാമെടത്തു വ്യാഴവും രാഹുവും പന്ത്രണ്ടാമെടത്തു ശുക്രനും-ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു ജനനകാലത്തെ ഗ്രഹനില. നക്ഷത്രം യാതപ്രായമായിരുന്ന ചിത്തിരയായിരുന്നതുകൊണ്ടു് സ്വാതിയുടെ കൈയ്യേററവും അതിത്തിത്തക്ക്വും ഉണ്ടായിരുന്നതായി ചില ജ്യൌതിഷികന്മാർ ഗണിക്കാറുണ്ടു്. മുൻപറഞ്ഞ ഗ്രഹനിലയെ അനായാസമായി ഓൎമ്മിയ്ക്കുന്നതിന്നു് ഞാൻ തന്നെ പദ്യമായിട്ട കുറിച്ചിട്ടുള്ളതു വായനക്കാൎക്ക കൌതുകകരമായിരിയ്ക്കുമെന്നു വിശ്വസിയ്ക്കുന്നു.

ലക്ഷ്മീനമ്യസമാസു മിനനവമശ്രീവാസരേ ലഗ്നഗേ
ഭാസ്വാൻമന്ദബുധത്രയേ കുജയുതേ മാന്ദൌ തൃതീയം ഗതേ
കേതൌ പഞ്ചമമഷ്ടമഞ്ച ശശിനി വ്യാഗളേന ലാഭം ഗുരൌ
കാവ്യേ ദ്വാദശമാശ്രിതേ ച സമഭൂന്നാരായണാഖ്യാത്രയാ.

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ 'ലക്ഷ്മീനമ്യ' എന്നുള്ളതു് ക, ഒന്നു് ഖ രണ്ടു്, ഇത്യാദി അക്ഷരസംഖ്യ അനുസരിച്ചു് ൧൦൭൨-ാമാണ്ടിനെ കുറിയ്ക്കുന്നതും 'ലക്ഷ്മീ' എന്നുള്ളതു മാതാവിന്റെ നാമധേയവും ആകുന്നു. ഇങ്ങനെയാണു് എന്റെ ജാതകം. 'കേസരിയോഗം' 'നീചഭംഗരാജയോഗം' 'പരിവത്തന യോഗം' ഇങ്ങനെ ചില യോഗങ്ങൾ ജാതകവശാൽ ഉണ്ടെങ്കിലും ശസ്ത്രക്രിയയ്ക്കു വിധേയനാകത്തക്കവിധം അടുത്ത കാലത്തു ശരീരാസ്വാസ്ഥ്യം നേരിട്ടപ്പോൾ രോഗവും യോഗവും തമ്മിലും ശാസ്ത്രവും ശസ്ത്രവും തമ്മിലും വല്ലാത്ത വിഘടന സംഭവിയ്ക്കുമോ എന്നു സംശയിയ്ക്കാതിരുന്നില്ല. യമധമ്മന്റെ ധമ്മബുദ്ധിയും ആയുസ്സിന്റെ ബലവുംകൊണ്ടു് ൭൫-ാമത്തെ വയസ്സു കഴിഞ്ഞു് ജീവിതം ഒന്നുകൂടി നീട്ടിക്കിട്ടിയതു് ഇപ്പോൾ അനുഭവിച്ചു വരികയാണു്.

ഞാൻ അമ്മയുടെ സീമന്തപുത്രനാണു്. സഹോദര സ്ഥാനത്തു രണ്ടുപുരുഷന്മാരും മൂന്നു സ്ത്രീകളും ഇപ്പോൾ ഉണ്ടു്. ഞങ്ങളുടെ അച്ഛൻ ആലപ്പുഴപ്പറവൂർ പ്രസിദ്ധ ധനികകുടുംബമായ പൊഴിച്ചേരിമഠത്തിൽ ദാമോദരൻ പ്ലാപ്പള്ളിയാകുന്നു. അച്ഛനു് ആദ്യജോലി തെക്കേടത്തു് മനയ്ക്കൽ കാര്യഭരണവും പിന്നീടു് ചൊവ്വൂർ മനയ്ക്കൽ ജഡ്ജി

നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കാൎയ്യസ്ഥതയും ഒടുവിൽ ആയില്യംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെക്കാലത്തു് തിരുവനന്തപുരത്തു വലിയ കൊട്ടാരത്തിൽ രായസവും ആയിരുന്നു. ആയില്യംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ദൃഢമായ കാരുണ്യത്തിനും വിശ്വാസത്തിനും അച്ഛൻ പാത്രമായിരുന്നു. അതിൻെറ ഫലമായി വിശാഖംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സിംഹാസനസ്ഥനാകയും രായസസ്ഥാനത്തു നിന്നു് അച്ഛൻ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാകയും ഒരുമിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ചുരുക്കം പറഞ്ഞാൽ വിശാഖംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ കാലത്തു് തിരുവനന്തപുരം ബാലികേറാമല പോലെ അച്ഛനു വൎജ്ജനീയമായിരുന്നു. അച്ഛൻെറ പേരിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന കഠിനമായ അപരാധം ആയില്യംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ആലസ്യമായിക്കിടന്നിരുന്നപ്പോൾ തിരുമനസ്സിലെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചു് പാഴൂർ കണിയാൻെറ വാസസ്ഥലത്തുചെന്നു് രോഗനിവൃത്തിയെ സംബന്ധിച്ചു് ഗൂഢമായി പ്രശ്നം വയ്പിയ്ക്കുവാൻ പോയി എന്നുള്ളതാണു്. മീനച്ചൽ തഹശീൽദാൎക്കും മൂവാറ്റുപുഴ തഹശീൽദാൎക്കും രഹസ്യമായി എഴുത്തുംകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ട ദൂതനു വേണ്ട സഹായങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുക്കണമെന്നു കൊട്ടാരം സൎവ്വാധികാൎയ്യക്കാർ ഏൎപ്പാടുകൾചെയ്തു് അയയ്ക്കുകയാണു് ഉണ്ടായതു്. അക്കാലത്തു് കൊച്ചുരാമൻ (എന്നാണു പേരെന്നു തോന്നുന്നു) എന്ന പ്രസിദ്ധനായ ഗണകൻ പാഴൂർ ഗണകന്മാരുടെ വംശപ്രസിദ്ധി അത്യുച്ചദശയെ പ്രാപിപ്പിച്ചു പരിലസിച്ചിരുന്നു. പ്രശ്നത്തിന്നു് ഇന്ന സംഗതിയെന്നും അതിൻെറ സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യങ്ങൾ എങ്ങനെ

യെന്നും ഒന്നും പറയാതെ ആണു പ്രശ്നം ആരംഭിച്ചതു്. പടിപ്പുര പ്രശ്നമാണു് പാഴൂർ പ്രധാനമായി വച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു്. ഇന്ന കാൎയ്യം പ്രമാണിച്ചാണു വന്നതു് എന്നു് ഗണകൻ തന്നെ പറയണമെന്നു് അച്ഛൻ സിദ്ധാന്തിച്ചു. അവിടെയുള്ള പ്രതിഷ്ഠയിൽ ദത്തദൃഷ്ടിയായിരുന്ന ഗണകൻ ഒടുവിൽ എഴുന്നേററു മണിയടിയ്ക്കയും തൊഴുകയും എല്ലാം കഴിഞ്ഞു് ചിന്താമഗ്നനായി ഇരുന്നശേഷം ഒരു രോഗം സംബന്ധിച്ച പ്രശ്നത്തിനാണു വന്നതു് എന്നു പറഞ്ഞു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ആരുടെ രോഗമാണു് എന്നു ചോദിച്ചതിനു് മററാരുടേയും അല്ല, നാടു വാഴുന്ന തമ്പുരാൻെറ തന്നെയാണു് എന്നു് ആ മഹാജ്യൌതിഷികൻ ഉത്തരം പറഞ്ഞു. തിരുമനസ്സിലേക്കു് ആലസ്യമാണെങ്കിൽ രോഗത്തിൽ നിന്നും നിവൎത്തനമുണ്ടാകുമോ ഇല്ലയോ എന്നു ചോദ്യം തുടൎന്നു. നിവൎത്തനമുണ്ടാകയില്ലെന്നു് ആയിരുന്നു മറുപടി. അച്ഛൻ ഈ ദൂതു നിൎവ്വഹിച്ചു് ആലപ്പുഴയെത്തിയപ്പോൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു നാടുനീങ്ങിയതുകൊണ്ടു് നാട്ടുവാലായ്മ ആചരിക്കുന്നതിനു വേണ്ട രാജശാസന പുറപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞു. കണ്ണീർപുഴ ഒഴുക്കിക്കൊണ്ടു് അച്ഛൻ ആലപ്പുഴെത്തന്നെ താമസം ഉറപ്പിച്ചു. പിന്നീടു മൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു രാജ്യഭാരം ഏററു കുറെ കഴിഞ്ഞതിനുശേഷമാണു് അച്ഛൻ തിരുവനന്തപുരത്തു വരികയും മുഖം കാണിയ്ക്കയും ചെയ്തതു്. തിരുവനന്തപുരം വിട്ടു പോയിട്ടു നാൾ വളരെയായിരുന്നു എങ്കിലും ഒരു ചെറിയ പെൻഷൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ദയവായി അനുവദിച്ചു

കൊടുത്തു. പിന്നീട് അച്ഛന്റെ വ്യവസായം മിയ്ക്കവാറും കൃഷിത്തൊഴിൽ ആയിരുന്നു.

മൂലം തിരുനാൾതിരുമനസ്സിലെ മുഖം കാണിയ്ക്കാൻ അച്ഛൻ തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നപ്പോൾ അന്നു ബാല്യമായിരുന്ന ഞാൻകൂടി അച്ഛന്റെകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്ന് അച്ഛന്റെ പരിചയക്കാരിൽ ഞങ്ങൾ പോയിക്കണ്ടവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള സവ്വാധികാൎയ്യക്കാരും കൂടിയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ജോലിയിൽനിന്നു പിരിഞ്ഞു് ഒരു മേശപ്പുറം നിറയെ പുസ്തകങ്ങൾ ചിതറിക്കൊണ്ടു് എന്തോ ഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണജോലിയിൽ—പക്ഷേ ഭാഷാചരിത്രം ആയിരിക്കാം—ഏൎപ്പെട്ടിരുന്നതു കണ്ടിട്ടുള്ളതായി ഓൎക്കുന്നു.

എന്റെ ജനനം കടമ്മാട്ടുവീട്ടിൽ ആയിരുന്നു എങ്കിലും എട്ടുപത്തു വയസ്സാകുന്നതുവരെ പ്രധാനമായി താമസിച്ചിരുന്നതു് പറവൂർ മുറിയിൽ മുരിങ്ങനാട്ടു് എന്ന അച്ഛന്റെ വക ഒരു സ്ഥലത്തായിരുന്നു. എങ്കിലും കടമ്മാട്ടു വീട്ടിൽ മാതാമഹിയുടെ വാത്സല്യംകൊണ്ടു് ചിലപ്പോൾ താമസിക്കാൻ ഇടവന്നിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങനെ താമസിച്ചിരുന്ന ഒരവസരത്തിലാണു് ൯൯-ലെ പ്രസിദ്ധമായ വെള്ളപ്പൊക്കം ഉണ്ടായതു്. ഗ്രാമവൃദ്ധന്മാർ ആ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിനെ ചെമ്പൻ വെള്ളം എന്നാണു് വിളിച്ചു വരുന്നതു്. മലവെള്ളത്തിന്റെ താമ്രവൎണ്ണത്തെ പുരസ്കരിച്ചായിരിയ്ക്കണം ആ പേർ ഉണ്ടായതു്. ആ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൽ ഞാനും മററു കുടുംബാംഗങ്ങളും നശിച്ചുപോകാതിരുന്നതു് ഈശ്വരകാരുണ്യം

എന്നേ പറവാനുള്ളു. കടമ്മാട്ടു് എന്നു പറഞ്ഞതു് ഒരു ചെറിയ വീടാണു്. അത്താഴവും കഴിഞ്ഞു് ആ വീട്ടിന്റെ പൂമുഖത്തു് ഒരു ഭൃത്യൻ നാലുവയസ്സു പ്രായമുള്ള എന്നെ സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നിരുന്നു. അപ്പോൾ വീട്ടുമുററത്തു വെള്ളമാകട്ടെ വള്ളമാകട്ടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പ്രഭാതമായി ഉണൎന്നുനോക്കിയപ്പോൾ വരുണലോകം മൂടിപൊട്ടി ആ പ്രദേശത്തൊക്കയും വ്യാപിച്ചതുപോലേ കാണപ്പെട്ടു. പ്രളയത്തിന്റെ വിലാസം പ്രകൃതി തന്നെ അഭിനയിച്ചതുപോലേയും തോന്നാതിരുന്നില്ല. ഒരു വിരല്ക്കിട വെള്ളംകൂടി പൊങ്ങിയിരുന്നു എങ്കിൽ കടമ്മാട്ടുവീട്ടു് വരുണന്റെ ആക്രമണത്തെ തടുക്കുന്നതിനു് അശക്തമായിത്തീരുന്നതിനും ഇടയാകുമായിരുന്നു. അവിടുത്തെ മുററത്തു് ഒന്നുരണ്ടു വലിയ വള്ളങ്ങൾ എങ്ങനെയോ വളരെ ക്ലേശിച്ചു് അമ്മാവൻ കേശവപിള്ള കൊണ്ടുവന്നിരുന്നതു് പുരയുടെ തൂണിൽ കെട്ടിയിരുന്നു. ഈ ജംഗമങ്ങളായ ഭവനങ്ങളാണു ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി കരുതിയിരുന്നതു്.

അച്ഛനും അമ്മയും താമസിച്ചിരുന്ന മുരിങ്ങനാട്ടുവീട്ടു് കടമ്മാട്ടുവീട്ടിൽനിന്നു് ഉദ്ദേശം ആറേഴുനാഴിക അന്നത്തെ നിലയ്ക്കു ദൂരെയായിരുന്നു. വെള്ളപ്പൊക്കത്തിന്റെ ഭയങ്കരത്വം മാതാപിതാക്കൾ വേണ്ടപോലെ ഗ്രഹിച്ച ഉടൻ തന്നെ രണ്ടു ഭൃത്യന്മാരെ വള്ളവും കൊടുത്തു് എന്നെ കടമ്മാട്ടുനിന്നു് ഉടൻതന്നെ മുരിങ്ങനാട്ടു് കൊണ്ടുചെല്ലാൻ നിയോഗിച്ചു. അവർ വന്നുചേൎന്ന ഉടൻതന്നെ എന്നെ വള്ളത്തിൽ കയററിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടു. പോകുന്ന വഴിയെല്ലാം ചെമ്പു

തകിടുപോലെ താമ്രവൎണ്ണമായ ജലം പരന്നിരിക്കുന്നതല്ലാതെ ഒന്നും കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അമ്പലപ്പുഴെ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മാളികയിൽ മാത്തൂപ്പണിക്കരുടേയും വെള്ളൂർ കുറുപ്പിന്റേയും പരസ്പരമല്ലയുദ്ധസമ്പന്ധമായ പ്രതിമകൾ ഉത്സവത്തിന്നു പ്രദൎശിപ്പിയ്ക്കാറുള്ളതുപോലെ രണ്ടു വിക്രമികളായ നക്രങ്ങൾ മുരിങ്ങനാട്ടു വീട്ടിലെ തിണ്ണയിൽ കിടക്കുന്ന കാഴ്ചയാണു് അവിടെച്ചെന്നപ്പോൾ ഞങ്ങൾ കണ്ടതു്. കടമ്മാട്ടുവീട്ടിലേക്കു വള്ളം അയച്ചതിൽപിന്നെ വരുണദേവൻ കുറേക്കൂടി പ്രസാദിയ്ക്കയും തന്നിമിത്തം അച്ഛനമ്മമാരും അനുചരന്മാരും ഞങ്ങളുടെ കുറുമ്പിപ്പശുവും മററും സ്ഥലം മാറി താമസിയ്ക്കുന്നതിനു നിൎബന്ധിതരാകയും, വഞ്ചിയിൽ സഞ്ചരിയ്ക്കുന്നവരോടു ചോദിച്ചു് സ്ഥലമാററത്തിന്റെ വിവരം മനസ്സിലാക്കി അങ്ങോട്ടു പോകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെയാണു് ൯൯-ാമാണ്ടേക്കുമുമ്പു് ഉണ്ടായിരുന്ന ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിന്റെ സ്വരൂപം. മേൽപ്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ കാലത്തു് ഉണ്ടായതായി അദ്ദേഹം വൎണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള വെള്ളപ്പൊക്കം ഇവിടെ സ്മരണീയമാകുന്നു.

നദീപുഷ്ടിരസഹ്യാ ന ന ഹ്യസാരം പയോഽജനി
നിജാൽ കുടീരാൽ സായാഹ്നേ നഷ്ടാൎത്ഥാഃ പ്രയയുർ ജനാഃ

എന്നാണു വശ്യവാക്കായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൎണ്ണന. ഭവനങ്ങൾ ഇടിഞ്ഞു വീഴുകയും കന്നുകാലികളും മലയിൽനിന്നും മലമ്പാമ്പുകളും ആന കൂടിയും ചത്തൊഴുകുകയും ആറും തോടും നിലവും തിരിച്ചറിയാതാകയും ആഹാരസാധനങ്ങൾ

സംഭരിച്ചുവയ്ക്കുന്നതു് നശിച്ചുപോകയും മററു കോലാഹല ങ്ങളും കുട്ടനാട്ടിലെ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൻെറ ഭയങ്കരങ്ങളായ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള ഭൂപ്രദേശത്തെ അധിവ സിയ്ക്കുന്ന ജനങ്ങൾക്കു രക്ഷാമാൎഗ്ഗങ്ങളായി പല സാഹായ്യ ങ്ങളും ഗവർമ്മേൻറു ചെയ്തുകൊടുക്കേണ്ടതിനെപ്പററി അപേ ക്ഷിയ്ക്കുമ്പോൾ നെററി ചുളിച്ചു നോക്കുന്ന ഭരണാധികാരി കൾ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൻെറ പ്രചണ്ഡതാണ്ഡവത്തിൽ കുട്ട നാട്ടു താമസിയ്ക്കുവാൻ ഇടവരുന്നില്ലല്ലോ എന്നു് ആരുതന്നെ വ്യസനിക്കുകയില്ല! വഞ്ചിയിൽക്കൂടി സഞ്ചരിയ്ക്കരുതേ, എന്നു ചോദിച്ചാൽ നിലങ്ങളുടെ അതിൎത്തി തിരിയ്ക്കുന്ന വരമ്പു കൾ തോറും വെള്ളത്തിനടിയിൽ തപസ്സിനെന്നതുപോലെ സർവ്വേക്കല്ലുകൾ സ്ഥാപിതങ്ങളായിരുന്നതുകൊണ്ടു് വള്ളത്തി ൻേറയും ബോട്ടിൻേറയും മൂട്ടു തകർന്നുപോകുമെന്നു ഭയന്നു് അതിനും മാൎഗ്ഗമില്ലാതെയാണു് ഇരിയ്ക്കുന്നതു്. വെള്ളക്കരവും ടോളുംകൊണ്ടുള്ള ശല്യവും ചില്ലറയല്ല. നിഷ്ഠുരന്മാരായ ടോൾഗേററുകാരും വള്ളം പതിയ്ക്കാതെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നീങ്ങാൻ സമ്മതിയ്ക്കാതെ ശുണ്ഠികടിയ്ക്കുന്ന ഇഞ്ചിരിന ന്മാരും സാധുക്കളെ വലയ്ക്കുന്നതിനു കണ്ണിൽ എണ്ണയൊഴി ച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരാകുന്നു. അമ്മയ്ക്കു പ്രാണവേദനയാണെ ങ്കിലും ഭാൎയ്യയ്ക്കു പ്രസവവേദനയാണെങ്കിലുംകൂടി വല്ല ഔഷ ധസഹായവും തേടിപ്പിടിയ്ക്കാമെന്നു വച്ചാൽത്തന്നെയും ഈ കൂട്ടരുടെ നിരോധനത്തിനു് ശൈഥില്യമുണ്ടാകാറില്ല. ഇങ്ങ നെയെല്ലാമാണു് കുട്ടനാട്ടിലെ ദുർഘടങ്ങൾ.

DEFINITORY I. O. C. No. 1226 LIBRARY

അച്ഛൻ കൃഷിവ്യവസായത്തിൽ ഏൎപ്പെട്ടിരുന്ന സംഗതി മുമ്പു പറഞ്ഞുവല്ലോ. നിരന്തരമായി കൃഷികൊണ്ടുള്ള ഭാഗ്യം അച്ഛൻ അനുഭവിച്ചിരുന്നില്ല. ഏതാനും സംവത്സരം അട്ടപ്പിച്ചട്ടപ്പിച്ച് കൃഷി ഗുണകരമായിരുന്നു എങ്കിലും പിന്നീട് അച്ഛനു കൃഷിയിൽ ഭാഗ്യഭംഗം അടിയ്ക്കടി നേരിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ ചപലത പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ "നീചൈർ ഗച്ഛത്യുപരി ച ദശാ ചക്രനേമിക്രമേണ"എന്ന കവിവചനം അച്ഛന്റെ കാൎയ്യത്തിൽ പരിണാമദശയിൽ സത്യമായി ഭവിച്ചു.

അച്ഛൻ ഒരു കാലത്തും കുട്ടികളോടു കഠിനമായി പ്രവൎത്തിച്ചിരുന്നില്ല. ഞങ്ങളെ അച്ഛൻ പ്രഹരിച്ചിട്ടില്ല. അനുസരണമില്ലാതെ കുട്ടികൾ ശാസനീയന്മാരെന്നുവന്നാൽ അച്ഛനു കണ്ണിൽനിന്നു ബാഷ്പോദയം ഉണ്ടാകുകയാണു ശിക്ഷാവിധിയുടെ സ്വരൂപം.

എന്നെ എഴുത്തിനു ഇരുത്തിയതു് ആരാണെന്നു എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. മെട്റിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചതിന്റെശേഷം എഴുത്തിനിരിത്തിയതിനെപ്പററി രണ്ടുപേർതമ്മിൽ അവകാശതൎക്കമുണ്ടായതായി അറിയാം. ആ ഭാഗം നിൎണ്ണയിയ്ക്കേണ്ട കാൎയ്യമില്ല. ഒരു പാഠശാലയിൽ ആദ്യമായി പഠിച്ചതു് ഇപ്പോൾ തിരുവിതാംകൂറിൽ കൃഷിവകുപ്പിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായിരിക്കുന്ന മി: പരമേശ്വരൻ പിള്ളയുടെ * കുടുംബംവക ഭഗവതിക്കൽ ക്ഷേത്രപരിസര

* അദ്ദേഹം മരിച്ചുപോയതിൽ ഖേദിക്കുന്നു.

ത്തിൽ ചാമിപ്പിള്ളആശാൻ നടത്തിയിരുന്ന പാഠശാല യിൽ ആയിരുന്നു. ആ പാഠശാല ഏകാചാൎയ്യാധിഷ്ഠിത മായിരുന്നു. വൈദൂഷ്യത്തിൻെറ കഥ എങ്ങനെ ഇരുന്നാ ലും വാൎദ്ധക്യത്തിൻെറ മൂൎദ്ധന്യത ചാമിപ്പിള്ള ആശാനിൽ പരിലസിച്ചിരുന്നു. കുഴിപ്പെരുക്കം താനപ്പെരുക്കം, തടി പ്പെരുക്കം മുതലായ അസാധാരണഗണനവിദ്യകളിൽ ആ ശാൻ വിദഗ്ദ്ധനായിരുന്നു. വാൎദ്ധക്യത്തിൻെറ തള്ളൽനി മിത്തം കൺപോളകൾ കീഴ്പ്പോട്ടു മടിഞ്ഞുകിടന്നിരുന്ന തിനാൽ ജാംബവാനെപ്പോലെ പിടിച്ചു വിട്ടത്തേണ്ട ആവ ശ്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നില്ലേ എന്നു സംശയിക്കേണ്ടി യിരുന്നു. ചൂരൽവടി ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു പ്രയോഗിയ്ക്കാറുണ്ടായിരു ന്നെങ്കിലും മാംസപേശികളുടെ ബലഹീനതകൊണ്ടു് ആശാ ൻെറ പ്രയോഗങ്ങൾ അസഹനീയമായിരുന്നില്ല. ചൂരലി നേക്കാൾ കൎക്കശമായി ഫലിച്ചിരുന്നതു് കൈവിരലുകളുടെ നഖങ്ങൾക്കിടയിൽ വിദ്യാൎത്ഥിയെന്ന ഭാഗ്യഹീനൻെറ ചെ വി സമൎപ്പിച്ചിരുന്നതും നഖമുദ്ര വ്രണങ്ങളിൽ പതിഞ്ഞി രുന്നതും ആയിരുന്നു. പാക്കുവെട്ടിയുടെ മദ്ധ്യേ അടയ്ക്കാ വച്ചു ഞെരിയ്ക്കുന്നതുപോലെ ഏതാണ്ടൊരനുഭവം ശിഷ്യൻെറ ശ്രോത്രം അനുഭവിച്ചിരുന്നു. ആശാൻ എഴുന്നേററുചെന്നു വിദ്യാൎത്ഥിയെ ആക്രമിയ്ക്കാറുണ്ടായിരുന്നില്ല എന്നുള്ളതായി രുന്നു ഒരു രക്ഷ. നേരേമറിച്ചു് സ്ഥാവരാവസ്ഥയിൽ പ്രതി ഷ്ഠിതനായിരുന്ന ആ ഗുരുഭൂതൻ ഇരുന്നിരുന്നിടത്തേയ്ക്കു വി ദ്യാൎത്ഥി ചെവി ഹാജരാക്കി മുദ്ര അടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പോന്നു കൊള്ളണമെന്നുള്ളതായിരുന്നു വ്യവസ്ഥ. അതു കൂടാതെ

കപ്പിയും കയറും ഉപയോഗിയ്ക്കുന്നതും ഒരു ശിക്ഷാവിധിയായിരുന്നു. പാഠശാലയുടെ ഒരു ഭാഗത്തു ഹോമകുണ്ഡം ജ്വലിപ്പിച്ച് നാരായം പഴുപ്പിച്ച് മുന മുകളിലേയ്ക്കു നിറുത്തിവന്നിരുന്നതും സാധാരണ കാര്യമായിരുന്നു. ഹോമകുണ്ഡത്തിന്റെ മുകളിലായി വിദ്യാർത്ഥിയെ പാകപ്പെടുത്തുന്നതിനു കെട്ടിത്തൂക്കിവന്നിരുന്നു. പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ശരിയായി ഹാജരാകാതെയുള്ള കുട്ടികൾ കാടുകളിലും വൃക്ഷങ്ങളുടെ മുകളിലും ഒളിച്ചിരിയ്ക്കയും അവരെ വേട്ടയാടുന്നതുപോലെ മററു കുട്ടികളും ആശാന്റെ പ്രതിനിധികളുംകൂടിച്ചെന്നു പിടിച്ചു ഹാജരാക്കുകയും കപ്പിയിലിടുകയും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ചാമിപ്പിള്ള ആശാന്റെ പീനൽക്കോടിന്റെ വ്യവസ്ഥകൾ ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

"ഏകക ഏവാദ്ധ്വപിതീയശ്ചാമിപ്പിള്ള ആശാൻ" എന്നു പറയത്തക്കവിധത്തിൽ അത്ര അനന്യസാധാരണനായിരുന്നില്ല മഹാനുഭാവനായ എന്റെ ഗുരുനാഥൻ. ഒരു കാലത്തു് വിദ്യയ്ക്കു് അദ്ധ്യേതാവിന്റെ അന്തശ്ശരീരത്തിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുവാൻ വാദ്യമേളമായി തലയ്ക്കിട്ടു കൊട്ടുകളും വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ശബ്ദഘോഷണങ്ങളും ചൂരൽവടികൊണ്ടു ചില തട്ടുകളും വേണ്ടിയിരുന്നതിനു പുറമേ കർണ്ണരന്ധ്രങ്ങളിൽ കടന്നുകൂടുന്നതിനുമുമ്പു്, മത്തഭ്രമരം പുഷ്പത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗത്തു് തേൻ തപ്പിച്ചെന്നു് ചുററുമുള്ള പുഷ്പദലങ്ങളിൽ പരുഷമായി പതിയ്ക്കുന്നതുപോലെ കാതിന്റെ വള്ളികളിലും മററും ചില ഉഴവുചാലുകൾ ഉണ്ടാക്കാതെ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഇതു നമ്മുടെയിടയിൽ മാത്രമുണ്ടായിരുന്ന പതി

വല്ല. "ചാർല്സ്ഡിക്കൻസി"ന്റെ നോവലുകളിൽ ചിലതിൽ ഈ സ്ഥിതി വൎണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതു വായനക്കാർ ഓൎക്ക മായിരിക്കും. എങ്കിലും ചാമിപ്പിള്ള ആശാന്റെ ജീൎണ്ണവും സുഷിരമയവുമായ ശരീരം പരിത്യജിച്ച വയോധികനായ ജീവാത്മാവു് പുനർജന്മവിമുഖനായി അദൃശ്യമായി ഇപ്പോഴും വായുമണ്ഡലത്തിൽ സഞ്ചരിയ്ക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആ മഹാത്മാവിനെപ്പററി അനധികൃതമായി ചെയ്യുന്ന ഈ വിചാരണകൾ കണ്ടു കയൎത്തു് എന്റെ ശ്രോത്രമണ്ഡലത്തെ ആക്രമിക്കുമോ എന്നു ഭയന്നു് ഈ വിചാരം നമസ്കാരപൂൎവ്വം ഇവിടെ വിരമിപ്പിയ്ക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൨.

പിന്നിട്ടു് ഞാൻ പഠിച്ചിരുന്നതായി ഓൎക്കുന്ന പള്ളിക്കൂടം കള്ളർകോട്ടുകരയിൽ താന്നാകുളത്തിന്റെ വടക്കുകിഴക്കേക്കോണിൽ ആയിരുന്നു. അതു് ഞങ്ങൾ താമസിച്ചിരുന്ന മുരിങ്ങനാട്ടുനിന്നും ഉദ്ദേശം രണ്ടുമൈൽ ദൂരെയാണു്. ഇവിടത്തെ ഹെഡ്മാസ്ററർ എന്റെ അച്ഛന്റെ അരിവെയ്പുകാരൻ അനന്തകൃഷ്ണയ്യനായിരുന്നു. രാവിലെ പാചകകൃത്യം നിൎവ്വഹിച്ചു് ഭക്ഷണവും കഴിഞ്ഞു് ഉണ്ടതെല്ലാം

വിദ്യാലയത്തിലെത്തുമ്പൊഴേയ്ക്കു ദഹിയ്ക്കുമാറു് പ്രഭാതവ്യായാമമായി നടന്നു് അസ്പൃശ്യമായ വാഹനംപോലെ എന്നെ പള്ളിക്കൂടത്തിലേക്ക അദ്ദേഹം നയിച്ചുവന്നു. കൂടാതെ അവിടെ കരിപ്പുറത്തു് രാമനാശാൻ എന്നൊരു വാദ്ധ്യാർകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രധാന കൃത്യം പല്ലു തേയ്ക്കാതേയും നാക്ക വടിയ്ക്കാതേയും മററു ശൌചകർമ്മങ്ങൾ അൻഷ്ഠിയ്ക്കാതേയും സ്ക്കൂളിൽഹാജരാകുന്ന കുട്ടികളെ കണ്ടുപിടിച്ചു്, ദന്തധാവനാദിശൌചകർമ്മങ്ങൾ അൻഷ്ഠിയ്ക്കുന്നതിലേക്ക ധാവനംചെയ്യിപ്പിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. അക്ഷരാഭ്യാസാദികാര്യ്യങ്ങൾഅത്ര ഗൌരവമുള്ളതായി രാമനാശാൻ ഗൌനിച്ചിരുന്നില്ല. ഈ പള്ളിക്കൂടം വിട്ടു പിരിഞ്ഞതിൻെറ ശേഷം രാമനാശാനു തിരുവാതിരക്കളിയിൽ വളരെ സാമൎത്ഥ്യമുണ്ടെന്നു ഞാൻ കണ്ടു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. വട്ടത്തിൽ നടന്നു സ്ത്രീകൾ തിരുവാതിര കളിയ്ക്കുമ്പോൾ അവരുടെ ഇടയിൽ ഒരു വിടവു വല്ലയിടത്തും കണ്ടാൽ അവിടെ ആശാൻ കടന്നുകൂട്ടുകയും മുമ്പിനാലെ ഉണ്ടായിരുന്ന കളിക്കാരനെപ്പോലെ ചുവടുകൾ വച്ചും കഠോരമായ കണ്ഠഘണ്ടാധ്വനി മുഴക്കിയും ലജ്ജാവതികളെ ചിരിപ്പിച്ചും പ്രഗത്ഭകളെ മത്സരിപ്പിച്ചും ആകപ്പാടെ ഒരു കൊഴപ്പുണ്ടാക്കുന്നതിനു് ഉപകരിച്ചു വരികയും ചെയ്തിരുന്നു.

അനന്തകൃഷ്ണയ്യൻ കാലാന്തരത്തിൽ ഉപാദ്ധ്യായവൃത്തിയും ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിലെ പാചകവൃത്തിയും വിട്ടു നെൽപുര കണക്കുവേലയിലും അവിടുന്നു് പ്രമോഷൻകിട്ടി നെൽ

പുര വിചാരിപ്പുവേലയിലും വളരെ പ്രശോഭിച്ചിരുന്നതിൻെറശേഷം പെൻഷൻപററി പരലോകത്തേയ്ക്കു പോയെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു ധീരനായിരുന്നെന്നുള്ളതിനു തക്കമില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഒരാണ്ട് അമ്പലപ്പുഴ ഉത്സവം കാണ്മാൻ ഇദ്ദേഹം മാർഗ്ഗദർശിയായും ഞങ്ങൾ പിൻഗാമികളായും ഒരു രാത്രി ക്ഷേത്രത്തിൻെറ കിഴക്കേ നടയിൽ ചെന്നപ്പോൾ ആലിൻെറ വേരാണെന്നു വിചാരിച്ചു് ഒരു പാമ്പിൻെറ തലയിൽ അദ്ദേഹം ചവിട്ടുന്നതിനു് ഇടയായി. തലയിൽ സൂക്ഷ്മമായി ചവിട്ടേററതുകൊണ്ടു കടിയ്ക്കാൻ നിവ്വാഹമില്ലാതെ വിഷമിച്ച പാമ്പു് സാധുബ്രാഹ്മണൻെറ കാലിൽ കഴിയുംപോലെ ചുററി. അനന്തകൃഷ്ണയ്യന് താൻ അകപ്പെട്ടിരിയ്ക്കുന്ന ആപത്തു മനസ്സിലായി. കാൽ ഇളക്കുകയാണെങ്കിൽ പാമ്പു കടിയ്ക്കും. അല്ലെങ്കിൽ പാമ്പിൻെറ വാലു ചുററി സ്തംഭം പോലെ നിൽക്കേണ്ടിവരും. പാമ്പിനും ഇതുപോലെ വിട്ടിട്ടു പോകാനും തരമില്ല. ചവിട്ടേൽക്കാതെയിരിക്കാനും തരമില്ലെന്ന ധമ്മസങ്കടം നേരിട്ടു എങ്കിലും പരാജയം പാമ്പിനു തന്നെയാണു പററിയതു്. ക്രമേണ അനന്തകൃഷ്ണയ്യൻെറ പാദംകൊണ്ടുള്ള പിതുക്കു് നിമിത്തം പാമ്പിൻെറ തല വിത്തുചേമ്പു വേകിച്ചതുപോലെ അരഞ്ഞു് ഭൂമിയോടു ചേരുകയും വാലുകൊണ്ടുള്ള ചുററൽ ക്രമേണ അഴിഞ്ഞു പോകുകയും ഘോരമായ ഒരു് അലച്ചയോടുകൂടി അനന്തകൃഷ്ണയ്യൻ ചാടി ദൂരെ ചെന്നുവീണു രക്ഷപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഇതാണു് അദ്ദേഹം ധീരനാണെന്നു് ഞാൻ ആദ്യമേ പറ

ഞ്ഞതു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭയങ്കരശബ്ദത്തിൽ ആകാശം മാറൊലിക്കൊണ്ടുവെന്നും പറയേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു.

കല്ലൂർകോട്ട് പള്ളിക്കൂടത്തിൽനിന്നും ഗണ്യമായ വല്ല വിജ്ഞാനവും എനിയ്ക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു രൂപമില്ല. പക്ഷേ ആ പ്രദേശം പലവിധത്തിൽ എൻെറ ഉപരിവളർച്ചയിൽ ഘടിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു് എനിക്കു തോന്നാതിരുന്നിട്ടില്ല. കല്ലൂർകോട്ടു് ആലപ്പുഴനിന്നും ഉദ്ദേശം രണ്ടു മൂന്നു്മൈൽ തെക്കാണു്. അവിടെ—കൊല്ലം 770-ാമാണ്ടിടയ്ക്കാണെന്നുതോന്നുന്നു—പോത്തുഗീസ്കാരനായ മെനിസീസ്മെത്രാൻ ചെന്നിരുന്നതായും ദേശവാസികൾചേൎന്നു് ആ മെത്രാനോട്ട് ലഹളയ്ക്കൊരുമ്പെട്ടതായും റെവറൻറു് 'ഹൌ' എഴുതിയിട്ടുള്ള ക്രിസ്ത്യാനിചരിത്രത്തിൽ വായിച്ചിട്ടുള്ളതായി ഓൎക്കുന്നു. കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ തുള്ളൽകഥകളിൽ ഒന്നുരണ്ടിടത്തു് കല്ലൂർകോടിനെക്കുറിച്ചു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടത്തെ ക്ഷേത്രം എൻെറ ബാല്യത്തിൽതന്നെ പരമാവധി ജീൎണ്ണമായിരുന്നു. മുൻവശം രണ്ടു കളിത്തട്ടുള്ളവയിലെ പലകകൾ പലെടത്തും പൊയ്പോകുകയാൽ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് പല്ലു കൊഴിഞ്ഞുപോയ വൃദ്ധവദനത്തിൻെറ ഛായയെ വ്യക്തമായി സ്ഫുരിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രം ശ്രീമാൻ ആർ. കൃഷ്ണപിള്ളയുടെ കാലത്തു ജീൎണ്ണോദ്ധാരണശ്രമങ്ങൾ അറിയുവാൻ തുടങ്ങിയെന്നു തോന്നുന്നു. പ്രദോഷവ്രതം അനുഷ്ഠിച്ചു് എത്രയോ പ്രദക്ഷിണം ആ ജീൎണ്ണക്ഷേത്രത്തിനു ചുററും ഞാൻ വെച്ചിട്ടുണ്ടു ! അവിടത്തെ ആരാധനയും ഭക്തിയും നിമിത്തം ഞാൻ ശിവഭക്തനായും

തീൎന്നിട്ടുണ്ടു്. അവിടെ ആനപ്പുറത്തെഴുന്നള്ളിപ്പു് അന്നു നടപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ല. രജതവൃഷഭവിഗ്രഹത്തിന്റെ മുകളിലായിരുന്ന ഉത്സവത്തിനുപോലും എഴുന്നള്ളിപ്പു നടന്നിരുന്നതു്. ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നും കുറെ പടിഞ്ഞാറുമാറിയാണു് താനാകുളം എന്ന പ്രസിദ്ധകുളം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്.

"മണിദൎപ്പണമിവ ദദൎശ വാപികാം" എന്നുള്ള വൎണ്ണന ഈ കുളത്തിനാണു യഥാൎത്ഥമായി യോജിയ്ക്കുന്നതു്. ഇത്ര മനോഹരമായ ഒരു കുളം തിരുവിതാംകൂർസംസ്ഥാനത്തു് ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. അതിന്റെ വിമലിമയും വിസ്തൃതിയും ആഹ്ലാദകരത്വവും എന്നെ വളരെ ഗാഢമായി സ്പർശിച്ചിട്ടുള്ളവയാണു്. പിന്നീടു് ആലപ്പുഴ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ഞാൻ പഠിയ്ക്കുമ്പോൾ കാലാന്തരത്തിൽ എന്റെ ശ്വശുരനായിത്തീൎന്ന ശ്രീമാൻ നാരായണമേനവനവർകൾ രാവിലേ ഇവിടെവന്നു കുളിച്ചു് സ്വകൃത്യനിൎവ്വഹണത്തിലേയ്ക്കു് ത്വരപ്പെട്ടു് തിരിയെപ്പോകുന്നതു് അപരിചിതനായ ഞാൻ അചഞ്ചലദൃഷ്ട്യാ കണ്ടുനിന്നിട്ടുണ്ടു്. സാഹിത്യസ്നേഹിയും, സാഹിത്യപഥത്തിൽ എനിക്കു പരമോത്സാഹപ്രദനുമായിരുന്ന 'ചിന്നങ്കാടനാശാൻ' എന്ന അപരാഭിധാനത്താൽ വിദിതനായിരുന്ന ശ്രീമാൻ ഗോവിന്ദവാൎയ്യരുടെ ഭവനം പ്രസ്തുത ക്ഷേത്രത്തിനു വളരെ സമീപമായിരുന്നു. എത്രയോ അക്ഷരശ്ലോകപരീക്ഷകൾ ഞങ്ങൾ ഇവിടെവച്ചു നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്! യശസ്കാമമില്ലാതെ സാഹിത്യസേവചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന എത്രയോ വിദ്വജ്ജനങ്ങളെ ഞങ്ങൾ ഇവിടെ വിളിച്ചുവരുത്തിയിട്ടുണ്ടു്! മനസ്സു് താ

നാകുളത്തിലും താനാകുളം മനസ്സിലും പരസ്പരം ലയിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു് യാവജ്ജീവം നില നില്ക്കുന്ന പരസ്പരബന്ധമായിരിയ്ക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിയ്ക്കുന്നു. നാലുപാട്ടും ദീർഘമണ്ഡപംപോലെ കാണപ്പെടുന്ന തീരപ്രദേശങ്ങൾ ധവളധവളമായ സികതാപൂരങ്ങളാൽ താനാകുളത്തെ അലങ്കരിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടാൽ രാമനാശന്റെ ദന്തധാവള്യസിദ്ധാന്തം അനുസരിച്ചു് ആ പ്രദേശത്തിലെ ഭൂമിപോലും ശുചിസ്മിതയായി താനാകുളമാകുന്ന കണ്ണാടിയിൽ താനേ നോക്കി ആനന്ദിയ്ക്കുന്നില്ലയോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. അതുഃപാലെ അനതിദൂരസ്ഥമായ സമുദ്രത്തിൽനിന്നും പുറപ്പെടുന്ന പവനപോതങ്ങൾ സമുദ്രതീരസീമയിൽ കാഞ്ചിലതപോലെ ദീർഘരേഖീഭവിച്ചു നില്ക്കുന്ന നാളികേരപംക്തികളാൽ മന്ദായമാനങ്ങളായി താനാകുളത്തിങ്കൽ പര്യവസാനിയ്ക്കുന്നതും സ്മരണീയമാകുന്നു. ഇങ്ങനെ താനാകുളം ഒരു ശൃദ്ധികേന്ദ്രമാണെന്നു പറയേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. പരമശിവന്റെ പശ്ചാദ്ഭാഗത്തു് സ്ഥാനംകൊണ്ടു് അപ്സരായമാണകളായ തദ്ദേശതരുണികളുടെ ശൃംഗാരദേശികനായ സുമസായകൻ ശ്രീമഹാദേവന്റെ മുമ്പിൽ തൃക്കണ്ണുകൾ ഭയന്നു് നില്ക്കുവാൻ ഭീരുവായിട്ടു പിൻഭാഗത്തുനിന്നു് തന്റെ കുസൃതികൾനിമിത്തം ദേവൻ കോപിച്ചു തിരിഞ്ഞു നോക്കുന്നപക്ഷം അഗ്നിബാധയിൽനിന്നു താനാകുളത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്നു രക്ഷപ്പെടാമെന്നു കരുതി അതിന്റെ തീരപ്രദേശത്തു് അദൃശ്യനായി വിലസുന്നില്ലയോ എന്നും സംശയിക്കേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ഭട്ടബാണന്റെ മട്ടിൽ എന്റെ വം

ചാപലതയെ ഉച്ചലിപ്പിയ്ക്കുന്നതിന്നു താനാകുളം പ്രേരകമാണെങ്കിലും സംക്ഷേപരസം ബലവത്തരമായി തോന്നുകയാൽ താനാകുളത്തിന്നും നമസ്കാരം പറഞ്ഞു് ഇവിടെ വിരമിയ്ക്കുന്നു.

ഞാൻ പഠിച്ചിരുന്നതായി പറവൂർകരയിൽ ഒരു പള്ളിക്കൂടം കൂടിയുണ്ടു്. അതു് മുരിങ്ങനാട്ടു വീട്ടിൽനിന്നും വളരെ ദൂരെയാണെന്നു പറയുവാനില്ല. 'അനന്തക്കുട്ടിഭട്ടൻ' അരിപ്പുരയിൽനിന്നും പിൻവാങ്ങി കണ്ടകൃഷിക്കാരുടെ നെൽപ്പുരയിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുവാൻപുറപ്പെട്ടതിൽപിന്നെയാണെന്നു തോന്നുന്നു, "തേവലപ്പുറത്തുവെളി"യിലുണ്ടായിരുന്ന പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ഞാൻ പ്രവേശിയ്ക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടതു്. അതിൻെറ സ്ഥാപകന്മാരും ഭരണാധികാരികളും ആലപ്പുഴ ഉണ്ടായിരുന്ന ലണ്ടൻമിഷൻ സൊസൈററിക്കാരായിരുന്നു. ആ പാഠശാലയിൽ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതിൽ ഒന്നിൽ ഇംഗ്ലീഷും മറെറാന്നിൽ മലയാളവും പഠിപ്പിച്ചുവന്നു. ഞാൻ മലയാളം ക്ലാസ്സിലാണ് ആദ്യമായി ചേൎന്നതു്. എൻെറ ഉപാദ്ധ്യായനായിരുന്ന കരയാംവട്ടം "കൊച്ചുക്കനാശാൻ" അവർകൾ വളരെ ദൂരം പാദചക്രംകൊണ്ടു് അതിലംഘിച്ചു സ്കൂളിൽ ഹാജരാകുകയാണു ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ ശുദ്ധോപവാസം അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. ചിലപ്പോൾ ഞാൻ സാറിനെ ഉച്ചയ്ക്കു വല്ല ഭക്ഷണവും കൊടുക്കുന്നതിനു് വിളിച്ചു വീട്ടിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുകയും അതൊരു പതിവായി തീരുകയും ആശാൻ മദ്ധ്യാഹ്നാൽപരം ഞങ്ങളോടു പ്രസന്നനായി പെരുമാറുക-

യും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ആശാന്റെ കാരുണ്യംകൊണ്ടു് ചൂരൽവടി ഇല്ലാതെതന്നെ മലയാളം എഴുതുവാനും വായിക്കുവാനും ഞാൻ ഒരുവിധം അഭ്യസിച്ചു. അങ്ങനെയിരിക്കെ ഒരു ദിവസം എന്റെ പിതൃവ്യൻ ആലപ്പുഴ ജില്ലാക്കോർട്ടു വക്കീൽ ജനാർദ്ദനൻ പ്ലാപ്പള്ളി അവർകൾ ഈ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ കയറിവരുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മക്കൾ ഇംഗ്ലീഷും ഞാൻ മലയാളവും പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന വ്യത്യാസം പരിഹരിക്കുവാൻ എന്നെക്കൂടി ഇംഗ്ലീഷുഭാഗത്തിൽചേർക്കണമെന്നു ഹെഡ്മാസ്റ്ററോടു പറയുകയും ഇപ്രകാരം യദൃച്ഛയാ ഞാൻ ഇംഗ്ലീഷ് പഠിക്കുവാൻതുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഇംഗ്ലീഷ് ഉപാദ്ധ്യായൻ മിസ്റ്റർ സി. വി. വക്കി എന്നൊരാളായിരുന്നു. പ്രശംസനീയമായ താൽപര്യത്തോടും സാകൂതത്തിൽ ആദരവോടും അദ്ദേഹം ഞങ്ങളുടെ അദ്ധ്യാപനം നടത്തിയിരുന്നു. ആ സ്കൂൾ വിട്ടുപോയതിൽ പിന്നീടു് അദ്ദേഹം എവിടെയാണെന്നു് ഞാൻ പല അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തിയതിലും കണ്ടുകൂടുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. പിന്നീടു വന്നുചേന്ന വാദ്ധ്യാർ ഒരു മി. സ്റ്റർ ഇട്ടിയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് ചാമിപ്പിള്ള ആശാന്റെ ഉപകരണങ്ങളിൽ ചൂരൽവടിയുടെ പ്രാധാന്യം അഗണ്യമാക്കുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. അന്യഥാ ഒരു നല്ല വാദ്ധ്യാരായിരുന്നു മി. ഇട്ടി. പാതിരിസായിപ്പു പള്ളിക്കൂടം നോക്കുവാൻ വരുന്നുവെന്നു് അറിവുകിട്ടുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചൂരൽവടിക്കു് അജ്ഞാതവാസം പ്രായേണ കണ്ടുപോന്നു... പാതിരിസായിപ്പു വരുന്നതു സാധാരണ കുതിരപ്പുറത്തായിരി

യ്ക്കും. കൂടെ മറെറാരു കുതിരയിൽ ഒരു മദാമ്മക്കൂടി കാണും. നാട്ടുകാൎക്കും വിദ്യാൎത്ഥികൾക്കും ഇവരുടെ ആഗമം ഒരു മഹോത്സവംപോലെ ഉത്സാഹപ്രദമായിരുന്നു. സ്ക്കൂൾ പരിശോധന കഴിഞ്ഞാൽ അവർചില പുസ്തകങ്ങളും കുപ്പായങ്ങളും കുട്ടികൾക്കു സമ്മാനം കൊടുക്കുകപതിവായിരുന്നു. ഈ പള്ളിക്കൂടം വളരെനാളത്തേയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഒരു വെള്ളപ്പൊക്കത്തിലാണെന്നു തോന്നുന്നു, അതിൻെറ മേൽക്കൂട്ട് ഊക്കൻ കാററുമായി മത്സരിച്ചു പറക്കുകയും അങ്ങനെ പാഠശാല ഭിത്തിമാത്രമായിട്ട് അവശേഷിയ്ക്കുകയും ചെയ്തുവെന്നാണ് അറിയുന്നതു്. സ്ഥാനഭ്രംശപരിഭ്രമത്തിൽ കുട്ടികളുടെ തല ഒന്നു തലോടിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെടണമെന്നു മേൽക്കൂരയ്ക്കു തോന്നാത്തതു പരമമൎയ്യാദ തന്നെ.

ഇങ്ങനെ അക്കാലത്തു് പറവൂർ കള്ളർകോട്ട് എന്ന കരകളിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന മിക്ക പള്ളിക്കൂടങ്ങളിലും ഞാൻ പഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു പറയേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. ഒടുവിൽ പറഞ്ഞ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ—അതായതു്, ഏകദേശം എട്ടുപത്തുവയസ്സ് പ്രായമുള്ളപ്പോൾ—ഞങ്ങളുടെ താമസം സ്ഥിരമായി മുരിങ്ങനാട്ടുനിന്നും അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു മാറേറണ്ടതായിട്ടു വന്നു. ഞങ്ങൾ അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു പോയതിൻ പുറകേ മുരിങ്ങനാട്ട് കോർട്ടുലേലത്തിൽ പോകുകയുംചെയ്തു. അസുഖഭൂയിഷ്ഠമായ ആ ഭാഗങ്ങളൊക്കെയും ഇവിടെ വിവരിയ്ക്കണമെന്നു വിചാരിയ്ക്കുന്നില്ല.

വിദ്യാൎത്ഥികളുടെ കായികമായ പുഷ്ടിയും സൌഷ്ഠവവും വിദ്യാലയാധികാരികളുടെ കാൎയ്യമായി അന്ന് ആരും ഗൌനിച്ചിരുന്നില്ല. ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു കാളേജിൽ പഠിയ്ക്കുമ്പോഠംപോലും കായികമായ വ്യായാമം നിസ്സാരമായ ഒരു കാൎയ്യമായേ കരുതിയിരുന്നുള്ളു. ഞങ്ങളുടെ ഇംഗ്ലീഷ് പ്രഫസ്സർ സി. എസ്സ് ബായിൽ അവർകഠം നലുമണിയ്ക്കു പള്ളിക്കൂടം വിട്ടാൽ ഫുട്ബാഠം കളിയ്ക്കുന്നതിലേയ്ക്കു് ആഠംപിടത്തത്തിന് പണ്ടു കല്പാലക്കടവിൽ കേവുവഞ്ചിക്കാരേക്കാളും ഇപ്പോഠം അഷ്ടാസനക്കാറിലേയ്ക്കു ആഠംശേഖരിയ്ക്കുന്ന കൺടക്ററൻമാരേക്കാളും ജാഗ്രതയായി നില്ക്കുന്നതും അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഓടുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ആ സ്ഥിതിയ്ക്കു് മുൻവിവരിയ്ക്കപ്പെട്ട പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽ വ്യായാമ വിഷയമായി ഒരേൎപ്പാട്ടും ഉണ്ടായിരിയ്ക്കുവാൻ ഇടയില്ലെന്നു സ്പഷ്ടമാണല്ലോ. എന്നാൽ ബാലന്മാർ വിദ്യാൎത്ഥികളായാൽ അവൎക്കു കളികളിലും വിനോദങ്ങളിലും ഉള്ള ആസക്തി അററുപോകുമെന്നുള്ള ഭാവന തീരെ അനാസ്പദമാകുന്നു. ലോകം ഈശ്വരൻ സൃഷ്ടിച്ചതുതന്നെ കേവലം ലീലയായിട്ടാണെന്നാണ് വലിയ ചിന്തകന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. "വിശ്വം ചമയ്ക്കുമുടനേയതു കാത്തഴിയ്ക്കും വിശ്വൈകനാഥനു കളിപ്പുരയെന്നപോലെ" എന്ന കീൎത്തനശ്ലോകംതന്നെ നോക്കുക. കളിയിലുള്ള രസം സഹജമാണ്. അതുകൊണ്ടു വിദ്യാൎത്ഥികഠംക്കു സ്കൂളുമായി ബന്ധമില്ലെങ്കിൽതന്നെയും മറെറവിടെയെങ്കിലും അവർ കളിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കുന്നതല്ല. കളിയോടു തീരെ ആസക്തിയില്ലാത്ത

വിദ്യാൎത്ഥികളുണ്ടെങ്കിൽ അവർ ക്രമേണ മരപ്പാവകളോടു് ശീലത്തിൽ സായൂജ്യം പ്രാപിയ്ക്കുന്നവരായിരിയ്ക്കും.

പറവൂർക്കരയിൽ മുരിങ്ങനാട്ടു താമസിച്ചിരുന്നപ്പോൾ എനിയ്ക്കു പ്രിയപ്പെട്ട കളി എന്തായിരുന്നു എന്നു ചോദിച്ചാൽ വള്ളംകളിയാണെന്നു പറയേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. വീട്ടിനു ചുററും വയലുകളും തോട്ടുകളും സമൃദ്ധിയായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. വിശിഷ്യ കിഴക്കുവശം വിശാലമായ വയലുകൾ പരമ്പരയായി പമ്പാനദിവരെ നീണ്ടുകിടന്നിരുന്നതും പ്രസ്താവയോഗ്യമാണു്. ഇവിടെ കൃഷികാലം ഒഴിച്ചാൽ എല്ലാ സമയവും വെള്ളം ഉണ്ടായിരിക്കും. അങ്ങനെയുള്ള വയലുകളിലും തോട്ടുകളിലും തുഴയും നയമ്പും ഉപയോഗിച്ചു വള്ളം കളിയ്ക്കുന്നതുപോലെ ഉത്സാഹമായ ഒരു വിനോദം ഞാൻ അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല. കുത്തിയിരുന്നു് നിരങ്ങി നിരങ്ങി ക്കളിയ്ക്കുന്ന ഗോലികളിയും ലക്ഷ്യത്തിൽ എറിയുന്നതിനു് സാമൎത്ഥ്യം അഭിവൃദ്ധമാക്കുന്ന അണ്ടികളിയും തലപ്പന്തുകളിയും കിളിയന്തട്ടുകളിയും മററും ഓണക്കാലത്തു് പാവൂർകരക്കാർ ശാസ്താങ്കൽ മുററത്തു നടത്താറുണ്ടായിരുന്നതും ഞാൻകൂടി അതിലൊക്കെ ഭാഗഭാക്കായി ഇരുന്നിട്ടുള്ളതും ആണു്. പകിടകളി, ചീട്ടുകളി മുതലായി യദൃച്ഛാപ്രമാണങ്ങളായ ചില കളികളും ഏഴാമത്തുകളി, കൊടംപൂജകളി മുതലായ വിനോദങ്ങളും അന്നു നടപ്പുണ്ടായിരുന്നവയാണു്. കുറേക്കൂടി പ്രായമായതിനുശേഷം ചതുരംഗംകളിയിലും ഞാൻ അത്യുത്സാഹിയായിത്തീൎന്നു. ചുരുക്കം പറഞ്ഞാൽ കാലിൻെറ വേഗമോ പാടവമോ അവശ്യം കൂടിയേതീരു

എന്നുള്ള വിനോദങ്ങളിലും കളികളിലും ഞാൻവളരെ താൽ
പൎയ്യമുള്ളവനായിരുന്നു എന്നു പറയുവാൻ നിവ്വാഹമില്ല
വള്ളംകളിയ്ക്കു കാലുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോഗം മിക്കവാറും അന
പേക്ഷിതമായിരുന്നതുകൊണ്ടായിരിയ്ക്കാം അതിൽ എനി
യ്ക്കു താൽപൎയ്യംതോന്നിയതു്. എന്നാൽ സഹക്രീഡികളാ
യി കുറെ ആളുകളെങ്കിലും ഇല്ലാതെ വള്ളംകളി നടത്തുന്ന
തിനു നിവ്വാഹമില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇപ്പോഴും ആ കളിയിൽ
എനിക്കു താൽപൎയ്യമുണ്ടെങ്കിലും അതു വെറും താൽപൎയ്യ
മായി പ്രവൃത്തിമാൎഗ്ഗത്തിൽ അനുഷ്ഠാനമില്ലാതെയായിത്തു
ന്നിട്ടു വളരെക്കാലമായിരിയ്ക്കുന്നു. ഡാക്ടർ മിച്ചലിന്റെ
കാലത്തു വേളിക്കായലിൽ വള്ളംകളി ഊൎജ്ജിതത്തിൽ നട
ത്തുന്നതിനു വേണ്ട ശ്രമം നടന്നു. ആ ശ്രമം അചിരേണ
വന്ധ്യമായി പരിണമിയ്ക്കയാണുണ്ടായതു്. വള്ളംകളി
ആപത്തില്ലാത്ത ഒരു വിനോദമാണു് എന്നു വിചാരി
യ്ക്കുണ്ട. അതിനെപ്പററി മേൽ പ്രതിപാദിയ്ക്കാം. ഇങ്ങനെ
എട്ടുപത്തു വയസ്സായപ്പോഴേയ്ക്കും മാനസികമായും കായി
കമായും സിദ്ധിച്ച പോഷണങ്ങളോടുകൂടി ഞങ്ങൾ വീണ്ടും
അമ്പലപ്പുഴെ താമസം ഉറപ്പിച്ചു. എന്നാൽ ഇത്ത
വണ താമസിച്ചതു കടമ്മാട്ടുവീട്ടിലായിരുന്നില്ല. അതിനു
സമീപംതന്നെ അമ്മയുടെ ഇളയസഹോദരിയുടെ ഭൎത്താ
വായിരുന്ന കലവറ പരമുപിള്ള പ്രവൎത്ത്യാരവർകൾ
പുതുതായി പണിയിച്ചുകൊടുത്ത കിഴക്കേ മാളിയയ്ക്കൽവീട്ടു്
ആരും താമസം ഇല്ലാതെ കിടക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഞങ്ങളുടെ
താമസം അവിടെ ആക്കി. ഒരു പള്ളിക്കൂടത്തിലും

ചേരാതെ അവിടെ ഞാൻ കുറേനാൾ താമസിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ അനദ്ധ്യായകാലം ദീർഘീഭവിയ്ക്കുന്നതിനു മുമ്പ് അമ്പലപ്പുഴെ ഡിസ്ട്രിക്ററ് ഇംഗ്ലീഷ്സ്കൂളിൽ എന്നെ ചേർത്തു. ആ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ഇംഗ്ലീഷ് വിദ്യാഭ്യാസവും അതു സംബന്ധിച്ചുള്ള നാട്ടുഭാഷാഭ്യാസവും മാത്രമേ എനിയ്ക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളൂ. ആറു ക്ലാസ്സുകൾ ആ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ ക്രമേണ പ്രതിവർഷം ഓരോ ക്ലാസുവീതം ഞാൻ കടന്നുകൂടി. മെസേഴ്സ് നരസിംഹക്കമ്മെത്തി, വേലുപ്പിള്ള, കുളത്തൂഅയ്യൻ, ചിദംബരയ്യൻ, സുബ്ബയ്യൻ മുതലായവർ അവിടെ ഉപാദ്ധ്യായന്മാരായിരുന്നു. ആ പള്ളിക്കൂടം പഴയ താലൂക്കുകച്ചേരിയായിരുന്നു. അവിടെനിന്നും ഇംഗ്ലീഷുപള്ളിക്കൂടം കടപ്പുറത്തേയ്ക്കു മാററിയതിനുശേഷം അതു മലയാംപള്ളിക്കൂടമായി ഉപയോഗിച്ചുവന്നിരുന്നു. സന്ധിബന്ധങ്ങളുടെ ജീർണ്ണതകൊണ്ട്, ഈ വൃദ്ധവിദ്യാലയം എപ്പോഴാണ് നിലംപതിയ്ക്കുന്നതെന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ ഇപ്പോൾ ശൂന്യമായി കിടക്കയാണ്. പരേതനായ ദേവസ്വം കമ്മിഷണർ ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള, ആർ. നീലകണ്ഠപ്പുതുവാൾ, ആർ. ഗോവിന്ദപ്പുതുവാൾ മുതലായ പലരും ഈ വിദ്യാലയത്തിൽ പഠിച്ചു ജയിച്ചിട്ടുള്ളവരാണ്. മനുഷ്യരുടെ മനസ്സിൻെറ അന്ധകാരം ഉച്ചാടനം ചെയ്യുന്നതിന് വിവിധവിധികൾ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ഈ പള്ളിക്കൂടത്തിൻെറ കോണഭാഗത്തുള്ള മുറികളിൽ അന്ധകാരം ഒളിച്ചിരുന്നതായി തോന്നുമായിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടരായിരുന്ന ജെ. എ. ഡത്തി അവർകളും

വിദ്യാഭ്യാസമേലദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന ഡാക്ടർ ഹാർവി സായിപ്പും മററും പരിശോധനയ്ക്കു വരുമ്പോൾ അവിടെ ഇരുന്നു് ശരീരധാവള്യത്തിന് ചന്ദ്രഗ്രഹണവേളയിലെന്ന പോലെ "കൃഷ്ണവിലാസ"ത്തോട്ടുകൂടി പ്രസിദ്ധമായ അമ്പലപ്പുഴപ്പായസവും പാനീയങ്ങളും മററു ഭോജ്യങ്ങളും കഴിയ്ക്കുമായിരുന്നു.

അമ്പലപ്പുഴെ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പഠിച്ചിരുന്നപ്പോൾ ഞാൻ ഒരു ക്ലാസ്സിലും തോററിട്ടില്ല എന്നുതന്നെയല്ല, ഉയന്ന ക്ലാസ്സുകളിലേയ്ക്കു ചെല്ലുവാനും സമത്ഥനായ വിദ്യാത്ഥിയാണെന്നുള്ള പ്രശംസയ്ക്കു പാത്രമായിത്തീരുകയും ചെയ്തിരുന്നു എന്നുള്ള അഭിമാനകരമായ സംഗതി അഹംഭാവമാണെന്നു് അസൂയാമൂർഖന്മാർ വ്യാഖ്യാനിച്ചാലും പ്രസ്താവിയ്ക്കാതെ തരമില്ല. കണക്കു്, ക്ഷേത്രഗണിതം, ഇംഗ്ലീഷു്, മലയാളം ഇത്യാദി വിഷയങ്ങളിൽ രണ്ടോ മൂന്നോ വിദ്യാത്ഥികൾ എന്നോടു കിടനില്ക്കുന്നവരുണ്ടായിരുന്നു എങ്കിലും ഹെഡ്മാസ്റ്റർ സുബ്ബയ്യർ എന്നെ അഗ്രേസരനായി ഗണിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം അസാമാന്യനായ ഒരദ്ധ്യാപകൻ ആയിരുന്നു. പരീക്ഷ അടുക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ക്ലാസ്സിലെ വിദ്യാത്ഥികൾ താൻ താമസിച്ചിരുന്ന മഠത്തിൽ കിടക്കുവാൻ ചെല്ലണമെന്നു് നിർബന്ധിച്ചിരുന്നു. അവിടെ ഭഗവതിസേവ നടത്തി പഴയ പാഠങ്ങൾ ആവത്തിച്ചു പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വെളുപ്പാൻകാലമായാൽ വിദ്യാത്ഥികൾ പുതച്ചുമൂടി കിടക്കാൻ

ഇടയാകാതെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ സന്നിധിയിൽ അദ്ധ്യയനം നടത്തിയതിൻെറ ശേഷം ഉദയത്തോടുകൂടി എല്ലാപേരും പിരിഞ്ഞുപോകുമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഒരു ഗുരുകുലസമ്പ്രദായവും ആധുനികരീതികളും യോജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹം അദ്ധ്യാപനം നടത്തിവന്നതു്. ഇതുകൊണ്ടു് അനേകം വിദ്യാൎത്ഥികൾക്കു് പല ഗുണങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഏകദേശം ഈ ഛായ അനുസരിച്ചുവന്ന മറെറാരു് അദ്ധ്യാപകൻ തിരുവനന്തപുരം കാളേജിലെ പ്രഫസ്സർ സി. എസ്സ്. ബായിൽ എന്ന സായിപ്പവർകളായിരുന്നു. ഇംഗ്ലിഷ്സാഹിത്യം പഠിക്കുവാനുണ്ടായ വിദ്യാൎത്ഥികളെ സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം സ്വന്ത ബംഗ്ലാവിൽ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി സാഹിത്യവിഷയമായ പല സംഗതികളും ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തിരുന്നു. പ്രാചീന ഇംഗ്ലിഷ്സാഹിത്യമാതൃകയായ ബിയോവുൾഫ് മുതലായവയെ ആധുനിക ഇംഗ്ലിഷ്ഭാഷയിലേക്കു പരിവൎത്തനം ചെയ്തു് അദ്ദേഹം വിദ്യാൎത്ഥികളെ ധരിപ്പിച്ചുവന്നു. ഈ കൂടുതൽ പാഠപദ്ധതികഴിഞ്ഞു് ബിസ്കററു സോഡ മുതലായവ പ്രയോഗിച്ചു് ഒരു ലഘുഭക്ഷണംകൂടി ശിഷ്യന്മാരായ അതിഥികൾക്കു സായിപ്പു കൊടുത്തുവന്നിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൩.

അമ്പലപ്പുഴ ഇംഗ്ലീഷ്‌സ്ക്കൂളിന്റെ തരണം പൂൎണ്ണമായി വൎണ്ണിയ്ക്കുന്നതിന്നുമുമ്പ് മുരിങ്ങനാട്ടു താമസിച്ചിരുന്നപ്പോൾ തന്നെ അമ്പലപ്പുഴ നടന്ന ഒരു ഗംഭീരമായ സംഭവം * പ്രസ്തുത്യമായിത്തോന്നുന്നു. എനിയ്ക്ക് അന്ന് അഞ്ചെട്ടുവയസ്സു പ്രായമുണ്ടെന്നാണു വിശ്വാസം. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഭൃത്യന്റെ കടിതടശകടത്തിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടാണ് താഴെപ്പറയാൻ പോകുന്ന സംഭവങ്ങൾ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുള്ളതായി ഓൎക്കുന്നത്. അമ്പലപ്പുഴ പടിഞ്ഞാറേ നടയിൽ ഉള്ള എണ്ണക്കളത്തിന്റെ വടക്കേ പടിഞ്ഞാറേക്കോണിൽ "നാണുച്ചാർ" എന്ന ഭൃത്യൻ എന്നെ എളിയിൽ എടുത്ത് ഉച്ചതിരിഞ്ഞ് ഒൻപതാം ഉത്സവത്തിലെ ആഘോഷങ്ങൾ കാണുന്നതിനു നിന്നിരുന്നു. സഭ്യതാസഭ്യതകളെ തിരിയ്ക്കുന്ന ഭിത്തികളെ ആക്രമിച്ചു തകൎക്കുന്ന പൂരപ്പാട്ടിന് പ്രാധാന്യം ചേൎത്തലെയാണെങ്കിലും അമ്പലപ്പുഴെ എട്ടും ഒൻപതും ഉത്സവദിവസങ്ങളിൽ ഉപസ്തരണം വിളമ്പുന്നതുപോലെ അല്പനേരത്തേയ്ക്ക് അതു് അനുഷ്ഠിയ്ക്കപ്പെട്ടുപോന്നിരുന്നു. ചേൎത്തല പൂരപ്പാട്ടിനുള്ള അധഃപതനത്തോടുകൂടി അതിന് അമ്പലപ്പുഴയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന യോഗക്ഷേമങ്ങൾ എങ്ങനെയായെന്നു നിശ്ചയമില്ല. അവിടം നില്ക്കട്ടെ. പ്രസ്തുതദിവസം പൂരപ്പാട്ടു പാ

---

* പ്രസ്താവിയ്ക്കത്തക്കതു്

ടുവാൻ പാടില്ലെന്നു് അന്നവിടെ പോലീസ്ഇൻസ്പെക്ടരായിരുന്ന ശിവരാമപിള്ള അവർകൾ വിരോധിച്ചു് ഒരു നിരോധനാജ്ഞ വാക്കുകൊണ്ടു് ഉദ്ഘോഷിച്ചു. അതിനെ തൃണപ്രായമായി ഗണിച്ചു് ജനങ്ങൾ പുരപ്പാട്ടു നടത്തി. പോലീസുസൈന്യം ഇൻസ്പെക്ടരുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം അപരാധികളെ അറസ്ററു ചെയ്യുവാനായി ഉദ്യമിച്ചെങ്കിലും അതു സാധിച്ചില്ല. എന്നുതന്നെയുമല്ല, പോലീസുകാരുടെനേക്കു വലിയ ആർപ്പുവിളിയും കൂക്കുവിളിയും കല്ലേറുമാരംഭിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. മണ്ണു നുള്ളിയിട്ടാൽ വിഴാത്തവിധം ആൾ തിങ്ങിക്കൂടുകയും ജനക്കൂട്ടത്തിൻെറ സന്തതിയായി ഭയങ്കരമായ ഒരു ലഹള ഉത്ഭവിയ്ക്കുകയുംചെയ്തു. ഇൻസ്പെക്ടർ ശിവരാമപിള്ള ക്ഷേത്രത്തിൻെറ വടക്കുപടിഞ്ഞാറു് തൽക്കാലം തഹശ്ശീൽദാർ കച്ചേരിചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നിടത്തു് അഭയം പ്രാപിച്ചു. ആ മുറിയിലേയ്ക്കു കയ്യിൽകിട്ടിയ കല്ലും കാളാംമുണ്ടനും മററുമെടുത്തു ജനങ്ങൾ ഏറു തുടങ്ങി. ഒരു ശിലാവർഷം നടക്കുന്നതുപോലെ ആ പ്രദേശത്തു കല്ലേറുണ്ടായി. ലഹള ശമിപ്പിയ്ക്കുവാൻ വാളൂരിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു തഹശീൽദാർ പുറത്തേയ്ക്കുവന്നു. പക്ഷേ 'വാളു വിറച്ചുവിറച്ചുപിന്നോട്ടു' പോയതല്ലാതെ വെട്ടുന്നതിനു പ്രയോജനപ്പെട്ടില്ല. "മാമ്മോ, പൊന്നുമാമ്മോ!" എന്നു ജനങ്ങൾ ചിറവുംകൂടി കൂവിയതല്ലാതെ തഹശീൽദാരെ ഒരു വിധത്തിലും ഉപദ്രവിച്ചില്ല. ലജ്ജാകുലനായ അദ്ദേഹം തിരിയെ അകത്തുപോയി രക്ഷാമാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു സ്വസ്ഥമായിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടരുടെ നേരെയുള്ള

കാലുഷ്യം കൂടിക്കൂടി വന്നതല്ലാതെ ഒരു വിധത്തിലും കുറഞ്ഞില്ല. "ബാർണബി റെഡ്ജ്" എന്ന നോവലിൽ "ചാർലസ് ഡിക്കൻസ്" വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള ലഹളപോലെ ഒരു ജനവിപ്ലവമാണ് അന്ന് അമ്പലപ്പുഴെ നടന്നതു്. സന്ധ്യയായപ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടർ താമസിച്ചിരുന്ന വീട്ടിലേയ്ക്കു് ഒരു സംഘം ആളുകൾ പുറപ്പെട്ടു. അടച്ചുപൂട്ടിയിരുന്ന പടിപ്പുര അവർ ഇളക്കിയെടുത്തു് തുള്ളിക്കൊണ്ടു ക്ഷേത്രപരിസരത്തേയ്ക്കു പോന്നു. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് ഇൻസ്പെക്ടരുടെ ഭാര്യയേയും കുട്ടികളേയും ഗൂഢമായി മറെറാരു ഭവനത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി ശാന്തചിത്തന്മാരായ ചില സുജനങ്ങൾ കാലേകൂട്ടി ഒളിച്ചു പാർപ്പിച്ചു രക്ഷിച്ചിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ ഇരുന്നിരുന്ന മുറിയുടെ മുൻവശത്തു ജനങ്ങൾ കൂടി. ബഹുകണ്ഠങ്ങളിൽനിന്നു് ഏകകാലത്തു പുറപ്പെട്ട വിവിധങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളുടെ ആകെത്തുക അല്പം ദൂരെ അലറിക്കൊണ്ടിരുന്ന സമുദ്രത്തിൻെറ അലച്ചിയെ അശ്രാവ്യമാക്കിത്തീർത്തു. രാത്രി അതിക്രമിച്ചതോടുകൂടി ആ വാതിൽ തുറന്നു് ആളുകൾ അകത്തുകടക്കുമെന്ന മട്ടിലായി. ഈ സാഹസങ്ങൾ ഇൻസ്പെക്ടർ ധരിച്ചു് ആ മുറിയ്ക്കു് വടക്കോട്ടുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ചെറിയ വാതിലിൽകൂടി ഒരു വിധത്തിൽ സ്വയമേ ഞെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞു് വെളിയിൽ ചാടി ക്ഷേത്രത്തിലെ കാടിക്കുഴിയിൽ ലഘുവായി ഒരഭിഷേകവും കഴിഞ്ഞു് വയലുകളിലും തോട്ടുകളിലുംകൂടി നീന്തിത്തുടിച്ചു് ഏകവസ്ത്രധരനായി ആലപ്പുഴെച്ചെന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു. ആ സംഭവമധികരിച്ചു പല പാട്ടുകളുമുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതിൽ ഒന്നിൽ

"കാലുമടക്കിയടിയ്ക്കും ശിവരാമൻ ||
കാടികുഴി ചാടി ഓടിപ്പോയി!"

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഇപ്പോഴും ചിലർ പാടി കേൾക്കാറുണ്ടു്. എതിർക്കാൻ ശക്തിയില്ലാതേയും, ഓടി ഒളിയ്ക്കാൻ തരപ്പെടാതെയും ജനങ്ങളുടെ കയ്യിൽ കിട്ടിയ പോലീസുകാരുടെ തൊപ്പി മലത്തിവെപ്പിച്ചു് അതിൽ മണ്ണുവാരി നിറച്ചു് അവരെക്കൊണ്ടു് ചുമപ്പിച്ചു. അന്നു തുടങ്ങി മണ്ണുചുമപ്പു പോലീസുകാർക്കാണെന്നും ജനങ്ങൾക്കല്ലെന്നും ലഹളക്കാരായ 'മഹാജനങ്ങൾ' ഏർപ്പാടുചെയ്തു. ചില പോലീസുകാർ ഗോമയം ചുമക്കുന്നവരായും കുറേക്കൂടി ഗൗരവപ്പെട്ടവർ * ശിരസ്സ്ഥലണ്ഡന്മാരായും കാണപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രകടനങ്ങൾ നിമിത്തം പിറേറദിവസം (ആറാട്ടുനാൾ) ക്ഷേത്രപരിസരത്തിൽ മഷിയിട്ടുനോക്കിയാൽപോലും ഒരു പോലീസുകാരനെ കാണ്മാൻ കിട്ടുകയില്ലായിരുന്നു. പോലീസുകാരുടെ ബന്തവസ്സില്ലാതെയും ഉത്സവാദികൾ നടക്കുമെന്നു് അന്നു വ്യക്തമായി. ഈ ലഹള ഉണ്ടായതു നാടകശാല സദ്യയ്ക്കു് ഇല വെച്ചപ്പോൾ പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ പന്തിയിൽ കൂടി നടക്കുകനിമിത്തമാണെന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ആ സദ്യയ്ക്കു് ഇലവെച്ചാൽ മാത്തൂർപണിക്കർക്കല്ലാതെ പന്തിയിൽ കൂടി നടന്നുകൂടാ എന്നാണു വ്യവസ്ഥ. ആ വ്യവസ്ഥയെ ഭഞ്ജിച്ചാ-

---

* തലയിൽ ആനപ്പിണ്ടത്തോടുകൂടിയവർ. ലണ്ഡം എന്നാൽ മലയാളത്തിൽ ഇരണ്ടം എന്നു പറയുന്നതുതന്നെയാണു്.

ണു് ഇൻസ്പെക്ടർ പന്തിയിൽക്കൂടി നടന്നതു്. അങ്ങനെ നടക്കാൻപാടില്ലെന്നു തട്ടങ്ങാട്ട നാരായണപ്പണിയ്ക്കർ ഇൻസ്പെക്ടരോടു നേരേ പറഞ്ഞു. അതിനു്, 'നടന്നാലോ?' എന്നു് ഇൻസ്പെക്ടർ ചോദിച്ചു. "നടന്നാൽ അതിന്റെ ഫലം കിട്ടും" എന്നു പണിയ്ക്കർ മറുപടിയും പറഞ്ഞു. ഇങ്ങനെയുണ്ടായ പ്രതികാരബുദ്ധിയോടുകൂടി നാരായണപ്പണിയ്ക്കർ പ്രസ്തുത ലഹള സംക്രമിപ്പിച്ചു നടത്തിയതാണെന്നു ചിലർ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹമിതിനൊക്കെ മതിയായ ആളായിരുന്നു എന്നതിനു സംശയമില്ല. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ദൃഢവും വിശാലവുമായ വക്ഷസ്സ്ഥലവും, ഇന്ദ്രലുപ്തത്തിന്റെ ആക്രമംകൊണ്ടു രോമശൂന്യവും ക്ഷൌരകലോകത്തിന്റെ നിരാശതാഖനിയും ആയ മൂർദ്ധപ്രദേശവും മുസലസദൃശങ്ങളായ ബാഹുദണ്ഡങ്ങളും മാംസളങ്ങളായ ജംഘകളും ബലിഷ്ഠമായ ശരീരവും കൊണ്ടു് ആരുടെ ശ്രദ്ധയേയും ആകർഷിയ്ക്കത്തക്കവിധത്തിലുള്ള ഒരു "കാറിയാൻ"ആയിരുന്നു അദ്ദേഹം. പിന്നീടൊരു കാലത്തെ അടിപിടിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടു് തുഴകൊണ്ടു കിട്ടിയ താഡനം ഏറ്റു തലയുടെ ഒരു ഭാഗം പൊട്ടിപ്പോയതു താങ്ങിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ മുൻപാകെ അദ്ദേഹം മൊഴി കൊടുക്കുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. മത്സരക്കളികളിൽ ചുണ്ടൻവള്ളത്തിന്റെ അണിയത്തുനിന്നു് അമരം പിടിയ്ക്കുന്നതും തോറ്റുപോകുമെന്നു കണ്ടാൽ താൻ കയറിയിരിയ്ക്കുന്ന വള്ളം മററു വള്ളങ്ങളിൽ ഉടക്കി വഴക്കുണ്ടാക്കുന്നതും അദ്ദേഹത്തിനു് ഒഴിച്ചുകൂടാൻ വയ്യാത്ത മഹാവിദ്യകളായിരുന്നു. ഏതു

സമയത്തും അദ്ദേഹത്തിന്നു് അകമ്പടിക്കാരെപ്പോലെ കുറെ ആളുകഠം കൂടെയുണ്ടായിരിയ്ക്കും. "കൎത്തും അകൎത്തും അന്യഥാ കൎത്തും ശക്തഃ" എന്ന ലക്ഷണം നാരായണപ്പണിയ്ക്കൎക്കു് ഏറെക്കുറേ യോജിച്ചിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഒരാഠം വിചാരിച്ചാൽ മുൻപറഞ്ഞ തരത്തിലുള്ള ഒരു ലഹള അസാദ്ധ്യമാവുകയില്ല.

ഇങ്ങനെ ലഹളക്കാൎക്കുണ്ടായ വിജയം വളരെനാളത്തേയ്ക്കു നിലനിന്നില്ല. കമ്പിമാർഗ്ഗേണ വൎത്തമാനങ്ങഠം തിരുവനന്തപുരത്തും കൊല്ലത്തും അധികാരസ്ഥന്മാർ അറിയുകയും തുരുതുരെ വള്ളം വഴിയും കരവഴിയും അനവധി പോലീസുകാർ അമ്പലപ്പുഴെ വന്നു ചാടുകയും ചെയ്തു. അറസ്റ്ററിൽ നിന്നു രക്ഷപ്പെട്ട ആളുകഠം വളരെ ചുരുക്കമായിരുന്നു. നാരായണപ്പണിയ്ക്കരെ അറസ്റ്റുചെയ്വാൻ പോയ പോലീസുകാൎക്കു വള്ളപ്പുരയിൽ ഇരുത്തി ഭക്ഷണം കൊടുത്തു. അവർ ഉണ്ടു് ഏകദേശം തീരാറായപ്പോഠം പുറത്തുനിന്നു വള്ളപ്പുരയുടെ വാതിൽ ഓടാമ്പലിട്ടു പൂട്ടിയതു നിമിത്തം ആ പോലീസുകാർതന്നെ അറസ്റ്റിലകപ്പെട്ടതായി കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. പലരും പോലീസുകാരുടെ പിടിയിൽ അകപ്പെടാതിരിയ്ക്കുവാൻ ഒളിയ്ക്കേണ്ടതായിവന്നിട്ടുണ്ടു്. സൎപ്പക്കാവുകളിൽ സൎപ്പഭീതികൂടാതെ പല ദിവസം നിവാസമുറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവരുണ്ടു്. മച്ചുംപുറങ്ങളിൽ മലമൂത്രാദിമൎദ്ദനം സഹിച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നിട്ടുള്ളവരുണ്ടു്. പകൽ കിണററിലിറങ്ങിയിരുന്നിട്ടുള്ളവരുമുണ്ടു്. എന്തിനു, "ഘോഷയാത്രി"യലും മററും കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ വൎണ്ണിയ്ക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള പരി

ഹാസകരങ്ങളായ നിഗ്രഹനവിദ്യകളെപ്പോലെ അത്ര കഠിനങ്ങളല്ലെങ്കിലും വളരെ പ്രാകൃതങ്ങളായ ചാപല്യങ്ങൾകൊണ്ടു് അഭയം പ്രാപിയ്ക്കുവാൻ ജനങ്ങൾ പ്രേരിതരായിത്തീന്നു. ഞങ്ങളുടെ കടമ്മാട്ടു വീട്ടിലും പോലീസുകാർ ചെല്ലാതിരുന്നില്ല. അപ്പോൾ വാല്യക്കാരൻ നാണുച്ചാരും എന്റെ മാതുലന്മാരിൽ കനീയാനായ കുഞ്ചുപിള്ളയും മച്ചുംപുറത്തായിരുന്നു. മച്ചുംപുറത്തേയ്ക്കു കയറുന്ന ഇടപലകയുടെ സമീപമായി നാണുവിനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടു ബുദ്ധിമാനായ കാരണവൻ നെല്ലുണക്കുന്ന പായുടെ ഉള്ളിൽ നിശ്ചാഞ്ചല്യവ്രതമനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പോലീസുകാർ ചെന്നു് ഇടപലക പൊക്കിയപ്പോൾ നാണുവിനെ പിടികൂട്ടുകയും പിന്നെയാരുമില്ലെന്നു കരുതി അവനോടുകൂടി തിരിയെ പോവുകയും ചെയ്തു. രാത്രി കുറെ ആയപ്പോൾ കുഞ്ചുപിള്ള പാടങ്ങളും തോട്ടുകളും കടന്നു ഞങ്ങൾ താമസിച്ചിരുന്ന മുരിങ്ങനാട്ടു പ്രഭാതസമയത്തു വന്നുചേന്നു. ലഹള സംബന്ധിച്ച അറസ്റ്റുകളും പോലീസ് നടപടികളും എല്ലാം അവസാനിയ്ക്കുന്നതുവരെ താമസം ഞങ്ങളുടെ കൂടെത്തന്നെയായിരുന്നു. ഇങ്ങനെയെല്ലാമാണു "ശിവരാമപിള്ള ലഹള"യുടെ വിവരങ്ങൾ. അപരാധികളും നിരപരാധന്മാരും ഈ ജനസമുദായഭൂകമ്പത്തിൽ അകപ്പെട്ടു. നാണുച്ചാരെ പിടിച്ചതു കേവലം അസംബന്ധമായിട്ടാണെന്നുള്ളതിനു ഞാൻതന്നെ സാക്ഷിയാണു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അയാൾ എന്നെ എടുത്തുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നതല്ലാതെ ഒരു കല്ലുപോലും എറിഞ്ഞിട്ടില്ല. പക്ഷേ എന്നെ ആരും സാക്ഷിയാക്കിയില്ല, ഞാൻ സാക്ഷി എഴുതിയുമില്ല.

പരവൂർ നിന്നു ഞങ്ങൾ അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു വന്നു കിഴക്കേ മാളികയ്ക്കൽ കുറച്ചുനാൾ താമസിച്ചതായി പറഞ്ഞുവല്ലോ. അചിരേണ അവിടെ താമസിച്ചിരിയ്ക്കേ അച്ഛൻ ഞങ്ങൾക്കു വാങ്ങിച്ചുതന്ന പടിഞ്ഞാറേ ആലപ്പാട്ടുപുരയിടത്തിൽ ഒരു പുര വെച്ചു സ്ഥിരതാമസം അങ്ങോട്ടു മാററി. അതാണു് ഇപ്പോൾ എൻെറ കുടുംബഭവനം. അവിടെ താമസം തുടങ്ങിയതു നിമിത്തമാണു ഞാൻ പി. കെ. നാരായണപിള്ളയായതു്. അതിനു മുമ്പു ഞാൻ കെ. നാരായണപിള്ളയായിരുന്നു. ക്ലാസിൽ മുമ്പുതന്നെ വേറൊരു കെ. നാരായണപിള്ള ഉണ്ടായിരുന്നതു നിമിത്തം എന്നെ വേർതിരിച്ചറിയുന്നതിലേയ്ക്കു പടിഞ്ഞാറേ ആലപ്പാട്ടെന്നു ഗൃഹനാമധേയത്തിലെ ആദ്യക്ഷരംകൂടി ഘടിപ്പിച്ചു് പി. കെ. നാരായണപിള്ള ആക്കുകയാണു ചെയ്തതു്, എൻെറ അനുജൻ ഇപ്പോഴും കെ. വാസുദേവൻപിള്ളയാണു്. അമ്പലപ്പുഴ ഇംഗ്ലീഷ് പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ചാമിപ്പിള്ളആശാൻെറ ആയുധങ്ങൾ കേവലം ദുർല്ലഭങ്ങളായിരുന്നില്ല. വിശിഷ്യ ചൂരൽവടിയുടെ പ്രയോഗം നോട്ടീസു കൊടുക്കാതെയും അയുക്തിപൂർവ്വമായും നടന്നിട്ടുള്ളതിനു പല ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളുണ്ടു്. ഒന്നുരണ്ടെണ്ണം ഇവിടെ പ്രസ്താവിയ്ക്കാം. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള എന്ന ഒരു വിദ്യാർത്ഥി ശരിയായി പഠിയ്ക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടു കൈ നീട്ടുവാൻ പറഞ്ഞു് കൈയുടെ വെള്ളയിൽ കുളത്തുവയ്യൻ സാർ പ്രഹരിയ്ക്കുവാൻ തുടങ്ങി. നീട്ടിയ കൈ മുന്നോട്ടും പിന്നോട്ടും ഭയചഞ്ചലനായ വിദ്യാർത്ഥി തെരുതെരെ നീട്ടുകയും പിൻവലിയ്ക്കുകയും ചെയ്തതിനിടയിൽ ലക്ഷ്യം തെററി പ്രഹർത്താവിൻെറ കാലിൽതന്നെ ഊക്കോടെ ഒരടി ഏല്ക്കുവാൻ ഇടയായി. കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ഞാൻ പൊട്ടിച്ചി

രിച്ചുപോയി. അതുകണ്ടു് 'പഴുത്ത പ്ലാവില വീഴുമ്പോൾ പച്ചപ്ലാവില ചിരിയ്ക്കും, അല്ലേ? എന്നു പറഞ്ഞു് എന്നെയുമൊരടി ഏല്പിച്ചു. ഇവിടെ ഞാൻ ഒരപരാധവും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു വ്യക്തമാണല്ലോ. അതിന്റെ മുകൾക്ലാസ്സിൽ പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ചിദംബരയ്യൻ എന്ന വാദ്ധ്യാർ ഒരു തടിയനും എന്നാൽ വാമനാകൃതിയുമായിരുന്നു. അമ്പലപ്പുഴ കുളപ്പുരയിൽ ചാക്യാർ പാഠകം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നപ്പോൾ ഇദ്ദേഹം കടന്നുവന്നു. കഥയോടു ഘടിപ്പിച്ചു് ചിദംബരയ്യനെ ഒരു ഭൂതത്താനായി ചാക്യാർ ഉപഹസിച്ചു. അതു കേട്ടു് അല്പം ചിരിച്ചുപോയ ഞാൻ മുതലായ ശിഷ്യന്മാരെ അദ്ദേഹം പിറേറ ദിവസം സ്കൂളിൽവച്ചു പ്രഹരിച്ചു. ഇതു ന്യായമാണോ എന്നു വായനക്കാർ തന്നെ തീരുമാനിയ്ക്കേണ്ടതാണു്. ഹെഡ്മാസ്റ്റർ സുബ്ബയ്യനവർകളും ഇത്തരം ശിക്ഷാവിഷയത്തിൽ ചില ചാപല്യങ്ങൾ കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. കള്ളർകോട്ടുത്സവത്തിനു് പോയപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട ശങ്കരപ്പിള്ളയെ വിശ്വനാഥയ്യനെന്ന അവിടത്തുകാരൻ ഒരു കുട്ടി അടിച്ചു. അമ്പലപ്പുഴ ഉത്സവത്തിനു വിശ്വനാഥയ്യൻ വന്നപ്പോൾ പ്രതിക്രിയയായി എന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ കൂട്ടുകാർകൂടി സാമാന്യം വൃത്തിയായി വിശ്വനാഥയ്യനെ മർദ്ദിച്ചു. ഈ വിവരം വിശ്വനാഥയ്യന്റെ അച്ഛൻ ഹെഡ്മാസ്റ്റർ സ്വാമിയെ അറിയിയ്ക്കുകയും എനിയ്ക്കു ദക്ഷിണ തരുവിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം സ്കൂളിനു വെളിയിൽ നടന്ന സംഭവങ്ങളാണു്. ശങ്കരപ്പിള്ളയ്ക്കു കിട്ടിയ മർദ്ദനത്തെപ്പററി ചോദ്യംചെയ്വാൻ അശക്തനായ ഹെഡ്മാസ്ററർ അയാളുടെ മാനം സ്ഥാപിയ്ക്കുവാൻ പ്രതിക്രിയയായി ഞങ്ങൾ ചെയ്ത പ്രവൃത്തിയെമാത്രം

വിചാരണയ്ക്കായി എടുത്തതു് ഒരു മാതിരി ഏകപക്ഷനട
പടിയായി പരിഹാസം അർഹിയ്ക്കുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം
അന്യഥാ ബഹുയോഗ്യനായിരുന്നുവെന്നു കൃതജ്ഞതാസമേ
തം ഭക്തിപുരസ്സരം ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

മെട്രിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷ മാത്രം ജയിച്ചിട്ടുണ്ടായി
രുന്ന ആ ഉപാദ്ധ്യായൻ ഇംഗ്ലീഷ് കണക്കു് മുതലായ വിഷ
യങ്ങളിൽ അസാമാന്യമായ പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചിരുന്നു.
ഇംഗ്ലീഷിൽ കവിതയെഴുതുന്നതിനുപോലും അദ്ദേഹം ശക്ത
നായിരുന്നു. ഡാക്ടർ ഹാർവി സ്കാട്ട്ലൻഡിൽ ആയി
രുന്നപ്പോൾ സുബ്ബയ്യരുടെ പേർക്കു് എഴുത്തുകൾ അയച്ചിരു
ന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. സ്വഗുരുവിനു് അദ്ദേഹം അത്ര
മാത്രം പ്രിയനായിരുന്നു.

പ്രസ്തുതസ്കൂളിൽ ക്രമമായി വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു
യാതൊരു വ്യായാമവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ധ്യാപകന്മാർ
അക്കാര്യത്തിൽ അശ്രദ്ധാന്മാരുമായിരുന്നു. ചില വി
ദ്യാർത്ഥികൾ പന്തുകളിയിലും വള്ളംകളിയിലും ഏർപ്പെട്ടി
രുന്നുവെങ്കിലും അതൊരു് അസമ്മതമായ വ്യാപാരമാണെ
ന്നു ധരിച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു. ഓണം മുതലായ വിശേഷ
ങ്ങൾ വരുമ്പോൾ പള്ളിക്കൂടത്തിന്റെ മുൻഭാഗത്തുള്ള തെ
രുവിൽ കാൽപന്തുകളി പൊതുജനങ്ങൾ നടത്തിവന്നിരുന്നു.
അങ്ങനെയുള്ള കളികൾ കാണുന്നതു് ഞങ്ങൾക്കു വിനോദ
പ്രദവും ഉത്സാഹകരവുമായിരുന്നു. അതിൽ രണ്ടുമൂന്നുപേ
രുടെ കാര്യം ഞാൻ പ്രത്യേകം ഓർക്കുന്നു. കൊച്ചൗസേപ്പെ
ന്ന ഒരു ക്രിസ്ത്യാനി വളരെ ബലിഷ്ഠനും പന്തടിച്ചു മുൻ

പോട്ടു കയറുന്നതിൽ ദുൎന്നിവാരനമായിരുന്നു. അയാളെ തടഞ്ഞുനിറുത്തുന്നതിന്ന് അപ്പുപിള്ള എന്നൊരു വയോധികനല്ലാതെ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. അപ്പുപിള്ളയുടെ കാൽ എത്തുന്ന ദിക്കിൽക്കൂടി പന്തു കടത്തിക്കൊണ്ടുപോകാൻ കരുത്തനായ കൊച്ചൗസേപ്പിന്നുപോലും ഒരിയ്ക്കലും സാധിച്ചിട്ടില്ല. ശരീരാഭ്യാസവും കാലിന്റെ വഴക്കവും അതു കൊള്ളത്തുപോലെ പ്രയോഗിയ്ക്കുവാനുള്ള സാമത്ഥ്യവും അപ്പുപിള്ളയ്ക്ക് അത്രമാത്രമുണ്ടായിരുന്നു. തോട്ടിയിട്ടു പിടിയ്ക്കുന്നതുപോലെ എതിരാളികളുടെ മേൽ അപ്പുപിള്ള കാൽ പ്രയോഗിച്ചു മറിച്ചിടുന്നതു കാണുമ്പോൾ കാണികൾ ആകമാനം ചിരിച്ചു കൂക്കവിളിയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നു. പിന്നെയൊരു കളിക്കാരൻ പറയാററു മൂപ്പീന്നെന്ന ഒരു മദ്ധ്യവയസ്കനായിരുന്നു. ശരീരശക്തിയോ അഭ്യാസബലമോ വളരെ മെച്ചമെന്നു പറയുവാൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും കൌശലംകൊണ്ടു പന്തു തട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുവാൻ അയാൾക്ക് ഒരു പ്രത്യേകസാമർത്ഥ്യമുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പുപിള്ള അതായതു് വാഴവേലിയ്ക്കകത്തു് അപ്പുപിള്ള കളിയ്ക്കു വരുന്നതിൽ പ്രായേണ ഉദാസീനനായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ പോയി അദ്ദേഹത്തെ ഇളക്കി മുറുക്കാൻ വാങ്ങിക്കൊടുത്തു നിർബ്ബന്ധിച്ചു പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു കളി നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹംകൂടി ഉണ്ടെങ്കിൽ കളിയ്ക്കു വളരെക്കൊഴുപ്പ് ഉണ്ടാകുക പതിവാണു്.

ഇടവം മിഥുനം മാസങ്ങളിൽ വെള്ളം പൊങ്ങിക്കിടക്കുമ്പോഴാണു് വള്ളംകളിയ്ക്കു് ഉത്സാഹമുണ്ടാകാറുള്ളതു്. ചാമ്പക്കുളത്തു് "മൂലക്കാഴ്ച"യ്ക്കു് നിവൃത്തിയുള്ളപ്പോഴൊക്ക

യും ഞങ്ങൾ പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. കുട്ടികാലംതന്നെ തുഴയും നൻപും എടുത്തു് മൂന്നു നാലു മൈൽ ദൂരമുള്ള ചമ്പക്കുളം വരെ പോകുമായിരുന്നു. പോകുംവഴിയ്ക്കു പൂക്കൈതയാറു് അഥവാ പമ്പാനദി കടക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. അതു കടക്കുന്നതിനു വലിയ തിരകളോ കാററും പിശറുമോ ഉണ്ടെങ്കിൽ പ്രായപൂർത്തിയുള്ള ആരെയെങ്കിലും അമരം പിടിയ്ക്കുവാൻ ഞങ്ങൾ കരുതിക്കൊള്ളും. അങ്ങനെയൊരിയ്ക്കൽ ചമ്പക്കുളത്തുനിന്നു് കളി കഴിഞ്ഞു തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ അമരത്തു മുൻപറഞ്ഞ അമ്മാവൻ കുഞ്ചുപിള്ളകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. പൂക്കൈതയാററിൽ കടലിലെത്തിരപോലെ വലിയ ഓളങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. വള്ളം അക്കരെയ്ക്കു് എന്തായാലും വെയ്ക്കുമെന്നുള്ള ധാർഷ്ട്യത്തോടുകൂടി അമരത്തു നിന്നിരുന്ന അമ്മാവൻ വള്ളം വിട്ടു. ആററിൻെറ മദ്ധ്യത്തു വന്നപ്പോൾ മുങ്ങിച്ചാകുകയേയുള്ളു എന്നു തോന്നുമാറു് അത്ര കലശലായി ഓളങ്ങളുടെ മേളമുണ്ടായി. അമരക്കാരനായ അമ്മാവനും അസാമാന്യമായി സംഭ്രമിച്ചു. പക്ഷേ കാററു് അനുകൂലമായിരുന്നതു കൊണ്ടു് വള്ളം ഒരു വിധം ഇക്കരെ വന്നുചേൎന്നു. അതുവരെ ഭയംകൊണ്ടു നിശ്ശബ്ദനായിരുന്ന അമ്മാവൻ 'ഹും! ഹും! കടമ്മാട്ടു കുഞ്ചുവാണ് അമരത്തു് നിന്നിരുന്നതെന്നു് ആരു് അറിഞ്ഞില്ലായിരിയ്ക്കും' എന്നു വീരവാദംകൊണ്ടു് കാററിൻെറ സാഹായ്യം സ്വകീയസാമത്ഥ്യമായി വിളംബരപ്പെടുത്തി. ചിലപ്പോൾ വള്ളം മുങ്ങുകയും ഞങ്ങൾതന്നെ വെള്ളം കളഞ്ഞു വള്ളത്തിൽ കയറി വീണ്ടും കളിയ്ക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.

അമ്പലപ്പുഴെ കൂടെക്കൂടെ ഉണ്ടാകാറുള്ള ഒരു വിനോദം കഥകളിയാണു്. മാത്തൂർ കുഞ്ഞുപിള്ള, തിരു

വല്ലാ കുഞ്ഞുപിള്ള, കുഞ്ഞികൃഷ്ണക്കുറുപ്പ്, കരിപ്പുഴവേലു, കൊച്ചപ്പിരാമമാരാർ മുതലായ പ്രസിദ്ധ നടന്മാരെല്ലാം പല തവണ അമ്പലപ്പുഴ നാടകശാലയിലും, ഊട്ടുപുരയിലും ആടിയിട്ടുള്ളവരാണു്. അമ്പലപ്പുഴ നാടകശാലയിലെ തുണ്ടുകൾക്കുപോലും കഥകളിയിലെ കൈ അറിയാമെന്നു് ആളുകൾ പറയുന്നതു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഒന്നുമാത്രം ഇവിടെപ്പറയാം.

നാടകശാലയിലെ കഥകളി കാണുവാൻ ആലപ്പുഴെനിന്നു കുറെ കന്നാന്മാർ പുറപ്പെട്ടു. അവർ അവിടെ എത്തിയപ്പോൾ കഥകളി ആരംഭിച്ചു കുറേ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഒരു രാക്ഷസവേഷധാരിയുടെ പുറപ്പാടുസമയത്താണു് ഇവർ ചെന്നുചേർന്നതു്. വേഷക്കാരൻ തിരശ്ശീല പൊക്കിനോക്കിക്കൊണ്ടു് ഒരു അലർച്ച അലറിയതു കേട്ടു് സാധുക്കളായ കന്നാന്മാർ ഭയന്നു് തിരിഞ്ഞുനോക്കാതെ ഏകദേശം ഒന്നര മൈൽദൂരം ഓടിപ്പോയി എന്നാണു പ്രസ്തുത കഥ. "ചെന്താപ്പുലെ ഒരു വേഷം വന്തുട്ടാൻ; ശീല കിളത്തിപ്പാത്താൻ; ഒരലറ് അലറിനാൻ, നാങ്കൾ അങ്കെയിരുന്തു് നെടുങ്കമ്പി; പുതുക്കുളങ്ങരെ നടയിൽ വന്തു തിരുമ്പിപാത്തോം" ഇത്യാദി അവർ സ്മരണീയമായ ഈ സംഭവത്തെ സ്വഭാഷയിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള കഥ നാട്ടുകാർ ആവർത്തിയ്ക്കുന്നതു ഞാൻ പലപ്പോഴും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അത്ര തന്മയമായിട്ടാണു കഥകളി അവിടെ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നതു്.

ചാക്യാർക്കൂത്തു്, പാഠകം മുതലായതും, അപൂർവമായി മോഹിനിയാട്ടവും കംസനാടകവും മററും അമ്പലപ്പുഴെ നടത്താറുണ്ടായിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൪.

മനുഷ്യസൃഷ്ടിയിൽ അത്യന്തം സ്ഥൂലവും ബഹുമഹത്തുമായി ഞാൻ കണ്ടിട്ടുള്ളതു് മദ്രാസിൽ ക്രൌൺ പ്രാസിക്യൂട്ടർ ആയിരുന്ന കെ. പി. എം. മേനവൻ ബി. എ. ബാരിസ്റ്റർ അവർകളെ ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരിയ്ക്കൽ തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നിരുന്ന അവസരത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ വസതിയിൽ മുകൾ തട്ടിൽ അതിഥിയായി പൂജിയ്ക്കപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ആരോഹാവരോഹക്രിയ നിമിത്തം അതിഥി വളരെ ക്ലേശപ്പെട്ടതായി തോന്നുകയും, തന്നിമിത്തം ആതിഥി ഞങ്ങൾക്കു സങ്കടകരമായി തോന്നുകയും ചെയ്തു. സ്ഥൂലദേഹന്മാരെപ്പററിയുള്ള ഗണനയിൽ ഗണപതിയായി ഗണിക്കേണ്ടതു് കെ. പി. എം. മേനോൻ അവർകളെയാണെന്നുള്ള ആധുനികമതത്തെ ആദരിച്ചു് ഇത്രയും പ്രസ്താവിയ്ക്കേണ്ടിവന്നതാണു്. "ഓം നമോ ഭഗവതേ കെ. പി. എം. മേനവായ."

തിരുവിതാംകൂർ സർക്കാർ സർവീസിൽ, തഹസിൽദാരായിരുന്ന ശ്രീമാൻ പ്രാക്കുളം സി. പത്മനാഭപിള്ള അവർകൾക്കു മി. കെ. പി. എം. മേനവൻെറ ശിഷ്യതയ്ക്കുപോലും ഈ വിഷയത്തിൽ അർഹതയുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. എങ്കിലും പത്മനാഭപിള്ള അവർകളുടെ ഉന്നതിയും, വീതിയും, ഘനവും ഏതു ദ്രഷ്ടാവിൻെറ നയനങ്ങളേയും ആകർഷിച്ചു വിഷമിപ്പിയ്ക്കുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു സ്ഥലം മാററി വന്നുചേന്നതിൻെറ പിറേറ ദിവസം

റസിഡെണ്ടു് സായ്പു് കരുമാടിബെംഗ്ലാവിൽ വന്നിരുന്നുകൊണ്ടു്, തഹസീൽദാരെ കാണ്മാൻ ആളയച്ചു. ഏുഴര എട്ടു മണിയോടുകൂടി തഹസീൽദാർ അമ്പലപ്പുഴ സ്വവസതിയിൽനിന്നും കരുമാടിയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. ക്ഷേത്രത്തിൻെറ കിഴക്കുവശമുള്ള കുളത്തിനു, "തൃക്കയിൽകുളം" എന്നും അവിടുന്നു വടക്കുകിഴക്കുള്ള കളിത്തട്ടിനു് "എറക്കോടി കളിത്തട്ടു്" എന്നും പേരു പറയുന്നു. ഞങ്ങൾ സ്കൂൾകുട്ടികൾ കുളത്തിൻെറ വടക്കേക്കരെ വന്നപ്പോൾ തഹസിൽദാർ പടിഞ്ഞാറുനിന്നു കിഴക്കോട്ടുവരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു കൈകാൽ മുതലായ അവയവങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു് പ്രയാസപ്പെട്ടു തിരിച്ചറിയാമായിരുന്നു. എങ്കിലും ആകപ്പാടേ സ്വരൂപം ഭീമാകാരമായ ഒരു മേഘഘനംപോലെ തോന്നുമായിരുന്നില്ലേ എന്നു സംശയിയ്ക്കുന്നു. പ്രസ്തുത മേഘഘനത്തിൻെറ ആദ്യഗജ്ജനം ഞങ്ങൾ കേട്ടതു് "സാധുക്കളുടെ കാൎയ്യം കഴിഞ്ഞിട്ടു സായിപ്പിൻെറ കാൎയ്യം" എന്നായിരുന്നു. കാതിൽ തിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന വൈരജോഡുകടുക്കൻ ദേവേന്ദ്രൻെറ വജ്രായുധത്തിനു സദൃശമായി പ്രകാശിച്ചു. ക്ഷേത്രത്തിൽ പല ഗൃഹങ്ങളിൽനിന്നും പായസത്തിനു പാൽ കൊടുക്ക പതിവുണ്ടു്. എന്നാൽ ഹാജരാക്കുന്ന പാലിൽ കണക്കിലധികം വെള്ളമുണ്ടായിരുന്നാൽ അതു സ്വീകരിയ്ക്കാതെ നിരസിയ്ക്കുന്നതിനു് "തിരിച്ചുവയ്ക്കുക" എന്നാണു പറയാറുള്ളതു്. അന്നു തിരിച്ചുവച്ച പാൽ കൊണ്ടുവന്ന സ്ത്രീകൾ, തഹസീൽദാർ അടുക്കലുണ്ടെന്നു് അറിയാതെ, അവരുടെ സങ്കടങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞു കൊണ്ടു വരികയായിരുന്നു. സാധുക്കളുടെ കാൎയ്യം എന്നു പറഞ്ഞിടത്തു സാധുക്കൾ എന്നു പറഞ്ഞതു് ഇവരെ

ഉദ്ദേശിച്ചാണു്. ഇവരുടെ സങ്കടമാണു സാധ്യനെക്കാണു
ന്നതിനുമുമ്പു കേട്ടു തീരുമാനിയ്ക്കണമെന്നു ഘോഷിച്ചതു്.
അതിനാൽ അദ്ദേഹം കളിത്തട്ടിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് പാൽ
അളക്കുന്ന ദേവസ്വം ജോലിക്കാർ എല്ലാം ഹാജരാവുന്ന
തിനു് ഉത്തരവു കൊടുത്തു. അവർ വന്നു. എന്തു ചെയ്യേണ്ടു
എന്നറിയാതെ പല പ്രാവശ്യം നിലം മുട്ടെ മൂക്കു മുട്ടിച്ചു
കൊണ്ടു് അവർ നിന്നു. ആകപ്പാടേ വാദി പ്രതിയായി
എന്നുള്ള ഭാവം അവിടെ സ്പഷ്ടമായി. ഒടുവിൽ സാധുസ്ത്രീ
കളുടെ നഷ്ടമെല്ലാം അപരാധികളായ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ
കൊടുത്തുകൊള്ളുന്നതിനും മേലിൽ ഇങ്ങനെ വരാതിരിയ്ക്കു
ന്നതിനു തഹസീൽദാരുടെ വീട്ടിൽ പിന്നീടു ചെന്നു് ഭദ്ര
മായ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യുന്നതിനും വ്യവസ്ഥകൾ ചെയ്തു.
പത്മനാഭപിള്ള അവർകളുടെ വേറേ ഒരു പരാക്രമം അന
ന്യസാദൃശ്യമാണു്. അമ്പലപ്പുഴ ക്ഷേത്രത്തിൽ വൃശ്ചിക
മാസം ആരംഭം തുടങ്ങി നാല്പത്തൊന്നു ചിറപ്പു് അഥവാ
നാല്പത്തൊന്നു വ്രതം എന്ന ഒരു അടിയന്തിരം ഉണ്ടു്. അ
തിൽ ഓരോ ദിവസവും കെങ്കേമമായി കഴിയ്ക്കുവാൻ സാധി
യ്ക്കുകയില്ലല്ലോ. പക്ഷേ പത്മനാഭപിള്ള അവർകൾ
വന്നതു തുടങ്ങി ഓരോ ചിറപ്പും ആകുന്നതും മോടി
യായി കഴിയ്ക്കണം എന്നു നിർബന്ധം തുടങ്ങി. പച്ചയും
പഴത്തുംക്രുടെ കെട്ടുകയോ, ഒരു ജാതി കുലവാഴ മറ്റൊരു
ജാതി കുലവാഴയോടു ചേർക്കുകയോ ഒന്നും പാടില്ലെന്നും, ആ
ട്ടത്തിലെപ്പോലെ വിദ്യുജ്ജിഹ്വത്വം ചിറപ്പിൽ വിധിച്ചി
ട്ടില്ലെന്നും മറ്റും ഉള്ള സിദ്ധാന്തങ്ങൾ അദ്ദേഹം പ്രചരി
പ്പിച്ചു. പണമില്ലെന്നോ സൌകര്യമില്ലെന്നോ ഉള്ള ഒഴി
കഴിവു് ഒരിയ്ക്കലും സ്വീകാര്യമായിരുന്നില്ല.

എന്തിന്, ക്ഷേത്രത്തിന്റെ തിരുമുററവും, പരിസരവും- അടുത്തും അകന്നുമുള്ള പ്രദേശങ്ങളും ശരിയായി പഴുത്ത കുലവാഴകൊണ്ടു് അലങ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ടു് ആ ആണ്ടത്തെ നാല്പത്തൊന്നു ചിറപ്പു പൊടിപൂരമായി നടന്നു. അങ്ങനെയൊരു ചിറപ്പു് "ന ഭൂതോ ന ഭവിഷ്യതി." അടിയന്തിരത്തിന്റെ ആഡംബരത്തിനു മൂന്നു് ആനമേൽ എഴുന്നള്ളിയ്ക്കണമെന്നു തഹസിൽദാർ നിർബന്ധിച്ചു. അങ്ങനെ പാടില്ലെന്നു് തന്ത്രിമാർ കീഴ്നടപ്പിനേയും മററും ആലംബമാക്കി എതിർവാദിച്ചു. തഹസീൽദാരുടെ സമയോചിതമായ ഒരു വാദം ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ഭഗവതി, ഗണപതി എന്നു മൂന്നു മൂൎത്തികളെ ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അതിൽ കൃഷ്ണനെമാത്രം എഴുന്നള്ളിയ്ക്കുന്നതു വളരെ പോരാത്തതാണെന്നും ആയിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ആ ഭാഗത്തും തഹസിൽദാർ ജയിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ മാംസളനായ വേറെയും ഒരു തഹസീൽദാർ അമ്പലപ്പുഴെ വന്നിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹമാണു് പ്രസിദ്ധതാൎക്കികനായ നാണുഅയ്യാശാസ്ത്രി. പൂവൻപഴം അദ്ദേഹത്തിനു വളരെ പ്രിയമാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഓരോ കുലയും എണ്ണി സംഖ്യ തിട്ടപ്പെടുത്തി സ്വയമേ എടുക്കുന്ന കായുടെ സംഖ്യ ചുരുക്കിവച്ചുകൊള്ളും. ഇതറിയാതെ വീരമണി എന്നൊരു ബ്രാഹ്മണസേവക്കാരൻ ഒരു പഴം അതിൽനിന്നു് എടുത്തു തിന്നുന്നതായി അദ്ദേഹത്തിനു സന്ദേഹം ജനിച്ചു. വീരമണിയെ വിളിച്ചു മൂന്നാലു ചോദ്യം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, പരമാൎത്ഥം അയാൾ ഒരു പഴമെടുത്തതാണെന്നു തെളിഞ്ഞു. കൈക്കൂലി കൊടുക്കുന്നതു കണ്ടുപിടിയ്ക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിനു ചില ചില്ലറ വിദ്യകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവ

സം ഊട്ടിലെ അരിവെയ്പുകാർ, കൺട്രാക്കുടർ പച്ച വിറ കാണു കൊണ്ടുവന്നിരിയ്ക്കുന്നതെന്നും അതിനാൽ ഭക്ഷണം സമയത്തു കാലമാവുകയില്ലെന്നും പറഞ്ഞു. കൺട്രാക്കുടരെ വരുത്തിയശേഷം മറപ്പള്ളിവയ്പുകാർ പൊയ്ക്കൊള്ളുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. എന്നിട്ടു കൺട്രാക്കുരോട്ട് നാലു ചക്രം ഓരോ അരിവയ്പുകാരനും കൊടുത്താൽ പച്ച വിറകായാൽ തന്നെയും ഉണക്ക വിറകായിക്കൊള്ളുമെന്നു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. വൈകുന്നേരം അദ്ദേഹം ചെന്നു വിറക് പരിശോധിച്ചു എല്ലാം ഉണക്കവിറകായിരിയ്ക്കുന്നോ എന്നു ചോദിച്ചു. എല്ലാം ശരിയായിരിയ്ക്കുന്നു എന്നു് അവർ ഉത്തരം പറഞ്ഞു. നാലു ചക്രംകൊണ്ടു് പച്ച വിറക് ഉണക്ക വിറകാകുമല്ലോ എന്നു പറഞ്ഞു ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പോയി. ഒരിയ്ക്കൽ കളിത്തട്ടിൽ ഇരുന്നു്,

> "ക്ഷിതിപ ത്വമാദ്യപകൃതം മരുതഃ
> പ്രതിപത്തിയോർത്തു ലഘുവെന്നു മന്യസേ
> അതിവിസ്മിതസ്ത്വദപദാനതോഽർഹണാം
> മതിയായതായ് ന ഗണയത്യസാവപി"

എന്നു് ഒരു സരസൻ ശ്ലോകം ചൊല്ലുകയായിരുന്നു. ഇതു കേട്ടു ശാസ്ത്രികൾകൂടി കളിത്തട്ടിൽ കയറിയിരുന്നു. ശാസ്ത്രിയെ കണ്ടു് മേല്പടിയാൻ അധികം മുളകു കൂട്ടിയതുപോലെ മൂക്കിൽനിന്നും വായിൽ നിന്നും വെള്ളം വന്നു വിഷമിച്ചു. എത്ര വളഞ്ഞു വളഞ്ഞു വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടും "അപദാനതഃ" എന്നതിന്റെ അർത്ഥം പറയാതെ നമ്മുടെ സരസൻ തെന്നുന്നതുകണ്ടു്, ശാസ്ത്രികൾ ഒടുവിൽ, "എന്താ അന്ത അപദാനതഃ ശബ്ദം അങ്കെ പഴനിലം പോട്ടിരിക്കാ? എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടെഴുന്നേററുപോയി.

ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് അക്കാലത്തു് ഒരിയ്ക്കൽ അമ്പലപ്പുഴ എഴുന്നള്ളിയപ്പോൾ ബോട്ടുകടവിൽ ഒരു മേശ വിശേഷതരം കമ്പ്ളികൊണ്ടും അലങ്കരിച്ചിരുന്നു. തക്കം നാണുഅയ്യനും പൗസ്ദാരി കമ്മിഷണർ അനന്തരാമയ്യനും ഏകകാലത്തു് ആ കമ്പ്ളി യെ കാംക്ഷിച്ചു. കമ്പ്ളി എടുത്തു കൊട്ടാരത്തിൽ അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്നു പൗസ്ദാരികമ്മിഷണർ തഹസീൽ ദാരോടു് ഏർപ്പാടുചെയ്തു. അതു നടക്കുകയില്ലെന്നും തനി യ്ക്കു് എങ്ങനെയോ രാജഗുരുസ്ഥാനമുണ്ടെന്നും "എല്ലാം രാജാക്കിട്ട ചൊല്ലുവൻ" എന്നും ശാസ്ത്രികൾ ഘോഷിച്ചു. പക്ഷേ ഇതൊന്നുംകൊണ്ടു കലുങ്ങുന്ന കൂട്ടത്തിലല്ലായിരുന്നു അനന്തരാമയ്യൻ അഥവാ ചരവണസ്വാമി. അതുകൊണ്ടു് എഴുന്നള്ളത്തു കഴിഞ്ഞ ഉടൻതന്നെ കമ്പിളി കക്ഷത്തിൽ മടക്കിവച്ചുകൊണ്ടു് ശാസ്ത്രികൾ അവിടെനിന്നും കടന്നു. പിന്നീടു ഞാൻ ശാസ്ത്രികളെ കണ്ടതു തിരുവനന്തപുരത്തു കാളേജിൽ ജോലിയിലിരിയ്ക്കുമ്പോളാണു്. പിന്നെ ബഹു മാന്യനായിരുന്ന വി. പി. മാധവരായർ അവർകൾ ദിവാൻജിയായിരുന്നപ്പോൾ ബനാറിസ് ജാൺസൺ എന്ന ഹിന്ദുമതമത്സരി ഇവിടെ വന്നു. അദ്ദേഹം ഒരുവശമായും തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള പണ്ഡിതന്മാരെല്ലാം മറുവശമായും ദിവാൻജിഅവർകൾ ഒരു മഹാസദസ്സ് സംഘടിപ്പിച്ചു വാദപ്രതിവാദം നടത്തി. ലോകസൃഷ്ടിയിൽ ഈശ്വരനു യാതൊരു ഉദ്ദേശവും ഇല്ല എന്നു സിദ്ധാന്തിയ്ക്കുന്ന വേദാന്ത മതം നിരുത്തരവാദവും, അസന്മാർഗ്ഗികവും അതുകൊണ്ടും അസ്വീകാര്യവും ആണെന്നായിരുന്നു സായ്പിന്റെ നില. ഈശ്വരൻ ലോകസൃഷ്ടിയിൽ ഉദ്ദേശമുണ്ടെന്നു പറയുകയാ

ണെങ്കിൽ ഏതോ ന്യൂനത ആ സൃഷ്ടികൊണ്ടു് ഈശ്വരനു പരിഹരിയ്ക്കാൻ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു സമ്മതിയ്ക്കണം. ഈശ്വരനു് അങ്ങനെ ഒരു ന്യൂനത ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ഈശ്വരൻ സർവ്വപരിപൂൎണ്ണനാവുകയില്ല. ഈശ്വരത്വം തന്നെ പരിപൂൎണ്ണത്വത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതാണു്. അതുകൊണ്ടു സാഖ്യിന്റെ വാദം ആപാദചൂഡം പരസ്പരവിരുദ്ധമാണു് എന്നിങ്ങനെ ശാസ്ത്രികളും വെങ്കോബാചാരി ചീഫ്ജസ്റ്റീസും, രാമചന്ദ്രറാവു ജഡ്ജിയും, ഞാൻമുതൽപേരും എതിർവാദം ചെയ്തു. "ലീലാകൈവല്യം" എന്നുവേണം പറയാൻ എന്നായിരുന്നു ചീഫ് ജസ്റ്റിസ്സവർകളുടെ അഭിപ്രായം. കൊച്ചുകുട്ടികൾ കളിയ്ക്കാൻ പുറപ്പെടുമ്പോൾ യാതൊരുദ്ദേശവും ഉള്ളതായി പറയുവാൻ ഇല്ലല്ലോ.

ഇതുകൂടാതെ വെളുത്ത ലക്ഷ്മണയ്യൻ, ശങ്കരലിംഗംപിള്ള പിഞ്ഞാണി നാണുവിന്റെ തല്ലുകൊണ്ട ശങ്കരയ്യൻ തഹസീൽദാർ, ഇത്യാദി പലരും അവിടെ തഹസീൽ ഉദ്യോഗമായിരുന്നിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ആകൃതിവിശേഷം വിചാരിച്ചുനോക്കിയാൽപോലും അവർ പ്രത്യേകം പ്രസ്താവനയെ അർഹിക്കുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം ൫.

വിദ്യോപാസനയിൽ വിദ്യാൎത്ഥി ഉപാദ്ധ്യായൻെറ ശാസനകളേയും സ്വതേയുള്ള വാസനകളേയും അനുസരിച്ചു കൊണ്ടിരിയ്ക്കുന്നു. ഉപാദ്ധ്യായശാസനകൾകൊണ്ടു് വിജ്ഞാനസമ്പത്തു വൎദ്ധിക്കുന്നു. ചെറുപ്പത്തിൽ സുപ്തങ്ങളായിക്കിടക്കുന്ന വാസനകൾ അവ്യക്തമായും പിന്നീടു വ്യക്തമായും പ്രകടതയെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. പഴയ താളിയോലയിൽ എഴുതിയിരിയ്ക്കുന്ന അക്ഷരങ്ങൾ പഴക്കംകൊണ്ടു് നേരേ കാണാൻ വയ്യാതായാൽ ചില ചെടികളുടെ ചാറു തേച്ചു വ്യക്തമാക്കുന്നതുപോലെയാകുന്നു, വാസനകളെ സ്പഷ്ടമാക്കുന്നതു്. ദുൎവ്വാസനകൾ പ്രബലീഭവിയ്ക്കാതേയും നിശ്ശേഷം ക്ഷയിച്ചും പോകുന്നതിനു വേണ്ട ജാഗ്രത ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണെന്നതാനും. ഇനി സംഗീതത്തിലും സാഹിത്യത്തിലും എനിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന വാസനകൾ ലീനാവസ്ഥയിൽനിന്നു് അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചതെങ്ങനെയെന്നു് സ്വല്പം പറയാം.

എൻെറ ചെറുപ്പകാലത്തിൽ അമ്പലപ്പുഴ ഉത്സവത്തിനു് തിരുവിതാംകോട്ടുള്ള പ്രധാന നാഗസ്വരക്കാരെയൊക്കെ വരുത്താറുണ്ടായിരുന്നു. മാവേലിയ്ക്കര കിട്ടപ്പണിയ്ക്കർ, മേല്പടിയാൻെറ അനന്തരവൻ കുഞ്ഞുരാമൻ, ഏവൂർ നാണുപ്പണിയ്ക്കർ, തിരുവല്ല കുഞ്ചുപിള്ള പണിയ്ക്കർ, വൈയ്ക്കം നാണുപ്പണിയ്ക്കർ, എന്നിവരൊക്കെ ആയിരുന്നു അന്നത്തെ പ്രധാനപ്പെട്ട നാഗസ്വരക്കാർ.

ഇവർ ഒരു വരിയായി നിന്നു് കല്പിച്ചുണ്ടാക്കിയ കൃതികൾ, അതായതു് "പന്നഗേന്ദ്ര" "ഭക്തപരായണ" "ശ്രീരമണ വിഭോ" മുതലായ കീൎത്തനങ്ങൾ വായിക്കുമായിരുന്നു.

ത്യാഗരാജകീൎത്തനങ്ങളുടെ കഥപോലും അന്നു കേൾക്കാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. നാഗസ്വരക്കാർ കുഴലൂതുന്നതിനു വെയ്ക്കുന്ന പുല്ലിനു് 'പില്ലെ'ന്നു് അവസ്ഥാരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ടിപ്പറയുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ നാഗസ്വരക്കാരെയനുസരിച്ചു് ഓലക്കാൽകൊണ്ടു പില്ലും കുഴലും സ്ക്കൂൾകുട്ടികളായ ഞങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചു് അനുകരിച്ചുവന്നു. ഇതിനും പുറമേ തിരുവാതിരക്കളി, ഭാഗവതന്മാരുടെ സദിരുകൾ, മുതലായവ നടക്കുന്നിടത്തെത്തി ജാഗ്രതയായി യഥാശക്തി സംഗീതം ഗ്രഹിച്ചുവന്നു. കിട്ടപ്പുണിക്കരുടേയും നാണപ്പണിക്കരുടേയും കാലം കഴിഞ്ഞിട്ടു് എത്രയോ സംവത്സരം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മലയാളത്തിൽനിന്നു നാഗസ്വരം പഠിക്കുവാൻ പാണ്ടിയിൽ പോവുക എന്ന ഏൎപ്പാടു നടപ്പിൽ വന്നു. തിരുനക്കര കൊച്ചുരാമൻ, ചേൎത്തല കൊച്ചുകൃഷ്ണൻ മുതൽപേർ ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രഥമതരംഗത്തിൽ ഉൾപെട്ട ആളുകളാണു്. ഇവരിലൊക്കെ പ്രബലീഭവിച്ചതു വൈയ്ക്കത്തു കിട്ടപ്പണിയ്ക്കർ എന്ന നാഗസ്വരക്കാരനാകുന്നു. ഈ നാട്ടുകാരെക്കൊണ്ടു് അതൃപ്തന്മാരായിരുന്ന സംഗീതരസികന്മാർ പാണ്ടിയിൽനിന്നുതന്നെ നാഗസ്വരക്കാരെ ഇവിടെ വരുത്തിക്കൊണ്ടുമിരുന്നു. ആനയപ്പൻ, ചിംഗാരവേലു, ശിവക്കൊഴുന്തു, ചിത്തിര, ചിന്നപ്പക്കിരി, ചിദംബരംവൈത്തിനാഥൻ, നടേശൻ മുതൽപേർ അങ്ങനെയുള്ള ഗംഭീരന്മാരാണു്. സ്വാമിഅയ്യങ്കാരുടെ കല്യാണ

ത്തിനുവന്ന നാഗസ്വരക്കാർ ജനങ്ങളുടെ തിക്കും തിരക്കും നിമിത്തം പിതുങ്ങിപ്പോകാതിരിപ്പാൻ അവരെ ഒരു പ്രത്യേകവണ്ടിയിൽ കയറേറണ്ടിവന്നു. ചിങ്കാരവേലു ആലപ്പുഴ മുല്ലയ്ക്കൽ ചിറപ്പിനു വരുന്നു എന്നു കേട്ടാൽ, മധുരപദാർത്ഥങ്ങളിൽ എറുമ്പു പൊതിയുന്നതുപോലെ ആളുകൾ കൂടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇവിടൊക്കെ ഞങ്ങളും എത്തുക പതിവായിരുന്നു. പാരദേശികന്മാരുടെ ആക്രമത്തിനെ തടയുവാൻ ആളില്ലല്ലോ എന്നു പലരും മനസ്താപപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന കാലത്താണു് "അമ്പലപ്പുഴക്കുട്ടൻ" എന്നു പിന്നീടു് അറിയപ്പെട്ട വൈയ്ക്കം കുട്ടപ്പണിയ്ക്കർ പ്രാധാന്യത്തിൽ വന്നതു്. അയാൾ നാഗസ്വരത്തിനു് ഒരു ഗന്ധർവ്വൻ തന്നെയായിരുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ പാണ്ടിക്കാരിൽ ചിലർ അയാളുമായി എതിർത്തു കൊമ്പുകുത്തേണ്ടിവന്നിട്ടുണ്ടു്. ഒടുവിൽ 'ചിത്തിര' എന്ന നാഗസ്വരക്കാരൻ തിരുവിതാംകൂറിൽ കയറുകയില്ലെന്നു സത്യംചെയ്തുപോയി. കുട്ടപ്പണിയ്ക്കർ താമസിച്ചിരുന്നതു് എന്റെ വീട്ടിന്റെ തെക്കുപടിഞ്ഞാറേ ഭാഗത്തു് ഒരു വീട്ടിലായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ കുട്ടിയമ്മ ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്. അവരുടെ പാട്ടു കുട്ടപ്പണിയ്ക്കരെത്തന്നെ ചിലപ്പോൾ ഉരുട്ടിയിടുന്നതിനു തക്ക സ്വാരസ്യമുള്ളതാണു്.

ഇവരുടെ സംഗീതപ്രയോഗങ്ങൾ മിയ്ക്ക ദിവസവും വീട്ടിലിരുന്നു കേൾക്കാമായിരുന്നു. പുത്രനായ ശങ്കരനാരായണപ്പണിയ്ക്കർ പിതാവായ കുട്ടപ്പണിയ്ക്കരുടെ യശസ്സിനെ ഒരു വിധം പരിപാലിച്ചുവരുന്നു. ശിഷ്യനിൽ വാത്സല്യവാനായ വീരാച്ചാമി കൂടക്കൂടെ മലയാളത്തു വരാറു

മുണ്ടു്. ഇതിനൊക്കെ പുറമേ ശങ്കരഭാഗവതർ മിയ്ക്കവാറും ഒരുകാലത്തു് എൻെറ സഹചരനായിരുന്നിട്ടുള്ള സംഗതിയും പ്രസ്താവയോഗ്യമാകുന്നു. തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നശേഷം വെട്ടുകൊണ്ട ഭാഗവതർ, കണ്ടമാലഭാഗവതർ, മഹാദേവഭാഗവതർ, രാമസ്വാമിഭാഗവതർ, ടി. ലക്ഷ്മണൻപിള്ള അവർകൾ, കൊച്ചുകൃഷ്ണഭാഗവതർ, പല്പുകുട്ടികണിയാർ മുതൽപേരുടേയും അവരുടെ ശിഷ്യജനങ്ങളുടേയും പാട്ടുകൾ പല കുറിയും ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. പല്പുകുട്ടികണിയാരുടെ അദ്ധ്യാപനം അവലംബിച്ചു കീർത്തനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കാൻ മുതിരുകയും കുറേ ഫിഡിൽ വായന അഭ്യസിയ്ക്കുകയും ചെയ്യാതിരുന്നിട്ടുമില്ല. പക്ഷേ ഇങ്ങനെയുള്ള സംഗീതരസത്തെ സാഹിത്യരസവും, ഉപജീവനത്തിനവേണ്ട വിജ്ഞാനസമ്പാദനവും അധികമൊന്നും വളരുവാൻ അനുവദിച്ചില്ല. ഇപ്പോഴും നല്ല സംഗീതം മററാരെങ്കിലുമോ അഥവാ ഞാൻതന്നെയോ പ്രയോഗിയ്ക്കുന്നപക്ഷം ഹൃദയനാഡികൾ ചഞ്ചലീഭവിയ്ക്കുന്നതായും നയനങ്ങൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളാകുന്നതായും തോന്നാറുള്ളതു് അനുഭവസിദ്ധമാണു്. ഈയ്യിടെ സുഖക്കേടുനിമിത്തം അവശനായിത്തീർന്നശേഷം 'കരണീയം' എന്ന നളചരിതം പദം ഞാൻതന്നെ പാടുവാൻ തുടങ്ങുകയും എൻെറ പരുഷസ്വരത്തിൽ സ്വയമേ ലയിച്ചു് 'ആരിതോർത്തു ദൈവവിധി' എന്ന ഭാഗം ആയപ്പോൾ നിയന്ത്രിച്ചിട്ടു് അടങ്ങാതെ അശ്രുക്കൾ നയനങ്ങളെ രോധിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ കയറിവന്ന ശൂരനാട്ടു കുഞ്ഞൻപിള്ള അവർകൾ "കരയുന്നതെന്താണെ"ന്നു ചോദിയ്ക്കുകയും, പാടിയതിൻെറ ഫലമാണെന്നു ഞാൻ സമാധാനം പറയുകയും ചെയ്തതായിട്ടോർക്കുന്നു. എ

ൻെറ സാഹിത്യവാസനയുടെ ലക്ഷ്യം പുറമേ സ്ഫുരിക്കു ന്നതിനു വലുതായ ആലോചനയോ കഠിനമായ ശ്രമ മോ വേണ്ടിവന്നില്ല. ഉണ്ണായിവാൎയ്യരുടെ ഭാഷയിൽ പറഞ്ഞാൽ

'ഉന്മിഷിതം ഝടിതി' എന്നുതന്നെ ഏറക്കുറേ ഗണി യ്ക്കാവുന്നതാകുന്നു. സതീൎത്ഥ്യനായി ഗോപാലക്കുറുപ്പു് എന്നു പേരായി ഒരു യുവാവുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒട്ട വിൽ താലൂക്കു കച്ചേരിയിൽ ഒരു ക്ലാൎക്കായിത്തീൎന്നു. അങ്ങ നെയിരിയ്ക്കേ, കച്ചേരിക്കാരുടെ കണക്കിൻപ്രകാരം കുറേ പണം കാണാതെപോകുകയും പണത്തിൻെറ പേരിലുള്ള സഹതാപംകൊണ്ടു് എൻെറ സതീൎത്ഥ്യൻ, താനും കൂടി കാണാതെ പോവുകയാണു വേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അതിൽ കൂട്ടതലായി മി. കുറുപ്പും അപ്രത്യക്ഷ മായ പണവും തമ്മിൽ പ്രത്യക്ഷപരോക്ഷഭാവങ്ങൾക്കു വല്ല ബന്ധവും ഉള്ളതായി അറിയുന്നില്ല. ഗവൎമ്മെണ്ടു സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നു പണം കാണാതെപോകുന്നതു് അസാധാരണമായ ഒരു സംഗതിയല്ല. അവിടെ അധി കാരം വഹിയ്ക്കുന്ന ആളുകൾ തുഷാരശേഖരങ്ങളായ ഗിരി ശിഖരങ്ങളെപ്പോലെ ഉന്നമിച്ചു തെളിയുന്നതല്ലാതെ ഒളി ച്ചോടിയിട്ടുള്ളതായി അധികം ഉദാഹരണങ്ങളില്ല. ആ സ്ഥി തിയ്ക്കു് മി. ഗോപാലക്കുറുപ്പേ! സമീപത്തെങ്ങാനും ഉണ്ടെ ങ്കിൽ തിരസ്കരിണി നീക്കി പ്രത്യക്ഷപ്പെടുകതന്നെ. നിങ്ങ ളുടെ അംഗുലിപല്ലവങ്ങളെ തടുത്തുനിൎത്തുന്നതിനു് ഇരുമ്പു പെട്ടികളുടെയോ, ഖജനാവുകളുടെയോ പൂട്ടുകൾക്കു് ശക്തി യില്ലാ. അതുകൊണ്ടു് സമ്പൽക്ഷയം നേരിട്ടിരിയ്ക്കുന്ന

ഇക്കാലത്തു നിങ്ങളെപ്പോലെയുള്ള മഹാന്മാർ നിരൂപിച്ചാൽ സാധുക്കൾക്കു വളരെ ഉപകാരം ചെയ്യാവുന്നതാണ്. കൊള്ളാം. മി. കുറുപ്പും ഞാനുംകൂടി ഇപ്പോൾ 'ഫോൎത്ത്ഫാറം എന്നു സംജ്ഞിതമായ ക്ലാസിൽ ചാക്യാരുടെ കടാക്ഷത്തിനു ലക്ഷ്യമായിത്തീൎന്നു ചിദംബരയ്യൻ സാറിൻെറ അദ്ധ്യാപനത്തിന് അധീനപ്പെടുവാൻ ഇടയായി. പ്രസിദ്ധ മലയാളമുൻഷിയായ ശ്രീമാൻ രാമക്കുറുപ്പു ബി. ഏ. അവർകളുടെ 'പ്ലാംപറമ്പുവീട്ടും' മി. ഗോപാലക്കുറുപ്പിൻെറ വാഴപ്പറമ്പുവീട്ടും ബന്ധുവീടുകളായിരുന്നു. ചക്കയും വാഴയ്ക്കയും പോലെ മി. രാമക്കുറുപ്പിനെ അനുസരിച്ചു താരതമ്യേന തനിയ്ക്കും ഭാഷാവൈദുഷ്യവും, സാഹിത്യസമ്പത്തും ഉണ്ടെന്നു വിദ്യാൎത്ഥിയായ കുറുപ്പു കാൎയ്യകാരണങ്ങളെ അപേക്ഷിയ്ക്കാതെ അഭിമാനിയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി. സബ്രഹ്മചാരികളായ സ്നേഹിതന്മാരേപ്പററി പരിഹാസകരമായി ശ്ലോകങ്ങൾ മിക്ക ദിവസവും മി. കുറുപ്പ് ഉണ്ടാക്കിവന്നു. ചിദംബരയ്യരുടെ വേത്രയഷ്ടികൊണ്ടുള്ള താഡനങ്ങളും കുട്ടനങ്ങളും മററും ഗോപാലക്കുറുപ്പിൻെറ കവിതാശൌൎയ്യത്തെ ക്ഷയിപ്പിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ എന്നെപ്പററിയും ഏതാനും ശ്ലോകങ്ങളുണ്ടാക്കിയിരിയ്ക്കുന്നതായി ക്ലാസിൽ പ്രസിദ്ധമായി. ഇംഗ്ലീഷ് കണക്കു മുതലായ വിഷയങ്ങളിൽ അതിശ്രദ്ധ വെച്ച് പാഠങ്ങൾ പഠിച്ചുവന്ന ഞാൻ മലയാളം മിയ്ക്കവാറുമൊരു ഉപസൎജ്ജനമായേ കരുതിയിരുന്നുള്ളു. എന്നാൽ കുറുപ്പിൻെറ മൂട്ടകടി നിലയ്ക്കാൻ ഭാവമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെപ്പററി ഏതാനും ശ്ലോകം ഉണ്ടാക്കുകയല്ലാതെ മറുമരുന്നില്ലെന്നു ബോദ്ധ്യം

വന്നു. ഇങ്ങനെയാണു് ആദ്യമായി ഞാൻ സാഹിത്യത്തിൽ കൈവച്ചതു്. കൊടുങ്ങല്ലൂർ കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻെറ 'കാന്തവൃത്തം'എന്ന പുസ്തകം വാങ്ങിപഠിച്ചപ്പോൾ സാധാരണ പ്രചാരത്തിലുള്ള വൃത്തങ്ങളെല്ലാം എനിയ്ക്കു സ്വാധീനങ്ങളായി. പക്ഷേ അഗാധവും അതിവിശാലവുമായ ശബ്ദശാസ്ത്രമോ? അതിൽ കുറുപ്പിനെപ്പോലെ ഞാനും അജ്ഞനാണെന്നു് ബോദ്ധ്യമായി. ശ്ലോകമുണ്ടാക്കി കുറേ പരിചയം സമ്പാദിച്ചാൽ കുറുപ്പിനു് ഉന്നംവെച്ചിരുന്ന ഉറപ്പു തെറിച്ചുപോകുമെന്നു തോന്നാതിരുന്നില്ല.

എൻെറ ശ്ലോകങ്ങൾ കുറുപ്പിൻെറ ശ്ലോകങ്ങളെക്കാൾ നല്ലതാണെന്നു് കുറുപ്പിനോടു ശ്രദ്ധവൈരാഗ്യമുണ്ടായിരുന്നവർ സ്പഷ്ടമായി ഇടിച്ചു സംസാരിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ കവിതാലതാഗൃഹത്തിൻെറ കെട്ടുപാടുകളിൽ ഞാൻ കൂടെ ഉൾപ്പെട്ടു എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ.

ഇംഗ്ലീഷു് സ്ക്കൂളിൽ മി. കുറുപ്പിൻെറ ക്ലാസ്സു് കയററങ്ങൾ പ്രായേണ മന്ദായമാനങ്ങളായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അചിരേണ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞു. കേരളവമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ, വെണ്മണി നമ്പൂരിപ്പാടന്മാർ, കൊടുങ്ങല്ലൂർ തമ്പുരാക്കന്മാർ, ചാത്തുക്കുട്ടിമന്നാടിയാർ, നടുവത്തു നമ്പൂരിമാർ, പഴയ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ, എഴുത്തച്ഛൻ, സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ, കൊട്ടാരത്തിൽ ശങ്കുണ്ണി, കേ. സി. കേശവപിള്ള, ചക്രപാണിവാര്യർ ഇത്യാദി കവികളുടെ കൃതികൾ യുവവിദ്യാത്ഥികളെ ഭാഷയുടെ മനോഹരതയിലേയ്ക്കും, മാനസമമ്മാനങ്ങളിലേ

യ്യും ആകൎഷിച്ചുതുടങ്ങി. ശ്രീമതി തോട്ടയ്ക്കാട്ട് ഇക്കാവമ്മ യുടെ 'സുഭദ്രാൎജ്ജുനം' മന്നാടിയാരുടെ 'ജാനകീപരിണയം' വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻെറ 'അഭിജ്ഞാനശാകുന്തളം' ഇവ രംഗങ്ങളിൽ കൊല്ലം നാരായണപിള്ള അവൎകളുടെ പ്രാമാണ്യത്തിലും, ഈ. വി. രാമന്നമ്പൂതിരിയവൎകളുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിലും സാധാരണമായി അഭിനയിയ്ക്കപ്പെട്ടുവന്നു. "കഥകളിചെവെറണ്ണൂർ* ചെന്നു ടിക്കററു വാങ്ങും." എന്നു ശാന്ത പ്രകൃതിയായ ചാത്തുക്കുട്ടി മന്നാടിയാരവൎകൾ പോലും ഉദ്ഘോഷിച്ചുപോയി. യശസ്കാമന്മാരും അനുകരണ ശരണന്മാരും ആയ പദ്യകാരന്മാർ എന്തെല്ലാമോ നാടകങ്ങളുണ്ടാക്കി. "മണ്ണാങ്കട്ടയും കരിയിലയും" എന്നു ഒരു നാടകം കണ്ടിട്ടുള്ളതായി ഞാൻ ഓൎക്കുന്നു. ഒടുവിൽ "ചക്കീചങ്കര" നാടകത്തിൻെറ നിൎമ്മിതികൊണ്ടു നാടക കവികൾക്കുണ്ടായിരുന്ന എട്ടുത്തുചാട്ടം രാമക്കുറുപ്പവൎകൾ വേണ്ടപോലെ ശമിപ്പിച്ചു. സംസ്കൃതഭാഷയിലുള്ള ഏതു കൃതിയും മലയാളത്തിൽ തൎജ്ജിമ ചെയ്താൽ കവിതയായി കരുതിക്കൊള്ളേണ്ടതാണെന്നു ഒരു തത്വം ഉള്ളതുപോലെ, പല സംസ്കൃത കൃതികളും ഭാഷയിലേയ്ക്കു തൎജ്ജിമ ചെയ്യപ്പെട്ടു. ഒരു തൎജ്ജിമക്കമ്പനി ഉണ്ടാക്കുവാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ നടന്നതായിട്ടും ഓൎക്കുന്നു. പാവപ്പെട്ട മലയാളഭാഷയ്ക്കു നേരിട്ട മൎദ്ദനവും, വൎദ്ധമാനമാകൎശനമോ എന്നു നിൎണ്ണയിയ്ക്കാൻ പ്രയാസമായ വിപത്തും വൎണ്ണിയ്ക്കുവാൻ വിഷമമാണ്. ഇങ്ങനെ എൻെറ ചുററും അടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കവിതാസംരംഭമാരുതൻ ഞാൻ വെറുതേയിരിയ്ക്കുവാൻ

---

* ഷോറന്നൂർ

സമ്മതിയ്ക്കുമോ? ഒരിയ്ക്കലുമില്ല. അതുകൊണ്ടു കേവലം ബാല്യമായിരുന്ന അക്കാലത്തുപോലും മനോധൎമ്മം അനുസരിച്ച് ചില ശ്ലോകങ്ങളും കവിതകളും ഉണ്ടാക്കുവാൻ ഞാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുള്ള പാതകം ജനസമക്ഷം സമ്മതിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ചരിതകഥനത്തിനുള്ള രസത്തിനുവേണ്ടി അങ്ങിനെയുള്ള വ്യവസായത്തെപ്പററി സ്വല്പമായി ഇവിടെ പ്രസ്താവിയ്ക്കുന്നു.

വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻെറ 'മയൂരസന്ദേശം' വെളിയിലായപ്പോൾ എനിയ്ക്കും ഒരു സന്ദേശകാവ്യം എഴുതണമെന്നു കലശലായ താൽപൎയ്യമുണ്ടായി. എൻെറ സന്ദേശത്തിനു "കാകസന്ദേശം" എന്നു പേരിട്ടു. മയൂരസന്ദേശത്തിലെ നായകനും നായികയും മററു പലതും ആനുരൂപ്യം കൊണ്ടു സ്വാരസ്യത്തെ പോഷിപ്പിയ്ക്കുന്നു. എൻെറ സന്ദേശത്തിൽ നായികയ്ക്കു, കേവലം അനുചിതനായ ഒരു നായകനും ശൃംഗാരരസത്തിനു യോജിയ്ക്കാത്ത രസങ്ങളും സങ്കലനം ചെയ്തു കൃതി പൂൎത്തിയാക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. ഉദാഹരണത്തിനു നായകൻ വളരെ മുമ്പിനാലേ അലക്കി എടുത്ത ഒരു കസവു നേരിയതു മുണ്ടു' കോണോട്ടുകോൺ മടക്കി ഭാൎയ്യവീട്ടിൽ പോകുമ്പോൾ അലങ്കാരമായി ധരിച്ചു് മൂന്നു നാലു നാഴിക ദൂരെയുള്ള തൻെറ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുവെയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നു. കാകസന്ദേശം ഒരു വിധത്തിലും മയൂരസന്ദേശത്തെ ആക്ഷേപിയ്ക്കുന്നതല്ല. നേരേ മറിച്ചു് ചില കുതിരകൾക്കുള്ളതുപോലെ ഗതിയിൽ രസങ്ങൾക്കുള്ള അസ്വാരസ്യവും, വക്രഗതിയും കാണിയ്ക്കണമെന്നായിരുന്നു എൻെറ താൽപൎയ്യം. പക്ഷേ പലരും അതു തെററിദ്ധരിച്ചു അതുകൊണ്ടു് ആ പുസ്തകം ഞാൻതന്നെ നശിപ്പിയ്ക്കയും ചെയ്തു. ഒരു ശ്ലോകം ഓൎമ്മനതു താഴെ ചേൎക്കുന്നു.

ഒന്നു

"ക്ഷീണിയ്ക്കുമ്പോൾ പശു മഹിഷവും മററുമാം
വാഹനം തേ
പോണം ദേവാലയബലിനിവേദ്യാദി
പാക്കാതെ റാഞ്ചാൻ
കാണും നിന്നെ പ്പലശുനകരാം
കൂട്ടരമ്പാട്ടു* പട്ടി-
യ്ക്കാണേ ശ്രൈഷ്ഠ്യം പലരുമതുതൻ
പല്ലു കൊള്ളാതെയില്ല"

മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചതുപോലെയാകുന്നു അമ്പലപ്പുഴ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ സാധിച്ചുപോന്ന വിദ്യാഭ്യാസവും അതിന്റെ പാശ്ചഭാഗത്തിൽ കിളിർത്തുവന്ന സംഗീതവാസനയും സാഹിത്യരസികതയും. ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിനു ഞാൻ ആലപ്പുഴ ഇംഗ്ലിഷ്ഹൈസ്ക്കൂളിനെ ആശ്രയിയ്ക്കേണ്ടി വന്നു. ഈഴവരെ ഇംഗ്ലീഷ് പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽ ചേർത്തു പഠിപ്പിച്ചുകൂടെന്നു നിർബ്ബന്ധമുണ്ടായിരുന്നതായി വാദിച്ചു കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷേ ഇതു് ആലപ്പുഴപള്ളിക്കൂടത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പ്രത്യക്ഷവിരുദ്ധമാണെന്നു് എനിയ്ക്കറിയാം. എന്റെ സതീർത്ഥ്യനായി മട്ടാഞ്ചേരി കുടുംബത്തിലെ 'അയ്യർ' എന്നൊരുവനുണ്ടായിരുന്നതിനു പുറമേ 'കുട്ടിവാദ്ധ്യാർ' എന്നൊരു ഈഴവവാദ്ധ്യാർ കൂടി അന്നു് ആ പള്ളിക്കൂടത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. അതിന് എങ്ങനെ വേണമെങ്കിലും സമാധാനം പറയട്ടെ. ആലപ്പുഴ പള്ളിക്കൂടത്തിന്റെ പ്രശസ്തി മുഴുവൻ ഒന്നാം വാദ്ധ്യാരായിരു

---

* ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ഒരു സതീർത്ഥ്യന്റെ വീട്ടുപേരു്.

ന്ന ഈശ്വരപിള്ളസാറിന്റെ ഗൌരവത്തേയും സയൻസ്സു്
വാദ്ധ്യാരായിരുന്ന പി. നാരായണയ്യർ അവർകളുടെ വി
ജ്ഞാനരസികതയേയും ആശ്രയിച്ചിരുന്നു. സംസ്ഥാനത്തെ
പ്രധാന തുറമുഖമാകയാൽ വിവിധരാജ്യങ്ങളിൽ നിന്നു
കപ്പലുകൾ അവിടെ ചുംബിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. യാനപാത്ര
ങ്ങളെ നയിയ്ക്കുന്നതിനു ചക്രദീപസൌധവും, രാമസേതു
വിനോടു മത്സരിയായ കടൽപാലവും അനവരതം വ്യാപാ
രവും ദീർഘങ്ങളായ തെരുവുകളും തോടുകളും വലിയ കച്ചേ
രികളും ഘോരാകാരമായ കാരാഗാരവും പുരുഷാരവും കൊ
ണ്ടു് സ്കൂൾവിദ്യാർത്ഥികൾക്കു്, വിശേഷിച്ചു നാട്ടുംപുറങ്ങളിൽ
നിന്നും വരുന്നവർക്കു് ബുദ്ധി പതറിപ്പോകാതിരിയ്ക്കാൻ വല്ല
വ്യവസ്ഥയും ചെയ്യേണ്ടതല്ലയോ എന്നു തോന്നും. ഈശ്വര
പിള്ളസ്സാറിന്റെ ഗൌരവം അതിലേയ്ക്കൊരു് ഔഷധം
പോലെ പ്രയോജനപ്പെട്ടിരുന്നു. അതിന്റെ ഒരു പ്രധാന
ലക്ഷണമായിരുന്നു മിതഭാഷണം. പഠിപ്പിയ്ക്കുന്നതു ഗാഢ
മായി പതിയുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ രീതി സഫലീ
ഭവിച്ചു. പക്ഷേ വിദ്യാർത്ഥിയും ഉപാദ്ധ്യായനും തമ്മിലു
ണ്ടായിരിയ്ക്കേണ്ട സാഹചര്യത്തിനു് ശ്രീമാൻ ഈശ്വരപി
ള്ള അവർകളുടെ ഗൌരവം അനുകൂലമായിരുന്നോ എന്നു
സംശയമാണു്. അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചു് എല്ലാ വിദ്യാർത്ഥി
കൾക്കും ആദരവും ബഹുമാനവും ഭയവും ഭക്തിയും തോ
ന്നിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇപ്പോഴും ഈശ്വരപിള്ള സാറിനെ
റോട്ടിൽവച്ചു കണ്ടാൽ എനിയ്ക്കു് അദ്ദേഹം ചെവിയ്ക്കു
പിടിയ്ക്കുമോ എന്നു ഭയം തോന്നാറുണ്ടു്. നേരേ മറിച്ചു
നാരായണഅയ്യർ എത്ര കഠിനമായ വിഷയവും പരമ

സരസമാം വിധത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എവിടെയും സൌമ്യതയോടുകൂടി ആദ്ദേഹം അവയെ സുഖമായി പഠിപ്പിയ്ക്കുമായിരുന്നു. വിദ്യാൎത്ഥികളോടുകൂടി നടക്കുന്നതിന്ന് പൂച്ചയെപ്പോലെ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു മരുങ്ങ് ഉണ്ടായിരുന്നു. സഭകൾ കൂട്ടുക, വാദപ്രതിവാദസംഘങ്ങൾ നടത്തുക, പ്രസംഗങ്ങൾ ചെയ്യുക, ചെയ്യിപ്പിയ്ക്കുക, ഇതിനൊക്കെയും അദ്ദേഹം പ്രധാന ഭാഗഭാക്കായിരുന്നു. ലോകവ്യാപാരത്തിന്ന വിദ്യാൎത്ഥിയെ സജ്ജീകരിയ്ക്കുന്നതിന്ന് അദ്ദേഹത്തിൻെറ സമ്പ്രദായം വളരെ പ്രയോജനപ്രദമായിരുന്നു. ആലപ്പുഴ പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പഠനം കൊണ്ടാണ് ബാറിലും പൊതുജനങ്ങളുടെ ഇടയിലും ഖണ്ഡനമണ്ഡനരൂപമായ പ്രതിവാദശക്തി ഞാൻ സമ്പാദിച്ചതെന്നു വിശ്വസിയ്ക്കുന്നു. അവിടെ ഭാഷാപണ്ഡിതനായിരുന്ന ഹരിഹരസുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രി ഒരു തികഞ്ഞ സംസ്കൃതപണ്ഡിതനായിരുന്നു. സംസ്കൃത ഭാഷാ വ്യാകരണത്തോട് എനിയ്ക്ക് അഭിരുചി ജനിപ്പിച്ചത് അദ്ദേഹമാകയാൽ ഞാൻ സവിശേഷം കൃതജ്ഞനാണ്. കോവുണ്ണിനെടുങ്ങാടിയുടെ വ്യാകരണത്തിലെ "അക്കിനൊത്തക്ഷ ചേരുമ്പോൾ" ഇത്യാദി ഭാഗങ്ങൾ വെച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം പാണിനിയത്തിലെ ആ ഭാഗം വ്യാഖ്യാനിയ്ക്കുകയും പഠിപ്പിയ്ക്കുകയും ചെയ്യും. അത്ര രസികനായിരുന്നു ശാസ്ത്രി. ശാസ്ത്രികൾക്കു കവിതയും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ശ്ലോകം ഇവിടെ ഞാൻ ഉദ്ധരിയ്ക്കാം. തിരുവനന്തപുരത്തെ വൎണ്ണിയ്ക്കുമ്പോൾ

"തദ്ദേശദക്ഷിണദിശിശനിദേശസഹ്യാ—
ദ്ര്യുദ്ദേശവേശിഫലടജന്മസദേശകാശി
രാജശ്ച്ഛ്രിയാ സഹജയാ ജിതരാജരാജ
രാജ്യം സരാജരുചി രാജതി രാജ്യമേകം"

എന്നു പറയും.

ആലപ്പുഴ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ശ്ലോകകാരനായി എൻ.ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള അവർകളും ഗദ്യകാരനായി സി. എം. നാരായണപ്പണിയ്ക്കരവർകളും എന്റെ കൂട്ടുകാരായിരുന്നു. സംസ്കൃതഗന്ധിയായ രചനകൾ ഉണ്ടാക്കിയിരുന്ന ഐ.സി. ചാക്കോ അവർകളും അവിടൊരു വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്നുവെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രയോഗങ്ങൾ വ്യവസായധ്യയറക്ററരായതിൽ പിന്നെയേ കണ്ടിട്ടൊള്ളു. രണ്ടു മൂന്നു സംഗതികൾ ആലപ്പുഴ വച്ചു ഞാൻ മനസ്സിലാക്കി. ഒന്നാമതായി ഗദ്യം പദ്യത്തെക്കാൾ ഉൗർജ്ജസ്വലതയിൽ ഒട്ടും താഴ്ന്ന സാഹിത്യശാഖ അല്ലെന്നുള്ളതാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് എനിയ്ക്കു ഗദ്യത്തിനോടു മമത വർദ്ധിച്ചു. രണ്ടാമതു ഗദ്യമായാലും പദ്യമായാലും ശുദ്ധമായി ഭാഷ ഉപയോഗിയ്ക്കുവാൻ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ നല്ല പരിജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്നാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ളതാണ്. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ നല്ല ജ്ഞാനം ഉണ്ടെങ്കിൽ ഏതു വൻപനെയും കറക്കാമെന്നു തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ പറവൂർ താമസിച്ചിരുന്നതിനു സമീപം ഒരു ശാസ്താവുക്ഷേത്രമുണ്ടായിരുന്നു. ആ ക്ഷേത്രത്തെപ്പററി കളരോഡ് ഏരിക്കാട്ട് മഠത്തിലെ ഒരു ശാസ്ത്രി—ഒരു കർക്കശവൈയാകരണൻ ഉണ്ടാക്കിയതായ ഒരു ശ്ലോകം ഒരു സതീ

ത്ഥ്യൻ ചൊല്ലുക പതിവായിരുന്നു. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ ആവത്തനം ദുസ്സഹമായിത്തീന്നപ്പോൾ ശ്ലോകം അബദ്ധമാണെന്നും ചൊല്ലത്തക്കതല്ലെന്നും ഞാൻ തക്കിച്ചു. "ഏറെത്തുടങ്ങിയാൽ ഒന്നും ഫലം വരാ" എന്നുള്ളതു് എത്രയോ ശരിയാണു്.

അമ്പലപ്പുഴഭൂഭാഗേ
പറവൂരെന്നൊരു ദേശകേ
ഒരുശാസ്താലയം പണ്ടേ
വിളങ്ങുന്നു മനോഹരം

ഇവിടെ അമ്പലപ്പുഴ ഭൂഭാഗേ എന്നുള്ളിടത്തു് ഭൂ എന്നുള്ളതിനു ഭാഷാവ്യാകരണപ്രകാരം ദ്വിത്വം ചെയ്യേണ്ടതാണു്. രണ്ടാമത്തെ പാദത്തിൽ വൃത്തം തെററാണു്. മൂന്നാം പാദത്തിൽ ശാസ്താ (ശാസ്തൃ) എന്ന 'ഋ' കാരാന്തശബ്ദത്തോടു് "ആലയം" എന്ന വാക്കു ചേക്കുമ്പോൾ "ശാസ്ത്രാലയം" എന്നു വേണം. അവിടവും സ്ഖലിതമാകുന്നു. ഇങ്ങനെ ഞാൻ ഓരോ ആക്ഷേപങ്ങൾ പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോൾ ഞാൻ ഒരു വിദ്വാനല്ലെന്നും ശാസ്ത്രികൾ മഹാവിദ്വാനാണെന്നും എന്റെ സ്നേഹിതൻ എനിയ്ക്കിട്ടൊരു "കാച്ചു" വെച്ചുതന്നതല്ലാതെ ഒരു സമാധാനവും പറഞ്ഞില്ല. കോപം എന്റെ സ്നേഹിതന്റെ കുത്തകയല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് അയാളെ ആക്ഷേപിച്ചു് മറെറാരു ശ്ലോകം "ഹന്ത ഗോവിന്ദ കഷ്ടം" എന്നവസാനിയ്ക്കുന്നതായി ഞാൻ ഉണ്ടാക്കി. ശ്ലോകങ്ങൾ ആ ഗ്രാമത്തിൽ പ്രസിദ്ധമായിത്തീന്നു. ആക്ഷിപ്തനായ സ്നേഹിതൻ എന്റെ പേരിൽ ക്രിമിനൽഅന്യായം കൊടുക്കു

മെന്നും മററും അവിടെ ഭീഷണി പരത്തി. ആ സംഗതി അച്ഛൻ കേട്ട വളരെ വ്യസനിച്ച് പരാക്ഷേപകരമായ കവിത എഴുതരുതെന്നു ശാസിയ്ക്കുകയും അന്നുമുതൽ എന്റെ ദുർവ്വാസനയ്ക്കു ശമനം വരുത്തുകയും ചെയ്തു. അവിടെ ഭാഗവതം വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അനന്തനാരായണശാസ്ത്രിയുടെ അടുക്കൽ കുറേ മാഘവും, ഗോവിന്ദവാര്യരാശാന്റെ അടുക്കൽ കുറേ രഘുവംശവും യുധിഷ്ഠിരവിജയവും പഠിയ്ക്കുവാൻ എന്നെ ഏല്പിയ്ക്കുകയുംചെയ്തു. യമകമയമായ യുധിഷ്ഠിരവിജയം പിന്നീട് എനിയ്ക്കു ശബ്ദവിഷയമായ അഭിരുചിയെ ഉപേക്ഷിയ്ക്കാൻമേലാത്ത വിധത്തിൽ ഗാഢമായി ജനിപ്പിച്ചുവെന്നു ഞാൻ വിചാരിയ്ക്കുന്നു. ഇത്രമാത്രമേ ഞാൻ ഗുരുമുഖമായി സംസ്കൃതഭാഷ അഭ്യസിച്ചിട്ടൊള്ളു. കുമാരസംഭവം, നൈഷധം, ഭാരതചമ്പു, ഭോജചമ്പു, ശാകുന്തളം മുതലായ കൃതികൾ വൈയ്ക്കത്തഷ്ടമിയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയും കൂടാതെയും വിലയ്ക്കു വാങ്ങി സ്വയമേ വായിച്ചുപഠിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. അങ്ങിനെ നോക്കുമ്പോൾ കൈയ്ക്കുളങ്ങര രാമവാര്യർ ഒരു ഗുരുവാണെന്നു സമ്മതിയ്ക്കേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. ഇതിൽ പലതും അദ്ദേഹം വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്.

ആപാദചൂഡമായ അഭിവൃദ്ധിയ്ക്ക് അനുകൂലിയ്ക്കുന്ന വ്യാപാരം ആലപ്പുഴ അതിസമൃദ്ധമാണെങ്കിലും പാദാഭിവൃദ്ധി*യെങ്കിലും അവിടെ നിവാസംകൊണ്ടു സമ്പാദിയ്ക്കാതെ പിരിയുന്നവർ ചുരുക്കമാണ്. മശകങ്ങളുടെ കിഷ്കിന്ധയും, ജലങ്ങളെ ചാതുർവ്വർണ്യമായി തിരിയ്ക്കാമെങ്കിൽ

* മന്ത്

അതിൽ ഛണ്ഡാലഭാഗത്തിൻെറ സങ്കേതഭൂമിയുമായ ആല പ്പുഴ നിന്നു കേട്ടപാട്ടുകളൊന്നും കൂടാതെ ഞാൻ രക്ഷപ്പെട്ട തിൽസവിശേഷം ചരിതാൎത്ഥനാകുന്നു. വിദ്യാർത്ഥിയായി സ്ഥിരതാമസം എനിയ്ക്കു് ആലപ്പുഴ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അ ഞ്ചുനാഴിക ദൂരമുള്ള പറവൂർ നിന്നു് ആഹാരവും കഴിച്ചു പള്ളിക്കൂടത്തിൽ വന്നാൽ പിന്നെ വൈകിട്ട ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു വല്ലതും കഴിയ്ക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. ഇങ്ങനെ എൻെറ സമ്പൎക്കം പട്ടണവുമായി പൂൎണ്ണമായിരുന്നില്ലെന്നു് പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടേ.

ആലപ്പുഴയും അമ്പലപ്പുഴയും ഉള്ള വിദ്യാർത്ഥിജീവിതത്തി നിടയിൽ പ്രബന്ധകല്പനയിൽ എൻെറ വാസന സാമാ ന്യംപോലെ വികസിച്ചു. അഭ്യാസത്തിൻെറ ന്യൂനത തട ഞ്ഞു നിന്നിരുന്നു എങ്കിലും യൌവനത്തിൻെറ ബലം ഉൽ പാദിപ്പിച്ച മനോധർമ്മത്തിൻെറ സ്ഫുരണം പ്രസരി ച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരുന്നു.

"നെരിപ്പോട്ടും തീയും സരസ
മുപയോഗിച്ചു പഴതാം
വിരിപ്പോട്ടുംകൂടി ച്ചില ചെറുകയർ
ക്കട്ടിലുകളിൽ
കുരപ്പോട്ടും പോട്ടുന്നിഹ ശയന
മമ്പോട്ട കുളിരിൻ
തരിപ്പോട്ടും മട്ടിൽ കിഴവരഖിലം
ചായ്പിനകമേ."

ഇതു് ഒരു നാടകത്തിലെ ഋതുകാലവൎണ്ണനമാണു്. നാടകം കുറെ എഴുതിയെന്നല്ലാതെ ഒരിയ്ക്കലും പൂൎത്തിയാക്കിയില്ല. 'മൃഗാന്വധാവനം' എന്നു് ഒരു ഓട്ടൻതുള്ളൽ കഥകൂടി ആയിടയ്ക്കു് എഴുതിയിട്ടുള്ളതായി ഓൎക്കുന്നു. വിഘ്നേശ്വരന്റെ കൃപയില്ലായ്കയാൽ അതും അപൂൎണ്ണമാണു്. പാണ്ഡവരുടെ വനവാസകാലത്തു് ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ അരണി ഒരു കൃഷ്ണമൃഗം എടുത്തുകൊണ്ടു പോയതിനെക്കുറിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിലാപം കേട്ടു് മാനിനെത്തേടി പാണ്ഡവന്മാർ നാലുവഴിയ്ക്കും ആശ്രമം വിട്ടുപോയപ്പോൾ കൌരവന്മാരുടെ അനുജത്തിയായ ദുശ്ശളയുടെ ഭൎത്താവു ജയദ്രഥൻ, പാഞ്ചാലിയല്ലാതെ മററാരും തൽകാലം ഇല്ലാതിരുന്ന പാണ്ഡവാശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുകയും സല്ക്കാരങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചശേഷം അയോഗ്യമായ സ്വാഭിലാഷങ്ങൾക്കു വഴിപ്പെടാതെയിരുന്ന പാഞ്ചാലിയെ അപഹരിയ്ക്കയും പാണ്ഡവർ മടങ്ങിവരുന്നവഴി വീണ്ടെടുത്തു ജയദ്രഥനെ അപമാനചിഹ്നങ്ങളോടുകൂടി ഹനിയ്ക്കാതെ വിട്ടയയ്ക്കുകയും ചെയ്തതാണു കഥ. ജിജ്ഞാസുക്കളുടെ കൌതുകപൂൎത്തിയ്ക്കു മിക്കവാറും വിസ്മൃതമായി കിടക്കുന്ന ആ കൃതിയിലെ ഗണപതി പ്രാൎത്ഥനയിലെ ഒരംശം മാത്രം താഴെ ചേൎക്കുന്നു.

"കടതടരടദളി പടലനൊരുണ്ണി-
ക്കുടവയറൻ ഹരതനയൻ ഭഗവാൻ

പ്രസാദിയ്ക്കുന്നതിലേക്കു്",

'അടവടപപ്പടമിവകൾ തരിമ്പും
മടികൂടാതഥ നല്ല കരിമ്പും'

കൊട്ടക്കാമെന്നു് കവി പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുന്നു. ഗജമുഖനായ ഭഗവാന്റെ ഉത്പത്തി സാമാന്യത്തിലധികം ദീർഘത്തിലായി വർണ്ണിയ്ക്കുന്നുണ്ടു്.

'കൊടിയ മദോൽക്കടഗജവടിവാന്നി-
ട്ടിടിയൊട്ടു കിടയാം ബൃംഹിതസംഹതി
വടിവൊട്ടു തൂകി നടന്നു ഗിരീന്ദ്രനാം
കൊട്ടുമുടി കുത്തിയടർത്തിയ ദൈത്യം
ഞൊടിയിടയിൽ യമരാട്ടിൻ വീട്ടിൻ
പടിയുടെയുള്ളിലടിച്ചുമിടിച്ചും
കൂടിപാർപ്പിച്ചൊരു നിടിലേക്ഷണനും
പിടിയായ്ത്തീർന്നൊരു പാർവതി താനും'

ഇങ്ങിനെ പോകുന്നു.

ഈ കൃതികൾ പൂർത്തിയാകാതെ പോയതു വിദ്യാർത്ഥികൾക്കുള്ള കാര്യാന്തരങ്ങൾകൊണ്ടോ തിന്നടത്തോളം ഭാഗം പിന്നീട്ടു നോക്കിയതിൽ അതൃപ്തികരമായി തോന്നിയതുകൊണ്ടോ അഥവാ എഴുതിവച്ചിരുന്നതു കാണാതെ പോയതുകൊണ്ടോ മറ്റോ ആയിരിയ്ക്കണം.

അദ്ധ്യായം ൰.

ഇങ്ങനെയെല്ലാമായിരുന്ന ആലപ്പുഴപ്പള്ളിക്കൂടത്തിലെ വിദ്യാഭ്യാസം. പള്ളിക്കൂടത്തിൽനിന്ന മെട്റിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയിൽ ചേൎന്നിരുന്നവരിൽ ഹൈക്കോടതിയിൽ രജിസ്ത്രാരായിരുന്ന ഏ. ററി. എബ്രഹാമും ഞാനുമൊഴിച്ച് ആരും ജയിച്ചില്ല. പരീക്ഷാഫലത്തെപ്പററി ചോദിച്ച ഒരാളിനോട് രണ്ടെണ്ണമേ ജയിച്ചൊള്ളുവെന്നും ശേഷമുള്ളവരെല്ലാം തൊപ്പിയിട്ടുപോയെന്നും ഈശ്വരപിള്ളസ്സാർ കുണ്ഠിതത്തോടുകൂടി പറയുന്നതു കേട്ടിട്ടുണ്ട്.

അന്നു പള്ളിക്കൂടം സ്ഥാപിച്ചിരുന്നതു കടപ്പുറത്തായിരുന്നു. മെട്റിക്കുലേഷൻ ജയിച്ചപ്പോൾ എനിയ്ക്കു സ്വയമേ ഒരു മഹാനാണെന്നു തോന്നാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിന് എന്താണു വക? ഒന്നുകിൽ കോട്ടയം അല്ലെങ്കിൽ തിരുവനന്തപുരം; ഇവിടെ അല്ലാതെ എഫ്. ഏയ്ക്കു പഠിയ്ക്കുന്ന ക്ലാസുകൾ സുലഭമായിരുന്നില്ല. പണത്തിൻെറ ഞെരുക്കംകൊണ്ട് സൎക്കാർ സൎവീസിൽ പ്രവേശിച്ചുകളഞ്ഞാലോ എന്നു തോന്നാതെയുമിരുന്നില്ല. ജയിച്ചപ്പോൾ അച്ഛൻ സ്വഭവനത്തിൽ അല്ലായിരുന്നു. ഞാനവിടെ ചെന്നപ്പോൾ പരീക്ഷയിൽ മുറിവേററ ഒരു വിദ്യാൎത്ഥി കണ്ണു ചുളിച്ച് എന്നെ നോക്കുകയും പരുഷമായി സംസാരിയ്ക്കുയും മററും ഉണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അപജയത്തിനുയാതൊരു വിധത്തിലും ഞാൻ കാരണഭൂതനല്ലാതിരിയ്ക്കേ എൻെറ വിജയത്തെ അനുമോദിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം

കണ്ടുപിടിച്ച സമ്പ്രദായം കോപംതന്നെ ചിലക്ക് പ്രസാദമാ ണെന്നുള്ളതു് ഉദാഹരിയ്ക്കുന്നു. അദ്ദേഹവും കൂട്ടകാരും മേൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു് കോട്ടയം കാളേജിലെ മെട്രിക്കലേഷൻ ക്ലാസ്സിൽ ചേരുവാൻ പോകുന്നതായിപ്പറഞ്ഞു. ഒരു വക പ്പടിയിലും ചേരാതെയിരുന്ന ഞാൻ കൂടി അവരുടെ കൂടെ തിരിച്ചു. ആസ്ഥപിത്തു് ധപര എന്നെ എഫ്. ഏ ക്ലാസ്സിൽ ചേത്തു പേരെഴുതുകയുംചെയ്തു. കുറേ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു ചെല്ലണമെന്നും എഫ്. ഏയ്ക്കു പഠിയ്ക്കേണ്ടതു് അവിടെയാണെന്നും താൻ കാത്തിരിയ്ക്കുന്നു വെന്നും അച്ഛൻ കമ്പിയടിച്ചു. ഇങ്ങനെ കോട്ടയം കാളേ ജിലെ ഏകാഹവിദ്യാത്ഥിയായതിനു ശേഷം ഞാൻ തിരുവ നന്തപുരത്തു ചെന്നുചേൻ.

സാലപ്രാംശുവായ ഡാക്ടർ മിച്ചൽ മുറംപോലുള്ള റെ ജിസ്ററുമായി വിദ്യാത്ഥികളുടെ പേരുകൾ അതിൽ ചേത്തുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. ഏററിയക്രൂരം അനുനാ സികാമയമായ ശബ്ദം "ഖ്മുഖ്മു"വായി സിഗററുധൂമത്തി ൻെറ ഉദ്ഗമത്തോടുകൂടി മത്സരിച്ചു പുറപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരു ന്നതു കേൾക്കാമായിരുന്നെങ്കിലും മിക്കവാറും സങ്കല്പിച്ചു് ഉത്തരം പറയുകയാണു വേണ്ടിവന്നതു്.

അന്നു കാളേജ് കെട്ടിടത്തിൻെറ മദ്ധ്യഭാഗത്തു് ഉണ്ടാ യിരുന്ന ഒരു ചെറിയ മുറിയിൽ ബ്ളായ്ക്ബോർഡ് വച്ചു തിരിച്ചു് അതിൻെറ പുറകിലായിരുന്നു ഡാക്ടർ മിച്ചലി ൻെറഇരുപ്പു്. ഈ ഗുഹാഗൃഹത്തിൽ നിന്നും ദീപാരാധന യുടെ ധൂമം പോലെ സിഗററുപുക ആഘ്രാണിച്ചുകൊണ്ടു്

ഞാൻ നിർമ്മിച്ചു. എനിയ്ക്കു് അച്ഛനെ കണ്ടുപിടിയ്ക്കേണ്ട കാര്യമേ പിന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നൊള്ളൂ. റെയിൽസഞ്ചിയുമായി രാജപാതയിലിറങ്ങി നടക്കാമെന്നു നിശ്ചയിച്ച ഞാൻ മഹാനദികളുടെ വക്ഷഃപ്രദേശത്തു് വർഷകാലത്തൊഴുകുന്ന പൊങ്ങുതടികളിൽ ഒന്നെന്നുള്ളതിൽ കൂടുതലായി വല്ല ഗണനയേയും അർഹിച്ചിരുന്നില്ല.

"ഹേ, നിങ്ങൾ മെട്രിക്കുലേഷൻ ജയിച്ചതാണോ" എന്നു് ഒരു പ്രാണിപോലും എന്നോടു ചോദിച്ചില്ല. ജനങ്ങളും ശകടങ്ങളും ജനങ്ങളിൽ ഉടുപ്പിട്ടവരും ഇടാത്തവരും ശീഘ്രഗതികളും മന്ദഗതികളും, കുടക്കാരും, ചെരുപ്പുകാരും, സ്ത്രീകളും, പുരുഷന്മാരും ഇങ്ങനെ വിവിധവർഗ്ഗങ്ങൾ കലന്നു മെയിൻ റോഡിൽ കൂടി പ്രവഹിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു. മുന്നോട്ടുവരുമ്പോൾ പുത്തൻകച്ചേരിയും അതിൻെറ നിർമ്മാതാവായ സർ. ടി. മാധവരായരവർകളുടെ പ്രതിമയും റോഡിൻെറ ഇരുവശവുമായി നില്ക്കുന്നതു കാണാം. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും അച്ഛനെ കണ്ടുപിടിയ്ക്കാനുള്ള വഴി ആയില്ലല്ലോ, എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ മുൻപോട്ടു നടന്നു. പിതൃവ്യപുത്രനായ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അന്നു നേററിവു് ഹൈസ്ക്കൂളിൽ പഠിയ്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനോടു ചോദിച്ചാൽ ഒരുപക്ഷേ അറിയാമായിരിയ്ക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു് ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിയുടെ പുരോഭാഗം കടന്നു് അങ്ങോട്ടുചെന്നു. ഇരുവശവും കാററാടിമരങ്ങളും അവയുടെ ശാഖകളിൽ വവ്വാൽ എന്നു പറയുന്ന ജന്തുക്കൾ തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്നതും കൌതുകകരമായി എൻെറ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചു. യുഗാന്തരത്തിൽ ശംബൂ

കൻ എന്ന ശൂദ്രൻ തല കീഴായിക്കിടന്നു തപസ്സുചെയ്യുക നിമിത്തം ബ്രാഹ്മണബാലരിൽ ഒരുവൻ മരിച്ചുപോയതായി ശ്രീരാമചന്ദ്രനോട്ട് ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ സങ്കടം പറയുകയും അവിടുന്ന് ഖഡ്ഗപാണിയായി ചെന്നു തപസ്വിയെ വധിച്ചു മോക്ഷവും, ബാലനു ജീവനും കൊടുത്തുകഥ നിങ്ങൾ ഓക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. തല കീഴായി കാററാടിമരത്തിൽ തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്ന വാവലുകൾ നിമിത്തം എത്രയോ ബ്രാഹ്മണബാലകർ മരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിയ്ക്കണം. നിദ്രാലുവായിക്കിടക്കുന്ന പദ്മനാഭസ്വാമി പള്ളി ഉണൎന്നാലുടനേതന്നെ സങ്കടം ബോധിപ്പിയ്ക്കണമെന്നു കരുതിയായിരിയ്ക്കുമോ കോട്ടയ്ക്കകത്ത് ഇത്രവളരെ ബ്രാഹ്മണർ കൂടി പാക്കുന്നതെന്ന് എല്ലാവരും ശങ്കിച്ചുപോകും. കാററാടിമരത്തിൻെറ അഗ്രഭാഗങ്ങളാകുന്ന അഗ്രഹാരങ്ങളിൽ തലകീഴായി തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്ന വാവലിൻെറ നിര വേദഘോഷം ചെയ്യുന്നതുപോലെ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ വിസ്മയകരമായ കാഴ്ചയും കണ്ടുകൊണ്ടു നേററിവ് ഹൈസ്കൂളിലേയ്ക്കു ഞാൻ കയറിച്ചെന്നു. അതു മി. മാത്താണ്ഡൻതമ്പി അവർകളുടെ വകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തന്നെയായിരുന്നു ഹെഡ്മാസ്റ്ററും. ഇരുവശവും സമമായി നീണ്ടും അഗ്രഭാഗങ്ങൾ തുല്യമായി മേലോട്ടു വളഞ്ഞുമുള്ള കലമാൻകൊമ്പുകൾ കൊണ്ടു ഭവനഭിത്തികളെ അലങ്കരിയ്ക്കാറുള്ളതു പോലെ ഉഭയവശത്തും തുല്യമായി വക്രാഗ്രങ്ങളായ മേൽമീശകൾ ശ്രീമാൻ മാത്താണ്ഡൻതമ്പിയുടെ മുഖഭിത്തിയെ അലങ്കരിച്ചിരുന്നു. മന്ദ്രസ്വരത്തിൽ അദ്ദേഹം പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ക്ലാസിലായിരുന്നു രാമകൃഷ്ണപിള്ള. ഞാൻ ചെന്നു കയറുന്നതുകണ്ടു്

അനുവാദം ചോദിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ക്ലാസിനു വെളിയിലേയ്ക്കു വന്നു. അച്ഛൻ വന്നിട്ടുള്ള വിവരമേ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നും ഞാൻ ജയിച്ചതിൽ വളരെ സന്തോഷിയ്ക്കുന്നുവെന്നും കൂടെ താമസിപ്പിക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ താൻ താമസിയ്ക്കുന്നതു ശ്രീവരാഹത്തു പുളിമൂട്ടമ്മവീട്ടിലാകയാൽ ദൂരം കൊണ്ടും മററും കാളേജിൽ പഠിയ്ക്കുന്നവൎക്കു വളരെ അസൌകൎയ്യമുണ്ടെന്നും മററും രാമകൃഷ്ണപിള്ള പറഞ്ഞു. ഹതവിധി എന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ യാത്രയും പറഞ്ഞു.

അവിടുന്നു് ഇറങ്ങി നവീനങ്ങളായ പലതുംആസ്വദിയ്ക്കുന്നതിനു കണ്ണിനുണ്ടായിരുന്ന കൌതുകം കൊണ്ടു് ഞാൻ ചുററിനടന്നു. നേരനിക്കമെന്നുള്ളതു് ഒരിയ്ക്കലും അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു പ്രസിദ്ധമായ സായാഹ്നസവാരിയ്ക്കു ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എഴുന്നള്ളുന്ന കാൎയ്യവും കാണാതിരുന്നില്ല. സൂൎയ്യചന്ദ്രന്മാരുടെ ഉദയാസ്തമയങ്ങൾക്കു് എന്നതുപോലെ മഹാജ്യോതിസ്സായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ഓരോ കാൎയ്യത്തിലും ക്ലിപ്തമായ സമയം അഭംഗമായി അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. പിന്നീടു ഞാൻ കോട്ടയ്ക്കകത്തു പ്രവേശിച്ചു. ഉന്നതമായി അഭ്രംലിഹമായി പത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിലെ പുരോഭാഗത്തുള്ള ഗോപുരസൌധം ആരെയും വിസ്മയിപ്പിയ്ക്കുന്നതാണു്. അതിൻെറ മുൻപിലായിട്ടാണു പത്മതീൎത്ഥമെന്ന കുളം. അവിടെ തെക്കുവശത്തുള്ള മാളികയുടെ മുൻഭാഗത്തു വെച്ചിരിയ്ക്കുന്ന നാഴികമണി അനല്പമായ ശില്പവൈദഗ്ദ്ധ്യത്തെ പ്രദൎശിപ്പിയ്ക്കുന്നു. മണി അടിയ്ക്കാറാകുമ്പോൾ ഒരു ബൌദ്ധൻെറ രണ്ടു കപോ

ലങ്ങളിലും ഓരോ ആട്ടിൻകുട്ടികളുടെ പ്രതിമ വന്നടിയ്ക്കുകയും, വാ തുറക്കുകയും മണി അടിയ്ക്കുകയും, അതു കഴിഞ്ഞാൽ വാ അടയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതാണു 'ബൌദ്ധൻ മണി.'

പദ്മതീൎത്ഥത്തിന്റെ വടക്കേക്കരെ അന്നൊരു സന്ന്യാസി തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നിരുന്നു. പലരുടേയും കൂട്ടത്തിൽ എന്നെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്നിധി അങ്ങോട്ട് ആകൎഷിച്ചു. അദ്ദേഹം ശബ്ദിയ്ക്കുകയില്ല. ആഹാരം കഴിയ്ക്കുകയുമില്ല. ഇതു വളരെ നാളായി പല പരീക്ഷയും നടത്തിയിട്ടുള്ള ആളുകൾക്കു് ഐകകണ്ഠ്യമായി ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണു്. മററു മനുഷ്യസൃഷ്ടികളിൽ നിന്നു താൻ പ്രത്യേകമാണെന്നു തോന്നിപ്പിയ്ക്കാനുള്ള അഭിമാനമല്ലാതെ ആ തപസ്വിയ്ക്കു് വേറേ കാംക്ഷയൊന്നുമുള്ളതായി ആരും പറകയില്ല. അവിടെ കുറേ താമസിച്ചതിന്റെ ശേഷം സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനായി പദ്മതീൎത്ഥത്തിന്റെ ഒരുഭാഗത്തു് അച്ഛനിരിക്കുന്നതുകണ്ടു. "ആവൂ!" എന്നു പറഞ്ഞു ഞാനടുത്തുചെന്നു. സന്ധ്യാവന്ദനവും കുളിയും ഭോജനശാലയിൽ ആഹാരവും കഴിഞ്ഞു് ഞങ്ങൾ ശ്രീകണ്ഠേശ്വരത്തു് കുളത്തുങ്കരവീട്ടിൽ ചെന്നു. കാരണവനായ മി. പാച്ചുപിള്ള സുമുഖനും പ്രാംശുവും അതിഥിസൽകാരചതുരനുമായ ഒരു മദ്ധ്യവയസ്കനായിരുന്നു. അന്നുരാത്രി അവിടെക്കഴിച്ചു. എന്നാൽ അവിടെ താമസിച്ചു കാളേജിൽ പോയി പഠിയ്ക്കുന്നതിനു വളരെ അസൌകൎയ്യങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു പിറേറദിവസം അന്വേഷിച്ചു് കോവിൽവിള എന്ന വേറൊരു വീടു കണ്ടുപിടിച്ചു. ആ തറവാടു കപ്പാഴം

രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ ഭാൎയ്യവീടാണു്. റോഡിന്റെ ഇരു വശമായി ഓരോ വീടുകളുണ്ടു്. കിഴക്കേ വീട്ടിൽ ഭഗവതിപ്പിള്ളയെന്നോ കാളിപ്പിള്ളയെന്നോ പറയുന്ന ഒരു വൃദ്ധനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാൎയ്യയും മററും താമസിച്ചിരുന്നു.

അവിടെ അരി വച്ചു തരാമെന്നും വീട്ടിന്റെ പടിഞ്ഞാറുവശമുണ്ടായിരുന്ന ചായിപ്പു് എന്റെ അധിവാസസ്ഥലമാക്കി കൊള്ളാമെന്നും മററും പരസ്പരം സന്ധിചെയ്തു. കാരണവരുടെ അനിയനോ മറേറാ ആയിരുന്നു ബംഗ്ലാവുരീതിയിലുണ്ടായിരുന്ന പടിഞ്ഞാറേ വീട്ടിൽ താമസിച്ചിരുന്നതു്. സിക്രട്ടറി വാട്സിന്റെയോ വീയറയുടേയോ അതോ രണ്ടു പേരുടേയുമോ ക്ലാക്കായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ ധാര രാമൻപിള്ളയെന്നാണു രസികന്മാർ പറഞ്ഞു വന്നിരുന്നതു്.

ഒരാൾക്കു മാത്രമായിരുന്നു എങ്കിൽ എന്റെ ചായിപ്പു് കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ മതിയാകുമായിരുന്നു. എന്നാൽ പരേതനായ ബാരിസ്ററർ കെ. ആർ. പത്മനാഭപിള്ള അവർകൾ ഇപ്പോൾ ഹരിപ്പാട്ടു വ്യവഹരിയ്ക്കുന്ന വി. രാമകൃഷ്ണപ്പണിയ്ക്കരവർകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു സഹോദരൻ നാരായണപ്പണിയ്ക്കരവർകൾ, മൂവാററുപുഴക്കാരൻ ഒരു നാരായണപിള്ള, ഇത്രയും പേർകൂടി എന്റെ സഹവാസികളായി വന്നുചേൎന്നു. എഫ്.ഏ പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിച്ച രണ്ടുകൊല്ലവും ഈ ചായിപ്പു വിടാതെ കഴിഞ്ഞുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ. കെ. ആർ. പത്മനാഭപിള്ള അവർകൾ തിരുവനന്തപുരത്തു വരുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ പ്രാണപ്രിയനായ സതീ

ത്ഥ്യനായിരുന്നു. അമ്പലപ്പുഴ കൊട്ടപ്പുനയാണു് വീട്ടു്. പണ്ടാരത്തിൽ എന്നു പറയും. കുഞ്ചുച്ചാർ എന്നൊരു കാരണവൻെറ കാലത്തു് ആ വീട്ട ശ്രേയസ്സിനെ പ്രാപിയ്ക്കുകയും ഉപരിഭാഗ്യത്തിനു പത്മനാഭപിള്ളയെ ഇംഗ്ലീഷ് പഠിപ്പിയ്ക്കണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് അമ്പലപ്പുഴയും ആലപ്പുഴയും ഉള്ള പഠനം കഴിഞ്ഞു തിരുവനന്തപുരത്തു് അയയ്ക്കുകയുമാണു ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇംഗ്ലീഷ് പറയുന്നതിലും വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ നടത്തുന്നതിലും സദാ തൽപരനായിരുന്ന പദ്മനാഭപിള്ള അവർകളെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ അസന്നിധിയിൽ "ബക്കു് പത്മനാഭപിള്ള" എന്നു ചില രസികന്മാർ ഉപഹസിച്ചുവന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഗുണഗണങ്ങൾ അസാമാന്യങ്ങൾ തന്നെയായിരുന്നു. ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിയെപ്പറ്റി പറയുമ്പോഴും "മി: ശ്രീപദമ്നാഭസ്വാമി" എന്നു പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടു്. അത്രമാത്രം ഇംഗ്ലീഷ് മര്യാദ അദ്ദേഹം ആദരിച്ചിരുന്നു. അസത്യവും വഞ്ചനയും മററു ജനങ്ങളെ ഭയന്നുള്ള ചാപല്യവും അദ്ദേഹത്തെ തീണ്ടുകപോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല.

ദൂഷണമുള്ളതു ധനവാനെങ്കിൽ
ഭൂഷണമെന്നൊരു ഭാവവുമില്ലാ.

എന്ന തത്വം പത്മനാഭപിള്ള നിഷ്കൃഷ്ടയായി പരിപാലിച്ചിരുന്നു. അതുപോലെ

ഖണ്ഡിച്ചുരപ്പാൻ വശതയില്ലാഞ്ഞിട്ടു
ദണ്ഡിയ്ക്കുമാറായി വന്നു വൃഥാഫലം.

എന്ന സങ്കടത്തിലും പദ്മനാഭപിള്ള ഒരിയ്ക്കലും അക
പ്പെട്ടിരുന്നില്ല. എഫ്. ഏ പരീക്ഷയ്ക്കു് അദ്ദേഹം തോല്ക്കു
കയാണുണ്ടായതു്. തോൽവിയെക്കുറിച്ചു വളരെ സഹതാ
പമായി താൻ വ്യസനിയ്ക്കുന്നുവെന്നും മററും ഒരു സ്നേഹി
തൻ അദ്ദേഹത്തിനോടു പറഞ്ഞു. അതിന്നു് അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ മറുപടി പ്രസ്തുത്യമാണു്. മാത്തമാററിക്ക്സ് ചോ
ദ്യക്കടലാസുകൾ കൈയിൽ കിട്ടി നോക്കിയപ്പോൾ ഒരു ഭാ
ഗംപോലും ചെയ്യുവാൻ ഞാൻ ശക്തനായിരുന്നില്ല. അങ്ങ
നെയുള്ള ഞാൻ തോററതിൽ ഒട്ടും വ്യസനിയ്ക്കുന്നില്ല. ഞാൻ
വ്യസനിയ്ക്കാത്തപ്പോൾ നിങ്ങൾ എന്നോടപ്പം സഹതപി
യ്ക്കുന്നുവെന്നു പറയുന്നതു വെറും മിഥ്യാചാരമാണു്.

ഇങ്ങനെ ഒരു മിഥ്യാവിദ്വേഷിയെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല.
അദ്ദേഹം പിന്നെ പ്ലീഡർഷിപ്പ്ക്ലാസിൽ പഠിച്ചു മുൻസി
ഫ്കോർട്ടു വക്കീലായി വ്യവഹരിയ്ക്കുകയും വേണ്ടിടത്തോ
ളം പണമുണ്ടായി എന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോയി
ബാരിസ്ററർ പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിച്ചു ജയിച്ചു തിരുവനന്ത
പുരത്തു വന്നു കുറേനാൾ വക്കീലായി ഇരിയ്ക്കുകയും അങ്ങനെ
ഇരിയ്ക്കുമ്പോൾ പെട്ടെന്നു അപ്രാപ്തകാലമായി മരിച്ചുപോ
കുകയും ചെയ്തു. ഞങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സ്നേഹബന്ധം വിചാരി
യ്ക്കുമ്പോൾ അശ്രുധാര അനിവാര്യമായി എനിയ്ക്കുണ്ടാകാ
റുണ്ടു്. ഇനിയും അദ്ദേഹത്തെപ്പററി പലതും പറയുവാനു
ണ്ടു്. അതു യഥാവസരം പറഞ്ഞുകൊള്ളാം.

രാമകൃഷ്ണപ്പണിയ്ക്കരവർകളുടെ പ്രകൃതി വളരെ ഭിന്ന
മാണു്. അദ്ദേഹം വിനോദപ്രിയനും ഉല്ലാസശാലിയു
മാണു്. നേരംപോക്കുകൾ ഇല്ലാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ

പണിയ്ക്കർക്കു പ്രയാസമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് മി. പദ്മനാഭപിള്ളയും മി. പണിയ്ക്കരും തമ്മിൽ പല മനോധർമ്മഭേദങ്ങളും ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ ക്ഷേമമായി വക്കീൽവേലയിൽ പരിശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയാണു്. കഴിഞ്ഞ തവണ നിയമസഭയിൽ മെംബറുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ സഹോദരൻ നാരായണപ്പണിയ്ക്കർ പ്രകാശരഹിതമായ ഛായാഗ്രഹം പോലിരുന്ന ഒരു മഹാഗ്രാമീണമണിയായിരുന്നു. എത്ര പഠിച്ചാലും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ബുദ്ധിപിണ്ഡത്തിനു വല്ല തേജസ്സുമുണ്ടാകുമോയെന്നുള്ളതു് സന്ദേഹഗോചരമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പരിണാമകഥ എങ്ങനെ ആയിയെന്നു് നിശ്ചയമില്ല.

മൂവാററുപുഴ നാരായണപിള്ള അവർകൾക്കു പഠിത്തത്തിനെക്കാൾ വല്ലവിധത്തിലും തിരുവനന്തപുരത്തു് ഒരു പിടിത്തം വേണമെന്നേ താൽപര്യമുണ്ടായിരുന്നൊള്ളു. പല വീടുകളിലും ഭജനക്കാരനെപ്പോലെ അദ്ദേഹം പോയിരിയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നു. വീട്ടിൽ നിന്നു പണം വരുത്തി വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ അലസനായി പല വിധത്തിൽ ചെലവു ചെയ്യേണമെന്നു് ആ യുവാവിൻെറ ജാതകത്തിലുണ്ടായിരുന്നതായിത്തോന്നും. ഒടുവിൽ ആ മനുഷ്യൻെറ കഥ എന്തായെന്നു രൂപമില്ല. ഇങ്ങനെയായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ കമ്പനി. രണ്ടു കൊല്ലം അവിടെ താമസിച്ചു. എഫ്. ഏ. പരീക്ഷ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഞെക്കുകൊണ്ടു മനുഷ്യ ശരീരത്തിനു വരാവുന്ന കൃശീഭാവം നിലച്ചു് ഞങ്ങൾ അവിടെ

നിന്നു പല വഴി പിരിഞ്ഞു. കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ള പ്ലീഡർഷിപ്പ് ക്ലാസിലും ഞാൻ ബി. ഏ. ക്ലാസിലും ചേൎന്നു. സീനിയർ എഫ്. ഏ ക്ലാസിൽ ആയപ്പോൾ അച്ഛൻ മരിച്ചുപോയി.

1073-ാമാണ്ടു വേനൽ ഒഴിവിനു ഞാൻ അച്ഛനെ കാണ്മാൻ ചെന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു സുഖമില്ലാതെയിരിയ്ക്കയായിരുന്നു. ആ സുഖക്കേടു ഭേദപ്പെടാതെ പിതാവു ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. ശുശ്രൂഷയ്ക്കു ഞാനും അനുജനും അമ്മയും മററും അച്ഛന്റെ ഗൃഹത്തിൽ തന്നെ താമസിച്ചുവന്നു. തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള സ്നേഹിതന്മാർ എന്റെ പേൎക്കയച്ചിരുന്ന എഴുത്തുകൾക്കുള്ള മറുപടികളിൽ അച്ഛന്റെ സുഖക്കേടു പുരസ്കരിച്ചു വളരെ വിവരിച്ചിരുന്നു. വി. രാമകൃഷ്ണപ്പണിയ്ക്കർ അവർകൾ, (ഹരിപ്പാട്ടു വ്യവഹരിയ്ക്കുന്ന ജില്ലാകോൎട്ടുവക്കിൽ) പരേതനായ ബാരിസ്റ്റർ കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ള അവർകൾ തുടങ്ങിയവർ അന്നു എന്റെ കൂടെ താമസിച്ചിരുന്നുവെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. അവരിൽ ആരുടേയോ പേൎക്കെഴുതിയ ഒരു എഴുത്തിൽ ഉള്ള രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ താഴെ ചേൎക്കുന്നു:—

"പിറന്ന നാൾ തൊട്ടിഹ വേണ്ടതെല്ലാം
മറന്നുപോകാതെ തരുന്ന താതൻ
മറഞ്ഞുപോയാൽ കഥയെന്തു ഞങ്ങൾ-
പറക്ക പററാത്ത ശിശുക്കളല്ലേ!"

കാസശ്വാസവികാസമെൻജനകകായത്തേ മഹാകാസരം
കാസാരാംബുവതെന്നപോൽ കലുഷമാക്കീടുന്നിളക്കിത്തുലോം
മാസം രണ്ടു കഴിഞ്ഞിവണ്ണമിനിയും ദീനത്തിനാകട്ടൊരാ-
ശ്വാസം കണ്ടതുമില്ല കാണുമിനിയെന്നില്ലാശ ഫുല്ലാശയ.

എഴുത്തു കിട്ടിയ സ്നേഹിതൻെറ മറുപടിയിൽ ശ്ലോകങ്ങൾ പീഡാകരമായി ഹൃദയത്തിൽ പതിഞ്ഞു എന്നും പിതാവിനു സുഖക്കേടിൽ നിന്നും ആപത്തുകളൊന്നും തന്നെ നേരിടുകയില്ലെന്നും പറഞ്ഞിരുന്നു. പക്ഷേ എഴുത്തയച്ചു സ്വല്പദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു കാളേജ് തുറക്കുകയും ഇടവപ്പാതിയുടെ കാററും മഴയും വെളിയിലും ഭവിഷ്യത്തായ പിതൃനിര്യാണം വിചാരിച്ചു കാററും മഴയും അകത്തും സഹിച്ചുകൊണ്ടു് തിരിയെ തിരുവനന്തപുരത്തു ഞാൻ ചെന്നുചേരുകയും ചെയ്തു. ജൂനിയർ എഫ്. ഏയിൽ നിന്നു സീനിയർ എഫ്. ഏയിലേയ്ക്കു എനിയ്ക്കു ക്ലാസ്സ് കയററം ലഭിച്ചിരുന്നു. അങ്ങനെ ക്ലാസ്സ് കയററം ലഭിച്ച മൂന്നാം ദിവസം ആലപ്പുഴ നിന്നും കിട്ടിയ എഴുത്തിൽ ആസന്നപരലോകനായി കിടന്ന പിതാവു ദിവംഗതനായ വൃത്താന്തം വ്യക്തമായി പ്രതിപാദിച്ചിരുന്നു. യാത്ര പറയുമ്പോൾ അശ്രുപൂർണ്ണമായ ജവനികയിൽ കൂടി അച്ഛൻെറ മുഖത്തു ഞാൻ നോക്കിയതും ഗദ്ഗദാക്ഷരങ്ങൾ കർണ്ണഭിത്തികളെ ക്ഷോഭിപ്പിച്ചതും ഞാനും വേണ്ടവരും ഈശ്വരനോടു പ്രാർത്ഥിച്ചതും ഒന്നും സ്വർലോകനിയന്താവു് അറിഞ്ഞതായി യാതൊരു ലക്ഷ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ ആ അദ്ധ്യായം സമാപ്തമായി. അതുകൊണ്ടു് പണമുണ്ടാക്കി പഠിയ്ക്കേണ്ട ഭാരംകൂടി എനി

യ്ക്കു നേരിട്ടു. 'മലയാളി'പത്രത്തിന്റെ പത്രാധിപത്യം ഞാനും കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ളയും കൂടി ശ്രദ്ധമായി നടത്തുകയും ഉടമസ്ഥൻ രാമനുണ്ണിത്താനവർകൾ തന്നിരുന്ന ശമ്പളം വീതിച്ചെടുത്തു ചെലവുകൾ നടത്തുകയുമായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ ഉപായങ്ങൾ. മലയാളമനോരമയ്ക്കും ലേഖനങ്ങൾ അയച്ച് മി. വർഗ്ഗീസ് മാപ്പിളയുടെ പക്കൽനിന്നും ചിലപ്പോൾ ധനസഹായം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒടുവിൽ ബി.ഏ. പരീക്ഷയ്ക്കു മദ്രാസിൽ പോകുവാൻ നൂറു രൂപ ആവശ്യപ്പെട്ടതു് എന്റെ മാതാവിന്റെ അനുജത്തിയും കലവറ പരമുപിള്ള പാർവ്വത്യാരുടെ കളത്രവും ആയിരുന്ന കല്യാണിഅമ്മയാണു തന്നതു്. ഉദാരചരിതയായ ആ മഹതി ചെയ്ത ഉപകാരം ഞാൻ സ്മരിയ്ക്കുന്നു.

വഞ്ചിയൂർ മഠത്തിൽവീട്ടിൽ ഞാനും കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ളയും കൂടി താമസിച്ചിരുന്നു. ആയിടയ്ക്കു തിരുവനന്തപുരത്തു ലഘുവായ ഒരു ഭൂകമ്പമുണ്ടായി. നേരം വെളുക്കാറായപ്പോൾ പദ്മനാഭപിള്ള കിടന്നിരുന്ന തൂക്കമഞ്ചിയും ഞാൻ കിടന്നിരുന്ന കട്ടിലും ആരോ എടുത്തു പന്താടുന്നതുപോലെ ഇളകുകയും ഞങ്ങൾ ഉണർന്നെഴുന്നേൽക്കുകയും ചെയ്തു.

എല്ലായിടത്തും സംഭ്രമം പരന്നു. എന്നാൽ മഠത്തിൽ വല്യമ്മയുടെ പാചകസാമഗ്രികളായിരുന്ന കലമോ ചട്ടിയോ മറ്റോ ഉടഞ്ഞതല്ലാതെ വേറേ നഷ്ടങ്ങളൊന്നും സംഭവിച്ചില്ല. ഈ സംഭവം ഭൂകമ്പമാണെന്നു പിന്നെയേ മനസ്സിലായുള്ളൂ. അതിനേപ്പറ്റി പലരും ശ്ലോകമുണ്ടാ

ക്കിയ കൂട്ടത്തിൽ ഞാനും ചിലതുണ്ടാക്കാതിരുന്നില്ല. മുറജപം കഴിഞ്ഞയിടയായിരുന്നതുകൊണ്ടു മഹാരാജാവിൻെറ ധർമ്മകൃത്യം വിചാരിച്ചു് "ഭൂമിയും തലകുലുക്കിപ്പോയി തെന്നാണഹോ!" എന്നും, ശാസ്ത്രരീത്യാ ഭൂമിയുടെ അന്തർ ഭാഗത്തുള്ള വെള്ളം ആവിയായി രൂപാന്തരപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടാണു ഭൂകമ്പമുണ്ടാകുന്നതെന്ന പക്ഷം വിചാരിച്ചു് "ചീത്തുള്ള തുള്ളൽ ജലദോഷനിമിത്തമാ"മെന്നും മററും ശ്ലോകങ്ങളുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതായിട്ടോക്കുന്നു. കുറേനാറം ഞങ്ങളുടെ കൂടെ പ്ലീഡർഷിപ്പുകാരായ എൻ. ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള അവർകളും (മാവേലിക്കര വക്കീൽ) സഹവാസിയായിരുന്നു. മി. പരമേശ്വരൻപിള്ള തന്നെ "ചന്ദ്രിക" യെന്ന മാസികയുടെ പത്രാധിപത്യം വഹിച്ചിരുന്നു. അതിലേയ്ക്കും ഞാൻ ലേഖനസഹായം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങനെയൊരു ലേഖനം വറുഗീസ് മാപ്പിള അവർകളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചതുവഴിയാണു ഞങ്ങറം തമ്മിൽ പരിചയമായതു്.

അദ്ധ്യായം ൭

കാളെജിലെ അദ്ധ്യയനത്തെപ്പററിയും സ്വല്പം പറയേണ്ടതായിത്തോന്നുന്നു ആ മഹാപാഠശാലയുടെ ധുരന്ധരൻ ഡാക്ടർ മിച്ചൽ ഒരു വിദ്യാഭ്യാസമല്ലനായിരുന്നു. ഫിസിയാഗ്രഫി എന്നൊരു പുത്തൻ വിഷയം സായിപ്പു തന്നെയാണു പഠിപ്പിച്ചിരുന്നതു്. ഇംഗ്ലീഷ് പ്രഫസറന്മാർ സി. എസ്സ്. ബായിൽ അവർകളും ലബ്ഷഡിയർ അവർകളും ആയിരുന്നു. അതിൽ ബായിൽസായിപ്പു നല്ല സാഹിത്യവിമർശകനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അദ്ധ്യാപനംകൊണ്ടു് എൻെറ സാഹിത്യവാസനയ്ക്കു വളരെ ഉദ്ദീപനമായിട്ടുണ്ടു്. സാഹിത്യവിമർശനത്തിൽ സായിപ്പു പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ വച്ചിരുന്നു. വേഡ്സ്വത്തിൻെറയും മററും കവിതകളിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള ഭൂഭാഗരാമണീയകങ്ങൾ സായിപ്പു ക്ലാസിൽ തന്മയമായി പ്രതിപാദിയ്ക്കും. സാഹിത്യം അദ്ദേഹം ഏകതാനവ്രതംപോലെ സ്വീകരിച്ചിരുന്നു. നാലു മണിയാകുമ്പോൾ സായിപ്പിനു ഫുട്ബാൾ കളിയ്ക്കാനുള്ള ജ്വരം ആരംഭിക്കുമെന്നേയുള്ളു. ഫുട്ബാൾ എന്ന കളി ഇവിടെ ആരംഭിച്ചതോ, അതു് ഊർജ്ജിതപ്പെടുത്തിയതോ ബായിൽ സായിപ്പാണെന്നു പറയുന്നതിൽ യാതൊരാക്ഷേപവുമില്ല. കഷ്ടം, അദ്ദേഹം ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ മരിച്ചുപോയി. പിൻതുടർച്ചക്കാരനായി വന്നതു 'ഡഗ്ലസ്' എന്ന വേറൊരു ധ്വരയായിരുന്നു. ആഹാരത്തേക്കാൾ പാനീയത്തോടു പക്ഷപാതിയായിരുന്ന ആ സായിപ്പു് അധികം താമസിയ്ക്കാതെ ഇവിടെനിന്നു പിരിഞ്ഞുപോയി

എം. ഏ. പരമുപിള്ള അവർകളും കുറേനാൾ ഇംഗ്ലീഷ് പ്രഫസറായി ജോലി നോക്കിയിട്ടുണ്ടു്. പല വിഷയങ്ങളും സാമാന്യമായി ഗ്രഹിച്ചിരുന്ന കൂട്ടത്തിലായിരുന്നു മി. ലബ്ഷഡിയർ. തത്വജ്ഞാനം പഠിപ്പിച്ചിരുന്ന മഹാൻ സുന്ദരൻപിള്ള അവർകൾ ഞാൻ ബി. ഏ. ക്ലാസിലെത്തിയപ്പോഴയ്ക്കും മരിച്ചുപോയി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ശിഷ്യനാകാനുള്ള ഭാഗ്യം ഇല്ലാതെ പോയതുകൊണ്ടു രസതന്ത്രശാസ്ത്രമായിരുന്നു ബി. ഏയ്ക്കു് എൻെറ പ്രധാന വിഷയം. അതു പഠിപ്പിച്ചിരുന്നതു ഡാക്ടർ ബിഷപ്പായിരുന്നു. മാംസളങ്ങളായ കപോലഗോളങ്ങളോടുകൂടി സായിപ്പു് ഉല്ലാസമായി പഠിപ്പിയ്ക്കുകയുംപ്രയോഗഭാഗങ്ങൾ കാണിച്ചുതരികയും ചെയ്യുിരുന്നതു ഞാൻ ഇപ്പോഴും ദൃഢമായി സ്മരിയ്ക്കുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ ഭൂകമ്പമുണ്ടായപ്പോൾ കെട്ടിടം തലയിൽ വീണുപോകുമെന്നു ഭയന്നു വീട്ടിൽനിന്നു തോട്ടത്തിലേയ്ക്കു് ഓടുകയാണു താൻ ചെയ്തതെന്നു സായിപ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഇവിടെ ഇയ്യിടെ പോലീസ് കമ്മീഷണരായിരുന്ന മി. ബിഷപ്പിൻെറ അച്ഛനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. കമ്മീഷണരെ ഉന്തുവണ്ടിയിൽ കൊണ്ടുനടക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. "ഒരു പെട്ടി ബിസ്കററ് ഇവൻ ഒരിരുപ്പിൽ തിന്നുതീർക്കുമെന്നും ഈ രീതിയ്ക്കു ഞാൻ നിർദ്ധനസ്ഥാപന ഹർജ്ജി കൊടുക്കേണ്ടിവരുമെന്നും" സായിപ്പു ഫലിതം പറയുമായിരുന്നു. വളരെ മനോഗുണമുണ്ടായിരുന്ന ഒരു മഹാനായിരുന്നു എൻെറ പ്രഫസർ.

ബി. ഏ. രസതന്ത്രപരീക്ഷയ്ക്കു് ഒരിയ്ക്കൽ ഞങ്ങൾ ഇരുപത്തിമൂന്നുപേരോ മറേറാ പോയതിൽ ആരും ജയിച്ചില്ല.

ന്നുള്ള മാനഹാനി കാളേജ് സഹിയ്ക്കേണ്ടിവന്നു. നേരേ രസതന്ത്രം പഠിച്ചവരും ഉദാസീനമായി ക്ലാസിൽ കഴിച്ചവരും എല്ലാമൊരുപോലെ തോററു. അതുകണ്ടു് "എല്ലാ വണ്ണങ്ങളുമിരുട്ടത്തു സമം" എന്നാണു സായിപ്പു പറഞ്ഞതു്. മദ്രാസിൽ രസതന്ത്രാദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന കക്‌ശെൻ ഡാക്ടർ വിൽസൻെറ കഠിനതയാലാണു് ഇങ്ങിനെ ഭവിച്ചതു്.

അന്നു മലയാളം പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു പ്രസിദ്ധനായ ശ്രീമാൻ രാമക്കുറുപ്പവർകളായിരുന്നു. ഏതാനും മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രോഗപീഡകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ശയ്യാശരണനായിത്തീരുകയാൽ പകരം കേ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ ആക്കുകയും അദ്ദേഹത്തിനെ നീക്കി ആചാര്യോത്തമനായ ഏ. ആർ. രാജരാജവമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിനെത്തന്നെ നിയമിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ധ്യാപകനെന്ന നിലയിൽ രാമക്കുറുപ്പവർകളുമായുള്ള പരിചയം അനതിദീർഘമാണെങ്കിലും വേണ്ടപോലെ ഗാഢമാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു വിശാലമായ ഗ്രന്ഥപരിചയം ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും വിശേഷവിധിയായി ഒരു ശാസ്ത്രവും അഭ്യാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ബലം മുഴുവൻ വിമർശനശക്തിയിലായിരുന്നു. മൂടിക്കിടക്കുന്നതിനെ മണം പിടിച്ചറിയുവാനുള്ള ഘ്രാണശക്തിയുടെ ക്രൂർമ്മ വിസ്മയകരമായിരുന്നു. മററൊരാൾക്കു സുലക്ഷണമായി തോന്നുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിനു ഝടിതി വിലക്ഷണമായി ത്തോന്നും. അതുപോലെ വിലക്ഷണങ്ങളെ സാധുലക്ഷണങ്ങളായി തോന്നിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിനു സാമത്ഥ്യമുണ്ടായിരുന്നു.

"മല്ലാക്ഷീമണിയായ ഭാമ സമരം ചെ-
യ്തീലയോ, തേർ തെളി-
ച്ചില്ലേ, പണ്ടു സുഭദ്ര പാരിതു ഭരിയ്ക്കു-
ന്നില്ലെ വിക്ടോറിയാ,
മല്ലാക്ഷീമണിമാക്ക പാടവമിവ-
യ്യെല്ലാമിയന്നീടുകിൽ
ചൊല്ലേറും കവിതയ്ക്കു മാത്രമവരാള-
ല്ലെന്നു വന്നിടുമോ?"

എന്ന ശ്ലോകം കേൾക്കുമ്പോൾ ശ്രീമതി ഇക്കാവമ്മയുടെ പ്രതിഭാപ്രകാശത്തെപ്പററി സാമാന്യമാളുകൾ സന്തോഷിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കുകയില്ല. പക്ഷേ കുറ്റവകർകൾക്കു് ആ ശ്ലോകം ആക്ഷേപമായിരുന്നു. സാദ്ധ്യമായ പക്ഷം സ്ത്രീകൾക്കു കവിതയുണ്ടാക്കുവാൻ ശക്തിയുണ്ടെന്നുള്ളതാണു്. അതിനു സാധകമായി വിക്ടോറിയ ഭൂമി ഭരിച്ചതും, സുഭദ്ര തേർ തെളിച്ചതും, ഭാമ യുദ്ധം ചെയ്തതും ദൃഷ്ടാന്തമായി ഉദ്ധരിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. അവർ അസാധാരണ സ്ത്രീകളായിട്ടാണു കവി തന്നെ പറയുന്നതു്. നേരെമറിച്ചു ഭൂമി ഭരിച്ചതു് ഒരു സ്ത്രീയല്ലേ, തേർതെളിച്ചതു് ഒരു സ്ത്രീയല്ലേ, യുദ്ധം ചെയ്തതു് ഒരു സ്ത്രീയല്ലേ, എന്നായിരുന്നു പ്രശ്നമെങ്കിൽ സ്ത്രീകൾക്കു കവിതയുണ്ടാക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമാണെന്നുള്ള പക്ഷം കുറേക്കൂടി ലഘുവായി സിദ്ധിയ്ക്കുമായിരുന്നു.

ചക്കിചങ്കരത്തിൽ ഋതുവർണ്ണനയായി

മരച്ചീനി വെയ്ക്കാനരയ്ക്കട്ടെ തേങ്ങാ
പെരുക്കാലനും വന്നിരിയ്ക്കട്ടെ തിന്മാൻ.

എന്നൊരു ഭാഗമുണ്ടല്ലോ. ഇതു മററു കവികളുടെ ഋതുവർണ്ണനയെ ആക്ഷേപിയ്ക്കുന്നതാണു്. ഇത്ര ബീഭത്സമായിട്ടു് ഒരു ദൃഷ്ടാന്തം കണ്ടുപിടിയ്ക്കാൻ വിഷമമാണു്. ശൃംഗാരവീരകരുണാദ്ഭുതാദി സകലരസങ്ങളിൽനിന്നും ദൂരസ്ഥമായ ഒരു മനോഭാവമല്ലാതെ മരച്ചീനിയെപ്പററി തോന്നുകയില്ല. അതുപോലെ സുഖക്കേടുകളിൽവച്ചു പലതും നമ്മുടെ അനുകമ്പയ്ക്കും സഹതാപത്തിന്നും പാത്രമാകുമെങ്കിലും പെരുക്കാൽ അല്ലെങ്കിൽ മന്തു് എന്നു പറയുന്നതു ജനിപ്പിയ്ക്കുന്ന വികാരം വളരെ വിചിത്രമായിട്ടുള്ളതാണു്.

അദ്ദേഹത്തിനു ദൂരദൃഷ്ടി തീരെയില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു വളരെ അടുത്തു ചെന്നാലല്ലാതെ വ്യക്തമായി കാണ്മാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. കാളെജിൽ താഴെ നിന്നിരുന്ന വള്ളിയാനന്ദം മുതലിയാരുടെ (ഗണിതശാസ്ത്രപണ്ഡിതൻ) തലയിൽ മുകളിൽ നിന്നിരുന്ന കുരുപ്പവർകൾ ആളു നില്ക്കുന്നെന്നറിയാതെ മുറുക്കി തുപ്പുന്നതിനിടയായി. ഈ സംഗതി കേട്ട കുരുപ്പവർകൾ സന്തോഷിയ്ക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. "ഇനിയെങ്കിലും തലമുടി ഉലത്തിച്ചിക്കി വൃത്തിയായി മുതലിയാർ ഒന്നു കുളിക്കുമല്ലോ. അതു് ഒരു തീർത്ഥസ്നാനത്തിൻെറ ഫലം ചെയ്യാതിരിയ്ക്കയില്ല. അടുത്തു വരുമ്പോൾ തന്നെ ഘ്രാണംകൊണ്ടെങ്കിലും ആ സുകൃതം പ്രത്യക്ഷപ്പെടും! 'എന്നാണു' അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്.

ക്ലാസിൽ ആട്ടക്കഥ പാടുകയും ആടുകയും അലറുകയും ഒക്കെ ചെയ്യുന്നതു് അസാധാരണമല്ല. കുട്ടികൾ അശ്രദ്ധയായി ക്ലാസിൽ ഇരിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടാൽ അദ്ദേഹ

ത്തിന്ന വളരെ കോപമാണു്. കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ള അവർകൾ മലയാളം ക്ലാസിൽ പൊവർ ആൻഡ് ഗാർഡിയൻ (ന്യൂസ്പേപ്പർ) വായിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നതു് അദ്ദേഹം തപ്പിതപ്പിവന്നു പിടികൂടി അപരാധിയായ ശിഷ്യനെ ക്ലാസിൽ നിന്നു ബഹിഷ്കരിച്ചു. ഒടുവിൽ ഒരു ദിവസം ഈ മര്യാദ കെട്ട ശിഷ്യൻ ആരാണെന്നും മററും ചോദിച്ചപ്പോൾ അയാൾ ചമ്പക്കുളത്തുകാരനാണെന്നു മനസ്സിലാകുകയും ചമ്പക്കുളത്താറേ പോകുമ്പോൾ ആവുമെങ്കിൽ കല്ലു വലിച്ചെറിഞ്ഞു കഷണ്ടി പൊട്ടിച്ചാൽതന്നെയും അയാളെ ക്ലാസിൽ കയററുന്നതല്ലെന്നു പറഞ്ഞുവെങ്കിലും കുറേക്കഴിഞ്ഞു "നല്ല സംഭാരം ഒരു പാത്രം നിറയെക്കൊണ്ടു വരുന്നതാണെങ്കിൽ ക്ലാസിൽ കയററാമെന്നു" സമ്മതിച്ചു് അങ്ങനെ ചെയ്യുകയുംചെയ്തു.

മ-രാ-രാ-ശ്രീ കെ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ രാമക്കുറുപ്പവർകളുടെ ശിഷ്യനാണു്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ബലം സരളവും ആകർഷകവുമായ ഗദ്യരീതിയാകുന്നു. ആ രീതി ഒരു മാതിരി നിരന്തരമായ മന്ദമാരുതപ്രസ്ഥാനമാണു്. വായു ചിലപ്പോൾ സ്പന്ദനമില്ലാതെ സ്തബ്ധമായി ചിലപ്പോൾ ചണ്ഡമായി വളരെ ഊക്കുള്ളതായും മററു ചിലപ്പോൾ മദ്ധ്യാവസ്ഥയിൽ മന്ദമാരുതനായും കാണാറുണ്ടല്ലോ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടേതു മന്ദമാരുത പ്രസ്ഥാനമാണു്. വലിയ പാണ്ഡിത്യമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ഉള്ളതു ശുദ്ധമാണു്. പാശ്ചാത്യസാഹിത്യ

ത്തിൽ പരിചയവും അസാമാന്യമായ സാമാന്യപ്രജ്ഞയും (Common sense)സഹൃദയതയും അദ്ദേഹത്തിനുള്ള മററു സ്തുത്യഭാഗങ്ങളാകുന്നു.

കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ അദ്ധ്യാപനകാലം ഏതാനും മാസത്തേയ്ക്കു മാത്രമേയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അതു കഴിഞ്ഞാണു സംസ്കൃത കാളേജിൽ നിന്നു മഹാരാജശ്രീ-ആ-രാ രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിനെ കാളേജിൽ നിയമിച്ചതു്. കേരളപാണിനീയത്തിൻെറ കത്താവെന്നും വലിയ വിദ്വാനെന്നുമുള്ള യശസ്സ് അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആഗമനത്തിനു പുരസ്സരമായി കാളേജിൽ പ്രചരിച്ചിരുന്നു. തങ്ങൾക്കു് അറിയാൻ മേലാത്തതിനെപ്പററി അപ്രിയമായും അരോചകമായും ആക്ഷേപിയ്ക്കുന്ന ഒരു കൂട്ടർ കേരളപാണിനീയത്തിലെ സൂത്രങ്ങൾ നിമിത്തം ആ പുസ്തകത്തെപ്പററി അപലപിച്ചു കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അതു ലോകസ്വഭാവമായ ദുർബലതമാകയാൽ ക്ഷന്തവ്യമത്രെ! അഗാധമായ പാണ്ഡിത്യവും അസാധാരണമായ ശാസ്ത്രീയ പ്രതിപത്തിയും തിരുമനസ്സിലെ പ്രത്യേക വിശേഷങ്ങളായിരുന്നു. അവ്യാപ്ത്യതിവ്യാപ്ത്യാദി ദോഷങ്ങളെ വജ്ജിക്കുന്നതിനും ലക്ഷ്യലക്ഷണങ്ങളെ സ്ഫുടമായി പ്രതിപാദിയ്ക്കുന്നതിനും സർവ്വോപരി മിതഭാഷണവ്രതമനുഷ്ഠിയ്ക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിൻെറ പാടവം ഒന്നു പ്രത്യേകമായിരുന്നു. ഒരു വലിയ മൊത്തക്കച്ചവടക്കാരനെപ്പോലെ ആയിരുന്നു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്; അല്ലാതെ 'തിപ്പെട്ടി, ചീപ്പു് തുലു' എന്നു വിളിച്ചുംകൊണ്ടു് തെരുവിൽ നടക്കുന്ന ചില്ലറ വ്യാ

പാരിയെപ്പോലെ ആയിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെയൊക്കെയായിരുന്നിട്ടും സ്വയശസ്സിൽ അദ്ദേഹം അലസനായിരുന്നു. യശസ്കാമമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇൻഡ്യയിലും ഇംഗ്ലണ്ടിലും മററും അദ്ദേഹത്തിൻെറ നാമധേയം പ്രസിദ്ധമാകുമായിരുന്നു. കേരളപാണിനീയം, സാഹിത്യസാഹ്യം സാഹിത്യദപ്പണം, വൃത്തമഞ്ജരി മുതലായ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളും, കുമാരസംഭവം, ശാകുന്തളം മാളവികാഗ്നിമിത്രം, കാന്താരതാരകം മുതലായ സാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങളും ഉണ്ടാക്കി മലയാളഭാഷയെ അനുഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ള ആചായ്യനെപ്പററി രാജശ്രീ പി. അനന്തൻപിള്ള അവർകളും, രാജശ്രീ എം. രാജരാജവർമ്മതമ്പുരാനവർകളും എഴുതിയിട്ടുള്ള പ്രബന്ധങ്ങളിൽ നിന്നും പലതും ഗ്രഹിയ്ക്കാമെന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് അധികമൊന്നും ഇവിടെ വിവരിയ്ക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു് ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു സിദ്ധാന്തം ദ്വതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിനോടുള്ള വൈമുഖ്യമായിരുന്നു. ആരെന്തുതന്നെ പറഞ്ഞാലും അതു് ദ്രാവിഡവൃത്തക്കാക്ക് പ്രതികൂലമായ ഒരു സംസ്കൃതപ്രതിപത്തിയാണെന്നു പറയാതെ തരമില്ല. ഒരിയ്ക്കൽ നീർവിഴ്ചകാരണം ഞാൻ കാളേജിൽ പോയില്ല. തിരിയെ ചെന്നപ്പോൾ സുഖക്കേടിൻെറ വിവരങ്ങൾ കേട്ടു 'വൃദ്ധിരാദൈച്'' എന്നു ചോദിയ്ക്കുകയും ഉത്തരമായി 'അദേങ്ഗുണഃ' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ 'നന്നായി'' എന്നു പറയുകയും ചെയ്തു. ഉള്ളൂർ എസ്സ് പരമേശ്വരയ്യർ അവർകൾ ഒരിയ്ക്കൽ റിക്ഷാവണ്ടിയിലും തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു കാളവണ്ടിയിലും കയറി മദ്രാസിൽവച്ചു് ഒരു മീററിംഗിനു ചെന്നു

ച്ചേൻ. അവിടുന്ന് അതുകണ്ടു പറഞ്ഞതു "പരമേശ്വരയ്യർ എൻെറ വാഹനത്തിലും ഞാൻ പരമേശ്വരയ്യരുടെ വാഹനത്തിലുമാണല്ലോ വന്നതു്. തരക്കേടില്ല. 'കുബേരസ്ത്ര്യംബകസഖഃ' എന്നുണ്ടല്ലോ" എന്നായിരുന്നു. നരവാഹനനാണു കുബേരനെന്നും രാജരാജ എന്ന പേരു കുബേരനുംകൂടിയുണ്ടെന്നും, ശിവൻ വൃഷവാഹനനാണെന്നും, ശിവനും കുബേരനും സ്നേഹിതന്മാരാണെന്നും മററുമുള്ള സംഗതികൾ മേല്പറഞ്ഞ ഭാഗത്തു് അന്തർഭവിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. ഒരിയ്ക്കൽ കാളേജ് മലയാളസമാജത്തിൽ സ്ത്രീകളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരം എന്ന വിഷയമധികരിച്ചു സ്ത്രീകൾക്കു പുരുഷന്മാരോടു സമാവസ്ഥയുണ്ടായിരിയ്ക്കേണ്ടതാണെന്നു ഞാൻ ബലമായി പ്രസംഗിച്ചു. അദ്ധ്യക്ഷനായ അവിടുന്ന് ഒടുവിൽ പറഞ്ഞതു് 'നാരായണപിള്ളയുടെ കക്ഷമായ വാദങ്ങൾ കേട്ടുകൊണ്ടു ഞാൻ ഭയന്നു ഭയന്നിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. മേലാൽ സ്ത്രീയ്ക്കു ഗർഭമുണ്ടാകുന്നതുപോലെ പുരുഷന്മാൎക്കും ഗർഭാധാനം വേണമെന്നു പറകയില്ലയോ എന്നു സംശയിച്ചുപോയി." എന്നിങ്ങനെയാണു് അവിടത്തെ ഫലിതപ്രയോഗങ്ങൾ. ദിവാൻജിയായിരുന്ന മാധവറാവ് അവർകൾ ഒരിയ്ക്കൽ കാളേജ് കാണ്മാൻ വന്നു. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ക്ലാസിൽ ചെന്നപ്പോൾ അവിടുന്നു ശാകുന്തളം പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷേ കൈവശം പുസ്തകമുണ്ടായിരുന്നില്ല. പാഠപുസ്തകം കൈവശം കാണുന്നില്ലല്ലോ എന്നു ദിവാൻജി പറഞ്ഞു. അതിന് ഉത്തരം 'ശാകുന്തളം മുഴുവൻ കാണാതറിയാം' എന്നായിരുന്നു. ഇതുകേട്ടു ദിവാൻജി വളരെ വിസ്മയപ്പെട്ടു.

അവിടത്തേയ്ക്കു് എൻെറ പേരിൽ വിശേഷാൽ വാത്സല്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഞാൻ ക്ലാസിൽ എതിർവാദം ചെയ്യുമായിരുന്നു. വയക്കരമൂസ്സതിൻെറ "ദുര്യോധനവധം" ആട്ടക്കഥയിൽ പ്രാസപ്രാബല്യംകൊണ്ടു് അർത്ഥഹാനിയും ചിലയിടത്തു അർത്ഥശൂന്യതയും ഉണ്ടെന്നു് അവിടുന്നു് ആക്ഷേപിച്ചിരുന്നു. ഞാനെഴുന്നേററുനിന്നു ശരിയായി അർത്ഥം പറയാമെന്നു പറഞ്ഞു് ഒന്നു രണ്ടു തവണ വ്യാഖ്യാനിച്ചു കേൾപ്പിച്ചതിൽ പിന്നെ അത്തരം ഭാഗങ്ങൾ വന്നാൽ "നാരായണപിള്ള തന്നെ അർത്ഥം പറയട്ടെ" എന്നു് അവിടുന്നു പറയുമായിരുന്നു. 'ആഴിതൻതീരമാരാൽ' എന്ന മയൂരസന്ദേശ പ്രയോഗം അപാണിനീയമാണെന്നും 'അന്യാരാദിതരർത്തേ' ഇത്യാദിനാ പഞ്ചമി എന്നാണു പാണിനിപ്രമാണമെന്നും പക്ഷേ 'അപ്സരസ്ത്രീത്ഥമാരാൽ' എന്നു മഹാകവിപ്രയോഗമുള്ളതുകൊണ്ടു വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻെറ പ്രയോഗത്തിനു രക്ഷപ്പെടാമെന്നും ഞാൻ ഉത്തരക്കടലാസിൽ എഴുതിയിരുന്നു. അതിനു് "ചാന്ദ്രവ്യാകരണാച്ച" എന്നു് അവിടുന്നു കൂട്ടത്തിൽ സമാധാനം നോട്ടുചെയ്തിരുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള തർക്കങ്ങൾ അവിടത്തേയ്ക്കു ബഹുരസപ്രദമായിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ പാണിനിവ്യാകരണം ഞാൻ വളരെ ഭാഗങ്ങൾ അവിടുത്തോടു ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളതാണു്. കാളേജിലെ ഉപാദ്ധ്യായന്മാരായിരുന്ന മഹാന്മാരെപ്പററിയുള്ള വിവരണം ഇവിടെ വിരമിപ്പിയ്ക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൯.

എന്റെ സതീത്ഥ്യന്മാരിൽ പ്രാമാണ്യവും പ്രാവീണ്യവും പ്രാപിച്ചവർ പലരുമുണ്ടു്. മെസ്സേഴ്സ് ഏ. വെങ്കിട്ടറാവു (ഹൈക്കോടതിജഡ്ജി) എൻ. സുന്ദരരാജഅയ്യങ്കാർ (അസി. ഹെഡ്സർക്കാർവക്കീൽ) ബാരിസ്റ്റർ ജി. പത്മനാഭപിള്ള (രണ്ടാംജഡ്ജി) ബാരിസ്റ്റർ കെ. ആർ. പത്മനാഭപിള്ള (ഹൈക്കോടതിവക്കീൽ) പി. കെ. ജോൺ (ഹൈക്കോടതിവക്കീൽ) കെ. പത്മനാഭപിള്ള (ഒന്നാംക്ലാസ്സ് മജിസ്ട്രേട്ടു്) കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള (പത്രാധിപർ) മുതൽപേർ മരിച്ചുപോയിരിയ്ക്കുന്നു. മെസ്സേഴ്സ് പി. ശിവശങ്കരപ്പിള്ള (ഹൈക്കോടതിജഡ്ജി) പി. വിശ്വനാഥഅയ്യർ (പേഷ്കാർ) രാമസ്വാമിഅയ്യർ (ഡാക്ടർ) ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ (ഒന്നാംക്ലാസ്സ്മജിസ്ട്രേട്ടു്) ജി. രാമൻമേനവൻ (സമുദായസേവകൻ) ഈ. പരമുപിള്ള (ഒന്നാംക്ലാസ്സ്മജിസ്ട്രേട്ടു്) സത്യദാസ്, അരുമനായകം (ഡി. ജഡ്ജിമാർ) സി. ആണ്ടിപ്പിള്ള (ഹെഡ്മാസ്റ്റർ) ഈ. സുബ്രഹ്മണ്യയ്യർ (നിയമപണ്ഡിതൻ) മുതൽപേർ ഓരോ ജോലികളിൽ പ്രവേശിച്ചു പ്രശോഭിച്ചതിന്റെശേഷം ആയുസ്സിന്റെ സായംകാലത്തു വേണ്ട വിശ്രമത്തിനു യോഗ്യരായിത്തീന്നിരിയ്ക്കുന്നു. ഇതിൽ പത്രാധിപർ രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെപ്പറ്റി ജിജ്ഞാസുവായ ഒരു ലേഖകൻ വൃത്താന്തപത്രത്തിൽ എഴുതിയിരുന്നതിൽനിന്നും താദൃശന്മാരുടെ കൗതുകനിവൃത്തിയ്ക്കു സ്വല്പം

വിവരിയ്ക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ജന്മദേശം നെയ്യാററിൻകരയായിരുന്നു. അമ്മാവൻ കേശവപിള്ള വക്കീലായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിനെ വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. എന്നാൽ ഞാൻ അറിയുമ്പോൾ രാമകൃഷ്ണപിള്ള കേശവപിള്ളയുമായി പിണങ്ങി എഫ്. ഏ. പരീക്ഷാജിഗീഷയോടുകൂടി പെരുന്താന്നിയിൽ പാച്ചുപിള്ള എന്നൊരാളിൻെറ വീട്ടിൽ ഒരു പെൺകുട്ടിയുടെ ഗൃഹാദ്ധ്യയനഗുരുവായി താമസിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. ക്ലാസ് പരീക്ഷയിലുള്ള ഭംഗംകൊണ്ടോ മറേറാ കോളേജിൽ വരാതെ അദ്ദേഹം പ്രൈവററായി പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പ്രസ്തുത പെൺകുട്ടിയും അദ്ദേഹവും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന *ശൈഷ്യോപാദ്ധ്യായിക ക്രമേണ മുഴുകി 'ഭജനം മൂത്തു് ഊരാണ്മ' എന്നു പറയുന്നതുപോലെ ഭാര്യാഭർത്തൃബന്ധത്തിൽ കലാശിച്ചു. മെസ്സേഴ്സ് ഒടുവിൽ കുഞ്ഞുകൃഷ്ണമേനവൻ, ഡബ്ളിയൂ. കുറുപ്പു്, വി. ജി. രാമൻപിള്ള മുതൽപേർ അന്നു കോളേജിൽ വിദ്യാർത്ഥികളായിരുന്നു. ഇവരാണു് 'കോളേജ് ഓണം ഡേ' എന്നു് സുവിദിതമായ ആഘോഷത്തിൻെറ ഉൽപാദകന്മാർ. അതിൻെറ ആരംഭദശയിൽ ഞാനും അതിൽ ഭാഗഭാക്കായിരുന്നു. ആരംഭകാലത്തു കടപ്പുറത്തു ശംഖിൻമുഖത്തുവെച്ചാണു് അതു നടത്തിയിരുന്നതു്. അതു് ഒടുവിൽ അഭിവൃദ്ധമാകുകയും മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ തദാനീന്തനവിദ്യാർത്ഥികളും പൂർവ്വവിദ്യാർത്ഥികളും മററും തമ്മിൽ മത്സരിച്ചു് കായികാഭ്യാ

---

* ഗുരുശിഷ്യബന്ധം.

സാദികൾ നടത്തുകയും, അതു സംബന്ധിച്ച സഭാസമ്മേളനങ്ങളിൽ വി. പി. മാധവറാവു അവർകളേപ്പോലുള്ള ദിവാൻജിമാർ ആദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിയ്ക്കുകയും ആകപ്പാടേ ഓണംഡേ പ്രശസ്തമായിത്തീരുകയുംചെയ്തു. കോളേജ്ഡേ എന്ന വിശേഷദിവസം ഡാക്ടർ മിച്ചലിൻെറയും മററു് അദ്ധ്യാപകന്മാരുടെയും ഉത്സാഹത്തിന്മേൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണു്. അതിൻെറ പ്രാരംഭദശയിലും ഞാൻ പങ്കുകാരനായിരുന്നു. വേളിക്കായലിൽ വള്ളംകളിയും, ലഘുഭക്ഷണവും അതിൻെറ ചടങ്ങുകളായിരുന്നു. അതും ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചു വലിയ സദ്യകളും സദസ്സുകളും വിനോദങ്ങളും മററുമായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. കോളേജിലെ പ്രിൻസിപ്പാളന്മാൎക്കു് കോളേജ്ഡേയോടു് ഓണംഡേ ഒരു പ്രബലമത്സരിയായിത്തോന്നുകയാലോ മറേറാ സ്വല്പം ഈൎഷ്യയോ അസൂയയോ തോന്നിയിരുന്നു. ഒടുവിൽ ഈ രണ്ടു വിശേഷങ്ങൾക്കും ആഘോഷസ്ഥാനം പഴയ കോളേജ്കെട്ടിടം തന്നെ ആയിത്തീൎന്നു. അവസാനത്തിങ്കൽ വൈദേശികനായ ഒരു പ്രിൻസിപ്പാൾ കേരളീയർ കൊടുക്കുന്ന കരത്തിൽനിന്നു തൻെറ ശമ്പളം പററിയിരുന്നു എങ്കിലും, മലയാളികൾക്കു വളരെ പ്രിയമായിരുന്ന ഓണംഡേ ആഘോഷത്തെ നാമാവശേഷമാക്കിത്തീൎത്തു. ഇങ്ങനെയാണു് ഈ രണ്ടു വിശേഷദിവസങ്ങളുടെയും കഥ അവിടം അങ്ങനെ നിൽക്കട്ടെ. ആയിരത്തിഎഴുപത്തിമൂന്നിലെ ഓണംഡേ ആഘോഷത്തിനാണെന്നു തോന്നുന്നു, ഒടുവിൽ കുഞ്ഞുകൃഷ്ണമേനവൻ കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ എനിയ്ക്കു പരിചയപ്പെടുത്തിത്തന്നതു്. മേനവൻ പറഞ്ഞു:—“ഇദ്ദേഹത്തിനു സാഹിത്യത്തിൽ താ

ൽപൎയ്യമുള്ളതിനു പുറമേ ശില്പങ്ങളും ചിത്രവേലകളുംകൊണ്ടു വിതാനിയ്ക്കുന്നതിനും വശമുണ്ടു്. ഈ കൂടാരത്തിൽ കാണുന്ന വിതാനങ്ങൾ അങ്ങനെയുള്ള അലങ്കാരവാസനയുടെ ഫലമാണു്. കുറേശ്ശെ പത്രത്തിലെഴുത്തുമുണ്ടു്." ഇതു കേട്ടിട്ടു് രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ സങ്കോചംനിമിത്തം വിലക്ഷമായി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ലജ്ജാലുവായിട്ടിരുന്നതല്ലാതെ ഒന്നും മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. പിന്നീടു ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ സംസാരിച്ചതിൽ പത്രമെന്നു പറഞ്ഞതു് അന്നു് നേററിവു് ഹൈസ്കൂളിൽ മലയാളംമുൻഷി ആയിരുന്ന പണ്ടാല അവർകൾ നടത്തിയിരുന്ന ഒരു മലയാളംപത്രമായിരുന്നു എന്നു മനസ്സിലായി. അന്നു തിരുവനന്തപുരത്തു മററു മലയാളപത്രങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതായി തോന്നുന്നില്ല. മുൻപു കൊട്ടാരം ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ ജോലിയുണ്ടായിരുന്ന ഒരു പണ്ഡിതനായിരുന്നു പണ്ടാല. വിശാഖംതിരുനാൾതിരുമനസ്സിലെ കാലത്തു് അവിടുന്നു് ഒരിക്കൽ ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ എഴുന്നള്ളി അവിടിരുന്നുതന്നെ ഒരു ശ്ലോകമുണ്ടാക്കി അതു് അവിടെവെച്ചു മറന്നു തിരിച്ചെഴുന്നള്ളി. മഹാരാജാവു പോയപ്പോൾ പണ്ടാല ശ്ലോകമെടുത്തു് അതിൽ ഇന്ന തെററുണ്ടെന്നും അതു് ഇന്നവിധം തിരുത്തേണ്ടതാണെന്നും മററും ആ കടലാസ്സിൽതന്നെ എഴുതിവച്ചു. കുറേ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ശ്ലോകമെഴുതിവച്ചിരുന്ന കടലാസ്സു് എടുത്തുകൊണ്ടുചെല്ലുവാൻ കല്പനയുണ്ടായി. അപ്പോൾ ഉണ്ടല്ലോ, പണ്ടാലയുടെ കൈക്കുററപ്പാടു് തിരുമനസ്സിൽനിന്നുമെഴുതിയ ശ്ലോകത്തെ ബാധിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതായി വിളയാടി കണ്ടു. പണ്ടാലയെ വരുത്തി അയാൾ വിദ്വാനാകയാൽ ഒരു മുണ്ടും നേര്യതും സമ്മാനം

കൊട്ടക്കുകയും, പക്ഷേ കല്പിച്ചുണ്ടാക്കിയ ശ്ലോകം അനുവാദമില്ലാതെ തിരുത്തിയതുകൊണ്ടു് നാളതുമുതൽ ജോലിയിൽനിന്നു വിടുത്തി അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിൽനിന്നും പത്രാധിപരായിരുന്ന പണ്ടാലയുടെ വിവേകം സമൃദ്ധമായിരുന്നില്ലെന്നു കാണാമല്ലോ? രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ബന്ധുവായ പാച്ചുപിള്ളയ്ക്കു് സാഹിത്യത്തിൽ എന്തോ സ്പർശമുണ്ടായിരുന്നതായി വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പററി 'കുഞ്ജളേന്ദ്രൻ' പാച്ചുപിള്ള എന്നാണു് ഉപഹാസരസികന്മാർ പറഞ്ഞുവന്നിരുന്നതു്. 'മഞ്ജുളൻ കുഞ്ജരേന്ദ്രൻ' എന്ന ഭാഗത്തു് 'രളയോരഭേദഃ' എന്നും 'ലളയോരഭേദഃ' എന്നുമുള്ള ക്ലിഷ്ടന്യായങ്ങൾ വച്ചുകൊണ്ടു് രകാരം ളകാരമായി പാച്ചുപിള്ള മാററുകയാൽ 'കുഞ്ജളേന്ദ്രൻ' എന്ന ബിരുദസംജ്ഞ അദ്ദേഹത്തിനു സിദ്ധിച്ചതാണത്രേ! വിവേകവികലനായ പണ്ടാലയുടെ പത്രം ദീർഘായുസ്സ് അനുഭവിച്ചില്ല. അനന്തരം നമ്മുടെ 'കുഞ്ജളേന്ദ്രൻ' തന്നെ ഒരു പത്രം തുടങ്ങി. അതിൻെറ ആധിപത്യം രാമകൃഷ്ണപിള്ളയ്ക്കു സമർപ്പിച്ചു. പക്ഷേ അചിരേണ പാച്ചുപിള്ളയും രാമകൃഷ്ണപിള്ളയും തമ്മിൽ പിണങ്ങുകയും അന്യോന്യം മത്സരിച്ചു് പ്രത്യേകം ഓരോ പത്രം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. 'വഞ്ചിഭൂപഞ്ചിക' എന്നായിരുന്നു രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പത്രത്തിൻെറ പേർ. പ്രസ്തുത നാമകരണം രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പ്രാപ്തിയിൽ കവിഞ്ഞതും ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ വൈദുഷ്യമുദ്ര നിസ്സന്ദിഗ്ദ്ധമായി വഹിക്കുന്നതും ആകുന്നു. ആ ഇടയ്ക്കു് ഒരു ഇംഗ്ലീഷ്മലയാളനിഘ

ണ്ടുവിന്റെ *നിർമ്മിത്സയോടുകൂടി +മൂപ്പിടത്തുമഠത്തിൽ ചെന്നു് കോയിത്തമ്പുരാൻ പറഞ്ഞുകൊടുത്തതനുസരിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷുവാക്കുകൾക്കു തുല്യമായ മലയാളവാക്കുകളോ സംസ്കൃതവാക്കുകളോ രാമകൃഷ്ണപിള്ള കുറിച്ചെടുത്തുവന്നിരുന്നു. അങ്ങനെ അല്ലാതെ സംസ്കൃതഭാഷ മി. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അഭ്യസിച്ചിരുന്നില്ല. സംസ്കൃതഭാഷയുടെ അഭിനവസമ്പർക്കത്തിൽ അതു സമൃദ്ധമായി ഉപയോഗിച്ചുവന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു് 'ക്രമുകര' കേശവക്കുറുപ്പു് എന്ന മറ്റൊരു പത്രപ്രവർത്തകൻ രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ഭാഷ പത്തൊൻപതാംഭാഷയാണെന്നു് ആക്ഷേപിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ ദോഷത്തിനു കാലക്രമത്തിൽ വളരെ ശമനം നേരിടാതെയിരുന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞതുപോലെയുണ്ടായ പത്രങ്ങൾ രണ്ടും വളരെ നില നില്ക്കാതെ സമാപ്തിയെ ഭജിച്ചു. പിന്നെയാണു് രാമകൃഷ്ണപിള്ള 'സ്വദേശാഭിമാനി' എന്ന പത്രം തുടങ്ങിയതു്. അതുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനങ്ങളിൽ ഒന്നു് സ്വരാജ്യത്തിൽനിന്നും സ്വബഹിഷ്കരണമായിരുന്നു.

തന്റെ പ്രഥമപരിഗ്രഹമായി പാച്ചുപിള്ളയുടെ വീട്ടിൽനിന്നും സ്വീകരിച്ചിരുന്ന ശിഷ്യ മരിച്ചു കുറേക്കഴിഞ്ഞതിൽപിന്നെയാണു് ശ്രീമതി ബി. കല്യാണിഅമ്മയെ അദ്ദേഹം വിവാഹം കഴിച്ചതു്. ബാലികാപാഠശാലയിലേയ്ക്കും അവിടെനിന്നു് വീട്ടിലേയ്ക്കും ഉള്ള ഗതാഗതവേളക

---

* നിർമ്മിക്കാനുള്ള ഇച്ഛ.

\+ കോട്ടയ്ക്കകത്തു കോയിത്തമ്പുരാൻ താമസിച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ.

ളൽ ആ വിദ്യാൎത്ഥിനിയുടെ ദൎശനീയത, രാമകൃഷ്ണപിള്ള യിൽ ശാന്തമായും ശീതകമായും കിടന്നിരുന്ന അനുരാഗത്തെ ചൂട്ടുപിടിപ്പിച്ച് അവരുടെ വിവാഹത്തിനു ഹേതുഭൂതമായിത്തീൎന്നു. എഫ്. ഏ. പരീക്ഷയ്ക്കു ഞാൻ ചേൎന്ന ആണ്ടിൽതന്നെ അദ്ദേഹവും ചേൎന്നു. ഞങ്ങൾ രണ്ടാളും ആ ആണ്ടിൽതന്നെ ജയിയ്ക്കുകയുംചെയ്തു. ഞാൻ രസതന്ത്രവും അദ്ദേഹം കണക്കും ഐച്ഛികശാസ്ത്രങ്ങളായി സ്വീകരിച്ചു ബി. ഏ ക്ലാസിൽ ചേൎന്നു. കുറേക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വിദ്യാൎത്ഥികളുടെ തോന്നിവാസത്തെ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിൽ ദുരതിക്രമനിഷ്ഠനായ ഡാക്ടർ മിച്ചൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പത്രപ്രവൃത്തിഭ്രമം അറിഞ്ഞു് വിളിച്ചുവരുത്തി ഇങ്ങനെ ഉപദേശിച്ചു. "കണക്കുശാസ്ത്രപ്രകാരം നാലും മൂന്നും ഏഴ് എന്നല്ലാതെ ആകയില്ല. പത്രപ്രവൃത്തിയിൽ നാലും മൂന്നും ആറ് അല്ലെങ്കിൽ എട്ട് എന്നും ആകുന്നതാണ്. ശാസ്ത്രങ്ങൾപ്രകാരം വക്രം ഋജു ആകയില്ല. കറുപ്പ് ഒരിയ്ക്കലും വെളുപ്പാകയില്ല. പക്ഷേ പത്രപ്രവൎത്തകന്മാൎക്ക് ചിലപ്പോൾ കറുപ്പ് വെളുപ്പായും, വെളുപ്പു കറുപ്പായും ഋജു വക്രമായും കാണിയ്ക്കേണ്ടതായി വരും. അതുകൊണ്ട് കണക്കും പത്രാധിപത്യവും കൂടി ഒരുമിച്ച് അഭ്യസിയ്ക്കാമെന്നോ നടത്താമെന്നോ വിചാരിയ്ക്കേണ്ട. അതിനാൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നു വരിച്ചുകൊള്ളുക. മറേറതു് ഉപേക്ഷിയ്ക്കുക" സായിപ്പു പറഞ്ഞതിൽ ഏതാണ്ടു പരമാൎത്ഥമുണ്ടെന്നു രാമകൃഷ്ണപിള്ള സമ്മതിച്ചതുപോലെ കണക്കുശാസ്ത്രത്തിന്റെ അഭ്യാസം നിൎത്തി പത്രാധിപത്യത്തെ അദ്ദേഹം അംഗീകരിച്ചു. കാലാന്തരത്തിൽ ചരിത്രമോ, തത്വജ്ഞാനമോ ഐച്ഛിക

ശാസ്ത്രമായി സ്വീകരിച്ചാണു് അദ്ദേഹം ബി. ഏ. പരീക്ഷ പൂർത്തിയാക്കിയതു്.

ബി. ഏ-ക്കാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗണനീയനായിരുന്നു എങ്കിലും ഇംഗ്ലീഷുഭാഷാപ്രയോഗത്തിലുള്ള പ്രാപ്തി എത്ര കണ്ടുണ്ടായിരുന്നു എന്നു നിശ്ചയമില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ആ ഭാഷയിൽ അദ്ദേഹമൊന്നുമെഴുതി കണ്ടിട്ടില്ല. അതുപോലെ പ്രസംഗവേദികളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു വാചാപ്രസംഗം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള. ശക്തിയും സരസസല്ലാപസാമർത്ഥ്യവും അജ്ഞാതമാകുന്നു. പത്രാധിപസങ്കേതത്തിലിരുന്നു ലേഖനങ്ങൾ എഴുതി ഉണ്ടാക്കി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതിലാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമർത്ഥ്യം കണ്ടിരുന്നതു്. ആക്ഷേപത്തിനുചിതവും നിശിതവുമായ ഭാഷ അദ്ദേഹത്തിനു വശ്യമായിരുന്നു. വിനോദയോഗ്യമായോ, രമ്യരസമായോ, ലളിതമായോ ഉള്ള ഭാവങ്ങളെ പ്രതിപാദിയ്ക്കുവാൻ അദ്ദേഹം തുനിഞ്ഞിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആക്ഷേപരൂക്ഷത മിയ്ക്കുവാറും ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ രാജ്യഭരണത്തിന്മേൽ ചെലവാക്കിയിരുന്നു. ഏതാനും ചില പാരിപാർശ്വകന്മാരായ * ആശ്രിതന്മാരുടെ പ്രശംസയാൽ തരളീകൃതനായി തിരുമനസ്സിലെ രാജ്യഭരണത്തെ മലിനച്ഛായയിൽ വർണ്ണിയ്ക്കുവാൻ അദ്ദേഹം ബദ്ധകങ്കണനായിരുന്നു. അതിലേയ്ക്കു സംഗതികളെ വക്രീകരിയ്ക്കുന്നതിനും വളരെ വിക്രമം പ്രദർശിപ്പിച്ചുവന്നു. അങ്ങനെ ഇരിയ്ക്കെ കൊട്ടാരത്തിലെ ഒരു പരിചാരിക അവിടെ കിടന്നു മരിച്ചു.

---

* ആശ്രയിക്കുന്നവരുടെ

‘അപസ്മാര’പീഡയാൽ വെള്ളത്തിൽവീണു മരിച്ചതായ ട്ടാണു് അധികാരസ്ഥന്മാർ പറഞ്ഞതു്. പക്ഷേ ആരോ അതു് നരഹത്യയായി സൂചിപ്പിച്ചു് കല്യാണിനാടകമെന്നും കളവാണിനാടകമെന്നും മററും പേരുവയ്ക്കാതെ ചില പ്രബന്ധങ്ങളെഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അതു് രാമകൃഷ്ണ പിള്ള അറിയാതെ വന്നിരിയ്ക്കയില്ലെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം. അന്നു കൊട്ടാരത്തിൽ പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കേ. സി. കേശവപിള്ള അവർകൾ മുഖേന ഞാനാണു് പ്രസ്തുത പ്രബന്ധങ്ങളുടെ കർത്താവെന്നു കൊട്ടാരത്തിൽ അറിയത്തക്കവണ്ണം കിംവദന്തി പരന്നു. പക്ഷേ അന്വേഷണത്തിൽ എനിയ്ക്കു് അതിൽ ഒരു കാര്യവുമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും അതിന്റെ ഉപൽത്തിയ്ക്കു ഹേതുഭൂതൻ കപ്പലിൽതന്നെ കള്ളൻ എന്നു പറയുംപോലെ എന്നെപ്പററി അപവാദം ഉണ്ടാക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചതിൽ ആരെങ്കിലും ആയിരിയ്ക്കുമെന്നും വേണ്ടവർക്കു മനസ്സിലായി. രാജദൂഷണരസം കലശലായപ്പോൾ ദിവാൻ സർ പി. രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ആലോചന പ്രകാരം രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ ഇവിടെനിന്നു നാടുകടത്തുകയും സ്വദേശാഭിമാനി പത്രത്തെ അമച്ചുചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഗവൎമ്മെൻറിൻെറ പ്രസ്തുത പ്രവൃത്തി അസാധുവാണെന്നു സാധിയ്ക്കുവാൻ ‘ഇൻഡ്യൻ പേട്രിയററ’ പത്രത്തിൽ അതിന്റെ അധിപരായിരുന്ന കരുണാകരമേനവനവർകൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ചില ലേഖനങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി അവ തന്നിയ്ക്കു് അപകീർത്തികരമാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുവാൻ രാമകൃഷ്ണപിള്ള മദ്രാസ് ഹൈക്കോർട്ടിൽ ബോധിപ്പിച്ചിരുന്ന അന്യായം തള്ളി വിധിയായി. ആ വിധിയെ പുനരാലോ

ചിയ്ക്കുവാൻ അപേക്ഷ കിടക്കെ നിഷ്കാസിതനായ പത്രാധിപർ മരിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെയാണു ചിലരുടെ സ്തുതിപാത്രമായ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ചരിതം. മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ തിരുവുള്ളം എന്റെ പേരിലുണ്ടായിരുന്നു എന്നറിഞ്ഞതുമുതൽ എന്നെപ്പററി രാമകൃഷ്ണപിള്ളയ്ക്കു ദ്വേഷമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. അതിന്റെ ഫലമായി ഞാൻ സഭാപ്രവേശത്തിനു വ്യാഖ്യാനമെഴുതുന്നുണ്ടെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ധ്രുതഗതിയിൽ ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതി. ഭാഗവതം കിളിപ്പാട്ടു് ഞാൻ പ്രസാധനംചെയ്തു് അച്ചടിപ്പിച്ചതു തിരുമുൽക്കാഴ്ചവെയ്ക്കുകയും മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് കല്പിച്ചു് എനിക്കു് ഒരു മോതിരം സമ്മാനം തരികയുംചെയ്തു. രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പിത്തം കോപിച്ചു് അതിനു ചില ആക്ഷേപങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഭാഗവതത്തിൽ ചില ഭാഗങ്ങൾ എഴുത്തച്ഛന്റെ കൃതി അല്ലെന്നും സ്ഖലിതമയമാണെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു. ആ ഗ്രന്ഥം മുഴുവൻ ഗ്രഹിക്കുന്നതിനുള്ള പാണ്ഡിത്യമോ എന്റെ അഭിപ്രായത്തിന്റെ സാധുത്വം പരിശോധിയ്ക്കുന്നതിനു വേണ്ട പ്രാപ്തിയോ ഇല്ലാത്ത രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ അസംബന്ധപ്രലാപഝിണ്ഡിമം പ്രതിജ്ഞചെയ്തതുപോലെ പൂർത്തിയാകാതെ വിരമിച്ചു. 'ചാപിള്ള' പിറന്നതുപോലെ ജനിച്ച ആ പരിവാദം കണ്ടു് വിദ്വജ്ജനങ്ങൾ അന്യഥാ ധരിയ്ക്കയില്ലെന്നുവെച്ചു് ഞാൻ അതു് ഗണ്യമാക്കിയതുമില്ല. ഇങ്ങനെയായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ സൗഹാർദ്ദത്തിന്റെ പരിണാമഗതി.

കോളേജിൽ നേരേ * ഔപാദ്ധ്യായകമായി സിദ്ധിച്ചിരുന്ന വിജ്ഞാനത്തെ പോഷിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനും ശോധിയ്ക്കുന്നതിനും, (College Debating Society) വാദപ്രതിവാദകസംഘം എന്നും കോളേജ് മലയാളസമാജം എന്നും രണ്ടു സമാജങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷിലായിരുന്നു വാദപ്രതിവാദകസംഘത്തിലെ നടപടികൾ. ഒന്നോ രണ്ടോ കൊല്ലം ഞാൻ അതിലെ കാൎയ്യദൎശിയായിരുന്നു. കോളേജിലേയും ഹൈസ്കൂളിലേയും അദ്ധ്യാപകന്മാരും വാദപ്രതിവാദത്തിനു ചേരുകയും പ്രസംഗിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. രാജരാജവൎമ്മ കോയിത്തമ്പുരാനെ കോളേജിൽ നിയമിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു് വൈദുഷ്യദുഗ്ദ്ധം ദോഹനം ചെയ്യുവാൻ ഒരു കിടാവുപോലെ ഉപകരിയ്ക്കുമെന്നു കരുതിയാണു് കോളേജിൽ മലയാളസമാജം സംഘടിപ്പിച്ചതു്. ആ ഉപായം ഏറെക്കുറേ ഫലിച്ചില്ലെന്നുമില്ല. അതിന്റെ സൃഷ്ടികൎത്താവായ ആലങ്ങാട്ടുകാരൻ വി. ജി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ ആർ. പി. എന്ന സംക്ഷിപ്തസംജ്ഞ വെച്ചു് ഭാഷാപോഷിണിയിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ചെറുകഥകളുടെ പ്രബന്ധകനായിരുന്നു. എന്റെ ദൃഢസ്നേഹിതനായിരുന്ന അദ്ദേഹം ബി. ഏ. ജയിച്ചു് സൎക്കാർസൎവീസിൽ പ്രവേശിച്ചു് അധികമാകുന്നതിനു മുൻപു് ഹതവിധിയാൽ മൃതി അടഞ്ഞുപോയി. ഈ സമാജങ്ങൾ കൂടാതെ കോളേജ്‌വിദ്യാൎത്ഥികളും മറ്റുള്ളവരും ചേൎന്നു് വിദ്യാപോഷണാഭിലാഷത്തോടുകൂടി വേറെയും സമാജ

* ഉപാദ്ധ്യായനിൽനിന്നു കിട്ടിയതു്.

ങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നു. അവ കോളേജിനു ബാഹ്യങ്ങളായിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഒരു സമാജമായിരുന്നു കേരളസമാജം. ലാൻഡ്ററവന്യൂകമ്മിഷണറായിരുന്ന ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ, പേഷ്കാരായിരുന്ന നീലകണ്ഠപ്പിള്ള അവർകൾ, വക്കീൽ എടാമടത്തിൽ അച്യുതൻപിള്ള അവർകൾ, ശ്രീപാദം ഉദ്യോഗസ്ഥൻ മി. നീലകണ്ഠപ്പൊതുവാൾ മുതൽ പേരും ഞാൻ മുതലായ വിദ്യാൎത്ഥികളും അതിൽ അംഗങ്ങളായിരുന്നു. വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ, പ്രസംഗങ്ങൾ, നാടകാഭിനയങ്ങൾ ഇത്യാദി ഔജ്ജിത്യവിജൃംഭണങ്ങൾ പ്രസ്തുതസമാജാംഗങ്ങളായ ഞങ്ങൾ പലപ്പോഴും സ്ഫുടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ബാരിസ്റ്റർ ജി. പത്മനാഭപിള്ള അവർകൾ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോകുന്നതിനുമുൻപു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ വസതിയിൽവെച്ചു ഒരു സമുദായപരിഷ്കരണസംഘം നടത്തുകയും, ക്രിസ്ത്യൻമിഷണറിമാരെപ്പോലെ തിരുവനന്തപുരത്തു് ആറാട്ടിനു്, ലഘുലേഖകൾ അച്ചടിച്ചു ഞങ്ങൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നതു പ്രസ്താവയോഗ്യമാകുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൯

ഞാനും എന്റെ കൂട്ടുകാരും നിരന്തരമായി തിരുവനന്തപുരത്തു താമസിച്ചിരുന്നു എങ്കിലും ഞങ്ങൾ ഉദുംബരമശകങ്ങളെപ്പോലെയോ കൂപമണ്ഡൂകങ്ങളെപ്പോലെയോ വാസസ്ഥലംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. ദൂരസ്ഥലദർശനകൗതുകംകൊണ്ടു് പലയിടത്തേയ്ക്കും യാത്ര പുറപ്പെടുകയും പല സ്ഥലത്തും സഞ്ചരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അങ്ങനെ ഒരു യാത്രാലക്ഷ്യം തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും ഇരുപത്തിഒന്നു മൈൽ വടക്കു് പാലോടു് എന്നു പറയുന്നിടമായിരുന്നു. കെ. ആർ. പത്മനാഭപിള്ളയും ഞാനും താമസിച്ചിരുന്നതിനു സമീപം ലാക്ലാസ് വിദ്യാർത്ഥി രാമൻപിള്ള എന്നൊരാളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂട്ടുകാരനായി നീലകണ്ഠനുണ്ണി എന്നൊരാളുമുണ്ടായിരുന്നു. അതുനിമിത്തം ഉണ്ണിരാമൻ എന്നു രാമൻപിള്ളയേയും, രാമനുണ്ണി എന്നു നീലകണ്ഠനുണ്ണിയേയും വിനോദപ്രിയന്മാരായ വിദ്യാർത്ഥികൾ പറഞ്ഞുവന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും വൈക്കത്തുകാരായിരുന്നു. നെടുമങ്ങാട്ടുകാരൻ മണ്ടകപ്പിള്ള എന്നൊരാൾ വൈക്കത്തഷ്ടമി തൊഴാൻ പോയപ്പോൾ രാമൻപിള്ളയുടെ വീട്ടിൽ താമസിയ്ക്കുകയും അവിടുത്തെ സ്ത്രീകളുടെ വക കേടു പാററിയ ചില മൂക്കുകുത്തികൾ നന്നാക്കി കൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു വാങ്ങിക്കൊണ്ടു പോരുകയും ചെയ്തു. ഏറിയ നാളായിട്ടും മൂക്കുകുത്തികൾ തിരിയെ കൊടുക്കായ്കയാൽ അവ അററകുററം തീർത്തു തിരിയെ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുവാൻ രാമൻപിള്ളയെ ചുമതല

പ്പെട്ടത്തി വീട്ടുകാർ എഴുതിയയച്ചു. മണ്ടകപ്പിള്ളയെത്തേടിപ്പോകുന്നു എന്നു് എന്നോടും കെ. ആറിനോടും രാമൻപിള്ള പറഞ്ഞു. എന്നാൽ നെട്ടുമങ്ങാട്ടു കാണാൻ ഞങ്ങളും കൂടി വരാമെന്നു പറഞ്ഞു ഞങ്ങൾ മൂവരുമായി പുറപ്പെട്ടു. നെട്ടുമങ്ങാട്ടു ചെന്നപ്പോൾ മണ്ടകപ്പിള്ള അവിടുന്നു് അനസാരം വടക്കു് 'വിതിര' (എന്നാണെന്നുതോന്നുന്നു) എന്നു പറയുന്നിടത്തു പോയിരിയ്ക്കുന്നതായിപ്പറഞ്ഞു. നെട്ടുമങ്ങാട്ടുനിന്നു കുറേ എരുമപ്പാൽകാപ്പിയും കുടിച്ചുകൊണ്ടു വിതിരയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ കുറേ മുമ്പേ മണ്ടകപ്പിള്ള പാലോട്ടേയ്ക്കു പോയതായിട്ടറിഞ്ഞു. മണ്ടകപ്പിള്ളയെ കാണാതെ അടങ്ങുകയില്ലെന്നു രാമൻപിള്ള നിർബന്ധം പിടിച്ചു. ഏതോ ചില സ്ത്രീകളുടെ മൂക്കിന്റെ പുട്ടിലിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഭാരത്തിനു് അലങ്കാരമായ മൂക്കുകുത്തികൾ കിട്ടിയാലെന്തു്? ഞങ്ങളുടെ പാദം ദീർഘദൂരം നടന്നു ക്ലേശിയ്ക്കേണ്ട കാര്യമെന്തു്? ആഹാരമില്ലാതെ വഴിനടക്കുന്നതെങ്ങനെ എന്നുള്ള വിചാരമൊന്നുമില്ലാതെ, ഞങ്ങളുംകൂടി ചെല്ലാമെന്നു രാമൻപിള്ളയോടു പറഞ്ഞു. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് മണ്ടകപ്പിള്ളയുടെ ബന്ധുക്കൾ ഞങ്ങൾക്കു ഭക്ഷണം തരുന്നതിനു് ഒരുക്കങ്ങൾ തുടങ്ങുകയും അത്രയും സമയം ഞങ്ങൾ വിശ്രമിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ ചക്കക്കുരു പോലുള്ള അരിവച്ച ചോറും, അതിനു സാചിവ്യം വഹിയ്ക്കുന്ന എരുമത്തൈരും, വാഴപ്പിണ്ടിയും കാന്താരിമുളകും കൊണ്ടുള്ള കൂട്ടുവാനും, ജഠരകഠിനമായി കഴിയുമ്പോലെ ചെലുത്തിക്കൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ പാലോട്ടേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അസ്തമയോന്മുഖനായ ആദിത്യൻ അരുണവർണ്ണങ്ങളായ കിരണങ്ങളെ തരു

നികരങ്ങളുടെ ഇടയിൽക്കൂടി തരംഗിതമായി ചിതറിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങൾ പാലോട്ടു ചെന്നുചേൎന്നു. മണ്ടകപ്പിള്ളയെ കണ്ടുമുട്ടി. അയാൾ തന്റെ കൃഷിക്കാരന്റെ പണ്ണുശാലയിലായിരുന്നു. മൂക്കുത്തികളൊന്നും നന്നാക്കിയിരുന്നില്ല. അടുത്ത അഷ്ടമിയ്ക്കു വയ്ക്കത്തു വരുമ്പോൾ എല്ലാം നന്നാക്കിക്കൊണ്ടുവരാം എന്നുള്ള സമാധാനം സ്വീകരിയ്ക്കയല്ലാതെ സാമദാനഭേദദണ്ഡങ്ങളൊന്നും ഫലപ്രദമാകയില്ലെന്നു മനസ്സിലായി. സന്ധ്യയായപ്പോൾ സമീപത്തുക്കൂടിയൊഴുകുന്ന വാമനപുരമാറു കാണുവാൻ ഒരാൾ ഞങ്ങളെ ക്ഷണിച്ചു. അവിടെ അടുത്തുതന്നെ ഒരു ആശുപത്രിയുമുണ്ടായിരുന്നു. ഇരുകരകളിലുമുള്ള വൃക്ഷങ്ങളിൽ വിട്ടു വച്ചിരുന്ന ചീവീടുകളുടെ ഝങ്കാരംകൊണ്ടു ഭയങ്കരവും വൃക്ഷച്ഛായനിമിത്തം *അവതമസവ്യാപ്തവും ആയ നദി അവിടെ അപ്രസന്നമുഖിയായി, കറുത്ത ഭാവത്തോടു് ഒഴുകിയിരുന്നു. അഥവാ ഇഴഞ്ഞിരുന്നു എന്നു പറയുന്നതു കുറച്ചുകൂടി യുക്തമായിരിക്കും. സന്ധ്യയായപ്പോൾ കൃഷിക്കാരന്റെ വീട്ടിൽ ഞങ്ങൾ വീണ്ടും ചെന്നുചേൎന്നു. ഞങ്ങളെ സൽക്കരിയ്ക്കുവാൻ ഒരു പാളയൻകോടൻകുല മുഴുവൻ മണ്ടകപ്പിള്ള ചെലവെഴുതി. വനപ്രായമായ ആ സ്ഥലത്തു് അത്രയെങ്കിലും ലഭിച്ചല്ലോ എന്നുള്ള കൃതജ്ഞതയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ അത്താഴവും കഴിഞ്ഞു യാത്രയും പറഞ്ഞു് അവിടെത്തന്നെ കിടന്നു. നാലഞ്ചു വെളുപ്പുള്ളപ്പോൾ എഴുന്നേറ്റു് തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കു തിരിച്ചുള്ള യാത്രയാരംഭിച്ചു. കുറേദൂരം വന്നപ്പോൾ

---

* ക്ഷീണിച്ച ഇരുട്ടു്.

പല ശാഖകളായിത്തിരിഞ്ഞ വഴികളിൽ ഏതാണു് ഞങ്ങൾ സ്വീകരിയ്ക്കേണ്ടതു് എന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ കുഴങ്ങി. അങ്ങോട്ടു പോയപ്പോൾ ഇതൊന്നും അത്ര സൂക്ഷിച്ചില്ല. റോഡിൽ ഇരിയ്ക്കുക എന്നല്ലാതെ ഗതി ഇല്ലെന്നു വന്നു. അങ്ങനെയിരിയ്ക്കെ ദൂരത്തു 'കിണുകിണ' കേട്ടുതുടങ്ങിയ ഒരു കണനഘോഷം സമീപിച്ചുവന്നു. അതു് അഞ്ചൽക്കാരന്റെ മണിയുടെ പ്രണാദമായിരുന്നു. അയാളുടെ പുറകെ കൂടിയാൽ നെടുമങ്ങാട്ടു് എത്താമല്ലോ എന്നുള്ള സന്തോഷത്തോട്ടുകൂടി ഞങ്ങളുംകൂടെ ഓടുവാൻ തുടങ്ങി. അഞ്ചൽ പൈ പിടിച്ചുപറിയ്ക്കുവാനുള്ള ഉത്സാഹമാണെന്നു ശങ്കിച്ചതുപോലെ ദ്വിഗുണീകൃതവേഗത്തോടു് അഞ്ചൽക്കാരൻ ഉളിപോലെ പാഞ്ഞു മുമ്പോട്ടുപോയി. ഭഗ്നാശയന്മാരായ ഞങ്ങളുണ്ടോ ജംഘാലനായ അവനോടു് ഓട്ടത്തിൽ കിടനിൽക്കുന്നു. പിന്നെ തപ്പിത്തടഞ്ഞു് ഒരുവിധത്തിൽ നെടുമങ്ങാട്ടും തിരുവനന്തപുരത്തും വന്നുചേൎന്നെന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ?

തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നു് ആറേഴു മൈൽ തെക്കുകിഴക്കായിട്ടു് ഇളനീലവൎണ്ണമായ ആകാശത്തിനു് എതിരായി ഈഷന്നിലമായ ഒരു പാനപാത്രം കമഴ്ത്തിവച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ കാണുന്നതു മുക്കുന്നിമലയാകുന്നു. അതിന്റെ ശിരസ്സിൽ ആഘാതങ്ങൾകൊണ്ടു പാദങ്ങളെ ധന്യമാക്കേണമെന്നു് എനിയ്ക്കും ചില കൂട്ടുകാൎക്കും തോന്നുകയാൽ, ഞങ്ങൾ അതിലേയ്ക്കു് ഏതാനും ലഘുഭക്ഷണപദാൎത്ഥങ്ങളോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. അങ്ങോട്ടുള്ള സാധാരണ വഴി നെയ്യാററിൻകരയ്ക്കുള്ള വഴിയേ ചെന്നിട്ടാണു്. പക്ഷേ ആ

വഴിയേ പോകുന്നതു പൗരുഷമല്ലെന്നുള്ള ഭാവത്തിൽ കിഴക്കോട്ടുചെന്നുള്ള ഒരു കാട്ടുവഴിയേ ആണു ഞങ്ങൾ പുറപ്പെട്ടതു്. "വജ്ജനീയഃ കദാചാ" എന്നുള്ള ശുകസന്ദേശവചനം ഞങ്ങൾ ആദരിച്ചില്ല. പലരോടു ചോദിച്ചും, വഴി പിശകിയും, ഇരട്ടിപ്പടി ദൂരം നടന്നും മൂക്കുന്നിമലയുടെ ചുവട്ടിൽ ചെന്നപ്പോൾ നേരം സന്ധ്യയായി. കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന ലഘുഭക്ഷണപദാത്ഥങ്ങൾ അശേഷം തിന്നിരുന്നു. അസമയത്തു മലയിൽ കയറുന്നതിനുള്ള ഭയത്തിനു പുറമേ അതു റിസർവ്വ്വനമായിരുന്നതിനാൽ അവിടുത്തെ കാവൽക്കാരായിരുന്ന ശിപായിമാർ തടസ്സക്കാരായിരുന്നു. അത്താഴമൂണും രാത്രിയിലെ വിശ്രമവും നിർവഹിയ്ക്കുന്നതിനു മാർഗ്ഗം എന്തൊന്നുള്ളൂ എന്നു് അന്വേഷിച്ചതിൽ അവിടെ സമീപത്തു് ഒരു നായർഭവനമുണ്ടു് എന്നു മനസ്സിലായി ഞങ്ങൾ അഞ്ചാറാളുകൂടി അങ്ങോട്ടു ചെന്നു. ഗ്രഹപ്പിഴകൊണ്ടു് അവിടെ ഒരു സ്ത്രീ ആസന്നമരണയായി കിടന്നിരുന്നു. അവിടെ അത്താഴത്തിനാകട്ടെ മററു സൽക്കാരങ്ങൾക്കാകട്ടെ ഒരു നിർവാഹവുമില്ലെന്നു വീട്ടിലെ ഭരണകത്താവു പറഞ്ഞു. ഞങ്ങൾ വളരെ സങ്കടവും അനുകമ്പയും പ്രദർശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് "അങ്ങനെ ആണെങ്കിൽ കുറെ രാമായണം വായിച്ചു കേൾക്കുന്നതു് ഒന്നുകിൽ ഇഹലോകത്തേയ്ക്കു്, അല്ലെങ്കിൽ പരലോകത്തേയ്ക്കു് അവൾക്കു ശ്രേയസ്കരമായിരിയ്ക്കുമെന്നും, രാമായണം വായിയ്ക്കുന്നതിനും ഭംഗിയായി അത്ഥം പറയുന്നതിനും വശമുള്ളവർ ഞങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉണ്ടെന്നും" പറഞ്ഞു. ഈ വ്യവസ്ഥയിന്മേൽ അത്താഴം തരാമെന്നു ഗൃഹസ്ഥനും സമ്മതിച്ചു. വി. ജി. രാമൻപിള്ള

അവർകൾ രാമായണം വായിയ്ക്കുകയും ഞാൻ അത്ഥം പറയുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം അത്താഴമൂണും കഴിഞ്ഞു പ്രത്യേകം ഒരു കെട്ടിടത്തിൽ ഞങ്ങൾ കിടന്നുറങ്ങി. ഏകദേശം രാത്രി രണ്ടുമണി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ദിനക്കാരി മരിച്ചു. രാമായണം വായിച്ചതിൻെറ ഫലം ഇങ്ങനെയാണല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു നേരം വെള്ള വീശിയപ്പോൾ ഒന്നും പറയാതെ ഞങ്ങൾ ഇറങ്ങിപ്പോരുകയും ചെയ്തു. മലയുടെ മുകളിൽ കയറി നോക്കിയതിൽ ചുററുമുള്ള കാഴ്ച അതിമനോഹരമായിത്തോന്നി. ദൂരെയായി മററു മലംചരുവുകളിൽനിന്നുമുള്ള വെള്ളച്ചാട്ടം വിവിധവർണ്ണവൈചിത്ര്യശോഭകൊണ്ടു് ആരെയാണു് ആകർഷിയ്ക്കാത്തതു്.

പിന്നൊരിക്കൽക്കൂടി മൂകന്നിമലയിൽ ഞാൻ പോയിട്ടുണ്ടു്. അത്തവണ സാഹസങ്ങൾക്കൊന്നും സന്നദ്ധനാകാതെ സാധാരണ വഴിയേ ആണു പോയതു്. മൂകക്കുത്തിയാത്രയും മൂകന്നിയാത്രയും സ്ഥലപ്രദേശസഞ്ചാരങ്ങളാകുന്നു. വിസ്തരഭയത്താൽ മററു കഥകളൊന്നുമിവിടെ പറയുന്നില്ല. ജലമാർഗ്ഗസഞ്ചാരങ്ങളും ചിലതുണ്ടായിട്ടുള്ളതു പ്രസ്തുത്യമാകുന്നു. എൻെറ പ്രിയസ്നേഹിതനായി പുറക്കാട്ടു കിട്ടുവൈദ്യൻ എന്നൊരാളുണ്ടായിരുന്നു. സേതുസ്നാനം കഴിഞ്ഞു രാമേശ്വരത്തുനിന്നും തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ മധുരയിൽ വെച്ചു് അദ്ദേഹം ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. അദ്ദേഹം ജിവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ ഒരിയ്ക്കൽ ഞാനുംകൂടി പുറക്കാട്ടു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ വീട്ടിലിരിയ്ക്കെ, പടിഞ്ഞാറുവശം കടലിൽ ഒരു കപ്പൽ കിടക്കുന്നതായും, അതിൽ സാംക്രമികരോഗങ്ങൾ ബാധിച്ചിട്ടുള്ളവർ വല്ലവരുമുണ്ടോഎന്നു പരിശോധി

യ്ക്കുവാൻ ഡാക്ടർ നാരായണൻവല്ല്യത്താൻ വന്നിട്ടുള്ളതായും അറിവുകിട്ടി. എന്നാൽ നമുക്കുംകൂടി പോകാമെന്നുപറഞ്ഞു ഞങ്ങൾ മൂവരുമായി മുക്കുവരുടെ വഞ്ചിയിൽ കയറി കപ്പലിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. കപ്പൽക്കാൎക്കു കൊടുക്കുവാൻ കുറേ കരിയ്ക്കും പഴവും കരുതിയിരുന്നു. കരയിൽനിന്നു് അഞ്ചാറു മൈൽ ദൂരെയാണു കപ്പൽ കിടന്നിരുന്നതു്. ഇടവപ്പാതി തുടങ്ങി സമുദ്രക്ഷോഭമുണ്ടാകുമ്പോൾ പുറക്കാട്ടു കപ്പലുകൾ അടുക്കുക പതിവായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടായിരിയ്ക്കാം പോൎട്ടുഗീസുകാരുടെ കാലത്തു് അവിടം ഒരു കപ്പൽത്താവളമാക്കി അവർ കോട്ടകെട്ടി വ്യാപാരം നടത്തിയിരുന്നതു്. വള്ളത്തിൽ പുറപ്പെട്ട ഞങ്ങൾ കടലിന്റെ ശൗൎയ്യം വേണ്ടതുപോലെ കണ്ടു. ഞങ്ങളുടെ വള്ളം, കൊടുമുടിപോലെ പരമ്പരയായിത്തുടൎന്നുകൊണ്ടിരുന്ന കല്ലോലങ്ങളുടെ മൂൎദ്ധഭാഗങ്ങളിലേയ്ക്കു് ഉരുട്ടികയററുകയും അവിടുന്നു മിയ്ക്കുവാറും തൂക്കായി കീഴ്പോട്ടു് ഇടുകയുംചെയ്യുതിൽ മുങ്ങിപ്പോകുമെന്നു പലപ്പോഴും തോന്നി എങ്കിലും അങ്ങനെ ഒരു വിപത്തു നേരിട്ടില്ല. ചുഴികളും മലരികളും ഓളങ്ങളും ആപൽകരമായി വിളയാടുന്ന സമുദ്രത്തിൽനിന്നും ഉപജീവനം സമ്പാദിയ്ക്കുന്ന മുക്കുവരുടെ ജീവിതം മരണസാഹസം കൃഷിചെയ്തു ജീവിയ്ക്കുന്നതിനു തുല്യമാകുന്നു. കൂടെ കൊണ്ടുപോയിരുന്ന പദാൎത്ഥങ്ങൾ കപ്പൽക്കാൎക്കു കൊടുത്തു ഞങ്ങൾ മടങ്ങിപ്പോന്നു. പിന്നൊരിയ്ക്കൽ വിദ്യാൎത്ഥിതപമെല്ലാം കഴിഞ്ഞു ഞാൻ ആലപ്പുഴ വക്കീലായിരുന്നപ്പോൾ മാരാരികുളത്തു് ഒരു സഭാസമ്മേളനത്തിൽ ആദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിയ്ക്കുവാൻ മാൎഗ്ഗംകൂടിയ ചില കൃസ്ത്യാനികൾ വന്നു ക്ഷണിച്ചു. യാത്രയുടെ

വൈഷമ്യങ്ങൾ ഒന്നുമറിയാതെ അങ്ങനെ ആകട്ടെ എന്നു ഞാൻ സമ്മതിച്ചു. ആലപ്പുഴ വക്കീലായി ആയിടയ്ക്കു വന്ന പി. വി. ജോൺ അവർകൾ (ലാക്കാളേജിൽ പ്രഫസറായിരുന്നു മരിച്ചുപോയ ആൾ) ആണു് പ്രസംഗിയ്ക്കാമെന്നു് ഏററിരുന്നതു്. സഭായോഗത്തിനു നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന ദിവസം ഏതാണ്ടു് പതിനൊന്നു, പന്ത്രണ്ടു് മണിയായപ്പോൾ ഭാരവാഹികൾ വന്നു പുറപ്പെടാമെന്നു പറഞ്ഞു. അവർ പറഞ്ഞതിൽനിന്നു കരവഴിയ്ക്കു പോകുവാൻ ഒരു നിവൃത്തിയും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. നഖംപചമായ മണലും ലലാടംതപമായ വെയിലും നിമിത്തം, നടക്കാമെന്നുവെച്ചാലും അതു് അസാദ്ധ്യമായിത്തീൎന്നു. നാലഞ്ചു നാഴിക ദൂരെ പോകേണ്ടതായും നാലുമണിയ്ക്കു സഭ തുടങ്ങേണ്ടതായും കണ്ടപ്പോൾ സമുദ്രമാൎഗ്ഗേണ മുക്കുവരുടെ തോണിയിൽ പോകയല്ലാതെ ഗതിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. തണ്ടുവെച്ചു മുറുക്കിയിരുന്ന ഒരു തോണിയിൽ ഞങ്ങളെ രണ്ടാളേയും കസേരയിൽ ഇരുത്തി വള്ളം വിട്ടു. ഒന്നു രണ്ടു വിളിപ്പാടു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഛൎദ്ദിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയ പി. വി. ജോൺ അവർകൾ മാരാരിക്കുളത്തു കടവിൽ അടുക്കുന്നതുവരെ ഇടവിട്ടു്, രേചകം അഭ്യസിയ്ക്കുന്ന യോഗിയെപ്പോലെ ജഠരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന പദാൎത്ഥമെല്ലാം വമിച്ചു വെളിയിൽ കളഞ്ഞു. എന്നുതന്നെയല്ല ഛൎദ്ദിച്ചു ഛൎദ്ദിച്ചു തൊണ്ടമിയ്ക്കവാറും പൊട്ടിയിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രസംഗിയ്ക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ അദ്ദേഹം വിശ്രമിയ്ക്കേണ്ടതായും വന്നു. അതുകൊണ്ടു പ്രസംഗകൎത്താവിന്റെയും അദ്ധ്യക്ഷന്റെയും കൃത്യം ഞാൻതന്നെ നടത്തി. രാത്രിയിൽ മടങ്ങിപ്പോരു

വാൻ (സമുദ്രതീരവാസികളുടെ ഭാഷയിൽ) കടൽ 'പെരുകി' ഇരുന്നതുകൊണ്ടും മി. ജോണിന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യംകൊണ്ടും സാധിച്ചില്ല. പ്രഭാതമായപ്പോൾ ഞങ്ങൾ ആലപ്പുഴയ്ക്കു തിരിച്ചു. സമുദ്രത്തിന്റെ ക്ഷോഭം കുറേ കുറഞ്ഞിരുന്നു എങ്കിലും മി. ജോണിന്റെ ഛർദ്ദി ശമിച്ചില്ല. തൊട്ടിലാട്ടുന്നതുപോലെ വള്ളം മുകളിലേയ്ക്കും കീഴ്പോട്ടും പൊക്കുകയും താഴ്ത്തുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന കടലിൽകൂടി ഒളപ്പാത്തിയെ ആശ്രയിച്ചു ഞങ്ങൾ ആലപ്പുഴ വന്നുചേർന്നു. ഇതു രണ്ടാമത്തെ സമുദ്രസഞ്ചാരമായിരുന്നു. കായലുകളിൽകൂടിയുള്ള സഞ്ചാരസങ്കടങ്ങളും വളരെ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അതൊന്നും ഇവിടെ വിസ്തരിയ്ക്കുന്നില്ല.

കന്യാകുമാരിതീരത്തുള്ള കടലിലാണു് ഒടുവിൽ ജലമാർഗ്ഗേണ സഞ്ചരിച്ചിട്ടുള്ളതായി ഞാൻ ഓർക്കുന്നതു്. അവിടെ കുറേ ദിവസം താമസിച്ചതിനിടയ്ക്കു ദേവിയെക്കുറിച്ചു സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു സ്തോത്രമുണ്ടാക്കിയതു പലയിടത്തും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിലെ ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകംകൊണ്ടു് ഈ അദ്ധ്യായം സമാപ്തമാക്കുന്നതു് ഉചിതമായിരിയ്ക്കുമെന്നു വിചാരിയ്ക്കുന്നു.

എങ്ങനെ എന്നാൽ:—

സ്തുമസ്തമസ്തോമഹരേ! മഹസ്തേ
സമസ്തവസ്തുപ്രസരദ്ഗഭസ്തേ!
നമസ്തു തേ സന്തതമസ്തു രൂപം
സമസ്തകഃ കസ്തവ ന സ്തവീതി.

അദ്ധ്യായം ൧൦.

തിരുവല്ലാ കവിയൂർ ഒരു പ്രഭുകുടുംബത്തിൽനിന്നു വിവാഹം കഴിച്ചു കൊണ്ടുവന്ന ഒരു സ്ത്രീയാണു് ഐതിഹ്യവും ജ്യൗതിഷവും അനുസരിച്ചു തെങ്കരക്കുടുംബത്തിന്റെ പ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു ഹേതുഭൂതയായതു്. കവിയൂർ ഉണ്ടായിരുന്ന കുടുംബത്തിലേയ്ക്കു കളരിയും ആശാന്മയും പണിക്കർസ്ഥാനവും മററു പദവികളും ഉണ്ടായിരുന്നത്രേ! അതു് അന്യം നിന്നിട്ടു് അനേക ശതവർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. എങ്കിലും ഈ ഐതിഹ്യത്തെ ആദരിച്ചു് എന്റെ അന്നപ്രാശനം കവിയൂർക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചു നടത്തുകയും പ്രാശ്നികവിധിപ്രകാരം ദൈവദോഷശമനത്തിനായി ഒരിയ്ക്കൽ ഞാൻ ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ പോയി ഭജനമിരിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. തെങ്കരക്കുടുംബത്തിൽനിന്നു്, തെങ്കര, വെട്ടിക്കാട്ടു്, കടമ്മാട്ടു്, കോയിയ്ക്കൽ, കൊച്ചുവിട്ടു്, പുത്തോട്ടു് ഇങ്ങനെ പല ശാഖകൾ പിരിഞ്ഞു. അതിൽ കടമ്മാട്ടു ശാഖയുടെ സ്ഥാപികയായ മാതാമഹി തേവിഅമ്മയ്ക്കു്, കാളിയമ്മ, മാധവി അമ്മ, കേശവപിള്ള, കുഞ്ചുപിള്ള, കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിഅമ്മ, കല്യാണിഅമ്മ എന്നു് ആറു മക്കൾ ഉണ്ടായി. കാളിയമ്മയുടെ ഇളയ മകളായ നാണിഅമ്മയ്ക്കു്, ആർ. പത്മനാഭപിള്ള ബി. ഏ. ബി എൽ., രാമൻനായർ ബി. ഏ. ബി. എൽ., ഗോപാലൻനായർ ബി. ഏ., നാരായണൻ നായർ എന്ന നാലു പുത്രന്മാരും ഒരു പുത്രിയും ഉണ്ടു്. അവരുടെ അച്ഛൻവഴി സിദ്ധിച്ച വീടാണു് അഞ്ചിൽക്ക

ണ്ടം. കല്യാണിഅമ്മയ്ക്കും മകൾക്കുമുള്ള സ്വന്തസമ്പാദ്യമാണു കിഴക്കേമൊളിയയ്ക്കൽവീട്ട്. അതുപോലെ ഞാനും പ്പെടെ ഉള്ളവൎക്ക് അച്ഛൻവഴി കിട്ടിയിട്ടുള്ളതാണു് പടിഞ്ഞാറേത്തലപ്പാട്ടുവീട്ട്. ഈ മൂന്ന് ഉപശാഖകൾക്കും പ്രത്യേകം സ്വത്തുക്കളും സമ്പാദ്യങ്ങളുമുണ്ട്. തേവിഅമ്മയുടെ മക്കളിൽ പഞ്ചമിയായ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മി അമ്മയാണു് എന്റെ അമ്മ. പഞ്ചമിയായ അവരുടെ സഹോദരങ്ങളെല്ലാം പഞ്ചതയെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. അമ്മയ്ക്ക് ഇപ്പോൾ എഴുപത്തിആറുവയസ്സ പ്രായമുണ്ടെങ്കിലും, അസ്വാതന്ത്ര്യകരമായ വല്ല സുഖക്കേടോ ക്ഷീണതയോ ഉണ്ടെന്നു പറയുവാനില്ല. മാതാമഹിയായ തേവിഅമ്മയും ഇതുപോലെ വളരെനാൾ കുശലമായി ജീവിച്ചിരുന്നവരാണു്. എന്നെ അമ്മ പ്രസവിച്ചതു പതിനേഴാമത്തെ വയസ്സിലാണു്. എന്റെ സഹോദരങ്ങളായി അഞ്ചുപേർ കൂടിയുണ്ട്. അമ്മ പ്രസവിച്ചതിൽ രണ്ടു കുട്ടികൾ ചെറുപ്പത്തിൽ മരിച്ചുപോയി. യൌവനം ഏറക്കുറേ നിർഭരമാകുന്നതുവരെ വിവാഹം കഴിയ്ക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടോ, പൈതൃകമായി പുത്രിയിൽ നിക്ഷേപിച്ചിരുന്ന സത്വസമ്പത്ത് അക്ഷീണമായിരിയ്ക്കകൊണ്ടോ ഇടവിടാതെ ആരോഗ്യഭാഗ്യം അമ്മയ്ക്കുണ്ട്. ചെമ്പകപുഷ്പത്തിന്റെ ശോഭപോലുള്ള ദേഹകാന്തിയും അംഗങ്ങളുടെ താരതമ്യരമ്യതയും, അംഗപ്രത്യംഗങ്ങളുടെ സമീചീനമായ സന്നിവേശവുംകൊണ്ട്, അമ്മയ്ക്കു ചെറുപ്പത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന രൂപസമ്പത്തി ആരുടെ ദൃഷ്ടിയേയും ആകർഷിയ്ക്കുമായിരുന്നു. ആയിരത്തിഎഴുപത്തിമൂന്നിൽ അച്ഛൻ മരിച്ചു. ആയിരത്തിഎഴുപത്തി

ആറിൽ ഞാൻ സക്കാർ സവ്വീസിൽ പ്രവേശിച്ചു. ഇതിനിടയ്ക്കുള്ള അന്തരാളകാലത്തു പീഡാനിബിഡമായ സങ്കടസ്ഥിതിയല്ലാതെ അമ്മ അനുഭവിച്ചിരിയ്ക്കയില്ല. ഞാൻ മുതലായ കുട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും വീട്ടുചെലവിനും ഭർത്തൃദത്തമായി വേണ്ട സ്വത്തുണ്ടായിരുന്നില്ല. "അർത്ഥപ്രാർത്ഥനാശങ്കയാ ന കുരുതേ ഽപ്യാലോകമാത്രം സഖാ." എന്നു പറഞ്ഞതുപോലെ ആകാമെന്നുള്ള ബന്ധുക്കളാരും അർത്ഥം കൊടുത്തു് അവരെ അനുഗ്രഹിച്ചില്ല. അമ്പലപ്പുഴനിന്നും തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നിരുന്നവരോടു വീട്ടിലെ കഥകൾ ചോദിയ്ക്കുമ്പോൾ, അമ്മ തന്നെ പശുക്കൾക്കു കൊടുക്കുവാൻ പുല്ലു ചെത്തുന്നതിനു പാടത്തു പോകുകയാണെന്നു കേട്ടു്, ഏകാന്തത്തിലിരുന്നു് പുസ്തകങ്ങളിൽ എത്ര കടലാസ് ഞാൻ കണ്ണുനീരുകൊണ്ടു നനച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കണക്കില്ല. അന്നു് എന്റെ ഏകവിചാരം വല്ലവിധവും പരീക്ഷ ജയിച്ചു്, അമ്മയ്ക്കും സഹോദരങ്ങൾക്കും സുഭിക്ഷമാകത്തക്കവിധം പ്രയത്നിച്ചു്, വല്ലതും ഉണ്ടാക്കേണ്ടതു് എന്റെ മുഖ്യധമ്മമെന്നായിരുന്നു. മാതാക്കളെക്കുറിച്ചു് ആദരവും ഭക്തിയും തോന്നുന്നതു് അവരുടെ ശീലം, ജ്ഞാനം മുതലായ ഗുണങ്ങൾ നോക്കിയല്ലല്ലോ? അങ്ങനെയുള്ള ഗുണങ്ങൾ കുറികോൽകൊണ്ടു് അളന്നുനോക്കി മാതൃഭക്തിയിൽ ഏററക്കുറവുകൾ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതും പതിവുള്ളതല്ല. എങ്കിലും എന്റെ മാതാവിന്റെ പേരിൽ ഗാഢമായ പ്രതിപത്തിയ്ക്കു വിശേഷാൽ പല സംഗതികളുമുണ്ടു്. അതിൽ ഒന്നു താഴെപ്പറയുന്നു. ഞങ്ങൾ മുരിങ്ങനാട്ടു താമിച്ചിരുന്നപ്പോൾ ഞാനും അനുജനുംകൂടി ഒരുദിവ

സം രാവിലെ അമ്മ അറിയാതെ വള്ളം കളിയ്ക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. ആ വീട്ടിൽനിന്നും ഒരു തോട്ട് കരിമ്പാവളവിൽനിന്നു കുറേ തെക്കായി ആററിൽ ചെന്നുചേരുന്നു തോടിൻെറ ഇരുപുറവും പുഞ്ചപ്പാടങ്ങളല്ലാതില്ല. വർഷകാലത്തു തോട്ടുവരമ്പുകൾ അഴിഞ്ഞുപോകുന്നതാകയാൽ തോട്ടും പാടങ്ങളും മിയ്ക്കവാറും ഒന്നുപെട്ട് ആ പ്രദേശം ഒരു വലിയ കായലുപോലെ ആയിത്തിരും. അപ്പോൾ കാലവർഷത്തിൻെറ ആരംഭം ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രഭാതത്തിൽ കണ്ട വെയിൽനിമിത്തം വഞ്ചിതരായിട്ടാണു ഞങ്ങൾ വഞ്ചിയിൽ കയറിത്തിരിച്ചതു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ആ വെയിൽ മഴയുടെ പൂർവ്വരൂപമായിരുന്നു. വള്ളം ഏകദേശം ഒരു മൈൽദൂരം പോയപ്പോൾ പ്രബലമായ കാററും മഴയും ആരംഭിച്ചു. ആറേഴ വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുണ്ടായിരുന്ന ഞാനോ, അനുജനോ കഴക്കോൽകൊണ്ടു കുത്തിപ്പിടിച്ചതിൽ നിൽക്കാതെ വള്ളം തെക്കോട്ടു പോയിത്തുടങ്ങി. അവിടെ അടുത്തെങ്ങും മറെറാരു മനുഷ്യൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആററിൽ ചെന്നു വീഴുന്നപക്ഷം എന്താപത്താണു സംഭവിയ്ക്കാൻ പാടില്ലാത്തതു്? ഞങ്ങളെ അന്വേഷിച്ചതിൽ വീട്ടിൽ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അച്ഛനും ഭൃത്യന്മാരും ഓരോ വഴിയ്ക്കു പോയിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. അമ്മ മാത്രമേ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. കുടപോലും അവിടെ ലഭ്യമായിരുന്നില്ല. കടവിൽ നോക്കിയപ്പോൾ വള്ളം കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഞങ്ങൾ വള്ളത്തിൽ കയറി പോയിരിയ്ക്കണമെന്നു വിചാരിച്ചു് കഠിനമായ കാററത്തും മഴയത്തും ഒരു മുറവും ചൂടികൊണ്ടു നീന്തിയും തുടിച്ചും അമ്മ ഞങ്ങളെ അന്വേഷിച്ചു

പുറപ്പെട്ടു. മടകളിൽക്കൂടി നീന്തിയും വരമ്പത്തുക്കൂടി നടക്കുമ്പോൾ കാലുതെററി വീണും ദൂരെനിന്നു് അവർ വരുന്ന കാഴ്ച ഞങ്ങൾക്കു ഭയം തോന്നിച്ചു എങ്കിലും സങ്കടം കുറയ്ക്കുന്നതിനുപകരം വൎദ്ധിപ്പിയ്ക്കുകയായിരുന്നു ചെയ്തതു്. ഒടുവിൽ അവർ ഞങ്ങളുടെ വള്ളം പോകുന്നതിനു് അസാരം അകലെയായി വന്നുനിന്നു. ഇടയ്ക്കു പാടമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അതില്പുറം അടുക്കുന്നതിനു് അവൎക്കു സാധിച്ചില്ല. വിളിച്ചാൽ കേൾക്കത്തക്കദൂരത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടു്, വള്ളമൂന്നി അടുപ്പിയ്ക്കുന്നതിനു വേണ്ട കൗശലങ്ങൾ പറഞ്ഞുതന്നു. കുറേ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കാററും മഴയും ശമിയ്ക്കുകയും അമ്മയെക്കൂടി വള്ളത്തിൽ കയററിക്കൊണ്ടു ഞങ്ങൾ തിരിയെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോരുകയുംചെയ്തു. ഇങ്ങനെ പുത്രവാത്സല്യത്തിനു ബാല്യത്തിൽ കണ്ട ദൃഷ്ടാന്തം മാഞ്ഞുപോകാതെ ഇന്നും ഹൃദയത്തിൽ കിടക്കുന്നു. തനിയ്ക്കു നേരിടുന്ന ആപത്തിനെ ഗണിയ്ക്കാതെ ഞങ്ങളെത്തേടി പുറപ്പെട്ട മാതാവിനുവേണ്ടി ഏതു കഷ്ടപ്പാടു വഹിയ്ക്കുന്നതിനും ആരാണു് സന്നദ്ധനാകാത്തതു്? ഇങ്ങനെയുള്ള പല സംഗതികൾ നിമിത്തമാണു് മാതാവിനെയും സഹോദരങ്ങളേയും പരിപാലിയ്ക്കേണ്ട കടമ ലഘൂഭവിയ്ക്കാതെ എന്നിൽ ദൃഢീഭവിച്ചതു്. ബീ. ഏ. പരിക്ഷയുടെ രസതന്ത്രഭാഗത്തുണ്ടായ പരാജയം പടയ്ക്കുപോകുന്ന ഭടനു നേരിട്ട മുടന്തുപോലെ എനിയ്ക്കു തോന്നി. അമ്പലപ്പുഴെ വീട്ടിൽ താമസിയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരു ഫലവും ഉണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല. രസതന്ത്രംക്കൂടി ജയിച്ചു മുഴു ബി. ഏ. ആകുന്നതിനു തിരുവനന്തപുരത്തുചെന്നു പ്രയോഗശാലയുടെ സഹായത്തോടുക്കൂടി രസത

ന്ത്രം അഭ്യസിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമായിരുന്നു. വല്ല ജോലിയിലും പ്രവേശിച്ചു് ഉപജീവനം സമ്പാദിയ്ക്കുന്നതു് അതിലും അത്യാവശ്യമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള വിചാരങ്ങളോടുകൂടി ഞാൻ വീട്ടിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു കൊല്ലത്തുവന്നു. അവിടെ ഡിവിഷൻ കച്ചേരിയിൽ രായസംപിള്ളയായി തെങ്കരശാഖയിൽപ്പെട്ട അപ്പുപിള്ള എന്ന അമ്മാവനും ആ കച്ചേരിയിൽതന്നെ പകപ്പെഴുത്തായി എൻെറ വയസ്യനായി വെട്ടിക്കാട്ടുശാഖയിൽപ്പെട്ട ജി. കൃഷ്ണപിള്ളഅവർകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. അപ്പുപിള്ളഅവർകളുടെ ഭാൎയ്യ മരിച്ചു്. പരിണതയൗവനയായ മകൾ ചെയ്തിരുന്ന പരിചൎയ്യകൾ അവലംബിച്ചു് അദ്ദേഹം ദിവസങ്ങൾ നയിച്ചുവരികയായിരുന്നു. വളരെനാൾ കാണാതിരുന്നു് എന്നെക്കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം വൎത്തമാനങ്ങൾ ഒക്കെ ചോദിയ്ക്കുകയും രസതന്ത്രത്തിൽ മട്ടത്തുപോയി എന്നു വിചാരിച്ചു കുണ്ഠിതപ്പെടേണ്ട എന്നും, കൊല്ലത്തുതന്നെ ഒരു ജോലി ഉണ്ടാക്കിത്തരാമെന്നും, കൂടെ താമസിയ്ക്കാൻ വിരോധമില്ലെന്നും മററും പറഞ്ഞു് എന്നെ ആശ്വസിപ്പിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നു കൊല്ലത്തു പേഷ്കാർ ടി. രാജാരാമരായരവൎകളും അദ്ദേഹത്തിൻെറ അസിസ്റ്റൻറായ ഒന്നാംക്ലാസ് മജിസ്ട്രേട്ടു് കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള അവർകളുമായിരുന്നു. അപ്പുപിള്ള അവർകൾ ഉയൎന്നപടിയിൽ ഒരു രായസംപിള്ള ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു വിശ്വാസയോഗ്യമായിത്തോന്നി. അവിടെ ഉദ്യോഗമായിത്താമസിക്കുന്നതു് പരമാവധി തൃപ്തികരമായിരുന്നില്ലെങ്കിലും തൽക്കാലത്തേയ്ക്കു് സ്വീകാൎയ്യമായിരുന്നു. ജി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ സാന്നിദ്ധ്യവും അതിലേയ്ക്കു്

ഉല്ലാസം ജനിപ്പിച്ചു. ഒന്നുരണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഉദ്യോഗാന്വേഷികളായി ഞാനും അമ്മാവനുംകൂടി അയ്യപ്പൻ പിള്ള അവർകളുടെ വസതിയിൽ ചെന്നു. അദ്ദേഹം എന്നെ ആപാദചൂഡം നോക്കിയിട്ടു്, ഞാൻ ഒരു നല്ലസ്ഥിതിയിൽ വരാനുള്ളവനാണെന്നും ഇപ്പോൾ ഉദ്യോഗത്തിൽ നിയമിച്ചാൽ ഭാവിശ്രേയസ്സു് നഷ്ടമായിപ്പോകുമെന്നും മററും ഉപദേശംകൊണ്ടു് ഔൽസുക്യത്തെ മന്ദീകരിച്ചു. പിന്നീടു് ഞാൻ കോട്ടയത്തു വക്കീലായിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ വക്കാലത്തു വാങ്ങി കേസുകൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അപ്പോൾ ഒക്കെയും "കൊല്ലത്തുവച്ചു നടന്ന ഉപദേശം ശരിയായില്ലേ?" എന്നു് അദ്ദേഹം ചോദിക്കുമായിരുന്നു. കൊല്ലത്തു് അന്നു് സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ആയിരുന്നു പള്ളിക്കൂടം ഇൻസ്പെക്ടർ. പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽ എവിടെ എങ്കിലും തക്കതായ ജോലി കിട്ടുന്നപക്ഷം അതു സ്വീകരിക്കുന്നതു കൊള്ളാമെന്നു് ഇടയ്ക്കൊരഭിപ്രായമുണ്ടായി. സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ നായർസമുദായത്തിൻെറ ഉദ്ധാരകൻ എന്നാണല്ലോ ആളുകൾ ധരിച്ചിരുന്നതു്. അങ്ങനെയുള്ള ബോദ്ധ്യത്തോടുകൂടി ഞാനും മി. ജി. കൃഷ്ണപിള്ളയുംകൂടി സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ കാണ്മാൻ പുറപ്പെട്ടു. പരുവൂർക്കായലിൻെറ കിഴക്കേക്കരെ നെടുങ്ങോലം എന്നു പറയുന്ന സ്ഥലത്തു സുഖവാസത്തിനായി ഇൻസ്പെക്ടർ പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഞങ്ങൾ അവിടംവരെ നടന്നുചെന്നു ചേൎന്നു. കഥകൾ എല്ലാം പറഞ്ഞപ്പോൾ എട്ടുരൂപയ്ക്കു് ഒരു ഒഴിവല്ലാതെ തൻെറ കീഴിൽ തൽക്കാലമില്ലെന്നും അതിനു വേണമെങ്കിൽ നിയമിക്കാമെന്നും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

"കാകമാംസം ശ്ശുനൊച്ഛിഷ്ടം സ്വല്പം തദപി ദുർല്ലഭം" എന്ന ശ്ലോകാൎത്ഥമാണു് ആ ഗംഭീരമായ ഔദാൎയ്യം ശ്രവിച്ചപ്പോൾ എന്റെ മനസ്സിൽ സ്ഫുരിച്ചതു്. അതുകൊണ്ടു സ്വല്പം കുണ്ഠിതത്തോടുകൂടി, അന്നുരാത്രി ഇത്തിക്കരയാററിൽ കുളിച്ചു്, അമ്പലപ്പുഴക്കാരൻ ഒരു ശിപായി ചെയ്ത സൽക്കാരങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചു് അവിടെത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയും, പിറേറ ദിവസം രാവിലേ കൊല്ലത്തേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോരുകയും ചെയ്തു. മി. രാജാരാമരായരുടെ സന്നിധാനമല്ലാതെ ഗതിയില്ലെന്നു സ്പഷ്ടമായി. ഒരു ദിവസം സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എന്നെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് അപ്പുപിള്ള അവർകൾ തേവള്ളിയിൽ പേഷ്കാർ താമസിച്ചിരുന്നതും നാരമ്പുചെട്ടിയാരുടെ വകയും ആയ ബംഗ്ലാവിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. തെക്കുവശമൊഴികെ മററു മൂന്നുവശങ്ങളിലും കായൽ ആവരണംചെയ്തു് ഒരു ഉപദ്വീപമായിരുന്ന ആ സ്ഥലം മനോഹരത്വംകൊണ്ടു ക്ലേശങ്ങളെ വിസ്മരിപ്പിയ്ക്കത്തക്കതായിരുന്നു. സന്ധ്യാമാരുതന്റെ വിജനമേററുകൊണ്ടു് മിയ്ക്കവാറും വിജനമായിരുന്ന ഒരു തൈമാവിന്റെ താഴെ ചാരുകസേരയിൽ പേഷ്കാർ കിടന്നിരുന്നു. എന്നെ അസാരം അകലത്തു നിൎത്തി അമ്മാവൻ കുറേക്കൂടി അടുത്തുചെന്നു് ആഗമനം അറിയിയ്ക്കുന്നതിലേയ്ക്കു് ഒന്നു ചുമച്ചു. ആരാണതെന്നുള്ള ചോദ്യത്തിനു് അപ്പുപിള്ള എന്നും, എന്താണസമയത്തു വന്നതെന്നുള്ള ചോദ്യത്തിനു സന്നിധാനത്തിൽ വന്നു സങ്കടം ബോധിപ്പിയ്ക്കാനുള്ളതുകൊണ്ടാണെന്നും, മറുപടികൾ പറഞ്ഞു. "വീട്ടിൽ വലിയ സമ്പാദ്യമൊന്നുമില്ലെന്നും തന്റെ അനുജനു ക്രിമിനൽവക്കീൽവേലയിൽനിന്നും വല്ലതും കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു

കഷ്ടിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുകയാണെന്നും എന്നാൽ ഇപ്പോൾ ഒരു കൊച്ചൻ ബി. ഏ. പരിക്ഷയിൽ കുറേ ഭാഗങ്ങൾ ജയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും സ്വാമിസന്നിധാനത്തിൽനിന്നും അയാൾക്കു് ഒരു ജോലി കൊടുത്താലല്ലാതെ രക്ഷയില്ലെന്നും" വേണ്ട പൊടിപ്പും തൊങ്ങലും വച്ചു് പറഞ്ഞുകേൾപ്പിയ്ക്കുന്നതു കേട്ടു് അകലെ നിന്നിരുന്ന ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രതിപാദനസാമർത്ഥ്യത്തെ മനസാ അഭിനന്ദിച്ചു. അതുകേട്ടു്, ബി.ഏ. പരിക്ഷ മുഴുവൻ ജയിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ മട്രിക്കുലേഷൻ ജയിച്ച ഫലമേയുള്ളു എന്നും ബി. ഏ. കുറേ ജയിച്ചു എന്നുവെച്ചു് ജയിച്ചതിനും തോററതിനും ഇത്രയ്ക്കുവീതം ശമ്പളമെന്നു വിതിയ്ക്കുവാൻ പ്രയാസമുണ്ടെന്നും കൈപ്പടയും ജോലിയിൽ ഉള്ള സാമർത്ഥ്യവുമനുസരിച്ചു് കയററം കിട്ടുന്നതാണെന്നും, തൻെറ അനന്തരവനായിരിയ്ക്കുന്ന സ്ഥിതിയ്ക്കു് അയാൾക്കു് ഒരു ജോലികൊടുക്കുന്നതാണെന്നും, പേഷ്കാർ ഉത്തരം, മുഴങ്ങുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു. പിറേറദിവസം ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ വാസസ്ഥലത്തു ചെല്ലണമെന്നും, കൈപ്പട കണ്ടിട്ടു ശേഷം പറയാമെന്നും ഉത്തരവായി. സ്വല്പംകൂടി സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞശേഷം ജോലി കിട്ടുമല്ലോ എന്നുള്ള സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഞങ്ങൾ മടങ്ങിപ്പോന്നു. ഇംഗ്ലീഷുക്ലാക്കെന്നും റെയിൽവേ ക്ലാക്കെന്നും രണ്ടു ജോലികൾ അന്നു് ഒഴിവായിരുന്നു. പ്രസിദ്ധനായ വയസ്സരമൂസ്സിൻെറ ശുപാശ് അനുസരിച്ചു് എൻെറ സ്നേഹിതൻ അച്യുതവാദ്ധ്യരവർകളെ ഇംഗ്ലീഷ്ക്ലാക്കായി നിയമിച്ചുത്തരവയച്ചു. ഉത്തരവുംകൊണ്ടു് വാദ്ധ്യർ പേഷ്കാരുടെ സന്നിധിയിൽ വന്നു് Good morning എന്ന പീഠികയോടു്, "എന്നെയാണു്

ഇംഗ്ലീഷ് ക്ലാക്കായി നിയമിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു്'' എന്നു പറയുകയും "ചാൎജ്ജെടുക്കേണ്ടതു് എപ്പോഴാണു്'' എന്നു ചോദിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. വായ്യരുടെ നടപടികൾ കണ്ടു പേഷ്കാൎക്കു കോപമാണുണ്ടായതു്. വായ്യരെപ്പോലെ ക്ഷമ കെട്ട ഒരു മനുഷ്യനെ കണ്ടിട്ടില്ലെന്നും വിനയമില്ലാത്ത ഇംഗ്ലീഷ് ക്ലാക്കിനെക്കൊണ്ടു് എങ്ങനെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടു എന്നും പേഷ്കാർ ഗൎജ്ജിച്ചു. ഇതുകേട്ടു് അന്നുതന്നെ വായ്യർ തനിക്കു സമൎപ്പിച്ച ഉദ്യോഗം രാജിവെച്ചു് അവിടം വിട്ടുപോയി. ഇങ്ങനെയാണു് ഇംഗ്ലിഷു ക്ലാക്കുവേലയ്ക്കു് ഒഴിവുവന്നതു്. ഇംഗ്ലീഷുക്ലാക്കിനു് ഇരുപതു രൂപായും റെയിൽവേക്ലാക്കിനു പന്ത്രണ്ടുരൂപായുമായിരുന്നു ശമ്പളം. ഞാനല്ലാതെ ഇംഗ്ലീഷുക്ലാക്കുവേലയ്ക്കു് അപേക്ഷകന്മാരുണ്ടായിരുന്നില്ല എന്നായിരുന്നു എന്റെ ധാരണ. പക്ഷേ കൊല്ലം ഹൈസ്ക്കൂളിൽ വാദ്ധ്യാരായി എം. സുബ്രഹ്മണ്യയ്യർ ബി. ഏ. എന്നൊരാളുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം പേഷ്കാരുടെ മക്കളെ വീട്ടിൽചെന്നു പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പള്ളിക്കൂടത്തിൽ നാല്പതുരൂപാ ശമ്പളമുണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹം ഇരുപതുരൂപായ്ക്കു ക്ലാക്കായി തന്നെ നിയമിക്കണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചു. എന്റെകാൎയ്യം ഊൎദ്ധ്വമായി. ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിലെ ഒരു രൂപാ പള്ളിക്കൂടത്തിലെ രണ്ടുരൂപായ്ക്കു തുല്യമാണെന്നു സത്യവാനായ പേഷ്കാരവർകൾ മനസാ അഭിനന്ദിച്ചിരിക്കണം. ഏതെങ്കിലും, സുബ്രഹ്മണ്യയ്യരെ ഇംഗ്ലീഷുക്ലാക്കായി നിയമിച്ചതുകൊണ്ടു റെയിൽവേക്ലാക്കുദ്യോഗമേ ശേഷിച്ചിരുന്നുള്ളു. കാലക്രമത്തിൽ കൂടുതൽ ശമ്പളം കിട്ടുമെന്നും പന്ത്രണ്ടുരൂപായേ ഉള്ളല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു്

അതുപേക്ഷിക്കരുതെന്നും നിയമിക്കുന്നപക്ഷം ഇട്ടെറിഞ്ഞെച്ചു പോകരുതെന്നും അമ്മാവനുപദേശിച്ചു. ഞാൻ പുലിവാലുപിടിച്ചവനെപ്പോലെയായി. ഒന്നുമില്ലാത്തതിൽ അതു ഭേദമാണല്ലോ എന്നും, വിശേഷിച്ചു ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിലെ ശമ്പളം മുപ്പതുറുപ്പികയാണല്ലോ എന്നും ഞാൻ മുഴു ബി. ഏ. ആയില്ലല്ലോ എന്നും സമാധാനങ്ങൾ തോന്നി.

പറഞ്ഞിരുന്നതനുസരിച്ചു പിറേറദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ ഞാൻ പേഷ്കാരെ കാണാൻ പോയി. പ്രധാനപ്പെട്ട കെട്ടിടത്തിൽനിന്നും കുറേ തെക്കോട്ടു മാറി ഒരു ചെറിയ ബംഗ്ലാവുള്ളതിലിരുന്നാണ് അദ്ദേഹം കാലത്തെ കച്ചേരിജോലികൾ നോക്കിവന്നതു്. പ്രഭാതത്തിൽ ഏകദേശം ഏഴുമണിക്കു വടക്കേകെട്ടിടത്തിൽനിന്നും തെക്കേകെട്ടിടത്തിലേക്കുള്ള പ്രയാണമാരംഭിച്ചു. വഴിയുടെ ഇരുവശവും ഏകദേശം പത്തമ്പതു സങ്കടക്കാർ അനതിശുഭ്രമായ വസ്ത്രം മുട്ടിനു കീഴ്വശം മറയാത്ത വിധത്തിൽ ധരിച്ചു നട്ടെല്ലു കഴിയുന്നതും വക്രിതമാക്കി അണിനിരന്നിരുന്നു. പാടലവർണ്ണത്തിൽ ഒരു അൽപ്പാക്കാശീലക്കുട പിടിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരാൾ പുറകിലും, ഒരു കോൺസ്റ്റബിൾ മുമ്പിലും പേഷ്കാരെ സേവിച്ചിരുന്നു. ആദ്യമായി അദ്ദേഹത്തെ കുമ്പിട്ടു സലാം വച്ചുകൊണ്ടു ജയിലിൽ ജോലിയുള്ള ഒരു പട്ടാണി ഉപചാരമായിട്ടു് ആദരിച്ചുനിന്നു. അവർ തമ്മിൽ ഹിന്ദുസ്ഥാനിയിൽ കുറേ സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞതിൻെറ ശേഷം സ്വാമികൾ തെക്കോട്ടു നടന്നു. സങ്കടക്കാരിൽനിന്നും അല്പം അകലെയായിരുന്ന ഞാൻ ഈ ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കുകൊള്ളാതെ കുറേ മാറിനിന്നു. ഒടുവിൽ തെക്കേകെട്ടി

ടത്തിൽ അദ്ദേഹം ചെന്നുചേരുകയും അവിടെ കയറി ഇരുന്നുകൊണ്ടു ശിരസ്തദാരായിരുന്ന ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള (റിട്ടയാർഡ്ഡ് ലാൻഡ് റവന്യൂ കമ്മിഷണർ) അവർകളെ വിളിച്ച് അപ്പുപിള്ളയുടെ അനന്തരവൻ വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ വരാൻ പറകയുംചെയ്തു. അതിൻപ്രകാരം ഞാൻ ഹാജരായി എന്നെപ്പററി ചില ചോദ്യങ്ങൾ നടന്നതിൻെറശേഷം ഇംഗ്ലീഷിലും മലയാളത്തിലും എൻെറ കൈപ്പട എഴുതി വാങ്ങുവാൻ അദ്ദഹം ആജ്ഞാപിച്ചു. കൈയെഴുത്തിൻെറ മാതൃക കണ്ടു് ഈയാളെ ജോലിയിൽ നിയമിച്ചാൽ ശരിയായിരിയ്ക്കുമെന്നു് അന്തിതൃപ്തനായി അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടുകയുംചെയ്തു. ഇങ്ങനെ എന്നെ റയിൽവേക്ലാക്കായി നിയമിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൧൫.

അന്നു കൊല്ലത്തുനിന്നും ചെങ്കോട്ടയ്ക്കുള്ള റയിൽപ്പാതയുടെ പണി നടന്നുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. റയിൽവേ സംബന്ധിച്ചു ജോലികൾ നടത്തിച്ചിരുന്നതു കമ്പനിക്കാരുടെ എക്സിക്യൂട്ടിവു് ഇൻജനിയറന്മാരായ മെസ്സേഴ്സ് ലൈസോട്ടു് എന്നും മാക്കിൻടോഷ് എന്നും ഉള്ള സായിപ്പന്മാരായിരുന്നു. അവക്കു ഗവൺമെൻറുമായിട്ടുള്ള എഴുത്തുകുത്തുകൾ പേഷ്കാർ മുഖാന്തരം നടന്നുവന്നു. ചിലപ്പോൾ അവർ പേഷ്കാരെ കാണ്മാൻ സൈക്കിൾ ഓടിച്ചു തെക്കേ ബംഗ്ലാവിൻെറ വരാന്തയിൽ വന്നുനിന്നുകൊണ്ടു് കാർഡ്

അയയ്ക്കും. ശരീരനഗ്നതയെ മറയ്ക്കുന്നതിലേയ്ക്കു് ഒരു ഷർട്ടു സമീപത്തുതന്നെ അദ്ദേഹം കരുതിവയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നു. ഒരുദിവസം ഇവരിൽ ഒരാൾ വന്നു ചാടിയപ്പോൾ ഷട്ടു കൊണ്ടുവരാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടവൻ അതു് എടുത്തുകൊണ്ടുവരാൻ വിട്ടുപോകയാൽ വളരെ വിലക്ഷതയും കലുഷതയും സംഭവിച്ചു. സായിപ്പിനെ വരാന്തയിൽ വളരെ നേരം നിൎത്താവുന്നതല്ലല്ലോ. അതുനിമിത്തം തൽകാലമൊരു ഷട്ടാണെന്നുള്ള ഭാവനയാ ഉത്തരീയം പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ടു സായിപ്പിനെ അകത്തു വിളിച്ചിരുത്തി. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സായിപ്പിനെ കണ്ടുകൊണ്ടു ഷർട്ടെടുക്കാൻ ഓടിയ ഒരുത്തൻ അവരുടെ മുമ്പിൽ ഷർട്ടും വിതിൎത്തുപിടിച്ചുകൊണ്ടു വന്നുചേൎന്നു. തീക്കനൽ ചൊരിയുന്നതുപോലെ ഒരു നോട്ടവും അംഗുലിസംജ്ഞയുംകൊണ്ടു് ആ ഭൃത്യനെ സ്വാമി ബഹിഷ്കരിച്ചു.

റയിൽവേ സംബന്ധിച്ച എഴുത്തുകുത്തുകളായിരുന്നു പ്രധാനമായിട്ടു് എന്റെ കൃത്യം. എന്നാൽ അതു് അത്ര വളരെ ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു പേഷ്കാർ പേഴ്സനൽക്ലാർക്ക് (അതായതു തന്റെ പ്രത്യേകഗുമസ്തൻ) ആയും എന്നെ നിയമിച്ചിരുന്നു. രാവിലെ ഏഴുമണിയ്ക്കു ഞാൻ ചെന്നു് ഒപ്പിടാനുള്ള കടലാസ്സുകൾ എടുത്തു് അടുക്കിവയ്ക്കുകയും ഒപ്പിട്ടു കഴിഞ്ഞാൽ അവ ഇനം തിരിച്ചു് അതാതു സ്ഥാനങ്ങളിലേയ്ക്കു് അയച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ ജോലിയ്ക്കുകൂടി എന്നെ നിയമിച്ചതു ഡിവിഷൻ കച്ചേരിയിലെ ജോലി പഠിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനു് ഒരനുഗ്രഹമായിട്ടായിരുന്നു. ഒൻപതുമണിവരെ ഇങ്ങനെ പേഷ്കാരുടെ സന്നിധിയിൽത

ന്നൊ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടിവന്നു. പന്ത്രണ്ടുരൂപാ കിട്ടുന്നതു് ഇരട്ടിയായി ഗണിയ്ക്കുവാൻ മററു ലോകക്കാൎക്കും സൗജന്യമുണ്ടായില്ല. ആദായം കുറേക്കൂടി വൎദ്ധിപ്പിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ അതിലേയ്ക്കൊരു മാൎഗ്ഗമുണ്ടായി. ഹാസ്യരസവാസിതനും നൎമ്മജ്ഞസമ്രാട്ടും ആയ കൊല്ലം വല്യഴിയത്തു * കെ. സി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവൎകൾ ഒരു ദിവസം വീട്ടിൽവന്നു്, കന്യാസ്ത്രീമഠത്തിൽ മട്രിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു വിദ്യാൎത്ഥിനിയെ ദിവസം ഒരു മണിക്കൂർനേരത്തേക്കു രസതന്ത്രവും ക്ഷേത്രഗണിതവും പഠിപ്പിച്ചാൽ തൽകാലം മാസം ഏഴുരൂപായും പിന്നീടു് എട്ടുരൂപായും തരാമെന്നു പറഞ്ഞു. ഡിവിഷൻകച്ചേരിജോലിയുമായി വിഘടിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കുവാൻ അദ്ധ്യാപനസമയം ഒൻപതിനും പതിനൊന്നിനും മദ്ധ്യേ ഒരു മണിക്കൂർ ആകാമെന്നു സമ്മതിച്ചു. ഇങ്ങനെയുള്ള ഏൎപ്പാടിന്മേൽ ആ ജോലി ഞാൻ സ്വീകരിച്ചു. പഠിപ്പിയ്ക്കാൻ ചെല്ലുമ്പോൾ മഠത്തിലെ അദ്ധ്യക്ഷക്കൂടി പതിവായി സന്നിഹിത ആയിരിയ്ക്കും. ക്ഷേത്രഗണിതത്തിലെ അനുമേയപ്രമേയങ്ങൾ (Riders) ഞാൻ പഠിപ്പിച്ചിരുന്ന സമ്പ്രദായം അവൎക്കു വളരെ രസപ്രദമായിത്തോന്നി എന്നെ അഭിനന്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഏഴുമണിയ്ക്കു തേവള്ളി ബംഗ്ലാവിലേയ്ക്കും ഒൻപതുമണിയ്ക്കു കന്യാസ്ത്രീമഠത്തിലേയ്ക്കും അവിടുന്നു വീട്ടിലേയ്ക്കും വീട്ടിൽനിന്നു കച്ചേരിയ്ക്കും നടക്കേണ്ടിയിരുന്നതുനിമിത്തം അഞ്ചലോട്ടക്കാരനു സ്പൎദ്ധ തോന്നത്തക്കവി

* ഇദ്ദേഹം കൊല്ലവൎഷം 1113, കന്നിയിൽ മരിച്ചുപോയി.

ധം സഞ്ചാരകൃത്യം ഞാൻ ദിവസേന നിർവഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പ്രസാദകഠിനനായ പേഷ്കാരുടെ പ്രീതിയായിരുന്നല്ലോ സമ്പാദിക്കേണ്ടിയിരുന്നതു്. ആഡംബരങ്ങളോടു്, വിശേഷിച്ചു് അസമ്പന്നന്മാരുടെ വേഷഭൂഷാഭിലാഷഭ്രമത്തിനോടു വിദ്വേഷവും, അധരോത്തരസ്ഥിതികളെ ധിക്കരിച്ചും കീഴ്മേൽ ഭേദകല്പനകളെ ഗണിക്കാതെയും നടക്കുന്നവരെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ വൈമുഖ്യവും, സർക്കാരുദ്യോഗത്തിന്റെ ഗൗരവത്തെ പുലർത്തുന്നതിനും ഉദ്ധരിക്കുന്നതിനും ശ്രദ്ധാസമൃദ്ധിയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുണങ്ങളായിരുന്നു. സന്മാർഗ്ഗസീമകളെ ലംഘിക്കുന്നവരും, ഉന്മാർഗ്ഗഗാമികളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഠിനമായ അപ്രീതിക്കു പാത്രീഭവിച്ചു. രജതശലാകപോലെ ധവളകോമളതയെ വഹിച്ചിരുന്ന വെള്ളിമീശനിമിത്തം മററു രാജാരാമരായന്മാരിൽനിന്നു വേർതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി അദ്ദേഹത്തിനെ വെള്ളിമീശരാജാരാമരായർ എന്നു ചിലർ പറയുമായിരുന്നു. കൃത്യനിഷ്ഠ നോക്കിയാൽ മററു് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭൃത്യതയല്ലാതെ സിദ്ധിക്കുകയില്ല. തിരെ വിനോദതാൽപര്യമില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടും ‘കാശകുശച്ഛവി’യായ മീശയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടും ശുഷ്കനായ ഒരു യാതയാമനാണെന്നു ചില ചെറുപ്പക്കാർ അദ്ദേഹത്തെ പരിഹസിച്ചുവന്നു. യുവജനങ്ങൾ പിഞ്ചിലേ പഴുത്ത അവിവേകികൾ ആണെന്നു് അദ്ദേഹവും ആക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വൃദ്ധന്മാരും യുവാക്കളും സമുദായഘടനയ്ക്കു വശീഭവിച്ചവരും മനുഷ്യജാതിയിൽപ്പെട്ടവരും ആയിരിക്കുന്നിടത്തോളംകാലം ഒത്താശകളും പരസ്പരാദരവും വേണ്ടതാണെന്നു് ഒരു ഉഭയ സാധാരണബോധം

എത്രയോ ശ്രേയസ്കരമായിരിയ്ക്കും. അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ദോഷം, സ്വാധികാരത്തിനുള്ള മഹിമയും ഗൗരവവും യഥാൎത്ഥത്തിൽ വളരെ കൂടുതലാണെന്നു സങ്കല്പിച്ച്, പലരുടെയും പ്രവൃത്തികളുടെ നിഴൽപോലും സ്വാധികാരമണ്ഡലത്തിൽ തട്ടിയാൽ അതു് അനാദരവും ആക്രമവുമായി വ്യാഖ്യാനിച്ച് അമർഷം കാണിച്ചുവന്നതാണു്. ഇതിനു നേരേ മറിച്ചൊരു ദോഷമാണു്, ജംബുകബുദ്ധികളായ ചിലർ സ്വസ്ഥിതി, യഥാൎത്ഥതയിൽ താണതാണെന്നു് അഭിനയിച്ചു് അധികാരസ്ഥന്മാരെ പൃഥുകരിച്ചും അവരുടെ ശ്രോത്രങ്ങൾക്കു സുഖകരമായ സ്തോത്രങ്ങൾചെയ്തും അനർഹമായി കാൎയ്യങ്ങൾ സാധിയ്ക്കുന്നതു്. അധികാരസ്ഥന്മാരെ അഡ്രസ്സുകൊടുത്തും മററും വാഴ്ത്തുന്നതു് അവിഹിതമാണെന്നു് അഭേദ്യമായി ഒരു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നാൽകൊള്ളാമെന്നു് എനിയ്ക്കു പലപ്പോഴും തോന്നിയിട്ടുണ്ടു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ മനുഷ്യമനസ്സിന്റെ ദൗർബല്യംനിമിത്തം സ്തുതിരൂപമായ വ്യാജംപ്രയോഗിച്ചു ബുദ്ധിയെ കബളിപ്പിച്ചു എന്നു വരാവുന്നതാണല്ലൊ. മി. രാജാരാമരായർ സാധുക്കളോടു കാരുണ്യം കാണിച്ചുവന്നു. എന്നാൽ അവർക്കു തന്നിമിത്തം അലംഭാവവും അഹംഭാവവും തോന്നാത്തവണ്ണം അതു മിതംപചമായിട്ടേ അതു പ്രകാശിച്ചിരുന്നൊള്ളു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാഹ്യപ്രകൃതിയും ആന്തരമാർദവവുംകൂടി നോക്കുമ്പോൾ ഭാമിനീവിലാസത്തിലെ

ഉപരി കരവാളധാരാ-
കാരാഃ ക്രൂരാഃ ഭുജംഗമ പുംഗവാത്

അന്തഃ സാക്ഷാദ് ദ്രാക്ഷാ-
ദിക്ഷാഗുരവോ ജയന്തി കേ ഽപി ജനാഃ

എന്ന ശ്ലോകം അറിയാവുന്നവർ അതു് ഓൎക്കാതിരിയ്ക്കയില്ല. അതായതു പുറമേ വാളിന്റെ വാത്തലപോലെ മൂൎച്ചയുള്ളവരും സൎപ്പശ്രേഷ്ഠനേക്കാൾ ക്രൂരന്മാരുമായ ചില ജനങ്ങൾ അകമേ മുന്തിരിങ്ങായെ അഭ്യസിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനുവേണ്ട മധുരമാർദവമുള്ളവരായി ജയിയ്ക്കുന്നു എന്നൎത്ഥം. പുറമേ വളരെ പരുഷത കാണിയ്ക്കുന്നവരാണെങ്കിലും അകമേ വളരെ കനിവുള്ളവരായി ചില ജനങ്ങൾ സർവോൽകൎഷേണ വൎത്തിയ്ക്കുന്നു എന്നു സാരം. അതുകൊണ്ടു നൎമ്മഗർഭമായി ഇവിടെ ചെയ്യുന്ന പ്രസ്താവനകൾ ആക്ഷേപമായി പുറപ്പെടുവിച്ചതല്ലെന്നു ധരിയ്ക്കുവാൻ പ്രത്യേകം അപേക്ഷിയ്ക്കുന്നു. വേഷഭൂഷാദിഭ്രമം അദ്ദേഹത്തിനു് അപ്രീതികരമായിരുന്നു എന്നു പൊതുവിൽ അറിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടാണു് സങ്കടക്കാർ മുട്ടിനു കീഴ്പോട്ടു് ഇറങ്ങാതെ മിക്കവാറും മലിനമായ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ചെന്നിരുന്നതു്. പേഷ്കാർ സൎക്കീട്ടു വരുമ്പോൾ പ്രയോഗിയ്ക്കാൻ അമ്പലപ്പുഴ ഡെപ്യൂട്ടിതഹശിൽദാർ ഒരു മുണ്ടു പ്രത്യേകം വച്ചിരുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ഒരിടയ്ക്കു് തവണവെച്ചു ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിലെ ഓരോ ഗുമസ്തന്മാർ രാത്രിയിൽ പേഷ്കാരുടെ ബംഗ്ലാവിൽ കിടക്കണമെന്നു് ഏൎപ്പാടുണ്ടായിരുന്നു. അടിയന്തിരമായി വല്ല എഴുത്തുകുത്തും ചെയ്യേണ്ടിവന്നാൽ അതിലേയ്ക്കായിട്ടാണു് ഈ ഏൎപ്പാടു വച്ചതു്. തവണമുറയ്ക്കു കിടക്കാൻ ചെല്ലുന്ന ഗുമസ്തനു കിടന്നുറങ്ങുവാൻ വടക്കേ കെട്ടിടത്തിന്റെ വരാന്ത-

യിൽ വല്ല കിറിപ്പറിഞ്ഞ പായും തലയിണയും വല്ല കട ലാസ്സുകെട്ടും കിട്ടിയാൽ ഭാഗ്യമായി. അങ്ങനെയിരിയ്ക്കെ സ്വ ത്തും സ്ഥിതിയുമുള്ള ഒരു ഗൃഹസ്ഥൻെറ തവണ വന്നു. നല്ല ഊട്ടിക്കട്ടിലും മേക്കട്ടിയും കിടക്കയും കൊതുകുവലയും ചാരു കസേരയും ജലപാത്രങ്ങളും മററു സാമാനങ്ങളും, താൻ വരു മ്പോഴേയ്ക്കു വരാന്തയിൽ ഒരുക്കിയിരിയ്ക്കണമെന്നു് ആജ്ഞാ പിച്ചു ഭൃത്യന്മാരുവശം പേഷ്കാരുടെ ബംഗ്ലാവിലേയ്ക്കയച്ചു. മാവിൻെറ മൂട്ടിൽ സായാഹ്നവായുവേററു പേഷ്കാർ ഇരിയ്ക്കു മ്പോൾ രണ്ടുമൂന്നുപേർ വണ്ടികളും സാമാനങ്ങളുമായി വരു ന്നതു കണ്ടു. കാര്യം ചോദിച്ചപ്പോൾ പൊന്നൻപിള്ളയുടെ കിടമുറയാണെന്നും അതിനു വേണ്ട സാമഗ്രികളാണു വണ്ടി യിൽ കൊണ്ടുവന്നിരിയ്ക്കുന്നതെന്നും മനസ്സിലായി. ഇതെ ല്ലാം തന്നെ പരിഹസിയ്ക്കാനുള്ള ആഡംബരങ്ങളാണെന്നു ധരിച്ചു് അയാൾ കിടക്കാൻ വരണ്ടെന്നും പകരം വേറെ ആളിനെ ഏർപ്പാടുചെയ്തുകൊള്ളാം എന്നും പറഞ്ഞു വണ്ടി കളും സാമാനങ്ങളും അദ്ദേഹം തിരിച്ചയച്ചു.

കൊല്ലത്തു് ആശ്രാമത്തു് ഊട്ടിൽ ജോലിക്കാരനായി രുന്ന ഒരു ബ്രാഹ്മണനെ സംഗതിവശാൽ ചെങ്കോട്ടയ്ക്കു സ്ഥലംമാററി. ഭാര്യാപുത്രാദികളെ ചെങ്കോട്ടയിൽ കൊണ്ടു പോയി പോററുന്നതിനു ശമ്പളം പോരാതിരുന്നതുകൊണ്ടു തിരിയെ കൊല്ലത്തേയ്ക്കു സ്ഥലംമാററം കിട്ടണമെന്നു സങ്കടം പറയുവാൻ അദ്ദേഹം പേഷ്കാരുടെ അടുക്കൽ വന്നു. പേ ഷ്കാർ കായൽക്കരെയ്ക്കു് അല്പം അകലെയിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. സങ്കടക്കാരൻ അടുത്തുചെന്നു കാര്യങ്ങൾ പറയുവാൻ ഭാവി

ച്ചപ്പോൾ കണ്ട മുഖ ൦൹ നിമിത്തം അല്പമകന്നു കായലോരത്തിനു് അടുത്തുനിന്നുകൊണ്ടു കാൎയ്യങ്ങൾ പറഞ്ഞു. എല്ലാം കേട്ടശേഷം, "തന്നെ കൊല്ലത്തേയ്ക്കു സ്ഥലംമാററിയില്ലെങ്കിൽ കായലിൽ ചാടുവാനാണോ അവിടെ നിൽക്കുന്നതു്?" എന്നു പേഷ്കാർ ചോദിച്ചു. സ്വാമി ഉത്തരവാകുന്ന പക്ഷം അങ്ങനെയും ചെയ്യാം എന്നയാൾ മറുപടിപറഞ്ഞു. "അപ്പടി ആനാൽ ചാടും, മാററപ്പോം" എന്നു പേഷ്കാർ പറഞ്ഞതുകേട്ടു് ആ ശുദ്ധഗതിക്കാരൻ കായലിലേയ്ക്കു് 'തുടിൻ' എന്നൊടുത്തുചാടി. ഈ ഭ്രാന്തപ്രവൃത്തി കണ്ടു പേഷ്കാർതന്നെ സംഭ്രാന്തനായി ശിപായിമാരെ വിളിച്ചു പിച്ചൻബ്രാഹ്മണനെ പിടിച്ചുകയററുവാൻ പറഞ്ഞു. കായലിൽ ചാടിയവനു നിന്തോ, പതയോ ഒന്നും വശമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ പ്രദേശം കയമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഈയക്കട്ടിപോലെ അയാൾ അവിടെ താണുപോകുമായിരുന്നു. ശിപായിമാർ ഓടിവന്നു പിടിച്ചുവലിച്ചു കരയ്ക്കിട്ടതുകൊണ്ടു 'ദ്വിജ'നായ അദ്ദേഹം ഒരുജന്മംകൂടി സിദ്ധിച്ചു് 'ത്രിജ'നായിത്തീൎന്നു. അഷ്ടമുടിക്കായലിൽ * സ്നായകനും അതിലെ ജലത്തിന്റെ + പായകനുംആയ സങ്കടക്കാരൻ പേഷ്കാരുടെ മുമ്പിൽ കാണിച്ച സാഹസത്തിനു് അയാളെ വെറുതെ വിടത്തക്കതല്ലെന്നു വിചാരിച്ചു പോലീസുകാക്കറിവുകൊടുത്തതനുസരിച്ചു് അവർ കേസെടുത്തു് ആത്മഹത്യയ്ക്കു് ഉൽസാഹിച്ചതായി ആ പാവത്തിനെ പ്രാസിക്യൂട്ടു ചെയ്തു. പേഷ്കാർസ്വാമി പറഞ്ഞിട്ടാണു കായലിൽ ചാടി

---

* സ്നാനംചെയ്യുന്നവൻ. + കുടിക്കുന്നവ്ൻ.

യതെന്നു് അയാൾ ചെയ്ത എതിർവാദത്തെ ഗണിയ്ക്കാതെ ഒന്നാംക്ലാസുമജിസ്ത്രേട്ട പ്രതിയെ ശിക്ഷിച്ചു. ഇതു പേഷ്കാർ കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനുതന്നെ വളരെ ആർദ്രത തോന്നുകയും പ്രതിയെക്കൊണ്ടു് അപ്പീൽ കൊടുപ്പിയ്ക്കുകയും സെഷൻജഡ്ജിയെ താൻതന്നെകണ്ടു സംഗതികൾ ഗ്രഹിപ്പിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ ഒരുവിധത്തിൽ സങ്കടക്കാരനെ വെറുതേ വിടുവിച്ചു. ആവശ്യപ്പെട്ട സ്ഥലംമാററവും കൊടുത്തു. ജഗന്നാഥപണ്ഡിതന്റെ ശ്ലോകത്തിനു് ഇപ്രകാരമാകുന്നു സംബന്ധം.

ലോർഡു് കേഴ്സൺ തിരുവിതാംകൂർ സന്ദർശിച്ചതു കപ്പൽവഴി കൊല്ലത്തു പടിഞ്ഞാറുവശത്തു വന്നിറങ്ങിയായിരുന്നു. വൈസ്രോയിയ്ക്കു് അഷ്ടമുടിക്കായലിൽ സഞ്ചരിയ്ക്കുന്നതിനു നൂതനമായി ഒരു ബോട്ടു പേഷ്കാരുടെ വാസസ്ഥലത്തുവച്ചു പണിചെയ്യിപ്പിച്ചിരുന്നു. മഹാനായ സായിപ്പിന്റെ ആഗമനത്തിനുതലേദിവസം അതു കായലിൽ ഇറക്കുന്നതിനു പലർകൂടി ശ്രമിച്ചിട്ടും സാധിച്ചില്ല. ഈ വൈഷമ്യം അറിഞ്ഞു പേഷ്കാർതന്നെ ബംഗ്ലാവിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിവന്നു. അദ്ദേഹം വന്നുനിന്നു് "എല്ലാവരുംകൂടി ഒത്തു പിടിയ്ക്കുവിൻ, ഇപ്പോൾ ഇതു് കായലിൽ ഇറക്കണം" എന്നു് ഉത്തരവുകൊടുത്തു. മുമ്പുണ്ടായിരുന്നവരും വേറേ ചിലരുംകൂടിച്ചേർന്നു വടങ്ങൾക്കു പിടിച്ചതുകൊണ്ടു ബോട്ടിളകി കായലിലേയ്ക്കു് ഇറങ്ങി. ഇതു് അധികാരത്തിന്റെ പ്രാബല്യംകൊണ്ടാണെന്നു് ആക്കും തോന്നുന്നതല്ല. പക്ഷേ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ സേവപിടിക്കുന്ന ഹൃദ്യകല അഭ്യസിച്ചിരുന്ന ഒരു വിദ്വാൻ സമീപത്തുനിന്നുകൊണ്ടു്, "സന്നിധാന

ത്തിൽനിന്നു് ഉത്തരവായാൽ ബോട്ടു് ഇളകാതിരിയ്ക്കുമോ?” എന്നു സ്തുതിചെയ്യുന്നതുകേട്ടു സ്വാധികാരത്തെ പേഷ്കാർ മനസാ കുളക്കെ അഭിനന്ദിച്ചു.

കേസു വാദിയ്ക്കുവാൻ ചെല്ലുന്ന വക്കീലന്മാർ ലാറിപ്പോർട്ടു മുതലായ പ്രമാണഗ്രന്ഥങ്ങൾകൂടെ കൊണ്ടുചെല്ലുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിനു നിരസമാണെന്നു് ഒരു ധാരണയുണ്ടായിരുന്നു. അറിവില്ലാത്ത സംഗതികൾ ഗ്രഹിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനു് ആയിരിയ്ക്കണമല്ലോ പുസ്തകങ്ങളുടെ പ്രയോജനം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനു് അറിവില്ലാത്തതായി ഒന്നുമില്ലെന്നുള്ള ഭാവനയിലായിരുന്നു തന്ത്രജ്ഞന്മാരായ വക്കീലന്മാർ കേസുകൾ വാദിച്ചിരുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു പുസ്തകങ്ങൾ കൊണ്ടുപോകുന്നവർ കച്ചേരിയ്ക്കുപുറമേയുള്ള കാററാടിയുടെ മൂട്ടിൽ അവ വല്ലവരേയും ഏല്പിച്ചു വയ്ക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. ഒരു ദിവസം, “നിങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിയ്ക്കുന്ന വാദത്തിനു് ആധാരമായി വല്ല അത്താററിയുമുണ്ടോ?” എന്നു കോടതിയിൽ നിന്നും ചോദിച്ചു. അതുകേട്ടു് “ഇരുക്കു്, കാററാടിമൂട്ടിലെ ഇരുക്കു്” എന്നു പച്ചപ്പരമാർത്ഥിയായ ഒരു വക്കീൽ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ഡാക്ടർ കൃഷ്ണൻപണ്ടാല കൊല്ലത്തു വളരെനാൾ വ്യവഹരിച്ചുതാമസിച്ചിരുന്നല്ലോ. മി. രാജാരാമറാവുവിന്റെ കച്ചേരിയിൽ ഒരിയ്ക്കൽ അദ്ദേഹം ഒരു അപ്പീൽ വാദിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ, റാവുജി അവർകൾ സംശയനിവൃത്തിയ്ക്കു് ഏതോ പുസ്തകം നോക്കിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കയായിരുന്നു. ആ അവസരത്തിൽ ജഡ്ജിമെൻറു കൊണ്ടു മുഖം മറച്ചുപിടിച്ചു മി. പണ്ടാല എതിർകക്ഷിവക്കീലിനെ കൊഞ്ഞനം കാണിയ്ക്കുകയാൽ അദ്ദേഹം ചിരിയ്ക്കുവാനിടയായി.

അങ്ങനെ ചിരിച്ചതു ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു മി. രാജാരാമറാവു കണ്ടു. വക്കിൽ ചിരിച്ചതു തന്നെക്കുറിച്ചാണെന്നു് അദ്ദേഹം ധരിച്ചു് "ഹേ മി. പത്മനാഭപിള്ളേ! ഞാനൊരു ബി. ഏ. ക്കാരൻമാത്രമാകുന്നു. നിങ്ങൾ ബി. ഏ. ബി. എൽ ആണെന്നു് അറിയാം. എന്നെപ്പോലെയുള്ളവർ പുസ്തകങ്ങൾനോക്കി സംശയങ്ങൾ തീർക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. നിങ്ങൾക്കങ്ങനെയൊന്നുമാവശ്യമില്ല" എന്നു പരിഭവമായിപ്പറഞ്ഞു. വാസ്തവമെവിടെക്കിടക്കുന്നു? ചിരിയ്ക്കുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അജ്ഞതയേയോ അബദ്ധത്തേയോ ഉദ്ദേശിച്ചാണെന്നും അധികാരപൗരുഷത്തെ അനാദരിച്ചാണെന്നും സാധാരണ തെററിദ്ധരിയ്ക്കുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു ചിരിയ്ക്കുന്നവർ ചുരുക്കമായിരുന്നു. അധികാരത്തെപ്പററി അദ്ദേഹത്തിന്നു് അത്രമാത്രം അഭിമാനമുണ്ടായിരുന്നു.

അശ്വതിതിരുനാൾ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സു ബി. ഏ. നാടുനീങ്ങുന്നതിന്നു കുറേമുമ്പു് ഒരിയ്ക്കൽ കൊല്ലത്തു് എഴുന്നള്ളി. തിരുമനസ്സിലെ മാനേജരായിരുന്ന കിളിമാനൂർ കേരളവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ അവർകൾ ബി. ഏ. (സീനിയർ മഹാറാണിതിരുമനസ്സിലെ പിതാവു്) കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. എഴുന്നള്ളത്തു സംബന്ധിച്ചു ചെയ്തിരുന്ന ഏർപ്പാടുകളിൽ എന്തോ വൈകല്യങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതു് അടിസ്ഥാനമാക്കി മാനേജർ കോയിത്തമ്പുരാൻ സ്ഥലം തഹശിൽദാരെ വിളിച്ചുനിർത്തി കഠിനമായി ശകാരിച്ചു. അതു കേട്ടുകൊണ്ടു കയറിച്ചെന്ന പേഷ്കാരവർകൾ അതിനുപകരം വളരെ പരുഷമായി കോയിത്തമ്പുരാനെയും അധി

ക്ഷേപിച്ചു. കൊച്ചുതമ്പുരാൻതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു കേൾക്കുന്നതിനുള്ള വിചാരം പേഷ്കാരുടെ ജിഹ്വയേയോ കണ്ഠത്തേയോ നിയന്ത്രിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു വെളിയിൽ ഇറങ്ങിവന്നു പേഷ്കാരോടു വളരെ സമാധാനങ്ങൾ പറഞ്ഞു. പേഷ്കാർ പറഞ്ഞു. "ഈ കോയിത്തമ്പുരാനു തഹശിൽദാരുടെ പേരിൽ എന്തധികാരമാണുള്ളതു്? കോയിത്തമ്പുരാനാരു്? തഹശിൽദാർ ആരു്? ഈ സ്ഥലത്തു മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പ്രതിനിധി നാമാണു്. തഹശിൽദാർ നമ്മുടെ വരുതിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടതാകയാൽ അയാളെ ശാസിയ്ക്കുന്നതിനു നമുക്കല്ലാതെ ആൎക്കാണധികാരം. തഹശിൽദാൎക്കു വല്ലതും തെറവുപാററിപ്പോയിരുന്നാൽ നമ്മെ അറിയിയ്ക്കുകയാണു വേണ്ടതു്."

ഇതുകേട്ടു കൊച്ചുതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു പേഷ്കാർ പറയുന്നതെല്ലാം ശരിയാണെന്നു സമ്മതിച്ചു കലഹം കലാശിപ്പിച്ചു. ഇതു സൎക്കാരുദ്യോഗത്തിൻെറ ഗൗരവം അദ്ദേഹം ഉദ്ധരിച്ചതിനു് ഒരു ദൃഷ്ടാന്തമാണു്. ഇതുപോലെ ഡിവിഷൻകച്ചേരി സന്നിധിയിൽ (അതായതു് പേഷ്കാരുടെ സന്നിധിയിൽ) തഹശിൽദാർ ഇരുന്നുകൂടാ എന്നാണു് അദ്ദേഹം വച്ചിരുന്നതു്. കണ്ണാടി കേശവപിള്ള എന്നു ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിൽ ഒരു രായസംപിള്ളയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ വീടു കാവാലം പകുതിയിൽ കണ്ണാടിക്കരയിൽ ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു് അങ്ങനെ വിളിച്ചുവന്നു എന്നേയുള്ളു. സൎക്കീട്ടായി മറെറാരിടത്തു പോയ അവസരത്തിൽ അവിടുത്തെ തഹശിൽദാർ, പിള്ളമാർ കച്ചേരിജോലി ചെയ്യുന്നിടത്തു ചെല്ലുകയും കണ്ണാടി കേശവ

പിള്ള അദ്ദേഹത്തെ ബഹുമാനിച്ചു് ഒരു കസേരയിൽ ഇരുത്തുകയും ചെയ്തു. ദൂരെ വേറൊരു കെട്ടിടത്തിൽ ഇരുന്ന പേഷ്കാർ ഇതുകണ്ടു കേശവപിള്ളയെ വരുത്തി "മാന്യം കെട്ടത്താനാണോ താനുംകൂടി സക്കീട്ടിൽ പോന്നതു്" എന്നു ചോദിച്ചു. ഇതു കേട്ടിട്ടു് കേശവപിള്ളയ്ക്കു കാൎയ്യം മനസ്സിലാകാതെ കുഴഞ്ഞമ്പരന്നുനിൽക്കുന്നതുകണ്ടു്, പ്രസ്തുതത്തിനനുഗമകമായി "തഹശിൽദാർക്കു് ഡിവിഷൻസമക്ഷത്തു് ഇരിപ്പുണ്ടോടോ?" എന്നു് ഒരു ചോദ്യംകൂടി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. അതു കേട്ടപ്പോൾ കേശവപിള്ളയ്ക്കു കാൎയ്യം മനസ്സിലായി. വന്നുപോയ അപരാധം ക്ഷമിയ്ക്കണമെന്നു മാപ്പു് അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു കേശവപിള്ള തിരിച്ചുപോയി. താഴെയുള്ളവർ മേലുദ്യോഗസ്ഥനോടു ക്ലിപ്തപ്പെട്ട പതിവനുസരിച്ചുള്ള ഭാഷ ഉപയോഗിയ്ക്കുകയും ആദരവുകാണിയ്ക്കുകയും ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ അതു മേലാവിനുള്ള അധികാരത്തോടു മത്സരമായിട്ടു് അദ്ദേഹം കരുതിയിരുന്നു എന്നു തോന്നുന്നുണ്ടു്. മരാമത്തുസൂപ്രണ്ടു് ആയി ശിവശങ്കരപ്പിള്ള എന്നൊരാളുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം പേഷ്കാരോടു സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ "അങ്ങനെയല്ലേ നിങ്ങൾ നമ്മോടു ബോധിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്" എന്നു പേഷ്കാർ ചോദിച്ചു. അതിനു മറുപടി ആയി "ഞാനങ്ങനെയാരോടും പറഞ്ഞിട്ടില്ല" എന്നു സൂപ്രണ്ടു പറഞ്ഞു. ഇതുകേട്ടു "നിങ്ങൾ പൊയ്ക്കൊള്ളുക" എന്നു് അയാളുടെ ധാൎഷ്ട്യത്തിന്നു ശിക്ഷയായി സൂപ്രണ്ടിനെ ഉടനേതന്നെ പറഞ്ഞയച്ചു. നേരെമറിച്ചു വലിയ അപരാധങ്ങൾ പറ്റിയാലും ഭക്തിയും വിനയവും കാണിയ്ക്കുന്നവൎക്കു് അദ്ദേഹം അഭയപ്രദനായിരുന്നു. ഡിവിഷൻക

ച്ചേരിയിൽ അദ്ദേഹം വന്നാൽ ആദ്യമായി നടക്കാറുള്ളതു സങ്കടഹർജികൾ വായിച്ചുകേൾക്കുകയാണു്. വായിച്ചു കേൾപ്പിയ്ക്കുവാൻ 'പെററിഷൻക്ലാക്കു്' എന്നു പ്രത്യേകമൊരു ഗുമസ്തനുണ്ടു്. ഹർജികൾ എല്ലാം നേരത്തേ നോക്കി വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കി പേഷ്കാരെ വായിച്ചുകേൾപ്പിയ്ക്കുവാൻ സന്നദ്ധനായി ഇരിയ്ക്കേണ്ടതാണു് അയാളുടെ കൃത്യം. ചിലപ്പോൾ, അലസത നിമിത്തമോ ഇതരകാര്യപര്യാകുലതയാലോ അതിനു സാധിച്ചില്ലാ എന്നുവരും. എന്നാൽ ജോലിയിലുള്ള പഴക്കംകൊണ്ടു് എല്ലാം ഒരുവിധം അയാൾ ശരിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടുപോകും. ഒരു ദിവസം ഒരു ഹർജി വായിയ്ക്കാൻ തുടങ്ങിയതിൽ കൈപ്പട മനസ്സിലാകാതെ അയാൾ വളരെക്കുഴഞ്ഞു. കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന പേഷ്കാർ പറഞ്ഞു: "ഗുമസ്തൻ ഇതിനുമുൻപു് ഈ കടലാസ്സു കണ്ടിട്ടില്ലെന്നു നിശ്ചയമാണു്. എല്ലാം നോക്കി തയാറായി വരണമെന്നു ഞാൻ പലപ്പോഴും ഉപദേശിച്ചിട്ടും അതൊന്നും ഗുമസ്തൻ വകവെച്ചിട്ടുള്ളതായിക്കാണുന്നില്ല" എന്നു ശുണ്ഠികടിയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി. അങ്ങനെയല്ല സന്നിധാനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഭയഭക്തിവിശ്വാസത്താൽ വായന തടസ്സപ്പെട്ടുപോയതാണെന്നു ഭയമഭിനയിച്ചുകൊണ്ടു ഗുമസ്തൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. 'അല്ലല്ല, തന്റെ അജാഗ്രതയാണെ'ന്നു പേഷ്കാർ പറഞ്ഞെങ്കിലും ഗുമസ്തന്റെ താഴ്മയും വണക്കവും അദ്ദേഹത്തിനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി. എന്തെന്നാൽ "താൻകൂടി സക്കീട്ടിൽ പോരൂ" എന്നായിരുന്നു ശാസനത്തിന്റെ അവസാനം.

എന്റെ പേരിൽ കുറേക്കഴിഞ്ഞതിൽപിന്നെ അദ്ദേ

ഹം പ്രീതനായിരുന്നു എന്നു ലക്ഷ്യമുണ്ടു്. ആദ്യമാദ്യം കൈയക്ഷരത്തിൽ ചില വൈചിത്ര്യങ്ങൾ സംഭവിക്കാറുള്ളതിനെ അദ്ദേഹം ആക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അങ്ങനെയിരിക്കെ ആയിരത്തിഎഴുപത്തിആറിലെ കാനേഷുമാരി നടത്തേണ്ടതായി വന്നു. ജനങ്ങളുടെ സംഖ്യാതാക്കളെ (എൻന്യൂമറേററന്മാരെ) നിയമിക്കുന്നതിനു വേണ്ട അധികാരപത്രം പേഷ്കാർ കൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു വ്യവസ്ഥ. സംഖ്യാതാവിൻെറ വാസസ്ഥലം മുതലായ വിവരങ്ങളും മററും എഴുതിച്ചേർക്കുന്നതിനു് ഇട ഇട്ടു് അച്ചടിച്ചിട്ടുള്ള ഫാറങ്ങൾ സെൻസസ്സ്കമ്മീഷണരുടെ ആഫീസിൽനിന്നു് ഓരോ പേഷ്കാർക്കും അയച്ചുകൊടുക്കുകയും അവർ ഫാറം പൂരിപ്പിച്ചു സംഖ്യാതാവിനെ അധികാരപ്പെടുത്തുകയുമായിരുന്നു ചെയ്യേണ്ടിരുന്നതു്. കൊല്ലം ഡിവിഷനിലേയ്ക്കു വേണ്ട ഫാറങ്ങൾ കാലേക്കൂട്ടി ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിലേയ്ക്കു് അയച്ചുകൊടുത്തിരുന്നു എങ്കിലും അവയെല്ലാം കെട്ടുകെട്ടായി ഗുഹാപ്രായമായ ഒരു മുറിയിൽ അടച്ചിട്ടിരുന്നതു ചുമതലക്കാർ വിസ്മരിച്ചുപോയി. ആളെണ്ണേണ്ട തിയതി അടുത്തു വന്നപ്പോൾ ഫാറം അയച്ചുതരണമെന്നു കമ്മീഷണരുടെ പേർക്കു് എഴുതി അയച്ചതിൽ മുമ്പുതന്നെ അയച്ചുപോയി എന്നു മറുപടി കിട്ടി. ഉണ്ടെന്നും ഇല്ലെന്നും പരസ്പരം തർക്കങ്ങൾ കുറേ നടന്നതിനുശേഷം പിന്നീടു തർക്കിക്കുന്നതിനു തിയതി ഇല്ലെന്നുള്ള ദിക്കിലായി. അന്നേദിവസം ഫാറങ്ങൾ കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ അവ വേണ്ട ദിക്കിൽ എത്തിയ്ക്കുന്നതു് അസാദ്ധ്യമാണെന്നുകണ്ടു ഡിവിഷൻകച്ചേരിയുടെ മുറികൾ എല്ലാം തപ്പുകയും തിരയുകയും ചെയ്തപ്പോൾ കെട്ടുകെട്ടായി

ക്കിടന്ന ഫാറങ്ങൾ എല്ലാം കണ്ടുകിട്ടി. ആകപ്പാടേ രണ്ടു മൂവായിരം ഫാറങ്ങൾ അന്നു രാത്രികൊണ്ടു സംഖ്യാതാക്കളുടെ വിവരങ്ങളും ദിവാൻപേഷ്കാർ രാജാരാമരായരെന്നു പേഷ്കാരുടെ പേരും എഴുതി പൂർത്തിയാക്കി പ്രഭാതത്തിൽ ഒപ്പിടുവിയ്ക്കാൻ പേഷ്കാരുടെ അടുക്കൽ എത്തിച്ചുകൊടുക്കണം എന്ന വ്യവസ്ഥയിന്മേൽ ഗുമസ്തന്മാരുടെയും പിള്ളമാരുടെയും പകൽ വീതിച്ചുകൊടുത്തു. പിറേറദിവസം പേഷ്കാരുടെ മുമ്പിൽ കുന്നുപോലെക്കൂട്ടിയിരുന്ന ഫാറങ്ങൾ ഓരോന്നായി ഒപ്പിടുവിച്ചുവയ്ക്കുന്നതിനായി ഞാൻ ആരംഭിച്ചു. വളരെ ഫാറങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഓരോ ഫാറങ്ങളിലും പ്രത്യേകം നോക്കുന്നതിനു സമയമോ സൌകൎയ്യമോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും വല്ല തെറവുമുണ്ടോ എന്നു സമഷ്ടിയായിട്ടു ഞാൻ ഓരോന്നിലും കണ്ണോടിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഒപ്പിടുവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ദിവാൻപേഷ്കാർ രാജാരാമരായർ എന്നുള്ളതിന്റെ സ്ഥാനത്തു്, ദിവാൻപേഷ്കാർ പരമേശ്വരൻപിള്ള എന്നെഴുതിയിരിയ്ക്കുന്നതും ആ സ്ഖലിതം കാണാതെ അതിനടിയിൽ പേഷ്കാർ ഒപ്പിടുന്നതും കണ്ടു്, അതു പ്രത്യേകമെടുത്തു ഞാൻ വച്ചപ്പോൾ അതെന്താണു മാററിവച്ചതു് എന്നു് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. ഒരു തെറവുണ്ടെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. അതെന്താണെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ദിവാൻപേഷ്കാർ രാജാരാമരായർ എന്നെഴുതാതെ പരമേശ്വരൻപിള്ള എന്നു് ഇതിൽ എഴുതിക്കാണുന്നു എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. അതു വാങ്ങി നോക്കിയപ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞതു ശരിയാണെന്നു കണ്ടു. ഉടൻ ശിരസ്താരെയും ഹെഡ്ക്ലാർക്കിനെയും മററും വരുത്തി പരമേശ്വരൻ

പിള്ളപേഷ്കാർ എപ്പോളാണു വന്നതെന്നു ചോദിച്ചതിൽ അവക്കു കാൎയ്യം മനസ്സിലാകാതെ കുഴങ്ങുന്നതു കണ്ടിട്ടു്, ഫാറം കാണിച്ചുകൊടുത്തു വ്യാഖ്യാനിച്ചു. അതിൻെറ കൈപ്പട നോക്കിയതിൽ, അതു മരാമത്തു കണക്കു പരമേശ്വരൻ പിള്ള എന്നൊരുവൻേറതാണെന്നു മനസ്സിലായി. നാലഞ്ചു ശിപായിമാരും ഒരു ക്ലാൎക്കുംകൂടി അയാളെ കൊണ്ടുവരാനായി പുറപ്പെട്ടു. അയാൾ പതിവായി കണക്കുകൾ എഴുതി അവസാനിപ്പിയ്ക്കുമ്പോൾ മരാമത്തു കണക്കു പരമേശ്വരൻപിള്ള എന്നു് എഴുതി ഒപ്പിടുമായിരുന്നു. അൎദ്ധനിദ്രായിതനായി തലേദിവസം രാത്രിയിൽ ഫാറം പൂൎത്തിയാക്കിയപ്പോൾ രാജാരാമരായർ എന്നെഴുതുന്നതിനു പകരം പരമേശ്വരൻപിള്ള എന്നു് അയാൾ ബോധംകെട്ടു് എഴുതിപ്പോയതാണു്. പക്ഷേ പേഷ്കാർ അങ്ങനെയല്ല ധരിച്ചതു്. എന്തെഴുതിക്കൊണ്ടുചെന്നാലും വായിച്ചുനോക്കാതെ അദ്ദേഹം ഒപ്പിടും എന്നു കാണിയ്ക്കുന്നതിലേയ്ക്കു് ഇങ്ങനെ ഒരു പണി ചെയ്തതാണെന്നും പിറേറദിവസം ഇതു് 'മലയാളി'പ്പേപ്പറിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി തന്നെ പരിഹസിയ്ക്കുമെന്നുമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഊഹം. പരമേശ്വരൻപിള്ളയെ കൊണ്ടുവന്നപ്പോൾ അയാളെ കഠിനമായി ഭൎത്സിക്കുകയും ജോലിയിൽനിന്നു സസ്പെൻഡുചെയ്യുകയും ചെയ്തു. വളരെ നാൾ കഴിഞ്ഞു് അബദ്ധം പററിയതാണെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം അപരാധിയെ തിരിയെ ജോലിയിൽ നിയമിയ്ക്കുകയുംചെയ്തു. രണ്ടുമൂവായിരം ഫാറങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒന്നിൽ ഇപ്രകാരമൊരു സ്ഖലിതം സംഭവിച്ചതു "മാഷരാശിപ്രവിഷ്ടേവ മഷീഗുളികാ" അതായതു് ഉഴുന്നു കൂട്ടിയിരു

ന്നതിനിടയ്ക്കു് ഒരു മഷിഗ്ഗുളിക ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നതുപോലെ ആയിരുന്നു. അതു കണ്ടുപിടിച്ച ഞാൻ വളരെ സൂക്ഷ്മദൃഷ്ടിയും ശ്രദ്ധാലുവുമാണെന്നു പേഷ്കാർ എന്നെക്കുറിച്ചു മുക്തകണ്ഠം അഭിനന്ദിച്ചു. പിന്നീടു് അദ്ദേഹം എന്നെക്കുറിച്ചു പ്രീതനായിട്ടല്ലാതെ പെരുമാറിയിട്ടില്ല.

ഇങ്ങനെ ഏകദേശം ഒരുമാസക്കാലമായി ഞാൻ ഡിവിഷൻകച്ചേരിജോലി നോക്കിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ മഞ്ഞുകാലം കുറേശ്ശെക്കുറഞ്ഞു് തന്നിവേനലിൻെറ ആരംഭം ജൃംഭിച്ചുതുടങ്ങി. നിവൃത്തിയുള്ളവർ നദീതീരങ്ങളെയും മററു ശീതളപ്രദേശങ്ങളെയും ആശ്രയിയ്ക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. ആ കൂട്ടത്തിൽ പേഷ്കാരവർകൾ കണ്ട സുഖവാസസ്ഥാനം കൊട്ടാരക്കരെയ്ക്കും കുന്നത്തൂരിനും മദ്ധ്യേ കല്ലടയാററിൻെറ തീരത്തുള്ള കരിമ്പിൻപുഴ എന്ന സ്ഥലമായിരുന്നു. അവിടെ ജീർണ്ണിച്ചായിരുന്ന ഒരു ക്ഷേത്രമുള്ളതല്ലാതെ നിബിഡമായി വീടുകളോ കെട്ടിടങ്ങളോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ടിപ്പു കോഴിക്കോട്ടു മുതലായ പ്രദേശങ്ങളെ പാടക്കളമാക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതറിഞ്ഞു വിഖ്യാതവിദുഷിയായ മനോരമത്തമ്പുരാട്ടി ഉൾപ്പെടെ സാമൂതിരിക്കോവിലകത്തുനിന്നും ഏതാനും അംഗങ്ങൾ പണ്ടു കരിമ്പിൻപുഴവന്നു താമസിച്ചതായി കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. വേനൽക്കുകല്ലടയാററിൽ പലയിടത്തും വെള്ളം വററിപ്പോകുമാറുണ്ടെങ്കിലും കരിമ്പിൻപുഴെ ആ ദോഷം ബാധിയ്ക്കാറില്ല. അതുകൊണ്ടാണു് അവിടെ കുളിച്ചു താമസിയ്ക്കുന്നതിലേയ്ക്കു പേഷ്കാർ പുറപ്പെട്ടതു്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ യാനവാഹനമായ കെട്ടുവള്ളത്തിൽ ഗുമസ്തനായി ഞാൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഞങ്ങൾ കരിമ്പിൻപുഴെ ചെന്നപ്പോൾ നേരം വെ

ളത്തില്ല. വള്ളത്തിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു കുഞ്ഞികൃഷ്ണപിള്ളേ! എന്നു് അദ്ദേഹം വിളിച്ചപ്പോൾ കരയ്ക്കുള്ള കുററിക്കാട്ടുകളിലും മരുപ്രദേശങ്ങളിലും നിന്നു വിളികേൾക്കുവാൻ വല്ലവരും ഉണ്ടായിരിയ്ക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചില്ല. എന്നാൽ ശീതബാധാഭയത്താൽ ആപാദചൂഡം പുതപ്പിട്ടു മൂടിക്കൊണ്ടു കാട്ടിനിടയിൽ ഇരുന്ന തഹശിൽദാർ 'സ്വാമി' എന്നു വിളികേട്ടുകൊണ്ടു വള്ളക്കടവിലേയ്ക്കു വന്നു. ഇതുകണ്ടു പേഷ്കാരുടെ പ്രതാപം വിചാരിച്ചു ഞാൻ വിസ്മയിച്ചു.

കരിമ്പിൻപുഴെ ചെന്നു് ഒന്നുരണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എനിയ്ക്കു ഡാക്ടർ മിച്ചലിൻെറ ഒരെഴുത്തും കമ്പിയും, രാജരാജവൎമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ ഒരെഴുത്തും, തൻെറ സ്വന്തമായിട്ടു് ഒരെഴുത്തും, എല്ലാംകൂടി ഒരുമിച്ചു പ്രത്യേകമൊരു കൂട്ടിലിട്ടു് അമ്മാവൻ അപ്പുപിള്ള അവർകൾ അയച്ചുതന്നു. പൊട്ടിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ തിരുവനന്തപുരത്തു ഹൈസ്കൂളിൽ എന്നെ മുൻഷിയായി നിയമിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു എന്നും ഉടൻ വന്നു ചാർജ്ജെടുക്കണമെന്നും മിച്ചൽ ധാരയും കോയിത്തമ്പുരാനും പറഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടു. തിരുവനന്തപുരത്തു ജോലികിട്ടിയിരിയ്ക്കുന്ന സ്ഥിതിയ്ക്കു് അങ്ങോട്ടു പോകുകയാണു വേണ്ടതെന്നും ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിൽ കിടന്നു നരകിക്കേണ്ടാ എന്നും അപ്പുപിള്ള അവർകൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു. കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന മററു ഗുമസ്തന്മാരുടെ അഭിപ്രായവും ഇതുതന്നെയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഡിവിഷൻകച്ചേരിയിലെ ജോലി രാജിവയ്ക്കുവാൻ ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു. രാജിഹർജി എഴുതി തയാറാക്കി പേഷ്കാരുടെ പക്കൽ കൊടുത്തു് അന്നുതന്നെ സ്വീകരിപ്പിയ്ക്കു

ന്നതിന്ന് ഉത്സാഹിച്ചു. നല്ല നേരംനോക്കി ഈ വിവരങ്ങൾ അവിടെ ധരിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിൽ രാജി സ്വീകരിയ്ക്കാതെ എന്നെ കുറേദിവസം കറക്കിയാലോ എന്ന ഭയന്നു പേഷ്കാരുടെ വിശ്വസ്തഭൃത്യനും പ്രത്യേകതകൾ ഗ്രഹിച്ചിരുന്നവനുമായ ഭൃത്യൻ കൊച്ചുമ്മുണിയോട്ട്, സ്വാമി ശാന്തനും സൗമ്യനുമായിരിയ്ക്കുന്ന അവസരം എപ്പോഴാണെന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കി. ഊണു കഴിഞ്ഞു് ഏലക്കായും ചവച്ചുകൊണ്ടു് അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടുമുലാത്തിക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ സ്വാമിയ്ക്കു് ഇടങ്ങേട്ട കാണുകയില്ല എന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു. കൊച്ചുമ്മിണിയുടെ ഉപദേശമനുസരിച്ചു ഞാൻ നിർദിഷ്ടമായ സമയത്തു പേഷ്കാരുടെ അട്ടക്കൽ ഹാജരായി ഹർജി കൊടുക്കുകയും സംഗതികൾ വിവരിച്ചു ബോധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പ്രതികൂലത ഒന്നും പുറപ്പെടുവിച്ചില്ല. ബി. ഏ. പരീക്ഷയ്ക്കു് ഇനി ഒരുഭാഗംകൂടി ജയിയ്ക്കാനുള്ള സ്ഥിതിയ്ക്കും മററു വിധത്തിലും നിങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സ് തിരുവനന്തപുരത്തു പോകുന്നതാകകൊണ്ടു നാം നിങ്ങളുടെ മാറ്റത്തിൽ തടസ്സമൊന്നും ചെയ്യുന്നില്ല. ഈ രാജിഹർജി ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചു നിങ്ങളെ വിടുതൽചെയ്തിരിയ്ക്കുന്നു. കൈവശമുള്ള കടലാസ്സുകളും റിക്കാർട്ടുകളും മററും ഹെഡ്ക്ലാൿ കൃഷ്ണയ്യനെ ഏൽപ്പിയ്ക്കുക." എന്നു പേഷ്കാർ പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടു് ഈശ്വരാനുഗ്രഹത്തിനുള്ള കൃതജ്ഞതയോടുകൂടി ഇഷ്ടന്മാരോടു യാത്രയും പറഞ്ഞു ഞാൻ തിരിച്ചുപോന്നു. ഇപ്രകാരം റവന്യൂ വകുപ്പിൽ ഉദ്യോഗം ഭരിയ്ക്കണമെന്നുള്ള മോഹത്തിനെ ഹോമിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൧൮.

കൊല്ലത്തുവന്നു് അപ്പുപിള്ള അമ്മാവന്റെ അനുഗ്രഹവും വാങ്ങി ധാരയുടെ അടുക്കലേയ്ക്കു ഞാൻ താരയോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. തിരുവനന്തപുരത്തു ചെന്നുചേൎന്നതു് ഒരു അനദ്ധ്യായദിവസമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു സായിപ്പിനെ കാണ്മാൻ ബംഗ്ലാവിൽ പോകേണ്ടതായിവന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൎത്തമാനത്തിൽനിന്നും പ്രവയസ്സായിത്തീൎന്ന മുൻഷി പുരുഷോത്തമൻപിള്ളയെ പിരിച്ചയയ്ക്കുന്നതിനു പകരം എന്നെ നിയമിയ്ക്കുന്നതിനാണു് ഭാവിയ്ക്കുന്നതെന്നു മനസ്സിലായി. തന്നിമിത്തം തക്കതായ ശമ്പളം കിട്ടുമെന്നുണ്ടായിരുന്ന പ്രതീക്ഷ ബലഹീനമാണെന്നു പ്രത്യക്ഷമായി. ..ങ്കിലും രസതന്ത്രാഭ്യാസത്തിൽ ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതിലധികം ആനുകൂല്യം സിദ്ധിച്ചു. സമയവും സൗകൎയ്യവുമുള്ളപ്പോൾ പ്രയോഗശാലയിൽചെന്നു പരീക്ഷണങ്ങളും പദാൎത്ഥപരിശോധനങ്ങളും ഫീസ് കൂടാതെ നടത്തിക്കൊള്ളുന്നതിനു ഡാക്ടർ മിച്ചൽ എന്നെ അനുവദിച്ചു. ഹൈസ്കൂൾക്ലാസുകളിൽ മലയാളം പഠിപ്പിയ്ക്കേണ്ട ജോലി കെമിസ്ട്രി അഭ്യസിയ്ക്കുന്നതിനെ അപേക്ഷിച്ചു് ഉപസജ്ജനമായിട്ടേ കരുതേണ്ടതുള്ളൂ എന്നുകൂടി ഡാക്ടർ മിച്ചൽ സൂചിപ്പിച്ചു. ഇത്രമാത്രം ആനുകൂല്യം കാണിച്ച സായിപ്പിനോടു ഞാൻ അനന്യചിന്തനായി കൃതജ്ഞത വഹിച്ചു. ഒന്നോ രണ്ടോ ദിവസത്തിനുള്ളിൽ എന്നെ പുരുഷോത്തമൻപിള്ളയ്ക്കു പകരം ഇരുപതുരൂപാ ശമ്പളത്തിൽ നിയമി

ച്ച. ഹൈസ്കൂളിൽ മുൻഷിയായി എന്റെ * സധ്രീചിനനാ യി വേറൊരു നാരായണ പിള്ളക്കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഞങ്ങളു ടെജോലി വളരെ ലഘുവായിട്ടേ തോന്നിയൊള്ളൂ. രസതന്ത്രം പഠിയ്ക്കുന്നതിനും, സംസ്കൃതത്തിലും മലയാളത്തിലും ഉപരി അദ്ധ്യയനത്തിനും വൈകുന്നേരം പബ്ളിക് ലൈബ്രറി യിൽ പോയിരുന്നു വായിയ്ക്കുന്നതിനും തന്നിമിത്തം ധാരാളം സൗകര്യം ലഭിച്ചു. പല ദിവസവും ആറുമണിമുതൽ എ ട്ടുമണിവരെ ഞാൻ പബ്ളിക്ലൈബ്രറിയിലെ ഒരു വായ നക്കാരനായിരുന്നു. രണ്ടുമൂന്നുകൊല്ലം ഇങ്ങനെ ഹൈസ്കൂ ളിൽ ജോലിനോക്കിയതായിട്ട് ഓക്കുന്നു. അതിനിടയ്ക്ക് ആയിരത്തി എഴുപത്തി ഏഴിലെ പരിക്ഷയ്ക്കു രസത ന്ത്രംക്കൂടി ജയിച്ചു ഞാൻ മുഴു ബി. ഏ. ആയി. കുറേ ക്കൂടി ശമ്പളം കിട്ടേണ്ടതിനെക്കുറിച്ചു ഡാക്ടർ മിച്ചലി നോടു പറഞ്ഞപ്പോൾ ശമ്പളം നിശ്ചയിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു് ഓരോ ജോലിയ്ക്കാണെന്നും ആളുകളുടെ യോഗ്യതായോഗ്യത കൾ അനുസരിച്ചു് അതിൽ ഭേദഗതി സാദ്ധ്യമല്ലെന്നും ആ യിരുന്നു സായിപ്പിന്റെ മറുപടി. അങ്ങനെയിരിയ്ക്കേ നാ ല്പതുരൂപാ ശമ്പളത്തിൽ ഒരു രസതന്ത്രാദ്ധ്യാപകനെ ഹൈ സ്ക്കൂളിൽ നിയമിയ്ക്കേണ്ട ആവശ്യം നേരിട്ടു. എന്റെ സ്നേഹിതൻ സുന്ദരരാജഅയ്യങ്കാരവർകളും ഞാനും അതിനു് അപേക്ഷകന്മാരുമായിരുന്നു. എനിയ്ക്കു മുമ്പുതന്നെ അവി ടെ ജോലിയുണ്ടായിരുന്നിട്ടും അയ്യങ്കാക്കു് എന്നെക്കാൾ ഒരു വിധത്തിലും മെച്ചമുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും അയ്യങ്കാരെയാ ണു നിയമിച്ചതു്. അതിനുകാരണം അസി: കെമിസ്ട്രി

---

* സഹപ്രവത്തകൻ.

പ്രഫസരുടെ ശുപാർശയാണെന്നു പ്രിൻസിപ്പാൽധാര പറഞ്ഞു. സർക്കാർസർവീസിൽ യോഗ്യതയ്ക്കു പുറമേ, ഇച്ഛാഭംഗകരമായോ, പ്രോത്സാഹകരമായോ പല സംഗതികളും നേരിട്ടേയ്ക്കാമെന്ന് എനിയ്ക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ടു ഗവൺമെൻറുസർവ്വീസു വിട്ടു മറേറതെങ്കിലും ഒരു പന്ഥാവിൽ പ്രവേശിച്ച് ഉപജീവനം സമ്പാദിയ്ക്കുയാണു ഭംഗിയെന്ന്, ശാന്തമായിട്ടാണെങ്കിലും അചഞ്ചലമായിട്ട് ഒരഭിപ്രായം എൻെറ ഹൃദയത്തിൽ അങ്കുരിച്ചു. മരുന്തൊണിലാത്തവൻ വില്ലാളി അല്ല എന്നാണല്ലോ പഴമൊഴി. അതുകൊണ്ട്, കാളെജിലെ ജോലി ഒരുവേള ഉപേക്ഷിയ്ക്കേണ്ടതായി വന്നാൽ മറെറാരു ജീവികാമാർഗ്ഗം സ്വാധീനമായിരിയ്ക്കേണ്ടതാണല്ലോ? ഇങ്ങനെയുള്ള വിചാരങ്ങൾകൊണ്ടു ബി. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്കു പഠിയ്ക്കേണ്ടതാണെന്നു തോന്നി. എന്നാൽ നിയമപരിക്ഷകളോട് അഭേദ്യവും അക്ഷയ്യവുമായ വൈമുഖ്യം ഡാക്ടർ മിച്ചലിനുണ്ടെന്നു പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. അതേവരെ പ്രിൻസിപ്പാൽധാരയാൽ സുഗ്രഹീതനായിരുന്ന ഞാൻ ലാക്കാളെജിൽ ചേൎന്നാൽ ധാരയുടെ അനുഗ്രഹത്തിന് അപാത്രമാകുമെന്നു മിക്കവാറും നിശ്ചയമായിരുന്നു. കോയിത്തമ്പുരാനുമായി ഇതിനേപ്പററി ഗ്രുഢമായി ആലോചിച്ചതിൽ അദ്ദേഹം, നിയമപരിക്ഷയ്ക്കു പഠിയ്ക്കുന്നതിനെപ്പററി ഏറെക്കുറേ ഉദാസീനനായി കാണപ്പെട്ടു. പരിതഃസ്ഥിതികൾ മേൽപ്രകാരമായിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രച്ഛന്നരീതിയിൽ ലാക്ലാസിൽ ചേൎന്നു ഞാൻ പഠിച്ചുതുടങ്ങി. പരിക്ഷ ഉടൻ ജയിച്ചില്ലെങ്കിലും ലാക്ലാസിൽ ഇത്രദിവസം ഹാജരായിരിയ്ക്കണമെന്നുള്ള വ്യവസ്ഥയെങ്കിലും സാധിച്ചുവ

യ്ക്കണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. എഫ്. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്ക് ഒരുകൊല്ലവും ബി. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്കു മൂന്നുകൊല്ലവും തോററതിൽപിന്നെയേ ജയിയ്ക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞൊള്ളു. സമാവത്തനം കഴിഞ്ഞു ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിയ്ക്കാതെ സ്നാതകനായിട്ട് അധികംനാറം കഴിച്ചുകൂട്ടിയവനെപ്പോലെ ആയിരുന്നു എൻെറ സ്ഥിതി. അഥവാ ബി. ഏ. പരിക്ഷ പൂത്തിയാകുന്നതുവരെ നിരന്തരമായ ശ്രമവും ബുദ്ധിമുട്ടും അനുഭവിച്ചശേഷം പ്രയത്നസാഫല്യം കരസ്ഥമായതിൽ പിന്നെ കുറേ വിശ്രമിച്ചിട്ട് അടുത്തപടിയായ ബി. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്ക് ഉത്സാഹിച്ചാൽ മതി എന്നുവച്ചു ഞാൻ അദ്ധ്യയനതാൽപയ്യത്തെ ശിഥിലീകരിച്ചു. നടുക്കടലിൽ കാററും പെരുമഴയും വിഷമിച്ചു വലഞ്ഞ കപ്പൽ അഭയസ്ഥാനമായ തുറമുഖത്തു് അടുത്താൽ ഉടൻതന്നെ വേറൊരു യാത്രയ്ക്കാരംഭിയ്ക്കാതെ വിശ്രമത്തിനു നങ്കൂരമടിച്ചു കിടക്കുന്നതുപോലെ, അഭിനവപ്രസ്ഥാനത്തിനു ബദ്ധപ്പെടാതെ കുറേനാളത്തേയ്ക്കു ഞാൻ സ്വസ്ഥനായിരുന്നു. ചില പ്രതിബന്ധങ്ങറം ഇല്ലാതിരുന്നുമില്ല. പരിക്ഷയ്ക്കു മദ്രാസിൽപോകേണ്ട ഘട്ടത്തിൽ ഫോർത്ത്ഫാറം ഫിഫ്ത്ത്ഫോറം മുതലായ തിരുവിതാംകൂർ പരിക്ഷകറം നടത്തി ഉത്തരക്കടലാസുകറം കെട്ടുകെട്ടായി എൻെറ പേക്ക് അയയ്ക്കുകയും അതുനോക്കി മാക്ക്ലിസ്റ്റ് അയച്ചുകൊടുക്കാതെ ഇവിടം വിട്ടുപോകാൻ പാടില്ലെന്നു നിർബന്ധിയ്ക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ടു് എഫ്. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്കോ ബി. എൽ. പരിക്ഷയ്ക്കോ പഠിയ്ക്കുന്നതിനുള്ള സമയവും സൗകയ്യവും ശൂന്യമായിരുന്നു. ഒടുവിൽ അവധിയിൽ പോയ ഡാക്ടർ മിച്ചലിനു പകരം

ഡാക്ടർ ബിഷപ്പു പ്രിൻസിപ്പാലായിരുന്ന തക്കംനോക്കി നാലഞ്ചു മാസത്തെ അവധി എടുത്തുകൊണ്ടു ഞാൻ മദ്രാസിൽ പോകുകയും അവിടെ താമസിച്ചു പഠിച്ചു ബി. എൽ. ജയിയ്ക്കുകയുമാണു ചെയ്തതു്.

രണ്ടുമൂന്നുകൊല്ലം ഹൈസ്കൂളിൽ മുൻഷി ഉദ്യോഗം വഹിച്ചതിന്റെശേഷം, ഗവമ്മെന്റിൽനിന്നു കാളെജിൽ ചില പുതിയ ഏൎപ്പാടുകൾ ചെയ്തു. കോയിത്തമ്പുരാൻതിരുമേനിയെ മാതൃഭാഷാസൂപ്രണ്ടായും, എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മലയാളം അസിസ്റ്റന്റായും തുറവൂർ നാരായണശാസ്ത്രിഅവർകളെ സംസ്കൃതം അസിസ്റ്റന്റായും നിയമിച്ചു. എന്റെജോലി പ്രാധാന്യേന കാളെജിൽതന്നെ ആകുകയും നാല്പതുരൂപാമുതൽ അമ്പതുരൂപാവരെ ശമ്പളക്കൂടുതൽ അനുവദിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ആകപ്പാടെ ഹൈസ്കൂളിലും കാളെജിലുംകൂടി ഏഴുകൊല്ലത്തിലധികം ഞാൻ ഉദ്യോഗം വഹിച്ചു. കാളെജിലെ ജോലി വിട്ടുപോകുമ്പോൾ എനിക്കു് അമ്പതുരൂപാ ശമ്പളമുണ്ടായിരുന്നു അതുപേക്ഷിച്ചു് അനിശ്ചിതഭാഗ്യമായ വക്കിൽവേലയിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുന്നതിനെപ്പററി ഭിന്നാഭിപ്രായക്കാരായ ഗുണകാംക്ഷികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു എങ്കിലും ഭാഗ്യപരിക്ഷ എന്ന സാഹസത്തിനു യൗവനം എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. പിന്നീടുള്ള ജീവിതയാത്രകൊണ്ടു കാളെജു വിട്ടുപോയതു തെററായിപ്പോയി എന്നു പറയത്തക്കവിധം ദൈവവൈപരിത്യം എന്നെ ബാധിച്ചില്ല.

ശ്രീമാന്മാരായ ററി. കെ. വേലുപ്പിള്ള, കൊച്ചുകോയിത്തമ്പുരാൻതിരുമനസ്സ്, കെ. എച്ച്. രാജാങ്കമയ്യർ, എച്ച്. രാമകൃഷ്ണയ്യർ, കെ. പി. എബ്രഹാം, ഗണപതിഅയ്യർ

എം. എൽ., അടുക്കളയിൽ എബ്രഹാം, ററി. കെ. മാധവൻ, അക്കൌണ്ടാഫീസർ ആർ. നീലകണ്ഠപ്പിള്ള, വാസുദേവക്കുറുപ്പു്, കരിമ്പുവിളാകം ഗോവിന്ദപ്പിള്ള, പി. അനന്തൻപിള്ള, ഇശക്കിമുത്തുചെട്ടിയാർ, പ്രിൻസിപ്പാൾ എ. ഗോപാലമേനവൻ, ഹൈക്കോർട്ടുജഡ്ജി ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള, രണ്ടാംജഡ്ജി കെ. രാമക്കുറുപ്പ്, എക്സൈസ്കമ്മീഷണർ സി. ഒ. മാധവൻ, പട്ടം താണുപിള്ള, എ. നാരായണപിള്ള, എ. എൻ. പണിക്കർ (കോട്ടയം) മുതൽപേരും ശ്രീമതിമാർ ജി. പാറുക്കുട്ടിഅമ്മയും പരേതയായ ചിന്നമ്മയും മററും എൻെറ ശിഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടവരാണെന്നുള്ള അഭിമാനം എനിയ്ക്കുണ്ടു്. എന്നാൽ അവർക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രശസ്തി ഞങ്ങളുടെ ഗുരുശിഷ്യബന്ധംകൊണ്ടാണെന്നുമാത്രം പറഞ്ഞാൽ അവരുടെ ബുദ്ധിശക്തിയ്ക്കു് അതു് അപകർഷവും എൻെറ അഹംഭാവവും ആയിരിയ്ക്കുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. എന്നെ കാളെജിൽ നിയമിച്ചതോടുകൂടി പഠിപ്പിയ്ക്കേണ്ട പ്രധാനഭാരം കോയിത്തമ്പുരാൻതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എനിയ്ക്കു സമർപ്പിച്ചു. വിശിഷ്യ നെല്ലിയ്ക്കാപോലെ പ്രഥമചർവ്വണയ്ക്കു തിക്തകമായിരുന്ന കേരളപാണിനീയം പഠിപ്പിയ്ക്കേണ്ടതു ഞാൻ ആണെന്നു് അദ്ദേഹം താൽപര്യപ്പെട്ടു. ശാസ്ത്രികളും ഞാനും കോയിത്തമ്പുരാനും വളരെ രമ്യമായും സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങളോടും ജോലിചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ശാസ്ത്രികൾ നല്ല വൈയാകരണനായിരുന്നു എങ്കിലും ശുഷ്കനായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭവനം തുറവൂരായിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രകൃത്യാ അദ്ദേഹം തനി മലയാളിയായിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ കോയിത്തമ്പുരാനു നേരിടുന്ന വൈഷമ്യ

ങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനോടു ചോദിച്ചാണു തീൎത്തിരുന്നതു്. അവരുടെ സംസൎഗ്ഗം എനിയ്ക്കു പലവിധത്തിൽ പ്രയോജനകരമായിരുന്നു. ഹൈസ്കൂളിൽ അദ്ധ്യാപകന്മാരായിരുന്ന പറവൂർ തമ്പാൻ (മി. എം. രാമവൎമ്മതമ്പാൻ), മി. ഒ. എം. ചെറിയാൻ മുതലായ സാഹിത്യരസികന്മാരുടെ സാഹചൎയ്യവും എന്റെ സാഹിത്യസക്തിയ്ക്കു ഉപബൃംഹണപ്രദമായിരുന്നു. എഴുപത്തിആറാമാണ്ടുമുതൽ എമ്പത്തിനാലാമാണ്ടു് ആരംഭിക്കുന്നതുവരെ ഞാൻ ഹൈസ്കൂളിലും കാളെജിലുമായി അദ്ധ്യാപകവൃത്തിയിൽ ഇരുന്നു. അദ്ധ്യാപനകൃത്യത്തിനു വേണ്ടിയിരുന്നതു കഴിച്ചുള്ള സമയവും, അവസരങ്ങളും ആത്മീയാഭിവൃദ്ധിയ്ക്കും സാഹിത്യപരിശ്രമത്തിനും വിനിയോഗിച്ചുവന്നു. ഞാൻ ഇദംപ്രഥമമായി നിൎമ്മിച്ചച്ചടിപ്പിച്ച പുസ്തകം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തത്തിന്റെ അവസാനഭാഗത്തുള്ള ഏതാനും വൃത്തങ്ങൾക്കു് ഒരു വ്യാഖ്യാനമായിരുന്നു. ഇതു പാഠ്യപുസ്തകമാക്കിയിരുന്നതുകൊണ്ടു പഠിപ്പിയ്ക്കേണ്ടതായി വന്നപ്പോൾ അപപാഠങ്ങളുടെ കാഠിന്യംകൊണ്ടു സുഗമമായി അൎത്ഥം ഗ്രഹിയ്ക്കുവാൻ നല്ല പാഠവും വ്യാഖ്യാനവും വേണ്ടതാണെന്നു തോന്നി. പുസ്തകമച്ചടിപ്പിയ്ക്കുവാൻ ശ്രീമാൻ ആർ. നീലകണ്ഠപ്പുതുവാൾ ബി. എ. പണംതന്നു സഹായിയ്ക്കാമെന്നേററു. ചില പാഠദോഷങ്ങളെ താഴെ കാണിക്കുന്നു. 1 "നരപതിക്കു പണ്ടാശ്രിതപാലനം" (ഇതു നരപതിക്കു വൎണ്ണാശ്രമപാലനം എന്നു വേണ്ടതാണു്.) 2 "പരമചന്ദ്രക്കലെയെ കൊണ്ടുചെന്നു ദൎശദോഷാദികളിലാക്കുംപോലെ" (പരമാംചന്ദ്രക്കലയെ കൊണ്ടുചെന്നു് ദൎശം ഓഷധികളിലാക്കുംപോലെ എന്നാ

യിരിയ്ക്കണം.) 3 "വിത്താദ്ധ്യമെട്ടപ്പിച്ചു സമദ്ധ്യാപായേ ദസ്ര്യാൻ" (വീണാദ്യമെട്ടപ്പിച്ചു സമത്ര്യാജയദസ്ര്യാൻ എന്നു വേണം.) ഈ ഭാഗങ്ങൾ രഘുവംശകാവ്യത്തെ ഉപജീവിച്ചു കവി നിമ്മിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. ആദ്യത്തെ ഉദാഹരണം "നൃപസ്യ വർണ്ണാശ്രമപാലനം യത് സ ഏവ ധർമ്മോ മനുനാ പ്രണീതഃ" എന്നും രണ്ടാമത്തേതു് "അന്ന്യാം കലാം ദർശ ഇവൌഷധിഷു" എന്നും മൂന്നാമത്തേതു് "ആതോദ്യം ഗ്രാഹയാമാസ സമത്ര്യാജയദായുധാൻ" എന്നുമുള്ള രഘുവംശഭാഗങ്ങളിൽ കൈവച്ചു കവി മലയാളഭാഷയിലാക്കിയതാണു്. ഇങ്ങനെ പാഠങ്ങൾ ഭേദപ്പെടുത്തേണ്ടതാണെന്നുകാണിച്ചുകൊടുത്തു എങ്കിലും റഡ്യാർപ്രഭൃതികളായ അച്ചടിക്കാർ ദോഷമൂർച്ഛിതങ്ങളായ പാഠങ്ങളെത്തന്നെ അഭിന്നമായിട്ടു് ആദരിച്ചുവരുന്നതു സാഹിത്യത്തിനോടു കാണിക്കുന്ന ഒരു കടുംകയ്യാണു്. ഇതുപോലെ സംഭവപർവത്തിനും കർണ്ണപർവത്തിനും സഭാപ്രവേശം തുള്ളലിനും വ്യാഖ്യാനമുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. കുറേക്കൂടി ജനസമക്ഷം ചെയ്ത ഒരു പ്രയത്നം, മാലതീമാധവത്തിനു മി. അന്തപ്പായി പുറപ്പെടുവിച്ച ആക്ഷേപങ്ങൾക്കുള്ള പ്രതിവാദമാകുന്നു. മി. സി. അന്തപ്പായി ബി. എ. അന്നു് ഉത്തിഷ്ഠമാനനായ ഒരു ലേഖനിപാണിയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം പാശ്ചാത്യരീത്യാ, മാലതീമാധവത്തെ, ഭാഷാപോഷിണിയിൽ തുടച്ചയായി പ്രസിദ്ധീകരിച്ച ലേഖനപരമ്പരയിൽ ആക്ഷേപിച്ചു. ആക്ഷേപങ്ങൾ ദൃഷ്ടിയിലോ കർണ്ണങ്ങളിലോ കൊണ്ടതിൽ കൂടുതൽ വ്യാപകങ്ങളായി തോന്നാതിരുന്നില്ല. നാമഗ്രാഹം അധിക്ഷിപ്തനായിരുന്നതു ഭവഭൂതി മാത്രമായിരുന്നു എങ്കിലും പൂർവഹി

ദുകവികൾക്കു പൊതുവെ കൊള്ളത്തക്കവിധത്തിലായിരു ന്നു, മി. അന്തപ്പായി ആക്ഷേപങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച ത്. വിഭാവാനുഭാവസഞ്ചാരിഭാവങ്ങളെ സമ്മേളിപ്പിച്ചും, ധ്വനിവ്യംഗ്യാദി ശബ്ദഗുണങ്ങളെ പ്രയോഗിച്ചും മററു സ ങ്കേതങ്ങൾ അനുസരിച്ചും കാവ്യങ്ങൾ രചിയ്ക്കുന്ന പൌരസ്ത്യ കവികളെ പാശ്ചാത്യകവികളുമായിട്ടു താരതമ്യം ചെയ്യുന്ന ത് ഉചിതമായിരിയ്ക്കുമോ എന്നുള്ള വിചാരം മി. അന്തപ്പാ യിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നതായി തോന്നുന്നില്ല. അദ്ദേഹം കാവ്യക ലയുടെ മൂലതത്ത്വമായി കരുതിയിരുന്നതു്, പ്രകൃതിയെ അതു പോലെ പകൎത്തുന്നതിൽ കവിയ്ക്കുള്ള സാമൎത്ഥ്യത്തെ ആയി രുന്നു. പ്രകൃതിയാണെന്നുതോന്നുമാറുള്ള ബോധമാണു കാവ്യ മെന്നും അല്ലാതെ ശരിപ്പകൎപ്പല്ലെന്നും ഞാൻ പ്രതിവദിച്ചു. ഒരു കാടിൻെറ പടം വരയ്ക്കുന്നവൻ അടിയിൽ നിൽക്കുന്ന ഓരോ പുല്ലിനേയും പ്രത്യേകം വരയ്ക്കാറില്ലല്ലോ. ചായം ഉപയോഗിയ്ക്കുന്ന കൗശലംകൊണ്ടു ചിത്രകാരൻ പുല്ലു നിൽ ക്കുന്നു എന്നു തോന്നിയ്ക്കുകയേ ചെയ്യുന്നുള്ളു. നേരേമറിച്ചു ഛായാപടമെടുക്കുന്നവൻ (ഫോട്ടോഗ്രാഫർ) പ്രകൃതിസ്ഥ മായ പദാൎത്ഥത്തിനെ അതുപോലെ കാണിയ്ക്കുന്നു. ഈ വ്യത്യാസം മനസ്സിലാക്കാതെ യാഥാൎത്ഥ്യത്തെ കവി ആദരി യ്ക്കണമെന്നു പറയുന്നവർ കലാകൗശലത്തെ ഗ്രഹിയ്ക്കുന്നു ണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. ഇങ്ങനെ മൂലതത്ത്വത്തിൽ തന്നെ ഞങ്ങൾ വിയോജിച്ചു. മാലതിയുടെ വിയൎപ്പുതുള്ളി കൾ പയസ്സമുദ്രബിന്ദുക്കളാണെന്നും അമൃതകണങ്ങളാണെ ന്നുംമററും മാധവൻ ഉദ്ഘോഷിയ്ക്കുന്നതു് അബദ്ധമാണെ ന്നും വിയൎപ്പുതുള്ളികൾക്കു നാററമുണ്ടെന്നും മി: അന്തപ്പായി

പറഞ്ഞു. മത്സ്യവ്യാപാരിണികളായ സ്ത്രീകൾ തലച്ചുമടേ മത്സ്യം വിൽക്കാൻ കൊണ്ടുനടക്കുമ്പോൾ മീൻകുട്ടയിൽ നിന്നു് ഇററിററുവിഴുന്ന വെള്ളത്തുള്ളികൾ വിയപ്പുതുള്ളികളുമായി യോജിച്ചാൽ ദുർഗ്ഗന്ധം പ്രസരിയ്ക്കുന്നതു നിശ്ചയം തന്നെ. അങ്ങനെയല്ലാതെ വിയപ്പുതുള്ളികൾക്കു നാസികാമന്ഥകമായ ദുർഗ്ഗന്ധമുള്ളതായിട്ടു് അറിയുന്നില്ല. അഥവാ വിയപ്പുതുള്ളികൾക്കു സൗരഭ്യമില്ലെന്നിരിയ്ക്കിലും അനുരാഗപരതന്ത്രനായ ഒരു കാമുകനു വികാരശക്തികൊണ്ടു പ്രിയതമയുടെ സ്വേദബിന്ദുക്കൾ സുധാബിന്ദുക്കളായിട്ടല്ലാതെ തോന്നുമോ? അനുരാഗം രൂപാ അണ പൈസ ആയി കണക്കുകൂട്ടത്തക്കതല്ലെന്നു പ്രത്യേകിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ? ദിവ്യവും അനർഘവുമായ ആ വികാരം മുററിനിൽക്കുന്ന ഹൃദയം എന്തെല്ലാം സംഗതികൾ അന്യഥാ ദർശിയ്ക്കുന്നു! "തദ്ഗേഹോപാന്തരഥ്യാഭ്രമണമപി പരാം നിർവൃതിം സന്തനോതി." അതായതു പ്രിയതമയുടെ ഭവനത്തിനു സമീപമുള്ള വഴിയിൽക്കൂടി നടക്കുന്നതുപോലും ബ്രഹ്മാനന്ദകരമാണെന്നു് ഒരു കവി ഉൽഘോഷിയ്ക്കുന്നു. ആ കവിയ്ക്കു ഭ്രാന്താണെന്നു പക്ഷേ മി: അന്തപ്പായി പറയുമായിരുന്നില്ലേ എന്നു സംശയിയ്ക്കുന്നു. എന്നാൽ അയാളോടൊന്നിച്ചു നുകത്തിൽ കെട്ടുന്നതിനു ഭ്രാന്തന്മാരായ ഇംഗ്ലിഷുകവികളും ഉണ്ടാകുമെന്നു ധരിച്ചിരുന്നാൽ കൊള്ളാം. ഈ വാദപ്രതിവാദം കുറേ നടന്നപ്പോൾ എന്നെക്കൊണ്ടു മുഴുവൻ പറയിപ്പിയ്ക്കാതെ നിഷ്പക്ഷപാതിയെന്നു വച്ചിരുന്ന ഭാഷാപോഷിണി പത്രാധിപർ മേലാൽ ഈ വാദത്തിനു സ്ഥലമനുവദിയ്ക്കുന്നതല്ല എന്നുള്ള വിജ്ഞാപ

നംകൊണ്ടു പ്രതിവാദധാടിയുടെ കവാടബന്ധം ചെയ്തു. പ്രസിദ്ധ ഭാഷാകവിയായ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ കൃതികൾ എന്റെ സവിശേഷമായ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തുള്ളപ്പാട്ടുകളിൽ ചിലതു് ഇദംപ്രഥമമായി ഞാനാണു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചതു്. ഘോഷയാത്രയും, പഞ്ചേന്ദ്രോപാഖ്യാനവും, സുന്ദോപസുന്ദോപാഖ്യാനവും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയതു ഞാനാണു്. ഈ മൂന്നു കൃതികളിലും കാണുന്ന കവിതാവൈശിഷ്ട്യം നമ്പ്യാരുടേതായി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള മററു കൃതികളുടെ ഗുണത്തെ അതിശയിയ്ക്കുമെന്നു നിർമ്മത്സരന്മാർ സമ്മതിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കയില്ല. സത്യാസ്വയംവരത്തിന്റെ ശുദ്ധമായ ഒരു പാഠവും ഞാൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയതായിട്ടു് ഓക്കുന്നു. ഇതിനുംപുറമേ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരെപ്പററി അറിയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളുമായി ഘടിപ്പിച്ചു നിരൂപണംചെയ്യുന്നതു ഭാഷാസാഹിത്യം അഭ്യസിക്കുന്നവക്കു മാൎഗ്ഗദർശകമായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു പ്രൊഫസർ ലബ്ഷ്ഷേടിയരുടെ സൗജന്യത്താൽ ലക്ച്ചർ കമ്മിററിയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരെ അധികരിച്ചു ഞാനൊരു പ്രസംഗംചെയ്തു. അതു് ഒരു പുസ്തകമായിട്ടു് അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയതു പലപ്പോഴും പാഠപുസ്തകമായി സർവ്വകലാശാലവരെ അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരും രാമപാണിവാദനും ഒന്നോ രണ്ടോ എന്നിപ്പോൾ കേൾക്കാറുള്ള വാദം അന്നുണ്ടായിരുന്നു എങ്കിൽ അതു പരിശോധിയ്ക്കുന്നതിനു് എനിയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായിരുന്നേനെ. കൃഷ്ണാർജ്ജുനവിജയം തുള്ളൽപാട്ടു് കൃഷ്ണാർജ്ജുനയുദ്ധം അഥവാ മാധവ

ലീല എന്ന കൃതിയിലെ കഥതന്നെയാണെന്നു കാണിയ്ക്കുവാൻ ചവറയിൽ ചക്കാട്ടുവീട്ടിൽനിന്നും കിട്ടിയ പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം ഭാഷാപോഷിണിയിൽ ഞാൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ചാണക്യസൂത്രം കിളിപ്പാട്ടു് 'രവിനന്ദക'കൃതിയായ ചാണക്യസംഗ്രഹം മുദ്രാരാക്ഷസം മുതലായവയെ ഉപജീവിച്ചു രചിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്നു കാണിച്ചു ഞാൻ പ്രസംഗിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ധ്യാത്മരാമായണം കിളിപ്പാട്ടിനു വേദാന്തവിവരിണികയായ ഒരു അവതാരിക എഴുതിയതുകൂടാതെ ശ്രീമഹാഭാഗവതം കിളിപ്പാട്ടിനെ അവഗാഹകമായ മുഖവുരയോടുകൂടി വിമർശനപരമായി പ്രസാധനംചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഭാരതം കിളിപ്പാട്ടിൽ സംഭവപർവത്തെയും കർണ്ണപർവത്തേയും മററും വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ ശുദ്ധസാഹിത്യസംബന്ധമായ പരിശ്രമങ്ങൾ ആയിടയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന ഉത്സാഹത്തിന്റെ ഫലങ്ങളാണു്. മദ്രാസ് പ്രസിഡൻസിയുടെ ഭൂമിശാസ്ത്രം നവീനമായി നിർദ്ദേശിച്ച ലക്ഷണങ്ങൾ അനുസരിച്ചു രചിച്ചതും പ്രസ്താവയോഗ്യമാകുന്നു. കൂടാതെ അനേകസദസ്സുകളിൽ അദ്ധ്യക്ഷനായും അല്ലാതെയും ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രസംഗങ്ങൾ വളരെയുണ്ടു്. 'സാഹിത്യകലയുടെ മൂലതത്ത്വങ്ങൾ' 'ആട്ടക്കഥ'യും 'നാടക'വും മററും അക്കൂട്ടത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നവയാണു്. അവയിൽ ചിലതു പിന്നീടു 'പ്രസംഗതരംഗിണി' എന്ന പ്രബന്ധസമുച്ചയത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. മാസികഗ്രന്ഥങ്ങൾവഴി വിദ്യാവിനോദിനി പല ലേഖനങ്ങളുമെഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും കിട്ടിവന്നിരുന്ന ശമ്പളം അല്പമായിരുന്നിട്ടും, അതു വിചാരിച്ചാൽ പാഠശാലയിൽ നടത്തി

യിരുന്ന അദ്ധ്യാപനകൎമ്മം അലംജിവികമായിരുന്നു എങ്കിലും ഉപ്പുംചോറും സൎക്കാരിൽനിന്നും സിദ്ധിച്ചതിന്റെ നന്ദി കാണിയ്ക്കുവാൻ മേൽപ്രകാരം പൊതുവിൽ ഭാഷയ്ക്കും സാഹിത്യത്തിനും ഉപകാരപ്രദമായി യഥാശക്തി പ്രയത്നിയ്ക്കുകയാണു ചെയ്തതു്.

അദ്ധ്യായം ൧൩.

ഇതിനെല്ലാം പുറമേ പ്രായേണ അജ്ഞാതമായി ചെയ്തിരുന്ന ലേഖനീപ്രയോഗങ്ങളും പലതുണ്ടു്. മലയാളിപത്രത്തിന്റെ ആധിപത്യം ഞാനും കെ. ആർ. പദ്മനാഭപിള്ള അവർകളുംകൂടി വഹിച്ചിരുന്ന കാൎയ്യം മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അങ്ങനെയിരിയ്ക്കേ സമുദായസേവകനും സഹൃദയാഗ്രേസരനും ആയിരുന്ന കൈനിക്കര ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾ 'സുഭാഷിണി' എന്നൊരു വൎത്തമാനപ്പത്രവും 'നായർ' എന്നൊരു മാസികാപത്രവുംകൊണ്ടു തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നുചേൎന്നു. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾ പലപ്പോഴും പലഹാരങ്ങൾ തന്നും മററും എന്നെയും, ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്രപംക്തികൾ പൂരിപ്പിക്കുന്നതിനു ലേഖനങ്ങൾ കൊടുത്തു് അദ്ദേഹത്തിനെയും പ്രസാദിപ്പിച്ചുവന്നു. കുറേക്കഴിഞ്ഞു സുഭാഷിണിയോടു് അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ബന്ധം പത്രാധിപരായിരുന്ന പി. കെ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾക്കു് ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തു. The Vanchi Raj എന്നൊരു ഇംഗ്ലീഷുപത്രം അദ്ദേഹം ഇവിടെ

ആരംഭിച്ചു നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നതിലും ഞാൻ സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള വ്യാപാരംനിമിത്തം മെസ്സേഴ്സ് സി. വി. രാമൻപിള്ള, വി. ഐ. കേശവപിള്ള, പി. അയ്യപ്പൻപിള്ള, ഏ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള, സി. കൃഷ്ണപിള്ള മുതലായ സമുദായനായകന്മാരെ അറിയുന്നതിനും പരിചയപ്പെടുന്നതിനും ഇടയായി. അതിൽ സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ കാര്യം പ്രത്യേകം പ്രസ്താവയോഗ്യമാകുന്നു. സാഹിത്യഗ്രാഹികൾക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംഭാഷണത്തിൽ സ്ഫുരിച്ചിരുന്ന രസഗുളികകൾ വ്യാകീർണ്ണങ്ങളായി കർണ്ണങ്ങളിൽ ആനന്ദം പ്രദാനം ചെയ്തിരുന്നു. ഫലിതങ്ങളും വിനോദകഥകളും പൂർവ്വകാലവിജ്ഞാനവും സമൃദ്ധമായിരുന്ന ഒരക്ഷയപാത്രമായിരുന്നു രാമൻപിള്ള അവർകൾ. തിരുവനന്തപുരത്ത് അന്നുണ്ടായിരുന്ന നായർ ബി. ഏ. ക്കാർ അദ്ദേഹത്തിനോട്ട് ആദരികളായിരുന്നു. എന്നോട്ട് അദ്ദേഹത്തിനു സ്ഥായിയായ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു. രാമൻപിള്ള അവർകളുടെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ദാരങ്ങളുടെയും ഔദാര്യം നിമിത്തം അനുഭവിച്ചിരുന്ന ഭക്ഷ്യാദികളെ നിക്ഷേപിച്ചു കുക്ഷിഭിത്തികൾക്ക് എത്രയോ മർദ്ദനമേല്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അനന്തസന്ദേശം എന്നൊരു പത്രം കൊച്ചിയിൽനിന്നു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിത്തുടങ്ങിയതു നായർ സമുദായത്തെ അവമാനിക്കേണമെന്നുള്ള ഏകതാനവ്രതത്തോടുകൂടിയായിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരത്ത് അതു സാമാന്യം ക്ഷോഭത്തിനിടകൊടുത്തു. അതിന്റെ പ്രതിദ്വന്ദിയായി 'സുധർമ്മ' എന്നൊരു പത്രം കൊല്ലത്തുനിന്നു് ആരംഭിച്ചു. അപവാദഭാഷ മെച്ചമായിട്ട് അഭ്യസിച്ചിരുന്ന

വർ പല ലേഖനങ്ങളും അതിൽ എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു ലേഖനമെങ്കിലും അതിലേയ്ക്കു് എഴുതണമെന്നു പറഞ്ഞു രാത്രി ഏഴ്-എട്ട് മണി ആയപ്പോൾ രാമൻപിള്ള അവർകൾ പറഞ്ഞുതന്നു് ഒരു ലേഖനം എന്നെക്കൊണ്ടു് എഴുതിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഡാക്ടർ പുന്നൻ മി. സി. വി. യെ കാണ്മാൻ വരുന്നതായി മനസ്സിലായി. എഴുതിയടത്തോളം ലേഖനവും എന്നെയുംകൂടി ഒരു ചെറിയ മുറിയിൽ മേശവിരിപ്പിന്റെ അടിയിൽ അദ്ദേഹമൊളിച്ചുവച്ചു. അനന്തസന്ദേശത്തിന്റെ പുറപ്പാടിൽ തനിയ്ക്കു യാതൊരു കയ്യുമില്ലെന്നും ആ വിവരം വേണമെങ്കിൽ മദ്രാസ്മെയിലിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താമെന്നും രണ്ടു സമുദായങ്ങളുടേയും ഭിന്നിപ്പു തിക്കാൻ വല്ലതുംചെയ്യേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണെന്നും മററും ഏകദേശം ഒരുമണിക്കൂറോളം ഡാക്ടർ പുന്നൻ സി. വി.യുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സമയം നിശ്ചലനായി ഞാൻ മേശയുടെ താഴെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതായിവന്നു. രാമായണംവായന മുതലായതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിൽ നടത്തി ഭക്ഷ്യങ്ങളും പാനീയങ്ങളും സമൃദ്ധമായി വികിരണംചെയ്തിരുന്നു. രാമായണം പട്ടാഭിഷേകം ആഘോഷിച്ചു് ഒരിയ്ക്കൽ അദ്ദേഹം സംഘടിപ്പിച്ച സദസ്സിനോടു മത്സരിച്ചു സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ഏലാപ്പുറത്തുള്ളവരെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി ബുക്കർ വാഷിങ്ടന്റെ ജീവചരിത്രം വായിച്ചു കേൾപ്പിച്ചു. സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളുടേയും സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടേയും സ്വഭാവവൈജാത്യം വിശദീകരിയ്ക്കുവാൻ ഇതൊരു നല്ല ദൃഷ്ടാന്തമാണു്. ഇവർ രണ്ടുപേരിൽനിന്നും ഭിന്നനാ

യിരുന്ന ഹൈക്കോടതിയിൽ ജസ്റ്റിസായിരുന്ന ആററുകാൽ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾ. യശസ്കാമവും പുരസ്കാരസിദ്ധിയ്ക്കുള്ള ശ്രമവും അദ്ദേഹം ഒരിയ്ക്കലും ശിഥിലീകരിച്ചില്ല. എന്നാൽ ഒരു നായകനു വേണ്ട പ്രധാനഗുണം അതായതു് അനുചരന്മാൎക്കുവേണ്ടി ഏതു് ആപത്തിനേയും അഭിമുഖീകരിയ്ക്കുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധത അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഗുണങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. തൻെറ ത്യാഗിത്വം സ്വല്പമെങ്കിലും ക്ഷതപ്പെടുമെന്നു കാണുന്ന ഒരു സംഗതിയിലും അദ്ദേഹം പ്രവേശിച്ചിരുന്നില്ല. ആയിരത്തിഎമ്പത്താറാമാണ്ടാണെന്നു തോന്നുന്നു, ചേൎത്തല വടക്കേ അററത്തു് അരൂർ വച്ചു നടത്തിയ നായർസമാജത്തിൽ 'നായന്മാരും സ്മാൎത്തവിചാരവും' എന്ന വിഷയമധികരിച്ചു് ഒരു പ്രസംഗം ചെയ്യാമെന്നേററിരുന്നതനുസരിച്ചു ഞാൻ സന്നിഹിതനായി. സ്മാൎത്തവിചാരംചെയ്തു്, നമ്പൂരിമാർ നായന്മാരെ സമുദായഭ്രഷ്ടന്മാരാക്കുന്നതിനു് അധികാരമില്ലെന്നും സ്മാൎത്തവിചാരം ആധുനിക നിയമതത്വങ്ങൾക്കു് അയുക്തമാണെന്നും ആയിരുന്നു എൻെറ അഭിപ്രായം. ഇതൊന്നും നായർ സമ്മേളനത്തിൽ പറഞ്ഞുകൂടാ എന്നു് അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾ കൎശമായി എതിൎത്തു. തന്നെപ്പററി ചില മഹാജനങ്ങൾക്കു പരിഭവമുണ്ടാകുമെന്നുള്ള ശങ്കയല്ലാതെ അദ്ദേഹത്തിൻെറ എതിൎപ്പിനു വേറേ കാരണമൊന്നും കണ്ടില്ല. ഇതാണു സ്വകീയമായ ത്യാഗിത്വഭംഗത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ധീരത സാരവത്തായിരുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞതു്.

ആ പ്രസംഗം പിന്നീടൊരു പ്രബന്ധമായിട്ടു് എൻെറ

സ്നേഹിതൻ ഇ. വി. രാമനുണ്ണിത്താൻ അവർകൾ അച്ച ടിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. തിരുവിതാംകൂർ ലാറിപ്പോർട്ട് ഇരുപതാംവാല്യത്തിൽ ശങ്കരവേലിക്കേസ് എന്ന പ്രസിദ്ധ പ്പെട്ട കേസിലെ ഹൈക്കോടതിജഡ്ജിമെൻറു പ്രസിദ്ധ പ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഒരു നായർസ്ത്രീയെ വിവാഹംചെ യ്യുന്ന നമ്പൂരി, ആ സ്ത്രീയ്ക്കും അവൾക്കു ജനിയ്ക്കുന്ന കുട്ടികൾ ക്കും ചെലവിനു കൊടുക്കാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടവനാണോ അ ല്ലയോ എന്നായിരുന്നു കേസ്സിലെ തക്കം. ഡിസ്ത്രിക്ട് ജഡ്ജിയായിരുന്ന കെ. നാരായണമേനവനവർകൾ സ്ത്രീ യ്ക്കും കുട്ടികൾക്കും അനുകൂലമായി കേസ്സു വിധിച്ചു. നമ്പൂരി യുടെ അപ്പീൽ മെസ്സേഴ്സ് എ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള, പത്മനാ ഭയ്യർ, ഹണ്ട് എന്നിവരുടെ ബെഞ്ചിൽ കേട്ടു. ഹണ്ട്സായി പ്പു ജില്ലാജഡ്ജിയോടു യോജിച്ചും, പത്മനാഭയ്യർഅവർകൾ പൂൎണ്ണമായി വിയോജിച്ചും, എ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകൾ ചാഞ്ഞും ചരിഞ്ഞും വിധികൾ പ്രസ്താവിച്ചു. ഗോവി ന്ദപ്പിള്ള അവർകളുടെ വിധിയിൽ മനുസ്മൃതി പ്രമാണിക രിച്ചു വളരെ ക്ലേശപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായി കാണാം; മനുസ്മൃതി കൎത്താവു നായന്മാരും നമ്പൂരിമാരും തമ്മിലുള്ള വിവാഹ ത്തെപ്പററി വല്ലതും അറിഞ്ഞിരുന്നോ എന്നു പ്രശ്നം വച്ചു നോക്കിയാലും തെളിയുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. "ശൂദ്രാം ശ യനമാരോപ്യ ബ്രാഹ്മണോ യാത്യധോഗതിം" എന്നു പറ യുന്ന മനു നായരും നമ്പൂതിരിയും തമ്മിലുള്ള വിവാഹത്തെ അംഗീകരിയ്ക്കുന്നതായി കാണുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് അത്ത രം വിവാഹങ്ങളെ അധികരിച്ചു ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ വല്ലതും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായി വിചാരിയ്ക്കാവുന്നതല്ല. ഏതായാലും

അതു രാജശാസനമല്ല. നായന്മാർ അതിനെ പ്രമാണമായി സ്വീകരിച്ചിട്ടുമില്ല. വരൻ ആശ്രയിയ്ക്കുന്ന പ്രമാണം വധു നിരസിച്ച സ്വന്തമാചാരത്തെ ആശ്രയിയ്ക്കുമ്പോൾ വധുവിൻെറ സമുദായാചാരവും സൎവ്വജനീനമായ നീതിയും അഗണ്യമാകുന്നതെങ്ങനെ? ഇങ്ങനെ പല സംഗതികളും വിചാരിയ്ക്കുമ്പോൾ മൃഗതൃഷ്ണയിൽ ജലമുണ്ടെന്നു സങ്കല്പിയ്ക്കുന്നതുപോലെ ഒരു ഭ്രമമാണു മനുസ്മൃതിയിൽ നായന്മാരെ ബന്ധിയ്ക്കുന്ന നിയമമുണ്ടെന്നു വാദിക്കുന്നതു്.

ആയിരത്തിഎമ്പത്തിഎട്ടിലെ നായർറഗുലേഷൻ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു വേണ്ട പ്രാരംഭചിന്തകൾ നടത്തുവാൻ നിയമിച്ച കമ്മിററിയിലെ അദ്ധ്യക്ഷൻ മി. ഏ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവർകളായിരുന്നു. അസവൎണ്ണിയർ തമ്മിലുള്ള വിവാഹം അധികരിച്ചുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ മനുസ്മൃതിയിലുണ്ടെങ്കിൽ അത്രമാത്രമെങ്കിലും റഗുലേഷനിൽ ചേൎക്കേണ്ടതായിരുന്നില്ലേ. അങ്ങനെ ചെയ്തുകാണുന്നില്ല. നേരേമറിച്ചു നായർസ്ത്രീയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്ന ബ്രാഹ്മണക്ഷത്രിയാദികൾക്കു വല്ല ചുമതലയുമുള്ളതായിട്ടു റഗുലേഷൻ വിധിയ്ക്കുന്നില്ല. പുത്രന്മാർ പിതാവിൻെറ കാലശേഷം അദ്ദേഹത്തിൻെറ സ്വത്തിനു് അവകാശികൾ എന്നാണു സ്മൃതിവിധികൾ. എമ്പത്തിഎട്ടിലെ റഗുലേഷനിൽ ഇങ്ങനെയൊരു വ്യവസ്ഥയില്ലാത്തതിനാൽ പിന്നീടു് ആ റഗുലേഷൻ ഭേദപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ നിയമസഭയിൽ എത്ര തീക്ഷ്ണമായ കണ്ഠക്ഷോഭം വേണ്ടിവന്നു എന്നുള്ളതു സുവിദിതമാണല്ലോ. അന്യഥാ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അവൎകൾക്കു പല യോഗ്യതകളുമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു

ള്ളതു്, നിസ്സംശയമായി സമ്മതിക്കുന്നതിനു ഞാൻ സന്നദ്ധനാണെന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ.

പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചപ്പോൾ ഡാക്ടർ മിച്ചൽ അനുമോദിച്ചെങ്കിലും "യാത്രക്കാരനു വഴിയമ്പലത്തിലെ വിശ്രമം പോലെ ഉപരിയാത്രയ്ക്കു വേണ്ട ഊർജ്ജിതത്തിനു് ഉപകരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചല്ലയോ നിങ്ങൾ കാളെജിൽ ജോലി സ്വീകരിച്ചതു്. ഇനി ഭാവമെന്താണു്?" എന്നു പരിഭവഗർമായി ചോദിച്ചു. ഞാൻ വിനയസമേതം ഇങ്ങനെ മറുപടി പറഞ്ഞു. "സായിപ്പേ! ഇവിടെ എന്നോടു പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള സൗജന്യത്തിനു ഞാൻ കൃതജ്ഞനാകുന്നു. എന്നാൽ യഥാർത്ഥമായ പ്രോത്സാഹനം പ്രദാനംചെയ്യുന്നതിനു നിങ്ങൾ അസ്വതന്ത്രനും ജോലിയ്ക്കു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള ശമ്പളത്തിനല്ലാതെ ജോലിചെയ്യുന്നവന്റെ യോഗ്യതകൾക്കു ഗവമ്മെൻറിന്റെ * തുലാധടങ്ങളിൽ പ്രവേശമില്ലാത്തതുമാകുന്നു. ഞാനോ പ്രാരബ്ധക്കാരൻ. ഏതുമാർഗ്ഗമവലംബിച്ചു് എന്റെ വിധിയെ പ്രസാദിപ്പിയ്ക്കേണ്ടു എന്നു പരീക്ഷിച്ചു നോക്കേണ്ടതു് എന്റെ കടമയായിത്തീർന്നിരിയ്ക്കുന്നു. സായിപ്പിനെ പിരിഞ്ഞുപോകുന്നതുകൊണ്ടുള്ള വ്യസനം എന്നെ തടഞ്ഞുനിർത്തുന്നതിനു് അസമർത്ഥമായിരുന്നാൽ എന്നോടു പരിഭവിയ്ക്കരുതെന്നു് അപേക്ഷിയ്ക്കുന്നു." അതുകേട്ടിട്ടു് അദ്ദേഹം "കൊള്ളാം, നിങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സു ഭവിയ്ക്കട്ടെ" എന്നുപറഞ്ഞു ഞങ്ങളുടെ സംഭാഷണമവസാനിപ്പിച്ചു. കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിനോടു വേർപെടുന്നതു കുറേക്കൂ

---

* ത്രാസിന്റെ തട്ടു്.

ടി ദുസ്സഹമായിരുന്നു എങ്കിലും കാളെജുവിട്ടു് വക്കീൽ വേലയിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുന്നതിനുള്ള കാലം കുറേ അധികം ഞാൻ വ്യയം ചെയ്തതായി തോന്നിയതിൽനിന്നുമുണ്ടായ പശ്ചാത്താപത്തിന്റെ പ്രതിബലം പ്രസ്തുത ദുസ്സഹതയെ ലഘൂകരിച്ചു. ഒടുവിൽ കാളെജിലെ ജോലി ഞാൻ രാജിവയ്ക്കുകയും 1084-ാമാണ്ടു ചിങ്ങമാസത്തിൽ ആലപ്പുഴ ജില്ലാക്കോടതിയിൽ വക്കീലായി ചേരുകയും ചെയ്തു.

അദ്ധ്യായം ൧൪.

തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജകുടുംബം ആദരിച്ചുനുവൃത്തിച്ചുവരുന്ന വിദ്യാഭ്യാസനയത്തിൽനിന്നു് ഉപജീവനമാർഗ്ഗം മുതലായ പല ഗുണങ്ങൾ നമുക്കു സിദ്ധിച്ചുവരുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതിനു തക്കമില്ലല്ലോ. "ധർമ്മോഽസ്മൽകുലദൈവതം" എന്നു രാജകുടുംബത്തിന്റെ മുദ്രാവാക്യമായി സ്വീകരിച്ചിരിയ്ക്കുന്നതു് അശിഥിലമായ വിദ്യാഭ്യാസനിഷ്ഠയാണെന്നു വിചാരിയ്ക്കേണ്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. ലക്ഷ്മിയും സരസ്വതിയും പരസ്പരം വിഘടിയ്ക്കാതെ യോജിച്ചു ജനങ്ങളെ അനുഗ്രഹിയ്ക്കുന്നതിനു നമ്മുടെ മഹാരാജാക്കന്മാർ പ്രസ്തുത ദേവിമാരെ രഞ്ജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. അദ്ധ്യയനത്തിനായി വിദ്യാലയങ്ങളിൽ കാലം നയിച്ചിരുന്നതിന്റെ ശേഷം തക്കതായ ഒരു ജീവികാമാർഗ്ഗം കണ്ടുപിടിയ്ക്കേണ്ടതു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ കടമയാകുന്നു. അതിൽ വിദ്യാർത്ഥിയെ

സഹായിയ്ക്കേണ്ടതു് അതാതുരാജ്യത്തെ ഭരണകർത്താക്കളാകുന്നു. അങ്ങനെയാണു മറേറാരോടിക്കിൽ തൊഴിലില്ലായ്മയെ സംഹരിച്ചുവരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ നോക്കുമ്പോൾ കൃതജ്ഞതാപുരസ്സരം രാജകുടുംബത്തിന്റെ ധർമ്മനിഷ്ഠയെക്കുറിച്ചു നോക്കാതെ ഒഴിയ്ക്കാവുന്നതല്ല. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽത്തന്നെ ആയില്യംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു രോഗാതുരനായി ശയിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടുകൊണ്ടാണല്ലോ നമ്മൾ പുസ്തകത്തിലേയ്ക്കു കടക്കുന്നതു്. 1036—1055-ാമാണ്ടുവരെ പത്തൊമ്പതുസംവത്സരം രാജ്യഭാരം ചെയ്തിരുന്നതിനുശേഷം ആ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സ്വർഗ്ഗാരൂഢനായി. പിന്നീടു 1061 വരെ വിശാഖംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നു.

അനന്തരം ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സിംഹാസനാരൂഢനായി. അവിടത്തെ രാജ്യഭാരത്തെപ്പററി വിവരിയ്ക്കുന്നതിനു മുമ്പായി രാജകുടുംബസ്ഥിതിയേയും അതിന്റെ ചാഞ്ചല്യങ്ങളേയും പററി വർണ്ണിയ്ക്കുന്നതു പ്രതിപാദ്യവസ്തുവിന്റെ വ്യക്തതയ്ക്കു നന്നായിരിയ്ക്കും.

ആയിരത്തിമുപ്പത്തിആറാമാണ്ടു നാടുനീങ്ങിയ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു രാജ്യഭാരം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ കൊല്ലവർഷം ആയിരത്തിഇരുപത്തിഎട്ടിൽ വലിയ ക്ഷാമവും ദുരിതവും രാജ്യമൊട്ടുക്കു നേരിട്ടു കഷ്ടപ്പാടുകൾക്കിടയായി. രാജകുടുംബത്തിന്റെ സ്ഥിതിതന്നെ കുലപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു റാണി ലക്ഷ്മീഭായിതമ്പുരാട്ടി ഏകസ്ത്രീ മാത്രമായി ശേഷിച്ചിരുന്ന സംശയാപന്നസ്ഥിതിയിലായിരുന്നു.

1033-കന്നിമാസം 22-ാംനു- ദ്വിതീയപുത്രനായ ശ്രീ

മൂലംതിരുനാൾതമ്പുരാൻ ഐഹികത്തിൽ അവതരിച്ചതു കണ്ടുകൊണ്ടു് ആ തമ്പുരാട്ടി പാരത്രികപ്രസ്ഥാനത്തിനു പുറപ്പെട്ടു. നാടുവാണിരുന്ന മഹാരാജാവിന്റെ സ്ഥിതി അത്യന്തം ശോചനീയമായിരുന്നു. അന്നു വൈസ്രോയി ആയിരുന്ന 'ഡൽഹൌസി'പ്രഭു ദത്തെടുത്തു കുടുംബങ്ങളെ പോഷിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനു് അനുവദിയ്ക്കുന്നതിൽ വിമുഖനായിരുന്നു. സന്താനവിച്ഛേദം നേരിട്ട കുടുംബത്തിന്റെ സ്ഥിതിയെ പരിഹരിയ്ക്കുവാൻനടത്തിയ പല എഴുത്തുകുത്തുകളുടേയും ഫലമായി ഇംഗ്ലീഷ്‌വഷം 1857-ഡിസംബർമാസത്തിൽ മാവേലിക്കര രാജകുടുംബത്തിൽനിന്നു തിരുവിതാംകൂർ രാജകുടുംബത്തിലേയ്ക്കു് എട്ടും ആറും വയസ്സുവീതം പ്രായമുണ്ടായിരുന്ന രണ്ടു രാജകുമാരികളെ ദത്തെടുക്കുന്നതിനു് അധിശഗവണ്മെൻറിന്റെ അനുവാദം ഒരുവിധം സിദ്ധിച്ചു. ഇതിൽ മൂത്തകുട്ടി ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാനും മറേറതു് ആററിങ്ങൽ ഇളയതമ്പുരാനുമായിത്തീൎന്നു. ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാൻ സന്താനരഹിതയായിരുന്നു. ഇളയതമ്പുരാന്റെ പുത്രന്മാരായി രേവതിതിരുനാൾ, ചതയംതിരുനാൾ, അശ്വതിതിരുനാൾ ബി. ഏ. ഇങ്ങനെ മൂന്നു രാജകുമാരന്മാർ ജനിച്ചു. ഇളയതമ്പുരാട്ടിയായിരുന്ന പാർവ്വതിബായി തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് 1893-ാംവഷത്തിൽ നാടുനീങ്ങി. സീമന്തപുത്രനായ രേവതിതിരുനാളും അധികം താമസിയാതെ മാതാവിനെ അനുഗമിച്ചു. ഇപ്രകാരം സന്തതിപ്രതിബന്ധം പിന്തിരിയാതെ രാജകുടുംബത്തെ അഭിമുഖീകരിച്ചു് ആവൎത്തിച്ചതുകൊണ്ടു് ആയിരത്തിത്തൊള്ളായിരം വർഷം ആഗസ്റ്റ് മുപ്പത്തിഒന്നാംതിയതി മാവേലിക്കര കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും സേതു

ലക്ഷ്മീബായി എന്നും സേതു പാർവ്വതീബായി എന്നും രണ്ടു കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടിമാരെ ദത്തെടുത്തു. ആ വർഷം നവംബർ മാസത്തിൽ കഴ്സൻപ്രഭുവും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭാര്യയായ പ്രഭ്വിയും തിരുവിതാംകൂർ സന്ദർശിച്ചു. ഇദംപ്രഥമമായി ഒരു വൈസ്രായിയുടെ സന്ദർശനം ഇവിടെ ഉണ്ടായതു് അന്നാണു്. മുമ്പുതന്നെ അസമൃദ്ധമായിരുന്ന രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെ സംഖ്യ അപ്രാപ്തകാലമായ ചരമഗമനംകൊണ്ടു വളരെ വിഷാദകരമായി ശോഷിച്ചിരുന്ന സങ്കടം കുടുംബത്തിൽ ശേഷിച്ചിരുന്ന മഹാരാജാവു് അനുഭവിയ്ക്കേണ്ടതായിവന്നു. ആയിരത്തിഎഴുപത്തിആറാമാണ്ടു കന്നി ഇരുപത്തിഅഞ്ചാംതിയതി സുമുഖനും പ്രസന്നദർശനനുമായ അശ്വതിതിരുനാൾ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സ്വർഗ്ഗാരൂഢനായി. അവിടുത്തെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനായ ചതയംതിരുനാൾ ഇളയരാജാ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ആയിരത്തിഎഴുപത്തിആറാമാണ്ടു് ഇടവമാസംഇരുപത്തിനാലാംതിയതി നാടുനീങ്ങി. അകൃശശരീരനും മുഖസ്ഫുരിതക്ഷത്രതേജസ്സും ആയിരുന്ന ഇളയരാജാ തിരുമനസ്സിലെ വിയോഗം പല ജനങ്ങൾക്കും അശാമ്യമായ അന്തസ്താപത്തെ ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ചു. ഇതിനൊക്കെ പുറമെ ആയിരത്തിഎഴുപത്തിആറാമാണ്ടു മിഥുനമാസം രണ്ടാംതിയതി ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാനായിരുന്ന ലക്ഷ്മീബായിതമ്പുരാട്ടി തിരുമനസ്സുകൊണ്ടും ദീർഘനിദ്രയെ ഭജിച്ചു. അത്താഴമൂണുകഴിഞ്ഞു രാത്രി വിശ്രമത്തിനു് ഒരുങ്ങിത്തുടങ്ങിയ ജനങ്ങൾ തെരുവുകളിൽക്കൂടി സാദിഭടൻെറ ദുഃഖസ്വരമായ കുഴൽവിളിയുടെ കാരണം അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ 'മംഗല്യാംഗീ മണിമകുട'മെന്നും മററും മയൂരസന്ദേ

ശത്തിൽ കേരളവൎമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാനാൽ വണ്ണിതയായ ലക്ഷ്മീബായിത്തമ്പുരാട്ടി ഇഹലോകംവെടിഞ്ഞ വൎത്തമാനം മനസ്സിലായി. ഇടവിടാതെ ചനചനെ മഴപെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു എങ്കിലും പാതിരാസമയംവരെ രാജകുടുംബത്തിലെ ശ്മശാനഭൂപ്രദേശമായ പള്ളിഅടക്കമുക്കിൽ തിരുമനസ്സിലെ ഔൎദ്ധ്വദേഹികക്രിയകളെ ആദരിച്ചു് ബഹുജനങ്ങൾ കൂടിനിന്നിരുന്നു.

ഒടുവിൽ മൂലംതിരുനാൾമഹാരാജാവു നാടുനീങ്ങിയപ്പോൾ ദത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട സേതു ലക്ഷ്മീബായി ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു റിജൻസിയായി കുറേനാൾ രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ടതായിവന്നു. അവിടുന്നു് ആയിരത്തി എഴുപത്തിഒന്നാമാണ്ടു വൃശ്ചികം അഞ്ചാംതീയതി തിരുഅവതാരം ചെയ്യുകയും ആയിരത്തി എമ്പത്തിഒന്നാമാണ്ടു മേടം ഇരുപത്തിനാലാം തീയതി അനന്തപുരത്തുകൊട്ടാരത്തിൽ രാമവൎമ്മ കോയിത്തമ്പുരാനെ പള്ളിക്കെട്ടു കഴിയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ആ വിവാഹത്തിൽ ലളിതാംബാബായി എന്നും ഇന്ദിരാബായി എന്നും രണ്ടു രാജകുമാരികൾ ഉണ്ടു്. ആയിരത്തി തൊള്ളായിരത്തിലെ ദത്തിൽപ്പെട്ട രണ്ടാമത്തെ മഹാറാണി ആയിരത്തി എഴുപത്തിരണ്ടാമാണ്ടു തുലാമാസം ഇരുപത്തിനാലാംതീയതി തിരുഅവതാരംചെയ്തരുളിയ ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ പാൎവതിബായിത്തമ്പുരാട്ടി ആകുന്നു. ആ തിരുമനസ്സിലെ പള്ളിക്കെട്ടു കഴിച്ചതു് ആയിരത്തി എമ്പത്തിരണ്ടാമാണ്ടു മേടമാസം പന്ത്രണ്ടാംതീയതി കിളിമാനൂർ രവിവൎമ്മ കൊച്ചുകോയിത്തമ്പുരാൻ ബി. ഏ. ആണു്. മഹാറാണിയുടെ മൂത്തപുത്രനായ മഹാമഹിമശ്രീ ചിത്തിര

തിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ആയിരത്തിഒരുനൂറാമാണ്ടു ചിങ്ങമാസം പതിനേഴാംതിയതിമുതൽ പ്രശസ്തഗംഭീരമാകുംവണ്ണം രാജ്യഭാരം നടത്തിവരുന്നു. മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ സഹോദരനായി ആയിരത്തിതൊണ്ണൂറ്റിഏഴാമാണ്ടു തിരുഅവതാരംചെയ്ത ഉത്രാടംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടും, സഹോദരിആയി ആയിരത്തിതൊണ്ണൂറ്റിരണ്ടാമാണ്ടു കന്നിമാസം രണ്ടാംതിയതി തിരുഅവതാരം ചെയ്ത കാൎത്തികതിരുനാൾ കൊച്ചുതമ്പുരാട്ടിയും രാജകുടുംബാംഗങ്ങളായി പ്രശോഭിയ്ക്കുന്നു.

തൊള്ളായിരത്തി മുപ്പത്തിമൂന്നുമുതൽ ഏറെക്കുറെ നിരന്തരമായി നമ്മുടെ മഹാരാജകുടുംബം അനുഭവിച്ചുപോന്ന സന്താനവിച്ഛേദശങ്ക വിട്ടുമാറുകയും ശ്രേയസ്കരമായ മാൎഗ്ഗത്തിൽ രാജകുടുംബം പ്രവേശിയ്ക്കുകയും ചെയ്തിരിയ്ക്കുന്നു. കാരുണികനായ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ ഭരണത്തിനാൽ അനുഗ്രഹീതരായ പ്രജകളുടെ ഭാഗ്യം അസദൃശമാകുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള സംഗതികൾ ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ രണ്ടാംഭാഗത്തു വിവരിയ്ക്കാമെന്നു വിചാരിയ്ക്കുന്നു. ഇരുപത്തിഅഞ്ചു തിരുവയസ്സു പൂൎത്തിയാകുന്ന ഈ ഘട്ടത്തിൽ തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് ആയുരാരോഗ്യമംഗളങ്ങളാശംസിച്ചുകൊണ്ടു വിനിതനായ ഗ്രന്ഥകൎത്താവു് ഈ പുസ്തകം ഒന്നാംഭാഗം ഇവിടെ വിരമിപ്പിയ്ക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൫.

I

ഇരുപത്തിയഞ്ചു തിരുനാൾ തികഞ്ഞൊഴം
തിരുചിത്തിരത്തിരുമനസ്സു തമ്പുരാൻ
പരചിത്തരംഗഹരിപാദപദ്മതൽ-
പരചിത്തരംഗനരചൻ പ്രശോഭതേ.

II

ഭരണീയലോകപുരുപുണ്യപൂർണ്ണമാം
ഭരണിയ്ക്കുതുല്യനമതന്നനുഗ്രഹാത്
ഭരണീശദേവനണയാതെ മന്നിനാ-
ഭരണീഭവിച്ചു ഭരണം നടത്തണേ,

III

ദേവാഗാരനിരോധഖിന്നമനസാം
ദൂരേ വിഷാദഃ കൃതഃ
കണ്ഠാകുഞ്ചനഭാരവത്കരമയീ
പീഡാ പ്രജോഘാ ഹൃതാ
അദ്യോല്ലംഘിതപഞ്ചവിംശവയസോ
യസ്യേതി ഭൂരക്ഷണം
ഭക്ത്യാ മാതരി ചാദരേണ സചിവേ
ജീയാത് സ വഞ്ചീശ്വരഃ.

IV

ദേവാനാം പ്രതിമാഃ സവർണ്ണപിഹിതാ
നാദ്യോ ഽവരോധേ യഥാ
സർവേഷാമതിഗമ്യതാസമതയാ
ചൈതന്യധന്യാഃ കൃതാഃ
കാരുണ്യാത് കരഭഗ്നകർഷകശിരോ-
ഭാരസ്തു ദൂരീകൃതോ
യേനൈവം ഭ്രിയതേ ധരാ വിജയതാം
ചൈത്രഃ സ വഞ്ചീശ്വരഃ

V

ഇരുപതുമഞ്ചുമായ് തിരുവയസ്സിതു ചിത്തിരയിൽ
തിരുവവതാരമാർന്ന കുലശേഖരഭൂപനിഹ
ഇരുപതുമഞ്ചുമായിനി മുറയ്ക്കു ഗുണിച്ചുവരും
പരമവയസ്സതിത്തിരുമനസ്സിനു നൽക ഹരൻ.

ശുഭം.

DHARMARAM LIBRARY

BANGALORE-560 029

Due Date	Due Date	Due Date

DC Library
00003478
LS N16